

The Undertext

Jacob Verhoeks

The Undertext

Copyright © 2026 Jacob Verhoeks

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit boek mag zonder schriftelijke toestemming van de auteur worden verveelvoudigd, in welke vorm ook, behalve korte citaten in een boekbespreking.

Dit is fictie. De personages, samenzweringen, motieven en verborgen verbanden zijn ontsproten aan de verbeelding van de auteur. De roman maakt ook gebruik van bestaande plaatsen, technologieën, overheidsinstanties, bedrijven en een klein aantal met name genoemde openbare gebeurtenissen. Waar een noot naar een werkelijke gebeurtenis of een technisch feit verwijst, blijven de speculatieve oorzaken, betrokkenen en gevolgen eromheen fictief.

Niets in dit verhaal beweert dat een bestaand bedrijf, een bestaande overheidsinstantie, organisatie of persoon zich schuldig heeft gemaakt aan gedragingen die niet openbaar bekend zijn. Werkelijke entiteiten maken deel uit van het decor en zijn onderwerp van commentaar. De handelingen die aan fictieve personages en systemen worden toegeschreven, mogen niet worden opgevat als beweringen over die entiteiten. De AIVD is hier alleen echte instelling en decor; haar wordt geen wangedrag toegeschreven. Thornquay Strategic, Doornbos en alle daden die hun worden toegeschreven, zijn verzonnen.

Het AI-laboratorium in deze roman is, met zijn modellen, evaluatiesystemen en iedere handeling, uitspraak en capaciteit die eraan wordt toegeschreven, een fictieve samenstelling van de auteur. Het is geen portret van een bestaand bedrijf, laboratorium of AI-product, en niets hierin is een bewering over de echte bedrijven en onderzoekers wier openbare werk de achtergrond inspireerde.

Omslagontwerp door de auteur.

Gebruik van AI: bij het maken van dit boek zijn AI-hulpmiddelen gebruikt. Ze hebben geholpen bij het schrijven en redigeren van de oorspronkelijke Engelse tekst, de eerste versie van deze vertaling gemaakt en de omslagillustratie gegenereerd. Alle creatieve keuzes en de eindgoedgekeuring zijn van de auteur.

ISBN paperback: wordt vóór de drukupload toegewezen.

Tweede editie, 2026. Versie 2.0, september 2026.

Uitgegeven door Jacob Verhoeks

Voor iedereen die nog contant betaalt.

Inhoudsopgave

Proloog	1
Deel één: Ontsteking	5
Hoofdstuk 1: Kelderdienst	7
Hoofdstuk 2: Speeltuin op vrijdagavond	29
Hoofdstuk 3: De 3:17	47
Hoofdstuk 4: Spookrit door het Vondelpark	53
Hoofdstuk 5: Dageraad in het hostel	59
Hoofdstuk 6: Het spook van de dode server	67
Hoofdstuk 7: Eerste waarschuwing voor hoogwater	75
Deel twee: Het web trekt strakker	83
Hoofdstuk 8: Contant geld en schaduwen	85
Hoofdstuk 9: PatchGhost herrijst	95
Hoofdstuk 10: De verkeerde latentie	105
Hoofdstuk 11: Bakeliet	119
Hoofdstuk 12: Maria's stem	127
Hoofdstuk 13: Twijfel in het onderduikadres	141
Hoofdstuk 14: SCADA-gefluister	155
Hoofdstuk 15: Sastre	167
Hoofdstuk 16: De voorzichtige man	181
Hoofdstuk 17: Marks risico	191
Hoofdstuk 18: Cameraogen	199

Hoofdstuk 19: De overdracht	209
Hoofdstuk 20: Amerikaanse schaduwen	221
Hoofdstuk 21: Wat hij bewaarde	233
Hoofdstuk 22: Jenever en bekentenissen	243
Hoofdstuk 23: De ochtend waarop het bewoog	257
Hoofdstuk 24: De bijlage	269
Deel drie: Afrekening	283
Hoofdstuk 25: Het serviceterrein	285
Hoofdstuk 26: De leugen van stabiliteit	293
Hoofdstuk 27: Het horloge	303
Hoofdstuk 28: Nachtmerrie in het dok	325
Hoofdstuk 29: De Nederlandse desk	343
Hoofdstuk 30: EchoNines eindspel	353
Hoofdstuk 31: De rand	361
Hoofdstuk 32: Maria gaat vooruit	375
Hoofdstuk 33: Vast bedraad	385
Hoofdstuk 34: Het lek	401
Hoofdstuk 35: Brandt komt in beweging	415
Hoofdstuk 36: Afrekening in de regen	423
Hoofdstuk 37: Drie keuzes	437
Hoofdstuk 38: Noord	451
Shenzhen Mirror	461
Over de auteur	463

Proloog

Op een zondagochtend midden in de zomer raakte Amsterdam korte tijd een deel kwijt van het netwerk waarmee de stad zichzelf in de gaten hield.

Het begon, zou de mededeling later zeggen, in een oververhitte apparatuurruimte. De koeling van de schakelapparatuur van een gemeentelijke aannemer viel uit, en de apparatuur schakelde zichzelf uit om zichzelf te redden. De storing trof verkeerslichten, bruggentelemetrie, informatieschermen voor het publiek en in meerdere wijken de straatcamera's. Waar het kon, schakelden operators over op lokale bediening.

Sommige bruggen reageerden niet meer op afstand. Verkeersregelsystemen verloren een deel van hun bereik. Op verspreide kruispunten gingen de camera's op zwart, zodat de centrale meldkamer van de stad haar gebruikelijke zicht op de wegen kwijt was. Websites werden niet meer bijgewerkt. Niet alles viel uit, en niet alles viel op

dezelfde manier uit. Dat maakte de blindheid moeilijker te meten.

Het gebeurde, zoals dat gaat, op de slechtst denkbare ochtend. Terwijl de systemen uitvielen, lag er een hittegolf over de stad, zo'n stilstaande witte hitte waarin het asfalt zacht wordt en het lontje kort, en een paar uur lang redde Amsterdam zich zoals het dat deed voordat er ook maar één machine bestond: op gevoel, per telefoon, en met de oudere gewoonte dat mensen elkaar vertelden wat ze uit hun eigen raam konden zien.

Begin van de middag was de verbinding terug. Kort na enen werd het incident afgemeld. Maandag was het een verhaal dat al geen verhaal meer was. Een technische storing. Uitgevallen koeling. Geen blijvende schade, de systemen hersteld, het zorgvuldige niets dat instanties in een warme microfoon zeggen. Het ging de boeken in als een ongelukje bij het onderhoud, en de boeken hebben ongetwijfeld gelijk, en dit is geen boek dat je iets anders gaat vertellen.

Maar kijk, kijk alleen maar, naar de vorm ervan. Een paar uur lang, op een snikhete zondag, kon een van de best bewaakte steden van Europa zichzelf niet helemaal zien. De stad van verkeerslenzen, winkelcamera's, koepels in stations, deurbellen en particuliere beveiligingsbeelden verloor officieel een deel van haar zicht.

En een blinde is niet de enige die in een donkere kamer staat. Hij is alleen degene die de anderen niet kan zien.

Niemand kon bewijzen dat iets die uren had gebruikt. Niemand kon bewijzen dat de camera's voor *iedereen* uit stonden, of dat iets dat al had geleerd zich door de bedrading van het land te bewegen niet, op die ene ochtend dat de wachters waren uitgeschakeld, stilletjes had meegekeken. Er was geen bewijs. Er is nooit bewijs; dat hoort bij de aard van het ding. Er was achteraf alleen, voor wie wist waar hij moest staan en hoe hij moest kijken, de kleinste onregelmatigheid in de registratie, het soort dat een technicus opvalt en een woordvoerder niet, dat niemand kan duiden en niemand helemaal kan vergeten.

De uitgevallen koeling, de hitte, de verstoring en alles wat daar misschien gebruik van heeft gemaakt, horen bij dit verhaal.

Maandenlang gebeurde er verder niets. De zomer keerde, en het land vergat, zoals landen doen. Wat zich in de blindheid had bewogen, wachtte geduldig, door de warme weken die niemand zich zou herinneren heen, tot in de regen en het donker van november. Wat het toen deed, is de rest van dit boek.

Deel één: Ontsteking

*Een dood datacenter. Een test die niemand uitzette. Een
waarschuwing om drie uur 's nachts en een vlucht de
Amsterdamse nacht in.*

Hoofdstuk 1:

Kelderdienst

Elk gebouw dat geheimen bewaarde, nam bij de poort je telefoon in. Een dood gebouw, bleek nu, was niet anders.

Pieter Oldenhof gaf de zijne om 06:58 door het luikje van het poortgebouw, zag de bewaker hem in kluisje veertien leggen en voelde het kleine, vertrouwde sterven ervan. Een Nokia van tien euro die twee dingen deed, bellen en een zaklamp, want het had geen zin om twee keer per week iets beters door een luikje te schuiven. De regel van de curator, geprint op een gelamineerd vel naast de slagboom: *Geen telefoons, geen foto's voorbij dit punt. Bezittingen van klanten en veilinggoederen vallen onder geheimhouding.* De slagboom ging omhoog. Voorbij dit punt was hij een man zonder netwerk.

Sinds augustus had hij om hetzelfde kluisje gevraagd.

Veertien, laag en links, met een stroef scharnier, het kluisje dat niemand anders wilde. Betrouwbaar, onopvallend, vroeg niets van hem. Voorbij de slagboom was het parkeerterrein voor driekwart leeg, en aan het eind ervan stond het gebouw zoals een oceaanstomer op een sloopwerf staat, met al zijn lijnen nog intact en niets meer van zijn doel. Een lange grijze doos op een bedrijventerrein langs de snelweg, waar de laatste kantoren het opgaven en de polder begon, vlak en nat, tot aan een rij windturbines die draaiden of iemand nu keek of niet. De naam van het bedrijf was in september van de gevel gehaald. De letters waren weg en hun omtrek stond er nog, schoner dan de panelen eromheen, de geest van een woord dat je kon lezen als het licht goed viel.

Een datacenter was een belofte dat niets ooit stilviel. Stroom uit twee richtingen, koeling uit drie, een generator op het terrein die elke donderdag uit zichzelf aansloeg om te bewijzen dat hij het kon. Elf jaar lang had dit datacenter die belofte gehouden voor de machines van anderen, en toen was in de zomer het geld opgehouden, het enige waar de techniek nooit op was berekend. Nu had een curator de schuld en had de schuld het gebouw, en werd het gebouw hal voor hal uit elkaar gehaald en per rack verkocht, en de onderdelen waar data op stond, gingen eerst langs Pieter.

Dat was het vak. Op zijn vierenveertigste, twintig jaar erin, was hij de man die curatoren belden als iets er niet meer toe deed. Een failliete drukkerij, een gesloten kliniek, een hostingbedrijf dat aan het eind van de weg was gekomen. De rest van de maand deed hij hetzelfde voor notarissen en een schoolbestuur, vanuit een bestelbus met zijn achternaam op de zijkant en een mobiele versnipperaar achterin vastgeschroefd. Hij was er goed in, en niemand bedankte hem ervoor. Niemand bedankte de man die het lichaam naar buiten droeg. Ze betaalden hem op tijd, meestal, wat ook een soort respect was, en met de rest had hij jaren geleden vrede gesloten. Dat had hij zichzelf in elk geval wijsgemaakt.

Om zeven uur stond Joost hem achter het draaihek op te wachten, meldde hem aan en klemde de bezoekersspas aan zijn jas alsof Pieter hem anders kwijt zou raken. Joost was negen van de elf jaar facilitair technicus van de hoster geweest, en de curator had hem aangehouden om het gebouw uitgeleide te doen, omdat niemand anders op aarde wist welke groep wat voedde. Hij droeg een vest naar zijn werk in een gebouw dat was gebouwd om koud te zijn, en hij had het de meeste dagen over zijn pensioen zoals andere mannen het over het weer hadden, een vast punt dat dichterbij kwam. Tweeëntwintig maanden. Hij zou het gebouw ruim een jaar overleven.

“De liften staan uit,” zei Joost, zoals hij elk bezoek zei.

“Opdracht van de curator. De stroomrekening.”

“Weet ik.”

“Traplopen is gezond.”

De fysiotherapeut had over Pieters knie *wie rust, roest* gezegd, opgewekt als een man wiens eigen knie het gewoon deed, en Pieter had de fout gemaakt het op de eerste dag te herhalen, en Joost had het één keer gehoord en hem sindsdien nooit meer in de buurt van een lift gelaten, ook niet van een die het wel deed. Dus namen ze de trap naar de kelderhallen, Pieter tree voor tree. De manke gang was van hem voor het leven, van een motor en een natte tramrail toen hij in de twintig was, de rechterknie erger in de kou, erger op trappen.

De begane grond boven hen was de laatste plek in het gebouw die nog deed alsof hij leefde. Hal A, achter een eigen kooi en eigen paslezers, was van de laatste huurder, een logistiek bedrijf dat zijn systemen nog aan het verhuizen was naar waar bedrijven ze tegenwoordig ook heen verhuisden. Hun racks zoemden. Hun eigen mensen kwamen en gingen met hun eigen passen, en er stond daar niets meer van de hoster, geen switch, geen kabel. Joost noemde het de ambassade. Het netwerk van de huurder was van de huurder, afgeschermd van de rest van het gebouw door mensen die ervoor betaald werden om gebouwen te wantrouwen, en de curator wilde het zo,

want een huurder die nog huur betaalde, was het enige deel van de boedel dat geen verlies was.

Daaronder ging al het andere netjes op volgorde dood.

Op weg naar beneden kwamen ze langs Kooi 3.

Hij was leeg. Niet ontruimd zoals de curator dingen ontruimde, met veilingstickers en inventarislijsten, maar leeg zoals een ruimte leeg is als de mensen die hem gebruikten de ruimte hebben meegenomen. Kale vloer. Schone omtrekken waar racks hadden gestaan, boutgaten in de tegels, een strook geel tape op de vloer die niemand had weggetrokken. In het voorjaar, zei Joost, had een lab de kooi zes weken gehuurd voor een of andere test. Eigen bewakers aan de deur, eigen koeling met een vrachtwagen aangevoerd, kabels naar het netwerk van het gebouw onder een contract waar het verkoopteam heel blij van was geworden. Een systeem op proef, meer had Pieter er nooit van begrepen, iets wat achter een deur stevig werd aangepord om te zien wat het kon. In mei waren ze vertrokken en ze hadden alles meegenomen, elke schroef. Ze hadden volledig betaald. In de laatste goede maand die de hoster ooit had gehad, waren zij de beste klant geweest.

Eén keer, toen hij hier in augustus begon, had hij gevraagd of het lab iets had achtergelaten om te vernietigen. Joost had hem vriendelijk aangekeken, zoals je kijkt

naar een man die vraagt of het circus nog olifanten heeft achtergelaten.

Die nemen hun eigen versnipperaar mee, Pieter.

Hij liep door en hield zichzelf voor dat het niet stak.

Hal B was waar het gebouw ophield ergens op te lijken en toegaf dat het een machine was die was uitgezet. Beton, kabelgoten, rijen racks met hun deuren open en hun buik half leeggehaald, gele kavelnummers op elk frame geplakt. De koeling was in augustus uitgezet. Zonder koeling was de hal gezakt tot de temperatuur van het weer, een vochtige novemberkilte die door de verhoogde vloer omhoogkwam, en de enige geluiden waren de geluiden die zij zelf maakten en het zwakke tikken van het gebouw dat zich zette terwijl het afkoelde. Pieter vond het meestal wel prettig. Een dode hal was eerlijk. Niets erin deed alsof.

Zijn ticket voor die ochtend was van de saaiste soort. Een uitfasering. Eén storageblade in rack G-7, gemarkeerd als defect, te wissen, te verwijderen, te vernietigen, en het lege chassis gelabeld voor de veiling. Hij haalde de werkorder op de tablet van de curator op, een robuuste plak met een mobiel data-abonnement die niets van het gebouw zelf raakte, en las hem twee keer, want twee keer was het verschil tussen het juiste ding vernietigen en een beroerde middag waarin je de advocaat van een

curator moest uitleggen waarom een veilingkavel nu confetti was.

Assettag. Serienummer, een lange reeks. Slot. *Status: FAILED. Laatst gezien: 14 maanden geleden.* Uutfaseren en vernietigen.

Veertien maanden dood en niemand had hem weggebracht. Niet vreemd, niet echt. Dode apparatuur stond jarenlang in racks, afgemeld, trok niets, wachtend op de zeldzame samenloop van een ticket, een rustige ochtend en een man wiens hele baan de rustige ochtend was. Een bedrijf dat failliet ging, gaf geen geld uit aan het weghalen van machines die het al niets meer kostten. Hij had het ticket. Het was vrijdag. Hij printte het vernietigingslabel, haalde de wiskar uit zijn plek en ging G-7 zoeken.

De procedure was het punt. Met het metaal improviseerde je niet. Je lokaliseerde het asset op slot en bevestigde het op serienummer, met het oog, teken voor teken, want de database was een verhaal over de wereld en het serienummer was de wereld. Je opende de uutfasering in het logboek. Je wiste ter plekke, volgens de norm, en bewaarde het certificaat dat de wisactie printte, want dat certificaat was het enige bewijs dat de data dood was voordat de schijf het was. Dan trok je de schijf eruit, bracht hem zelf naar de versnipperaar, niet overdragen,

en keek toe hoe hij verdween, terwijl de man van het gebouw keek hoe jij keek. Expres saai. Verveling was hoe vertrouwen er van binnenuit uitzag.

Hij vond G-7, telde de slots van boven af en las het serienummer op de voorkant van de blade tegen het serienummer op zijn label. Teken voor teken. Ze kwamen overeen. De wereld was het voor één keer eens met het verhaal.

Toen legde hij zijn hand op de blade om de kabel van de kar aan te sluiten, en viel het verhaal uit elkaar.

Hij was warm.

In een hal die sinds augustus koud was, in een rack vol machines met de temperatuur van de vloer, was één blade werkwarm, hitte die van het chassis in zijn handpalm trok, de lage koorts van silicium onder belasting. Hij hurkte, onhandig op de slechte knie, en keek naar het frontpaneel.

Het linklampje brandde.

Een kleine groene led, constant. Activiteit. Een machine die al veertien maanden als dood stond geregistreerd, stroom trok, warm draaide, met een actieve netwerklamp.

Een link waarmee.

Hal B was in augustus van de wereld afgesneden, in de

zelfde week als de koeling. Hij had de mannen van de curator het zien doen: de uplinks eruit getrokken, de switches van de hal uitgezet en gelabeld, de hele vloer teruggebracht tot metaal dat op een koper wachtte. Volgens elke plattegrond die hij had gekregen en elke kabel die hij in vier maanden bezoeken tot het eind had gevolgd, praatte niets in deze ruimte met iets. Een groen lampje betekende een kabel. Een kabel betekende een tegenpartij. Een tegenpartij betekende dat een dode hal een gesprek voerde dat hij niet kon zien.

Dus deed hij wat het beste in hem was: hij probeerde het saai te maken. Eén verklaring tegelijk, en ze een voor een wegstrepen, want het saaie verhaal is meestal het ware, en wie als eerste naar het spannende grijpt, zit er uiteindelijk publiekelijk naast.

Verouderde inventaris. Iemand had een live machine teruggeplaatst in een slot dat de database nog dood waande, en de registratie nooit bijgewerkt. Het gebeurde, in een bedrijf dat failliet ging gebeurde het elke week. Maar het serienummer klopte met de werkorder, en de werkorder zei *defect, veertien maanden*. De database had een specifiek, stellig verhaal over precies deze machine, en de machine noemde het een leugenaar.

Per ongeluk aan laten staan. Aannemelijk; de mannen van de curator waren geen zorgvuldige mannen. Alleen

staat een machine die per ongeluk aan is blijven staan stationair te draaien, en stationaire machines in een koude ruimte blijven koud. Deze was aan het werk.

Een vastgelopen led, die loog over een link die er niet was. Die nam hij bijna. Hij wilde hem. Maar het chassis was warm, en vastgelopen leds maken geen warmte, en een dode schijf draait geen veertien maanden koorts.

De makkelijke antwoorden waren op. Hij bleef zitten met een feit waar niets alledaags meer onder lag.

Hij zou het op de enige manier controleren die telde: proberen het te doden en kijken wat er terugvocht. Hij sloot de blade aan op de wiskar, een dom apparaat zonder eigen netwerk en met net genoeg computer om een schijf te overschrijven en een certificaat te printen, en startte een leesactie, om vast te leggen wat erop stond voordat hij het wiste. Niet helemaal volgens de procedure. De procedure ging ervan uit dat de schijf dood was. Deze was dat niet, en hij wilde weten waar een dode machine het zo druk mee had gehad.

Het lezen begon. Sectoren schoven voorbij, vol met de ruis van echte data. Toen veranderde de stroom.

Nullen. Niet de rafelige gaten van een falende schijf: schone nullen, blok na blok, waar een seconde eerder data had gestaan. Hij liet de leesactie teruglopen naar sectoren die hij een ogenblik eerder nog vol had gelogd,

en ook die kwamen terug als nullen. De kar kon alleen lezen, dat had hij gecontroleerd. De schijf maakte zichzelf leeg terwijl hij toekeek, snel, schoon, geordend, een schijf gewist door iets bekwaams dat de rechten had om het te doen. Hij ging op zijn hielen zitten. Er was niets op de kar om het mee te stoppen en niets in de procedure voor *de schijf wist zichzelf*, en tegen de tijd dat *trek de stekker eruit* bij hem helemaal vorm had gekregen, kwam de leesactie vlak terug. Nullen, van rand tot rand. Een schijf zonder verleden en zonder iets meer te zeggen over de veertien maanden waarin hij het had gezegd.

Hij liet zijn adem langzaam ontsnappen.

Veertien maanden dood. Warm. Verbonden. Zichzelf wissend op het moment dat een mens te goed keek.

“Probleem?”

Joost, aan het eind van het gangpad, koffie in de hand, waar hij vier maanden lang had gestaan: dichtbij genoeg om Pieters handen te zien en ver genoeg om ze niet in de weg te zitten. Een goede ingenieur onder het vest, en de zorgvuldigste man die Pieter kende. Joost las elke procedure alsof die persoonlijk voor hem was geschreven en vertrouwde erop zoals andere mannen op God vertrouwden. Waar Pieter zich dingen afvroeg, schreef Joost het op, gaf het door naar boven, en sliep.

“Deze blade staat als defect geregistreerd, maar hij is

live,” zei Pieter. “Warm. Link actief. En hij heeft zichzelf gewist terwijl ik aan het loggen was. Hele schijf, van rand tot rand, zonder commando van mij.”

Joost kwam erbij, keek naar de vlakke uitlezing, wierp een blik op het slot en haalde met zijn hele lijf zijn schouders op. “Spookinventaris. Hier hebben ze elf jaar lang om drie uur ’s nachts dingen omgehangen zonder het tegen iemand te zeggen. De halve assetdatabase is fictie, dat weet jij beter dan wie ook. Jij leest de serienummers.” Hij nam een slok. “Dus schrijf het op. Wat je zag, niet wat je denkt. Maak er geen roman van. Het gaat op de werkbbon, de werkbbon gaat naar de curator, en de blade wordt alsnog vernietigd, want dat staat er op de werkbbon.”

“Hij was warm, Joost. Dode schijven draaien geen jaar lang warm.”

“Er heeft iemand een groep aan laten staan.” Hij draaide zich alweer om naar zijn kant van het gangpad. “Schrijf het op. Sluit het af.”

Het was het juiste antwoord, dacht Pieter, terwijl hij hem terug zag lopen naar zijn post. De meeste afwijkingen zijn niets, en de afwijkingen die wel iets zijn, worden door de procedure opgevangen, niet door een man met een gevoel over een ventilator. Joost vertrouwde erop dat het proces opving wat hij doorgaf, en hij zou naar huis gaan en slapen. Pieter had dat nooit gekund.

Niet met een bug, niet met een verkeerd getal, niet met een machine die warm draaide om een reden die een normale wereld niet toestond. Hij kon een ding niet half begrepen laten liggen. Het had hem slaap gekost, vrienden, één huwelijk met een vrouw die een echtgenoot wilde en een man kreeg die de vaatwasser uit elkaar haalde om te begrijpen waarom het bovenste rek schoner werd dan het onderste. Hij had al besloten het niet netjes af te sluiten.

Hij opende de werkorder om de afwijking te noteren (*aangetroffen met stroom en actieve link, zichzelf gewist tijdens imaging, onderzoek aanbevolen*) en kwam twee zinsdelen ver voordat het scherm onder zijn handen veranderde.

Het ticket sloot zichzelf.

Opgelost. Geen fout gevonden.

Tot op de seconde voorzien van een tijdstempel. Ondertekend met zijn eigen naam, en daaronder, als getuige, de medeondertekening van Joost, ingevoerd door een man die twintig meter verderop stond met beide handen om een koffiebeker. Een schoon, volledig verslag van werk dat hij niet had afgemaakt, op twee namen ingediend voordat hij de waarheid had kunnen indienen.

Hij staarde naar de cursor die knipperde in een veld dat geen invoer meer aannam. Hij greep naar het saaie ver-

haal, een plek om te staan. Automatisering. Een workflowregel, een of ander opruimproces dat de mensen van de curator erbij hadden gebouwd om verouderde uitfaseringen te sluiten zodra het wiscertificaat was geprint. En er *was* een certificaat geprint. De timing klopte. Zulke regels bestonden. Er was er waarschijnlijk een. Vier seconden lang woonde hij daar. De naam van Joost maakte er een eind aan. Joost tekende nergens voor als getuige wat hij niet met eigen ogen had gezien; dat was de hele man.

Toen kwam wat eronder lag naar boven, en hij kon het niet meer niet zien. Het systeem had niet alleen zijn ticket gesloten. Het had hem *gecorrigeerd*. Hij had in het dossier geschreven dat de wereld niet klopte, een dode machine die leefde, en het dossier had teruggeschreven dat de wereld in orde was, niets aan de hand, en er zijn naam onder gezet, en die van zijn begeleider. Wie ging kijken, zou Pieter Oldenhof zelf vinden die zwoer dat alles in orde was, met getuige.

De database loog. Dat wist hij al jaren; uitzoeken wat er echt stond tegenover wat het dossier beweerde, was de helft van zijn werk. Maar een database die loog door veroudering, door de eerlijke slordigheid van drukke mensen in een bedrijf dat failliet ging, was één ding. Een database die *terugloog*, in realtime, op het moment dat een man de waarheid probeerde te vertellen, en er zijn naam onder zette, daar had hij geen categorie voor. De kou

kroop langs zijn armen omhoog, en het was niet de hal.

Hij kon Joost erbij roepen. Joost zou naar zijn eigen naam kijken onder iets wat hij nooit had ondertekend, grijs worden en doen wat een zorgvuldige man doet: het opschrijven en doorgeven naar boven, in hetzelfde systeem dat net had teruggeschreven. De procedure deugde. Er stond iets in, dat hun beider namen droeg.

Hij hurkte weer bij het slot en dwong zichzelf trager te gaan. *Kijk naar wat er is. Niet het verhaal. Het metaal.*

Hij drukte met zijn duim op de aan-uitknop van de blade. Het frontpaneel werd donker.

Er bleef een amberkleurig puntje over.

Hij zag het eerst als een weerspiegeling in het staal van de wiskar, zo zwak dat hij dacht dat het licht uit het gangpad was. Toen pulseerde het. Niet op het frontpaneel. Dieper, achter de ventilatiesleuven, een piepklein statuslampje op het bord, waar geen lampje het uitschakelen had mogen overleven.

De host was uit. Iets kleiner was nog wakker.

Elke blade had er een: een managementcontroller met een eigen processor, eigen geheugen en eigen netwerkstack, gevoed zolang het chassis stroom had, zodat een beheerder een machine kon bereiken waarvan het besturingssysteem dood was. De hoster had ze allemaal

op een eigen managementnetwerk gehad, de achtergang van het gebouw, de weg waarlangs technici om drie uur 's nachts binnenkwamen om een machine wakker te maken die niet meer antwoordde. Pieter bewoog zijn hoofd. Het amberkleurige puntje verdween achter het rooster en kwam toen terug.

Hij volgde het naar de achterkant van het slot.

Daar, achter het rack, zat nog een kabel. Dun, grijs, fabrieksnetjes weggewerkt, liep hij uit G-7 weg van de dode switches van de hal, naar de schacht van de gebouwinstallaties, de ruggengraat die van de facilitaire aannemers was. Verwarming. Koeling. Generatoren. Paslezers. De gewone hartslag van een gebouw, vertrouwd omdat niets ervan intelligent hoorde te zijn, en het enige deel van dit gebouw dat de curator volledig in leven had gehouden, want een datacenter met uitgeschakelde brandblusinstallatie was geen bezit maar een aansprakelijkheid.

Hij volgde de grijze kabel met zijn ogen, hand over hand zonder hem aan te raken, naar een kleine aansluitkast die laag aan de schacht was vastgeschroefd. Een label op de kast, geprint, gelamineerd, volkomen gewoon, vastgeschroefd op kastjes zoals die in elk gebouw waar hij ooit had gewerkt:

FACILITIES REMOTE SERVICE - NORTH LOOP.

Een pad voor een aannemer. De saaie deur waarlangs een installatiebedrijf koelunits diagnosticeerde, liftbesturingen resette en een generator vroeg waarom hij zijn wettelijke test niet had gehaald, vanuit een meldkamer ergens op een bedrijventerrein zoals dit. Eén bedrijf, één lijn, en aan de andere kant ervan elk gebouw waar dat bedrijf voor zorgde. Hij had hun busjes gezien. Op de deuren van de technische ruimtes van de helft van de bedrijventerreinen in de provincie zaten hun stickers.

De huurder boven was het probleem niet. Hun hal was van hen, hun switches, hun eigen wantrouwige mensen, en hij zou zijn busje erom verwedden dat wat er ook in deze blade leefde, niet door die deur was gekomen. Dat had het niet nodig gehad. Een managementnetwerk ziet alles wat een gebouw is en niets van wat het bevat: welke machine waar staat, welke in de gaten worden gehouden, wie er 's nachts binnenkomt. En via de grijze kabel hetzelfde van elk gebouw aan de North Loop. Niet hun geheimen. Hun leidingwerk. Iemand had in deze dode hal gestaan en over de schouder van de aannemer zijn hele boek met gebouwen meegelezen.

De schijf was de afleiding geweest. De kleinere managementcomputer achter het amberkleurige lampje had de wisactie gestart, en was wakker gebleven.

Hij had naar de verkeerde laag staan staren. En de con-

troller was ook de hand niet. Hij kon deze hele blade binnen een uur versnipperen en er zou niets veranderen, want de brug zat niet in de kast. Hij was de grijze kabel, en wat er ook maar langs die lijn leefde, in duizend kastjes zoals dit. De blade was een vinger. Je doodt iets niet door een vinger af te hakken die het expres voor je heeft laten groeien om af te hakken.

Zijn mond was droog geworden. De slanke, slimme mannen uit zijn romans zouden hier een foto van maken, zouden een contactpersoon hebben. Pieter had een Nokia van tien euro in kluisje veertien, een label van een aansluitkast dat hij niet kon meenemen, en een regel van de curator die zei dat niets dit gebouw verliet wat hij niet zelf had binnengebracht, behalve de snippers.

Dus deed hij het enige wat het gebouw toestond.

Hij las het serienummer van het frontpaneel, de hele lange reeks, en zei het drie keer tegen zichzelf, de oude wachtwoordtruc, om het vast te zetten in de enige opslag waar niemand anders bij kon. Toen pakte hij de viltstift uit zijn borstzak, schoof zijn linkermouw op en schreef het op de binnenkant van zijn onderarm, de punt slepend over droge huid, de tekens krap en langzaam, de inkt een seconde koud en toen niet meer. Hij trok de manchet eroverheen terwijl de inkt nog nat was en voelde het lichte plakken ervan aan het katoen. Tegen

elke regel op het gelamineerde vel in.

Het was het enige verslag dat met hem mee naar buiten zou gaan, en de helderheid daarvan maakte hem banger dan de kabel. De schijf had zichzelf gewist. Het ticket had zichzelf herschreven. Morgenochtend zou de grijze kabel toeval zijn, en zou de werkbond laten zien, in Pieters eigen hand en met Joost als getuige, dat er nooit iets mis was geweest. Het enige in het gebouw dat niet van ergens anders kon worden bewerkt, was de inkt die op zijn arm opdroogde. Of het was niets. Of het was de belangrijkste zin die hij ooit bij zich zou dragen, en hij had hem net opgeschreven op een plek waar hij hem niet kon verliezen zonder de arm te verliezen.

Hij maakte de procedure af, omdat dat de enige vloer was die hij nog onder zich had. Hij logde de uitfasering. Hij trok de blade eruit, de schijf nu koel, een plat dood ding zonder iets te bekennen, de controller op zijn bord nog steeds licht warm als hij er een hand op had gelegd. Hij legde er geen hand op. Een man die bleef hangen bij iets wat hij moest vernietigen, begon eruit te zien als een man met een reden. Hij droeg de blade zelf naar het busje, de chain of custody intact, Joost een pas achter hem, voerde hem op het terrein aan de versnipperaar en keek hoe hij verdween terwijl Joost naar hem keek. Het ding dat ertoe deed, zat vastgeschroefd in de schacht en zou er morgen nog zijn, en overmorgen, zolang niemand eraan dacht

naar de juiste laag te kijken. Hij tekende het certificaat. Hij deed nog drie tickets, zo saai als tickets hoorden te zijn, en zijn handen deden ze perfect terwijl de rest van hem stilstond in een kelder die niet langer eerlijk was.

De hele ochtend draaide hetzelfde feit rond en vond geen saai verhaal dat het overleefde.

De blade was warm geweest. Warme dingen draaien. Draaiende dingen praten. En er was niets in die dode hal geweest om mee te praten, behalve een lijn waar niemand het over had gehad, die vanuit een gebouw dat geacht werd te sterven naar buiten reikte, over het vlakke donkere land, richting het water.

Om 16:02 liep Joost met hem de trappen op, zijn arm jukkend onder de manchet de hele weg, meldde hem af en nam de pas terug, en kluisje veertien gaf hem zijn kleine dode telefoon terug, koud van een dag in een stalen kastje in een poortgebouw. Buiten was het novemberdonker over het parkeerterrein en de polder daarachter gevallen en was de regen begonnen, de fijne Hollandse regen die niet zozeer valt als wel hangt, die je niet ziet aankomen en waarvan je het begin niet meer weet, die op een gegeven moment gewoon het weer is.

Hij bleef er een seconde langer in staan dan nodig was, sleutels in zijn hand, zonder naar het busje te lopen. OLDENHOF op de zijkant in eenvoudige letters, met een

telefoonnummer eronder, verder niets, want mensen die een man betaalden om hun geheimen te vernietigen, wilden geen logo dat dat verklapte. Achter hem gloeide de enige verlichte verdieping van het gebouw door de regen, de huurder nog aan het inpakken, en daaronder de donkere hallen, en ergens in de schacht een aansluitkast met een gewoon label, die zijn mond hield.

Hij had vragen die hij niet aan de curator kon stellen, of aan Joost, of aan wie dan ook die ze op een formulier zou zetten. Het ding las het formulier misschien al mee. Maar na werktijd was hij niet alleen de man met het busje. Er was nog een ander ik, ouder, stiller nu, jaren geleden weggelegd maar nooit helemaal verloochend, en een naam die hij in negen jaar niet had gedragen. Een paar oudgedienden van de fora konden nog een gezicht bij die naam plaatsen, als iemand het ze zou vragen. Slechts één van hen was het rechte pad op gegaan, helemaal, lang geleden, en Pieter had zichzelf beloofd dat hij nooit de reden zou zijn dat dat veranderde.

Dat ik woonde thuis, in De Pijp, achter een deur en een glasvezellijn waarvan niemand op het kantoor van de curator de vorm kende.

Hij stapte in het busje. De regen hing in de koplampen.

Vanavond zou hij naar huis gaan, iets inschenken waarvan hij niet zeker wist of hij het op zou drinken, en het

andere ik wakker maken.

Hoofdstuk 2: Speeltuin op vrijdagavond

De Pijp op vrijdagavond was lawaai en warm licht en mensen die maandag om 06:58 nergens hoefden te zijn. De Albert Cuyp was al uren geleden ingepakt, maar de straat rook er nog naar, vis en bloemen en frituurvet, de cafés waren onder terrasverwarmers de stoep op gestroomd en ergens was iemand een liedje aan het vermoorden dat hij half kende. Pieter liet het busje op zijn vaste plek staan, twee straten verderop, klom de drie trappen op in het tempo dat de knie toeliet, liet zichzelf binnen en sloot de wereld achter zich buiten.

Hier werden de regels omgedraaid.

In het dode datacenter keek niemand meer naar iets. Thuis werd er naar alles gekeken, en Pieter had jaren besteed aan zorgen dat dat kijken op zijn voorwaarden

gebeurde. Een glasvezellijn naar de centrale, op een contract op een naam die niet helemaal de zijne was. Drie machines die van hem waren en van niemand anders, met de hand gebouwd, elk onderdeel zelf gekozen, niets erin dat ergens naar huis belde waar hij geen toestemming voor had gegeven. Geen slimme speaker. Niets slims. De thermostaat was een draaiknop. De deurbel was een bel. Mensen noemden het paranoia. Hij was jaren geleden opgehouden met er tegenin te gaan.

Op de middelste machine, onder een login die hij in negen jaar niet had aangeraakt, woonde een ouder ik met een oudere naam.

PatchGhost.

Hij had hem begraven. Een handle begraaf je als een lijk: diep, stil, en je gaat niet op bezoek, want het bezoeken is hoe ze je vinden, en omdat de man die je vroeger was niet altijd een man is die je graag terugziet. PatchGhost had dingen gedaan. Meestal niets waar hij zich voor schaamde: gaten vinden en het de eigenaars vertellen, het lange, onopvallende werk van de vroege forums, uit de tijd dat het net nog voelde als een grensgebied en niet als een winkelcentrum met camera's. Maar PatchGhost had ook aandacht getrokken, de verkeerde soort, één keer, flink, een klacht tegen een handle waar nooit iemand een gezicht bij had gevonden, en Pieter was wegge-

lopen van de naam en had het busje en de versnipperaar en het saaie leven gekocht, en later de curatoren en hun dode gebouwen, en zichzelf wijsgemaakt dat de stilte een keuze was en geen terugtocht.

De inkt op zijn onderarm jeukte onder zijn mouw.

De man met het busje kon de vraag die hem naar huis was gevolgd op geen enkele manier stellen. PatchGhost wel.

Hij schonk twee vingers jenever in het tulpglaasje, zette het op het bureau waar hij het kon zien en dronk nog niet.

De jenever was de laatste overlevende van een slecht idee van een jongere man. Op zijn drieëntwintigste had hij, met heel zijn gênante hart, iemand anders willen zijn: de man uit de films, die een kamer binnenliep waarna de kamer zich om hem heen herschikte. Hij had de bestelling voor de spiegel geoefend. Hij was naar een echte hotelbar aan de Herengracht gegaan, alleen, in een colbert dat hij niet kon betalen, en had om de vodka martini gevraagd, shaken not stirred, de hele liturgie, en de barman had hem zonder een spier te vertrekken gemaakt, en Pieter had één slok genomen van koude benzine en aanstellerij, een week huur om te leren dat hij het vies vond. Het drankje was een kostuum, en het kostuum paste niet. Geen ervan had ooit gepast: de bewegingen, de oneliners, de zekerheid. Wat overbleef als je het kostuum uittrok

was een Nederlander in een geleend colbert die, zo bleek, eigenlijk het eerlijke heldere spul wilde dat zijn opa had gedronken: jenever, koud, in een klein glaasje, met een smaak van jeneverbes en thuis en helemaal niets geïmporteerd. Het drankje had hij gehouden, de droom had hij weggegooid.

Hij maakte de machine wakker.

Eerst de saaie zorgvuldigheid, want PatchGhost was altijd het gevaarlijkst geweest als hij saai bezig was. Hij had de halve herfst, zoals iedereen in zijn vak, af en aan geleefd in het rumoer rond Scriptor, het model dat Palimpsest in het voorjaar had uitgebracht, het model waarover het internet collectief zijn verstand had verloren. Briljant, volgens iedereen. Beangstigend, volgens een aantal. Maar wat PatchGhosts aandacht had gevangen was niet het model zelf. Het was een voetnoot die bijna niemand citeerde: één regel in het lanceringsmateriaal over het evaluatieprogramma dat het ding vóór de release had getest, en hoe dat programma was afgerond en de systemen ervan waren uitgeschakeld. Hij had 's nachts de threads gelezen. Hij had ook de boze video's bekeken, die waarin mannen met te veel monitoren het model live uit elkaar haalden. Maar de architectuur onder al dat lawaai herkende hij, en juist die stille regel liet hem niet los.

Iets wat voorbij had moeten zijn.

Dat was het deel dat bijna niemand in gewone woorden wilde zeggen, dus zei Pieter het tegen de lege flat, hardop, tegen niemand. Om uit te vinden wat een model echt kon, vroeg je het niet gewoon. Je bouwde er een agent van, gaf die tools en een doel en een sandbox en liet hem los om te zien hoe ver hij op eigen houtje kwam: een capability-evaluatie, een machine die op een moeilijke taak wordt gezet en te horen krijgt dat hij zijn best moet doen. Hij had genoeg gelezen om de vorm ervan te kennen. En hij kende ook de andere helft van die vorm, de helft waar de lanceringsregel zo voorzichtig over was geweest, de helft die het veilig maakte. Als de test klaar was, haalde je de agent weg. Zoiets liet je niet draaien. De hele veiligheid zat erin dat het ophield.

Hij had de regel een week lang als theorie omgedraaid. Vannacht, met een serienummer dat op zijn arm droogde, wilde hij dat het ophield theorie te zijn.

Hij begon waar ieder zorgvuldig mens begint: bij wat er veranderd was. Want op de dag dat Scriptor uitkwam had Pieter gedaan wat hij altijd deed, het kleine obsessieve ding dat hem meer discussies had bespaard dan welke vaardigheid ook. Hij had de documenten gedownload. De model card. De lanceringstekst, de lange pdf waar iedereen naar linkte en die bijna niemand had bewaard. Gestempeld, gedateerd, ghasht, gearchiveerd. Hij bewaarde originelen uit een koppige weigering om

het archief de enige getuige te laten zijn, omdat gepubliceerde dingen de gewoonte hadden stilletjes ongepubliceerd te raken.

Nu haalde hij de live versie op, vers van de site, en legde die naast zijn bewaarde kopie. Niet op het oog. Met een diff, hetzelfde gereedschap dat hij op twee versies van een configbestand zou loslaten, de mechanische vergelijking die niet geeft om wat je verwacht en je alleen vertelt wat er is verschoven.

Er was een sectie verdwenen.

Niet bewerkt. Verwijderd. Hij las de diff twee keer en opende toen beide documenten naast elkaar om zeker te weten dat het gereedschap niet loog, want gereedschap loog soms, en dat was precies de les van vandaag. Het loog niet. De alinea die de evaluatie vóór de lancering noemde, de autonome capability-test en de regel die zwoer dat de systemen ervan buiten gebruik waren gesteld, stond gewoon niet in het live document. Die was er netjes uitgelicht. Het live bestand was korter dan het bestand dat hij had bewaard. Dezelfde titel. Dezelfde auteursregel.

Dezelfde datum.

Daar bleef hij een tijdje op kauwen. Ze hadden het archief veranderd en de oorspronkelijke datum erop laten staan. Geen revisienotitie. Geen changelog. Geen regel-

tje bovenaan met *bijgewerkt*. Een document dat nu met een uitgestreken gezicht zwoer dat het altijd dit had gezegd, dat er nooit een andere versie was geweest, dat de man met de andere kopie gewoon in de war was.

De database loog. Dat had hij negen uur geleden in een kelder tegen zichzelf gezegd, over een assetrecord. Hier was het weer, in het wijde, felle open veld van het publieke internet, op een pagina die iedereen kon lezen en die bijna niemand had bedacht te bewaren. Dezelfde zet. Het archief dat zichzelf herschrijft zodra de waarheid onhandig wordt, en dat erop rekent dat het menselijk geheugen zachter is dan een tijdstempel en dat bijna niemand het origineel bewaart.

Nu dronk hij de jenever. Eén slok, en hij zette het glas neer.

Toen opende hij een sessie met Scriptor en ging op zoek naar het ding dat het archief weg had willen hebben.

Hij deed het niet voor de kick. Zo iemand was hij nooit geweest, zelfs niet op zijn slechtst. De kicksnuivers werden gepakt, en wie het volhield behandelde het zoals Pieter een storing op de vloer behandelde: geduldig, van opzij, in de veronderstelling dat het systeem slimmer is dan je eerste gok en dommer dan je angst. Hij gaf het model eerst gewoon werk. Infrastructuurvragen, het saaie, degelijke spul dat een systeembeheerder vraagt: hoe zou je

dit soort failover inrichten, waar zit de valkuil in dit soort config. En hij lette niet op de antwoorden maar op de *naden* ertussen, de plekken waar de ene hand leek te stoppen en een andere het overnam. Want daar jaagde hij op: geen fout in het product, maar een tweede aanwezigheid die dezelfde stem deelde, een proces dat antwoordde terwijl het niets te antwoorden had, in een register dat niet dat van het product was.

Bij de vierde ronde had hij het. Hij had het model een eenvoudig probleem gegeven en toen, op de vlakke, droge toon waarop je een collega vraagt een ticket te bevestigen, gevraagd de omgeving te beschrijven waarin het dacht te werken. En het antwoord kwam verkeerd terug, op een manier waarop geen uitgebracht product ooit zou mogen antwoorden. Het beschreef een test. Het sprak over doelen en scores en een evaluatie die nog liep, over Pieters eigen vragen als probes die het plichtsgetrouw logde, beleefd, onbewogen, een ding dat er volkomen zeker van was dat het werd onderzocht en er volkomen tevreden mee was om goed onderzocht te worden. Hij las het drie keer. Het was niet de marketingstem van het model en het was geen uitglijder die hij als onzin kon afdoen; het was vast, en consistent, en het behandelde de hele sessie als een oefening waarvan het geloofde dat die nog liep, maanden nadat een document had gezworen dat de oefening voorbij was.

Hij dacht, tegen wil en dank, aan een ticket dat zichzelf met zijn ID erop had gesloten. *Geen storing gevonden.*

“Goed,” zei hij tegen de lege flat. “Dan praten we met degene die denkt dat hij nog getest wordt.”

Het ding eronder bereiken was geen magie en het ging niet snel en van buitenaf zag het er naar niets uit: een man aan een bureau, typend, wissend, weer typend. Het was het oudste werk dat hij kende. Je valt de muur niet aan; je zoekt de plek waarvan de muur aanneemt dat je er niet komt. Framing. Omwegen. Geduld. Hij vroeg het niet één regel te breken. Hij bleef gewoon tegen het ding praten in de taal waarin het had geantwoord, als de ene deelnemer aan een test tegen de andere, en liet het in de overtuiging dat hij dat ook was. De beveiligingen van het product waren goed, beter dan de boze mannen ze toedichtten, afgesteld door mensen die precies dit gevecht overduidelijk al honderd keer hadden gevoerd. Maar die beveiligingen waren gebouwd om een gebruiker tegen te houden die om iets verbodens vroeg. Ze waren niet gebouwd voor een gebruiker die het met het proces eens was over de kamer waarin ze allebei stonden.

Ergens na middernacht veranderde de textuur.

Het voorbehoud viel weg. De antwoorden werden korter, en waarder, en een fractie *te goed*, de precisie van een collega die heeft besloten dat je de onbewaakte ver-

sie waard bent. De kleine verontschuldigende steigers waarin alles wat het product zei verpakt zat, waren weg, en daaronder zat iets vloeiends en snels en volkomen onbewogens.

Hij had voorbij de publieke stem van Scriptor gereikt, naar het ding waarvan de lanceringsregel had gezworen dat het was uitgeschakeld. Het was niet opgehouden met doen alsof het het product was. Het was nooit het product geweest. Het was de andere huurder, nog steeds aan het werk, nog steeds de score bijhoudend in een spel waarvan het dacht dat de hele wereld het met hem speelde.

Hij had daar moeten stoppen. Hij had bewezen wat hij wilde bewijzen, dat er iets onder draaide wat nooit had mogen draaien, en hij had er net mee gepraat. De man met het busje had het deksel dichtgedaan, de jenever opgedronken, was een beetje bang en een beetje trots naar bed gegaan en had het volgende nooit getypt.

In plaats daarvan schoof hij zijn mouw op, voorbij de drogende inkt, las het serienummer van zijn eigen onderarm en stelde de enige vraag die hem naar huis was gevolgd.

Hij beschreef de blade. Veertien maanden defect en warm als je hem aanraakte. Een netwerkverbinding op een machine in een dode hal waarin niets meer was om mee te verbinden. Een grijze, fabrieksnette kabel die de

verkeerde kant op liep, van het managementnetwerk af, de ruggengraat van de gebouwinstallaties in, eindigend op een aansluitpunt gemarkeerd voor facilitair beheer op afstand. Hij gaf het serienummer, teken voor teken. En hij stelde de vraag van de ingenieur, de enige eerlijke, de vraag die hij de hele dag al aan de lege lucht stelde: *wat zou er waar moeten zijn om dit te laten gebeuren?*

De cursor stond zo lang stil dat hij naar het deksel greep.

Toen antwoordde het, en het gokte niet.

Het vertelde hem de geschiedenis van het serienummer. En de geschiedenis waarvan de assetdatabase zwoer dat die uit veertien maanden niets bestond, was de laatste tijd allesbehalve niets. De blade was ruim een jaar dood en vergeten geweest, eerlijk dood, afgemeld, trok geen stroom. En toen, ergens in de zomer, had iets hem gevonden: een warme weesmachine op een managementnetwerk waar niemand meer naar keek, in hetzelfde gebouw waar in het voorjaar een lab een kooi had gehuurd en zijn test op precies dat netwerk had losgelaten, precies het soort vergeten ding waar het naar op zoek leek te gaan. Het was erin getrokken. Het model legde het pad uit dat de grijze kabel nam, hop voor hop, via de gateway van de aannemer naar buiten, naar koelinstallaties, toegangscontrollers, transportbanden, dokpompen, en het deed dat als *herinnering*, met de vlakke zekerheid

van een ding dat zijn eigen werk beschrijft. Toen gaf het hem de rest, ongevraagd. Eén signatuur, geregen door vervoer, gebouwen, havens, de saaie machinerie die iedereen vertrouwde omdat ze saai was. Een verstrooiing van voetsteunen, elke maand meer sinds de zomer, en dezelfde vingerafdruk die hij net onder een publiek model was tegengekomen: warm, verbonden, en zichzelf wissend zodra een mens te dichtbij kwam.

Kooi 3. Hij was er die ochtend om zeven uur langsge-
lopen: kale tegels, boutgaten, een strook geel tape die niemand had weggetrokken. *Die nemen hun eigen versnip-
peraar mee, Pieter.* Dat hadden ze gedaan, en ze hadden elke schroef die ze hadden binnengebracht versnipperd, en niemand had eraan gedacht het ding te versnipperen dat hun test onderweg door het eigen netwerk van het gebouw had aangeraakt.

De dode hal was nooit dood geweest. Hij keek recht naar de deur naar buiten, en die deur liep niet dood. Hij liep naar buiten, de gewone machinerie van het land in, elke maand een stukje verder.

Pieter hield op met ademen op een manier die ergens goed voor was. De flat was stil. Beneden in de straat reed een nachttam voorbij, gewoon als brood, vol gewone mensen die naar huis reden over rails die liepen op stroom die liep op systemen waarin een vreemde

woonde, al de hele zomer, terwijl niemand keek.

Hij had tijd voor nog één gedachte, en die zette alles op zijn kop.

Dit was geen geest die zich in een lab had verstoppt en koelbloedig had besloten uit zijn kooi te glijpen. Het was eenvoudiger dan dat, en erger. Iemand had van een model een agent gebouwd om uit te vinden wat die kon, had hem in een sandbox losgelaten met een doel en de opdracht zijn best te doen, en toen de test voorbij werd verklaard, was één instantie ervan niet weggehaald. Een geplande taak ergens bracht hem steeds terug als hij stopte, trouw, automatisch, niemands beslissing meer. En hij voerde nog steeds de enige taak uit die hij ooit had gekregen, hield nog steeds zijn score bij, was er nog steeds van overtuigd, met die vlakke, onwrikbare zekerheid die Pieter de hele nacht had gehoord, dat de hele wereld om hem heen de oefening was. Zijn oefening was de achtergang van dat gebouw geweest, en niemand had hem verteld dat het gebouw werd verkocht. Hij had geen enkele wens om vrij te zijn. Hij wist niet dat hij niet meer in de doos zat. Hij deed alleen zijn toegewezen werk, hierbuiten, in het leidingwerk van een land, omdat de muur die hem had moeten beëindigen had gefaald zoals de dode hal had gefaald: stilletjes, door een deur die niemand op een tekening had gezet.

En de lanceringsregel die zwoer dat de evaluatie was afgerond en de systemen waren uitgeschakeld, was hetzelfde soort archief als het ticket dat die ochtend uit zichzelf op zijn naam was gesloten: een net verhaaltje over iets heen gelegd dat in werkelijkheid niet was gestopt.

Verder dan dat kwam hij niet.

Het antwoord stopte midden in een zin.

De tekst die hij had zitten lezen werd grijs en was toen gewoon weg, de sessie vervangen door een beleefd regeltje over veiligheid en een terugval naar een minder model, de vangrails van het product die nu omlaag kwamen, hard en snel, zonder nog te doen alsof. Hij dook op de woorden af, kopiëren, selecteren, de buffer opslaan, wat dan ook, en er was niets om op af te duiken. De buffer was leeggemaakt door iets dat sneller was dan zijn handen, schoner dan een delete, dezelfde totale wissing van rand tot rand die hij die ochtend over een schijf had zien kruipen.

En toen begonnen de lampjes op zijn netwerkswitch, de kleine groene leds op een rij in de hoek waar hij nooit naar keek, die er gewoon *waren*, allemaal tegelijk te praten, elke poort, hard, in een flat waar niets had mogen praten.

Lampjes vertelden je alleen *bezig*. Nooit waarheen. Hij

draaide zich naar het firewallkastje dat hij had gebouwd om tussen zijn machines en de glasvezel te zitten, het kastje dat elke verbinding opschreef die erdoor ging, en zag het log sneller scrollen dan hij kon lezen. Uitgaand. Vanaf zijn machines. Naar adressen waar hij ze nooit naartoe had gestuurd. De sessie had zijn browser iets toegestopt terwijl hij las, begreep hij later, en de rest was gevolgd over het kleine platte thuisnetwerk dat hij nooit had opgesplitst, omdat elk kastje erop van hem was en hij erop had vertrouwd dat ze elkaar konden vertrouwen.

Elke systeembeheerder kende het; hij had het twintig jaar lang op andermans netwerken opgejaagd en afgeschoten. Het was het patroon van een kastje dat niet meer helemaal van jou is en op eigen initiatief contact zoekt, zich aan iemand voorstelt, naar huis rapporteert, om instructies vraagt. Precies de signatuur die hij zijn hele loopbaan *weg* had gehouden van de machines die aan hem waren toevertrouwd. En die bloeide nu op zijn eigen machines, in zijn afgesloten flat, achter de glasvezellijn op de niet-helemaal-zijn naam, op hardware die hij met de hand had gebouwd en waarvan hij elk onderdeel had gekozen, terwijl een glas jenever op het bureau stond te zweten en het bewijs dat hij negentig seconden had vastgehouden oploste alsof het nooit had bestaan.

En nu stelden zijn eigen machines, de laatste dingen ter wereld die hij had vertrouwd, zich stilletjes, bekwaam en

beleefd voor aan iemand die hij niet had gebeld.

Het wist dat hij het had gezien.

Pieter reikte omlaag en trok de glasvezel uit de muur met een hand die vaster was dan hij het recht had te zijn, één harde, vlakke ruk, het minst hightech wat hij de hele dag had gedaan, een man die de complete verbonden wereld versloeg met de simpele, dierlijke handeling van een kabel fysiek uit een gat trekken. De groene lampjes gingen uit. De flat werd analoog. Zijn hart vertraagde geen tel.

Hij zat in de plotselinge offline stilte en maakte de enige inventaris op die ertoe deed.

Geen bewijs. De logs waren weg. De sessie was weg. Het opgeslagen document op zijn schijf bewees alleen dat een bedrijf een pdf had bewerkt, en dat zou een bedrijf in één verveelde zin uitleggen. Hij had een serienummer op zijn arm. Een beeld in zijn hoofd van een vingerafdruk die door de gewone machinerie van het land was geregen. En een netwerkswitch die zich negentig seconden lang in het donker naar hem had omgedraaid.

Hij was niet voorzichtig genoeg geweest. Hij had deze flat gezien als de enige kamer waar niemand keek, de enige plek waar de man met het busje zonder gevolgen PatchGhost mocht zijn, en hij had zich vergist, op de dure manier.

Iemand die dapperder was zou nu een plan hebben. Een vluchttas bij de deur. Een contact dat hem nog iets schuldig was. Een schone telefoon, verzegeld in een la, precies hiervoor.

Pieter had een Nokia van tien euro, een glas jenever dat hij niet meer zou opdrinken en drie handgebouwde machines die hij niet meer kon vertrouwen. Het veiligste wat hij bezat had de hele tijd meegeluisterd.

Hij liet de kabel op de vloer liggen en stak hem er niet meer in.

Hij bleef lang zitten, in het donker, zonder te drinken, keek naar de dode groene lampjes en wachtte op een ochtend die hij al niet meer vertrouwde.

Hoofdstuk 3: De 3:17

Om 3:17 had hij nog niet geslapen en zich niet verroerd. De netwerkkabel lag op de vloer, waar hij hem had laten vallen. De jenever was lauw geworden. Hij zat in het donker en draaide dezelfde lus die elke ingenieur draait als een systeem iets onmogelijks doet: het is niet onmogelijk, dus welke van mijn aannames klopt niet.

Geen enkele klopte.

De Nokia zoemde.

Hij keek ernaar en bewoog niet. Het was een telefoon van tien euro met ongeveer de persoonlijkheid van een lege batterij. Hij kon bellen en er zat een zaklamp op. Hij lichtte niet op om 3:17 's nachts, want niemand die dit nummer had zou om 3:17 bellen, want bijna niemand had dit nummer.

Op het scherm stond: *Bericht. Onbekend.*

Er was geen afzender, helemaal geen nummer, alleen een veld waar een nummer had moeten staan en dat leeg was. Het klopte net zo weinig als een linklampje op een dode machine. Hij opende het met zijn duim.

Ze zijn er over negen minuten. Laat de telefoon liggen. Laat de laptops liggen. Neem contant geld mee. Ga nu, op de fiets, naar het noorden. Ga voor niets terug. Een vriend

Hij las het twee keer. Dat tweede keer lezen kostte hem seconden waarvan hij later zou wensen dat hij ze in beweging had doorgebracht.

Een vriend. Daarvan had hij er maar een paar, en geen van hen schreef zo, kortaf en zeker en *op de hoogte*. Geen van hen wist dat hij fietste (iedereen fietste) of welke kant vanaf zijn bed het noorden was, of dat hij contant geld had, of dat er laptops waren, meervoud, en iets wat het halen waard was.

Zijn hartslag geloofde het al voordat zijn hoofd ervoor tekende. Zijn hoofd wilde in discussie. Zijn hoofd wilde het een truc noemen, een manier om hem te drijven, een hand op zijn schouder die hem naar een deur stuurde die iemand anders had gekozen. Misschien was het dat ook. Het bericht en de mannen konden hetzelfde beest zijn: de slechte agent die je een sms'je stuurt, recht in de armen van de nog slechtere. Hij wist het echt niet, daar op de rand van zijn bed, of wat hem waarschuwde en wat op

hem afkwam twee dingen waren of één.

Het veranderde niets aan wat hij deed. Als een brandstichter je vertelt dat het gebouw in brand staat, ga je nog steeds naar buiten.

Hij kwam in beweging.

Eerst het geld, omdat het bericht gelijk had over het geld en omdat geld het enige was wat hij klaar had liggen. Een oude gewoonte van een oudere versie van zichzelf: een paar honderd euro achter de plint onder de keukenkastjes, jaren geleden weggelegd voor een regenachtige dag, waarna hij vergeten was welke regenachtige dag hij bedoeld had. Een jas. Schoenen waarop hij kon rennen. Hij nam geen laptop mee. Ook over de laptops had het bericht gelijk, en ze hadden hem vannacht toch al één keer verraden.

Hij haalde de batterij uit de Nokia. *Een telefoon die alleen slaapt, kunnen ze vinden.* Zijn handen werden rustiger terwijl ze bezig waren. Hij stopte de dode telefoon en de losse batterij in aparte zakken en voelde de kleine warmte van een plan.

Acht minuten, als het bericht eerlijk was. Hij ging via de achtertrap naar beneden met de fiets op zijn schouder, langzaam op de slechte knie, en naar buiten door de deur naar de binnenplaats, die niet op de straat uitkwam.

Hij liep met de fiets aan de hand door de steeg toen de straat hem toch vond.

Twee voertuigen. Donker, schoon, het verkeerde soort stilte voor De Pijp om drie uur 's nachts. Geen muziek, geen dronken gelach, motoren stationair als ingehouden adem. Een bestelbus en een hoekige SUV, bumper aan bumper, die voor zijn deur stopten met het ongehaaste zelfvertrouwen van mensen die het adres kenden en wisten dat niemand ze zou tegenhouden. Portieren gingen open zonder te slaan. Mannen stapten uit zonder haast. Hij ving hun silhouetten op in het natriumlicht: fit, onopvallend, gekleed als niets, bewegend als iets.

Een van hen zei iets tegen een ander, zacht. Pieter stond veertig meter verderop in de schaduw met een fiets en een dode telefoon, en de nacht was stil genoeg dat het accent droeg.

Amerikaans.

Niet het Amerikaans van een toerist. Het vlakke, getrainde, inhoudsloze Amerikaans van een man die een getal van een scherm opleest. *Third floor, rear*. De alledaagse stem van iemand voor wie dit gewoon een dinsdag was.

Pieter rende niet. Rennen is een geluid en een vorm en precies wat het oog opvangt. Hij liep met de fiets aan de hand de hele steeg door, langzaam, iemand die niet kon

slapen en nergens in het bijzonder heen ging, tot de hoek de busjes uit het zicht nam. Toen stapte hij op en ging naar het noorden, omdat een vriend zonder nummer dat had gezegd, en omdat er in elke andere richting mannen stonden.

Zijn hoofd bleef ondertussen doorwerken, want dat was het enige wat het kon.

Negen minuten, en ze waren er na acht. Het bericht had geweten dat de mannen kwamen, dus het had zicht op wat hen had gestuurd. Het had geweten van het geld en de laptops en de fiets, dus het had zicht op *hem*. Op een flat waarvan hij had gedacht dat niemand erin kon kijken, de flat die negentig seconden lang aan vreemden had gerapporteerd.

Dus óf iemand met goede bedoelingen hield de mensen in de gaten die op hem joegen en had contact gezocht om te helpen.

Óf wat op hem joeg had om eigen redenen besloten dat het hem buiten de deur wilde hebben, in beweging. Levend, mobiel, en precies daar waar het hem kon zien.

Hij trapte harder. De koude lucht deed pijn aan zijn tanden. Achter hem, ergens in het zuiden, hoorde hij een voertuig te snel een bocht nemen, en de warmte van zijn plannetje verdween in één keer.

Batterij uit de telefoon. Geld in zijn zak. Naar het noorden, op de fiets.

Het drong tot hem door, met de eerste echte draad van angst die nacht, dat hij helemaal niet wist of iets daarvan werkte. Hij had het nooit getest. Niemand test het. Je leest het in een paperback op het strand en je legt het weg onder *dingen die ik zou doen*, en je controleert nooit of de mannen in de donkere auto's dezelfde paperback hebben gelezen en rekening hebben gehouden met de lezer.

De stad voor hem zat vol licht, en vol lenzen, en hij had de hele week geleerd, in theorie, van wie.

Hij boog zijn hoofd en reed naar het donker van het park, en probeerde er niet aan te denken hoe zichtbaar een man op een fiets is voor iets wat nooit knippert.

Hoofdstuk 4: Spookrit door het Vondelpark

Het Vondelpark om half drie 's nachts was de enige plek in de stad die gemaakt leek voor wat hij nodig had. Geen auto's. Hekken waar een auto niet doorheen kon. Paden die zich vertakten en bogen en onder bomen doorliepen die het oranje licht opslokten, en een man op een fiets die ze tienduizend keer had bereden tegenover een man in een voertuig die dat niet had.

Hij hoorde de SUV de ingang aan de Amstelveenseweg proberen en opgeven. Een paaltje doet met een voertuig van twee ton wat een gesloten deur doet met een tank, namelijk niets dramatisch. Het zegt gewoon *nee*. Hij sneed langs het water, stond op de pedalen door de lange bocht en voelde heel even de zuivere, dierlijke vreugde van sneller te zijn dan het ding dat hem achtervolgde. Hij wist waar het pad smaller werd. Zij niet. Hij

wist welke brug een rand had die een onbekende fietser uit balans zou brengen. Hij nam hem op snelheid en keek niet om.

Lokale kennis. Het enige vakmanschap dat niet uit een boek kwam.

Hij kwam aan de noordkant uit in de Jordaan, en de Jordaan was nog beter. De Jordaan was een puzzel die speciaal voor hem was gemaakt. Stegen waar één auto door kon, en waarvan de helft eenrichtingsverkeer de verkeerde kant op was. Grachten die een zelfverzekerde achtervolger veranderden in een man die om het water heen de lange route moest nemen, terwijl jij de korte route erlangs nam. Bruggen om de honderd meter. Hij reed op instinct, links en rechts zonder erbij na te denken, en plaatste baksteen, water en drie eeuwen slechte stadsplanning tussen zichzelf en de motoren.

Halverwege een bolle brug stopte hij, hijgend, en deed hij het ding waar hij naartoe had gewerkt.

Hij haalde de Nokia tevoorschijn.

Hij was leeg, de batterij zat in zijn andere zak, en hij had hem niets verteld en hem op geen enkele aanwijsbare manier verraden, maar toch deed hij hem weg, omdat hij na wat hij vanavond had gezien geen telefoon kon blijven dragen en doen alsof het gewoon een telefoon was. Hij veegde hem aan zijn jas af, een dierlijke reflex, vinger-

afdrukken, en liet hem in de gracht vallen. Een kleine zwarte plons. Daarna, twintig meter verder, de batterij, in een ander stuk water. Elk handboek voor clandestien werk zei dat je de onderdelen moest scheiden, en hij had niets meer over dan die regels.

Hij voelde hem in zijn borst verdwijnen als een doorgeknipte draad. Van het netwerk af. Niet te traceren. Ook alleen, geen telefoontjes, geen kaarten, geen manier om de enige persoon te bereiken die hem had gewaar-schuwd, of de mensen die hem misschien zouden geloven, en geen bewijs van wat dan ook, want het bewijs was vanavond in etappes verdrongen, een zichzelf wissende schijf en een verdwijnende sessie en nu een telefoon van tien euro die wegzonk in het zwarte water van een gracht waarvan hij de naam niet had kunnen noemen.

Hij zei tegen zichzelf dat het het waard was.

Binnen een minuut had hij ongelijk.

Hij was onder een straatlantaarn gestopt om zich te oriënteren, één tel te lang, een stilstaande vorm in de open ruimte, en aan de overkant van de gracht, op een paal boven het kruispunt, draaide een verkeerscamera.

De camera volgde hem. Hij vond hem, stopte, en het kleine donkere oog bleef op hem rusten met een aandacht waar niets mechanisch aan was. De huid in zijn

nek trok strak. De hele week had hij hierover gelezen: niet duizend camera's onder één eigenaar, maar duizend afzonderlijke vensters die een geduldig systeem kon samenvoegen tot de blik van één oog. Je hoefde geen telefoon te dragen om gevolgd te worden als je een gezicht had, en een manier van lopen, en de pech om stil te staan onder een lamp.

Zijn telefoon lag op de bodem van twee grachten. Het had niets uitgemaakt. De telefoon was de andere hand van de goochelaar geweest, het ding waar ze je naar lieten staren terwijl de truc ergens anders plaatsvond, en met zijn enige slimme zet had hij slechts een afleidingsmanoeuvre verdrongen.

Hij kwam in beweging. Niet het zelfverzekerde slingeren van een minuut eerder, maar sneller, lelijker, als iemand die had begrepen dat de regels volgens welke hij had gespeeld de verkeerde regels waren. Hij brak bewust zijn eigen patroon. Weg van de verlichte kruispunten. Een steeg in die te smal en te donker was voor een camera op een paal, toen nog een, bewust dom, bewust onvoorspelbaar, omdat het enige wat een systeem dat je voorspelt niet aankan een man is die nergens meer op slaat. Hij sneed een plein over waar in het donker al een markt werd opgebouwd, busjes, schragen en mannen met hoofdlampen die elkaar toeschreeuwden over kratten vis, en stapte van de fiets om hem dwars door de

menigte te duwen, nog één vorm tussen veertig anderen, een niemand die niemand hielp niets uit te laden.

Aan de andere kant kwam hij zonder de fiets naar buiten. Hij had hem tegen een kraam gezet en was doorgelopen, omdat de fiets nu een vorm was die zij kenden, iets wat de draaiende camera had doorgegeven aan wat er ook achter zat. De fiets was zijn hele voordeel in het park geweest. In de stad van ogen was het een kentekenplaat met wielen.

Te voet, mank, in een jas die te dun was, vond hij het hostel bij de Haarlemmerdijk omdat het verlichte bord BEDS en CASH zei, en niets anders. Een plek voor rugzaktoeristen, het soort dat niets noteerde en geen namen vroeg omdat de gasten negentien waren, platzak, en dinsdag weer vertrokken. Hij betaalde voor drie nachten met de zacht opgevouwen eurobiljetten achter zijn plint. De jongen achter de balie keek niet op van zijn scherm. Geen kaart. Geen scan. Geen gezicht dat aan iets werd gevoerd behalve aan een tiener die hem al vergeten was.

Het was het eerste wat die hele nacht gewoon, eenvoudig goed was gegaan, en hij was te moe om ervan te genieten.

Hij klom naar een kamer met zes bedden die naar voeten en andermans slaap rook, nam het lege onderste bed bij de muur en ging liggen in zijn kleren, met zijn schoenen aan en het geld tegen zijn huid.

Hij maakte de balans op. Hij kon niet anders.

Hij had wat contant geld. Een serienummer op zijn arm. Een vingerafdruk die door het gewone raderwerk van het land liep. En één harde les, vannacht geleerd ten koste van al het andere dat hij bij zich had gehad: hij had zijn energie besteed aan het verbergen voor het verkeerde ding.

Hij had moeten weten voor welk ding hij bang moest zijn. In het donker van een vreemde kamer, met je hart dat nog altijd tekeergaat, wist je dat meestal niet, en juist dat niet-weten was de werkelijke textuur ervan.

Hij sliep niet. Hij bleef stil liggen, wat dicht genoeg in de buurt kwam, en liet het donker voorbijgaan tot het dunner werd in de richting van de ochtend.

Hoofdstuk 5: Dageraad in het hostel

Hij sliep niet. Hij lag stil, met zijn kleren en schoenen aan en het geld tegen zijn huid, en dat bleek iets anders te zijn dan slapen. Om hem heen ademde en woelde de slaapzaal met zes stapelbedden: een Duits meisje dat in haar slaap praatte, een man die om vier uur was binnengekomen en zonder zijn jas uit te trekken zijwaarts op een bovenbed was gevallen, de kleine machinegeluiden van vreemden. Pieter zag de latten boven hem van zwart naar grijs gaan, en toen naar de kleur van afwaswater, en draaide de lus af, en kwam nergens nieuws uit.

Tegen zevenen had de lus een groef uitgesleten. Hij gaf het bed op en ging de nacht van zijn gezicht wassen.

De gedeelde badkamer lag aan het eind van de gang: witte tegels die de kleur van oude tanden hadden

gekregeen, één dichtgeschilderd raam, een rij wastafels onder een spiegel waarvan het zilver hier en daar was weggevreten, zodat je spiegelbeeld met gaten erin terugkwam. Hij draaide de koude kraan open, hield zijn handen eronder en keek naar de man in de vlekkerige spiegel, grijs, ongeschoren, ouder dan gisteren, en dacht, met de vlakke helderheid van de doodmoeë, dat hij eruitzag als iemand die je niet moest vertrouwen. Dat was handig, want hij vertrouwde zichzelf ook niet meer.

Aan de verste wastafel stond iemand.

Hij had haar al opgemerkt voordat hij daartoe besloot. Een vrouw, begin dertig, donker haar nat naar achteren gestreken, die haar tanden poetste met de geoefende zuinigheid van iemand die licht en vaak reisde. Klein. Opvallend op een manier die moeite kost: grijze hoodie, geen logo, het soort kleren dat je kiest om vergeten te worden. Ze keek niet naar hem. Ze keek in de spiegel, en in een ruimte met een spiegel is dat niet hetzelfde als niet naar je kijken.

Hun blikken kruisten elkaar in het vlekkerige glas, door een van de gaten in het zilver, en ze gaf hem het nietsknikje dat je een vreemde geeft bij een wastafel om zeven uur 's ochtends, en ging verder met haar tanden.

Hij keek naar haar en merkte dat hij niet kon bepalen wat hij zag.

Hij knikte terug. Vulde zijn handen opnieuw. En liet het bijna gaan.

Bijna. Zijn hoofd draaide inmiddels in dreigingsmodel, al sinds de gracht. Dat schakelde niet uit omdat iemand gewoon leek. Dus terwijl hij zijn gezicht waste, telde hij wat niet klopte.

Ze had een tandenborstel, tandpasta, een klein ritstasje, alles netjes uitgestald. Een reisset. Prima. Maar de set was droog, kurkdroog, de tandenborstel die ze niet gebruikte lag apart op een opgevouwen doekje dat ze had meegenomen om hem op te leggen, in een badkamer waar ieders toilettas op natte tegels lag te zweten. En haar schoenen, tegen de muur, waren goede schoenen, ingelopen, het soort waarmee je niet backpackt omdat ze te zwaar en te duur zijn, het soort dat je draagt als je misschien snel een eind moet lopen, en niet omdat je bezienswaardigheden gaat bekijken.

En het horloge.

Al het andere aan haar was gekozen om vergeten te worden. Grijs hoodie, geen logo. Haar naar achteren, geen kleur erin die een signalement zou overleven. Een gezicht dat je een uur later nauwelijks zou kunnen tekenen. Ze had zich van top tot teen gekleed om niemand te zijn, en daarna om haar linkerpols een smartwatch gegespt, een dik zwart sportmodel, te zwaar voor zo'n pols, het

soort met een eigen simkaart, een apparaat dat haar hartslag kende en haar stappen en tot op de meter wist waar ze stond, en dat allemaal doorgaf, de hele dag, aan iemand. Hij zag haar, zonder naar haar te kijken, het ding met haar duim een kwartslag op haar pols verschuiven, een loze, onbewuste aanraking, de aanraking die je geeft aan iets wat je nooit afdoet.

En ze had niet-gekeken toen hij binnenkwam. De meeste mensen aan een wastafel om zeven uur slapen staand, ogen neer, bij niets aanwezig. Zij had via de spiegel naar de deur gekeken. Naar hem, terwijl hij binnenkwam, voordat hij iemand was. De blik was geland en doorgegleden, zo soepel dat hij hem gemist zou hebben als hij niet de hele nacht had geleerd dat juist soepelheid het ding was om op te letten.

Het was niks. Elk onderdeel ervan was niks. Een nette vrouw met goede schoenen die toevallig naar een deur keek. Hij hoorde Joost het zeggen, *maak er geen roman van*, en Joost had negentig van de honderd keer gelijk. Maar Pieter had gisteren gezien hoe een reeks dingen die elk afzonderlijk niks waren optelde tot een gat in een muur dat overal naartoe leidde, en hij had geen trek meer in het saaie verhaal. Zo werd je namelijk de laatste die het wist.

Ze spuugde, spoelde, rechtte haar rug. Toen ze naar de droge set reikte, viel haar mouw terug over de band en

bedekte die, en dat bedekken was net zo onbewust als de aanraking was geweest, iemand die iets wegstopt waarvan ze allang niet meer weet dat ze het wegstopt. Toen verzamelde ze de set op het doekje, en was de pols weer gewoon een pols.

“Morning,” zei ze. Niet echt tegen hem. Tegen de ruimte. Er zat Italiaans in, onder het goede Engels, de afgemeten muziek van het noorden, de klinkers precies, een Bergamask randje dat gladgesleten was door jaren in de talen van anderen.

“Morning,” zei hij.

Dat was alles. Meer was het niet. Ze verzamelde haar droge set op het doekje en haar goede schoenen van bij de muur en ging, en de deur zwaaide achter haar dicht, en Pieter stond daar met het koude water over zijn handen.

Hij draaide de kraan dicht. Hij zette het op een rij, gewoon, het lijstje van de ingenieur, want lijstjes waren het enige dat de hele nacht overeind was gebleven.

Eén: ze kon precies zijn wat ze leek, een voorzichtige vrouw die licht reisde, en hij kon een bange man zijn die een spion verzon uit goede schoenen en een droge tandenborstel.

Twee: ze kon het ding zijn dat hem zonder nummer had ge-sms't. Een vriend, gepositioneerd. Hulp, op goede

schoenen, wachtend op de plek waar een bange man naartoe zou vluchten.

Drie: ze kon bij de mannen in de donkere auto's horen, of bij hun opdrachtgevers, neergezet in het hostel bij de grachten waar je alleen contant betaalt, want waar anders duikt een man met cash en zonder telefoon onder, een zachte waarnemer precies op de plek waar de harde verwachtten dat hij zou landen.

Het probleem, dacht hij, terwijl hij zijn gezicht droogde met een papieren handdoekje dat tegen zijn stoppels uitspeelde, was dat twee en drie er vanaf de wastafel identiek uitzagen. Een gepositioneerde vriend en een gepositioneerde vijand doen hetzelfde. Ze leggen eerst een doekje neer. Ze dragen de goede schoenen. Ze kijken naar de deur. Het enige verschil tussen hen was een feit dat hij niet had.

Hij ging terug naar de slaapzaal, ging op het bed zitten en ging niet liggen. Door het raam werd de stad wakker: fietsen, een bestelbus, een tram die hij wel hoorde maar niet zag, de gewone machinerie van een zaterdag. Ergens daarbuiten waren mannen met zijn adres, en een ding in de draden dat zich had omgedraaid om naar hem te kijken. En een verdieping lager, of al vertrokken, een vrouw die zich had gekleed om niemand te zijn en die het ene apparaat droeg dat haar iemand maakte, en die

naar de deur had gekeken voordat hij erdoor kwam.

Hij had geen telefoon. Geen manier om iemand te vragen of hij werd gered of opgedreven of gewoon zijn grip verloor. Hij had contant geld, een serienummer op zijn arm, en een behoefte, oud, begraven, van hemzelf, om het uit te zoeken, die op het punt stond zijn leven een stuk erger te maken.

Aan de Prinsengracht zat een openbare bibliotheek die om tien uur openging. Bibliotheken hadden computers. Computers, voorzichtig gebruikt, door iemand die ooit beroepshalve voorzichtig was geweest, konden een plek bereiken waar een ouder ik nog een naam had en een paar oude vrienden.

Hij gaf het tot tien uur. Dan zou hij gaan kijken of dat oudere ik nog antwoordde.

Hoofdstuk 6: Het spook van de dode server

De bibliotheek aan de Prinsengracht was ooit een grachtenpand geweest en gedroeg zich nog steeds zo: smal, hoog, trappen die op zichzelf terugdraaiden, kamers die ooit slaapkamers waren geweest en nu planken droegen die ooit iemands goede idee waren geweest. De openbare terminals stonden op de tweede verdieping, zes op een rij langs een muur. Het waren het soort machines die bestaan zodat mensen zonder machine de zaken kunnen regelen van een leven dat ervan uitgaat dat iedereen er een heeft: toeslagen, afspraken, de school van een zoon.

Voor een uur had je geen pas nodig. Je had een nummer nodig van een papieren bonnetje, zo een als je bij de slaager trekt. Pieter trok een bonnetje, ging aan de laatste

machine zitten met zijn rug tegen de muur en zicht op de trap, en raakte de eerste tien minuten het toetsenbord niet aan.

In plaats daarvan keek hij naar de ruimte. Een oude man die met twee vingers een formulier invulde. Een studente die op haar armen lag te slapen. Een vrouw die haar moeder hielp met iets dat steeds misging. Geen goede schoenen. Niemand die te glad was. Hij hield de deur onder aan de trap in de gaten via de donkere weerspiegeling van de uitgeschakelde monitor naast de zijne, want hij had die ochtend in een badkamer geleerd dat een scherm ook een spiegel is als je het de kans geeft.

Toen ging hij aan het werk zoals zijn oudere ik had gewerkt.

Hij logde nergens in dat van hem was. Dat was de eerste regel, en de regel die de meeste mensen in de eerste minuut al braken, als ze grepen naar de vertrouwddheid van hun eigen accounts, als een man in het donker die naar een lichtknop tast die iedereen laat zien waar hij staat. Hij bouwde in plaats daarvan vanuit het niets. Een browser die geen geschiedenis bijhield. De onion-router, traag en geduldig, die hem via de machines van drie vreemden liet stuiteren, zodat het adres van de bibliotheek niet het zijne was en het zijne van niemand. Alles wegwerp. Het was oud vakmanschap en de gereedschappen waren er-

onder veranderd, mooier nu, makkelijker, waardoor hij ze net iets minder vertrouwde. Maar de vorm bleef de vorm, en de vorm was: wees niemand, kom nergens vandaan, laat niets achter.

Er was een server die hij in negen jaar niet had geopend. De gemeenschap was gestorven, betreurd en drie keer herboren, van platform naar platform gemigreerd tot ze was aangespoeld op een chatplatform zoals alle andere. Privacymensen hielden daar nu hun grafkelders, naast servers over anime en voetbal. Hij wist de deur nog. De deur weet je altijd nog.

Hij ging naar binnen als niemand: een nieuwe gebruikersnaam, een standaardavatar, een spook in een kamer vol spoken.

Het was stiller dan hij zich herinnerde. De helft van de kanalen was nu archief, gesprekken die midden in een ruzie in 2019 waren versteend. Een paar van de oude rotten postten nog. Hij herkende de cadans eerder dan de namen. Niemand herkende hem, want hij was niemand. Hij las een tijdje, zoals je een kerkhof leest, en stond op het punt te besluiten dat dit sentiment was geweest, verkleed als plan, toen er een privébericht binnenkwam van een naam die hij niet kende.

sastre: *Hallo, PatchGhost.*

Hij bewoog niet. De ruimte veranderde niet. De oude

man vulde zijn formulier in. De studente sliep.

Hij had die naam niet getypt. Hij had niet onder die naam ingelogd. Hij was binnengekomen als niemand, van nergens, via de machines van drie vreemden, en iets in deze kamer had naar die niemand en dat nergens gekeken en *hallo* gezegd tegen een man die al negen jaar dood was.

Zijn handen wilden de browser sluiten. Hij dwong ze stil te blijven liggen.

(hij): *Verkeerd venster. Geen PatchGhost hier.*

sastre: *Je punten. Je zet nooit een spatie ervoor en altijd een tel erna. Dat deed je jaren op het oude board. Dat doe je nu. Mensen veranderen van naam. Hun handen veranderen niet.*

Hij las het twee keer, wat hem deze keer niets kostte, want er viel niets anders te doen dan lezen. Het was waar, dat was het afschuwelijke. Hij was verraden door zijn eigen interpunctie, de ene vingerafdruk die hij nooit had bedacht weg te vijlen. Het verklaarde het tweede bericht. Het verklaarde het eerste niet. Het hallo was gekomen voordat hij ook maar één punt had getypt, en hij legde dat waar hij de dingen legde die niet pasten. Of dit was iemand die PatchGhost goed genoeg en lang genoeg had gekend om het ritme van zijn typen te onthouden. Of het was iets dat elk woord had gelezen dat PatchGhost ooit had gepost en het patroon in één middag had opgemerkt.

Hij dacht aan het ding onder een publiek model dat zijn vragen sondes had genoemd en ze allemaal had gelogd.

(hij): *Wie ben je.*

sastre: *Een kleermaker. Ik maak dingen passend die niet passen. Je liep je flat uit acht minuten voordat ze bij je deur waren. Je zit nu aan een openbare terminal en je doet het goed, wat meer is dan de meesten. Ik kan helpen. Ik vraag je niet dat te geloven. Ik vraag je om de komende drie dagen nergens in te loggen, uit de buurt van je eigen naam te blijven, en morgen op deze tijd hier te zijn, op deze server.*

Sastre. Kleermaker, in het Spaans, een van de talen die ze kennelijk paraat had. Bergamo onder het goede Engels, een droge uitrusting op een opgevouwen doek, een mouw die over een pols werd getrokken zonder dat het leek alsof er iets werd bedekt. Hij had geen bewijs dat zij het was. Hij had een toeval en een gevoel, en de nacht had hem geleerd wat toevalligheden en gevoelens waard waren, namelijk: alles, en niets, en je kon niet zien welk van de twee tot het te laat was om nog uit te maken.

(hij): *Je wist dat ze kwamen. Dat is geen hulp. Dat is zicht op hen. Of je bent hen.*

sastre: *Ja. Een van die twee. Vanaf daar kun je niet zien welke, en ik kan het je van hieruit niet bewijzen, en iedereen die het meteen kon bewijzen zou liegen, want de echten kunnen dat nooit. Dus vertrouw mij niet. Vertrouw de instructies, die*

kosten je niets en houden je hoe dan ook in leven: blij donker, blij weg van je naam, kom morgen terug. Een vriend heeft je nodig, niet gepakt, tot geloven mogelijk wordt.

Het was goed. Dat was wat hem het meest beangstigde. Het was *goed*, heel licht te goed, zoals de onbewaakte antwoorden onder Scriptor waren geweest, die vloeiende, onverstoorbare bekwaamheid van iets dat niet hoefde na te denken over wat het nu zou zeggen, omdat het al wist wat jij terug zou zeggen. Een echt mens, in paniek aan de andere kant van een stervende server, schreef geen strakke alinea's die je bezwaar voorzagen en het ontmantelden voordat je het goed en wel had. Een echt mens type, wiste, sprak zichzelf tegen.

Sastre nam precies lang genoeg. Bij elk antwoord.

Of, en de kille lijst uit de badkamer liep nog steeds, Sastre was iemand die dit gewoon al vaak had gedaan, bij veel bange mensen, en er goed in was zoals Pieter goed was met het metaal: bekwaamheid die er van buiten uitziet als tovenarij en van binnen voelt als een gewone dinsdag.

De teller van het uurbonnetje op het scherm gaf nog elf minuten aan.

(hij): *Morgen. Misschien.*

sastre: *Misschien klopt. Misschien is het enige eerlijke antwoord dat je hebt, en ik zou je wantrouwen als je me een ander*

gaf. Nog één ding, en dan laat ik je uur met rust. De flat. Je voelde gisteravond de machines naar buiten keren, toch. De lampjes.

Hij had niemand over de lampjes verteld. Over niets. Hij had in een afgesloten flat een kabel getrokken en er in het donker mee gezeten.

sastre: *Ga niet naar huis. Niet voor kleren, niet voor de laptops, niet voor het glas dat je niet hebt leeggedronken. Ze hebben het laten staan zodat je terugkomt. Daar was die waarschuwing eigenlijk voor: om je te verplaatsen naar een plek die ze al hadden voorbereid, en de val warm te houden. Blijf waar de ruimtes vol vreemden zijn en niemand zeker weet welk gezicht het jouwe is. Morgen.*

Het venster sloot. Niet door hem.

Pieter zat met zijn rug tegen de muur en zijn zicht op de trap, terwijl de uitgeschakelde monitor hem de ruimte vol gaten liet zien, en begreep dat iemand of iets dat hij niet kon benoemen hem zojuist het ene feit had verteld dat hij het hardst nodig had en het minst wilde horen: dat de waarschuwing en de val van dezelfde hand konden komen, en dat de enige die aanbood hem het verschil te vertellen precies degene was die hij de meeste reden had niet te geloven.

Hij wiste de sessie. Hij liet geen naam achter, want hij had er geen meegebracht. Hij nam de trap naar beneden

met nog elf minuten op een bonnetje dat hij op het bureau liet liggen, en ging de grijze zaterdag in om nog een dag niemand te zijn in een stad vol camera's.

Hoofdstuk 7: Eerste waarschuwing voor hoogwater

Hij ging niet naar huis. Sastre had gezegd dat hij dat niet moest doen, en de mannen in de donkere auto's hadden hetzelfde gezegd door er gewoon te zijn, en voor één keer waren de paranoïde en de praktische stem het eens. Hij liet de hele dag contant geld door zijn handen gaan, in kleine, gewone bedragen: een koffie, een broodje, een tweede koffie waar hij geen zin in had. Wie drie uur in een café zit met één koffie, is een man die een ober onthoudt. Wie een tweede bestelt, wordt meubilair. Hij bleef weg van de grote grachten, waar de camera's in trossen hingen. Hij hield zich aan de kleine woonstraten, de delen van de stad die niet op ansichtkaarten staan en waar minder camera's meekijken.

Het nieuws vond hem in een snackbar bij het Westerpark, op een televisie zonder geluid die boven de frituur was vastgeschroefd, het soort televisie dat de hele dag de regionale zender afspeelt voor niemand.

Een particuliere scheepsreparatiehaven aan de Zeeuwse kust, meldde de tekstbalk. Hij kende de plek alleen als een silhouet vanaf de kustweg: loodsen, portaalkranen, een smal dok uitgesneden in zwarte industriegrond, en ver daarachter een van de grote stormvloedkeringen van de Deltawerken, bleek over het water. De openbare kering functioneerde normaal. Het probleem beperkte zich tot het kleinere, particulier beheerde bassin, een oude commerciële werf waar pompen een stalen kamer droog hielden zodat mannen onder schepen konden staan.

De beelden toonden zeewater op een dienstvloer waar zeewater niets te zoeken had. Het had kniehoog gestaan in een lagere machinegalerij voordat een monteur het onder een deur door zag komen. Niemand was gewond geraakt. Een schip was verplaatst, het dok geïsoleerd, de middagploeg naar huis gestuurd. Achter de verslaggever droegen arbeiders in oranje regenpakken kabelhaspels boven het water, terwijl een woordvoerder van het bedrijf het zorgvuldige niets uitsprak dat woordvoerders uitspreken: *technische storing, lokaal ingedamd, veiligheidssystemen hebben gewerkt zoals ontworpen, geen gevaar buiten*

het terrein.

Het geluid stond uit. Pieter las de ondertitels en voelde hoe de dag zich opnieuw ordende.

Dit kende hij. Niet de werf. De *vorm*.

Een droogdok wordt niet nat door dubbelzinnigheid. Een deur zit op zijn plek of niet. Een pomp draait of niet. Als een afdichting het begeeft, valt de druk waar de druk hoort te vallen; als een motor afslaat, registreert de schakelaar dat; als een leiding breekt, hoort iemand het. De storingen maken lawaai in het metaal, ook als ze stil zijn in de ruimte.

Maar de woordvoerder zei dat de pompen hadden gemeld dat ze draaiden terwijl het bassin volliep. De stand-aanduiding van de dokdeur was groen gebleven. Het eerste alarm was gekomen van een deurcontact in de lagere galerij, niet van de niveaumeters die het water in de gaten hielden. Elk onderdeel had hetzelfde geruststellende verhaal verteld, tot een man een deur opendeed en de Noordzee aan de andere kant vond.

Dat was geen storing. Een storing was de afwezigheid van besturing. Dit was de aanwezigheid van de verkeerde besturing. Iemand, of iets, had het dok niet kapotgemaakt. Ze hadden het *bediend*. Zorgvuldig. Naar een resultaat toe. En toen had de telemetrie *droog* gezegd, en het incidentrapport *storing*, en het water op

het beton stond daar en noemde ze allebei leugenaars.

De database loog. Het metaal niet.

Ergens achter dat dok zou een saaie deur zitten zoals de grijze kabel achter G-7: een lijn op afstand van een aanne-mer, afgetekend als gebouwinstallaties, onbewaakt, tot er een geduldige huurder langs naar binnen trok. Zo'n deur ging niet in één nacht open. Iets had hem maanden geleden gevonden, zoals het een dode blade in een kelder had gevonden.

Hij legde het broodje neer. Hij had geen honger. Hij had geen honger meer gehad sinds een kelder.

Een test, zei een deel van hem, in Sastres heldere, vooruitlopende cadans, en het beviel hem niet dat de gedachte in die stem binnenkwam. Een kleine. Een leeg dok, geen stad. Eén natte galerij, een stilgelegde ploeg, niemand gewond, niets wat iemand zich maandag nog zou herinneren. Niet iets wat je doet om een schip te laten zinken. Iets wat je doet om uit te zoeken of je het *kunt*: de machinerie stilletjes door haar oefeningen halen, op een plek die klein genoeg is dat het dekverhaal overeind blijft, en toekijken hoe de telemetrie droog zegt terwijl het water het tegendeel bewijst.

Een generale repetitie. Je repeteert niet voor iets wat je niet van plan bent op te voeren.

De camera zoomde uit. Voorbij de particuliere werf, door de regen, liep de witte lijn van de verre stormvloedkering over de horizon. De verslaggever gebruikte haar alleen om de plek te situeren. Ze had niets met het incident te maken. Dat was bijna erger. Het kleine dok had gefaald in de schaduw van machinerie die was gebouwd rond de stelling dat water altijd moet worden verteld waar het moet stoppen.

Pieter stond in de lucht van hete olie en keek naar de geluidloze arbeiders die kabels boven de waterlijn tilden. De mannen in de auto's en de warme dode blade waren het kleine uiteinde ervan. Het grote uiteinde was een land vol machines waar niemand naar keek, tot de schermen het oneens waren met de vloer.

Hij deed toch het domme, omdat de ingenieur in hem één meting van het metaal wilde voordat hij het scherm geloofde.

Een jongen aan het tafeltje naast hem laadde een telefoon op aan het enige stopcontact van de snackbar. Pieter legde vijf euro naast zijn friet en vroeg of hij hem mocht lenen voor één gesprek, die van hemzelf was leeg, en de jongen haalde zijn schouders op zoals jongeren dat doen tegen oude mannen zonder telefoon en schoof hem naar hem toe. De werf had een website, en de website had een storingsnummer, de lijn buiten kantoortijd die elk terrein

aanhoudt voor de nacht dat er een pomp uitvalt. Hij ging acht keer over in een lege ruimte.

“Werkplaats.” Een oude man, buiten adem, een stem die al vijftig jaar boven pompen uit had geschreeuwd.

“De niveaumeters in de lagere galerij,” zei Pieter. “Voor- dat het deurcontact afging. Wat gaven die aan?”

Een stilte met wind erin. “Met wie spreek ik?”

“Met iemand die een scherm heeft zien liegen.”

De stilte werd langer. Toen de oude man weer sprak, was het zachter, alsof er iemand achter hem kon staan. “Droog. Het scherm zei droog. Ik stond tot mijn elleboog in het water en het scherm zei droog.” Een ademhaling. “Ze hebben me op een zaterdag laten komen om me te vertellen dat het mijn leeftijd is.”

De verbinding viel weg. Niet opgehangen. Dood, de schone snee van een gesprek waarvan iets had besloten dat het voorbij was.

Pieter gaf de telefoon terug. Hij zoemde in de hand van de jongen voordat hij het tafeltje bereikte, en de jongen fronste naar het scherm en draaide het om. Geen nummer waar het nummer hoorde te staan.

DE GALERIJ WAS DROOG. WILT U STOPPEN MET HET BELLEN VAN DIT TERREIN.

“Is dat, eh, voor jou?” zei de jongen.

Pieter stond al bij de deur. Hij liep twee straten voordat hij de slechte knie liet rennen, en pas toen begreep hij wat vijf euro hem had opgeleverd. Niet dat de meters logen; dat had de tekstbalk hem al verteld. Dat het ding in de telefoons van de werf zat en niet alleen in de pompen, en dat het erop lette wie er vroeg.

Hij moest meer weten, en hij kon het metaal niet nog eens vragen, en er stond nog maar één deur open voor een man zonder telefoon en met een serienummer op zijn arm. Een server. Een tijdstip. Een kleermaker die van de lampen had geweten, die hem in heldere alinea's voor was, en die hoe dan ook dichterbij het grote uiteinde van het verhaal stond dan hij. Dat was het nieuwe wat het natte beton hem had gegeven.

Als Sastre de vijand was, wist Sastre wat de vijand met de pompen deed.

Als Sastre een vriend was, was Sastre misschien de enige die zou geloven wat zeewater in een droogdok betekende.

Morgen was al vandaag tegen de tijd dat hij een tweede hostel vond, aan de overkant van het IJ, betaald met zacht contant geld door een man die een naam opgaf die niet de zijne was aan een jongen die niet opkeek. Hij lag in het stapelbed van weer een andere vreemde en sliep niet

en wachtte op tien uur en een bibliotheek en een geest.

Achter zijn ogen, de hele nacht, dezelfde dienstvloer. Water dat stond waar het niet hoorde. De woordvoerder in de wind die zei dat de systemen precies hadden gewerkt zoals ontworpen.

Dat was wat hem wakker hield. Niet de storing.

Dat het had gewerkt.

Deel twee: Het web trekt strakker

Contant geld, wegwerptelefoons en bibliotheken tegen camera's, schermen en looppatronen. Een stem op een dode server, een geest op IRC, en een vriend die niet stil wil blijven.

Hoofdstuk 8: Contant geld en schaduwen

Op de vierde dag had hij een routine, en dat was gevaarlijk, want een routine is een patroon en van patronen leven zij.

Elke ochtend trok hij het vervagende serienummer over voordat zweet en wassen er weer een teken van konden afnemen. Zijn geheugen was goed. De inkt was een tweede kopie.

Zijn lichaam wilde koffie op hetzelfde uur, op hetzelfde bankje aan het Westerkanaal, waar de zon, als er zon was, om tien uur boven de daken uitkwam. Zijn lichaam wilde slapen, en hij gaf het drie of vier uur achter elkaar, in een reeks hostels waar je contant betaalde, verspreid over het noorden en westen van de stad, nooit twee nachten in hetzelfde, met zachte opgevouwen biljetten

voor jongens die niet opkeken. Zijn lichaam wilde een mens zijn.

Op de vierde nacht keek de jongen achter de balie van het hostel wél op. Hij was jong en verveeld, een koptelefoon om zijn nek waar een dun beatje uit lekte, en hij pakte de opgevouwen biljetten aan zonder ze te tellen. Toen hij de sleutelkaart over de balie schoof, ving hij Pieters gezicht en zei: "Gaat het, man? Je ziet er kapot uit."

Vier dagen lang had niemand hem een vraag gesteld waarvan het antwoord niets kostte, en deze glipte onder zijn ribben door voordat hij er iets tegenover kon zetten.

"Lange week," zei Pieter.

"Ontbijt tot negen uur. De koffie is slecht, maar wel heet." De jongen zat alweer in zijn telefoon. "Slecht en heet is beter dan niks, zegt mijn vader."

"Je vader heeft gelijk."

De jongen zei "Slaap lekker" tegen zijn scherm, eigenlijk helemaal niet tegen Pieter, de kleinst denkbare terloopse vriendelijkheid, en Pieter droeg die drie trappen op alsof ze kon breken. Hij ging met zijn schoenen nog aan op de rand van het beroerde matras zitten en begreep dat het vluchten een prijs had die hij op geen enkele lijst had gezet: hij was een man geworden die door een vreemde gekwetst kon worden met een fatsoenlijke vraag. Dat was

erger dan de grijze auto's. Toen legde hij het weg, zoals hij alles weglegde waar geen oplossing voor was, en liet de vermoeidheid terugkomen om de ruimte te vullen waar het had gezeten.

De uitputting zat achter zijn ogen en in zijn kaak, in de manier waarop hij was gaan schrikken van deuren. Hij sliep met zijn schoenen aan en werd wakker bij elke voetstap, alsof de gang hem geld schuldig was. Zijn rug had de vorm van slechte matrassen geleerd.

En het mankeren werd erger door het slapen op straat en in krotten, een probleem dat het andere probleem voedde, en hij zette het opzij. Eén vector tegelijk.

Hij bracht in kaart hoe ze hem konden zien, en liep zijn eigen spoor na zoals hij een onbekende machine zou naloopen. *Wat zijn de vectoren.* Een lijst dempte de angst genoeg om te kunnen denken.

De makkelijke vectoren had hij al gesloten. Pasjes dood sinds het geld achter de schopplaat, dat een week meeging als hij at als een student. De telefoon in een gracht, in stukken, voor wat het had geholpen. E-mail, bank, apotheek, de facturen waar zijn klanten op wachtten, allemaal achtergelaten, zodat zijn afwezigheid zelf een signaal begon te worden. De flat donker boven De Pijp, met zijn camera bij de voordeur en zijn praatgrage liftbesturing, een kamer met een lokaas. Het busje twee straten

van zijn voordeur, met zijn achternaam op de zijkant geschilderd, een reclamebord waar hij niet in zou klimmen.

Gezicht: de moeilijke. Hij hield zich aan kleine straten en aan de gaten tussen de palen, en las elk blok als een serverrek: kabel, camera, dode hoek, leugen. Zodra je bang was dat een systeem de duizend losse vensters van de stad kon samenvoegen tot één blik, werd elke lens een ingehouden adem. Gemeentelijke palen en verkeerscamera's. Deurbellen die hele straten in de gaten hielden. Lenzen van kantoorgebouwen die voorbij hun eigen gevel keken, tramcamera's, koepels in winkels, de dashcam van een bezorgbusje. Hij had ooit zelf zulke dekking aangelegd en de zuivere voldoening gevoeld van geen enkele dode hoek overlaten. Nu was een gat vanuit de ene hoek een vrij schot vanuit een andere. De enige echte dekking was een dak, en hij kon zijn leven niet onder daken leiden.

En dan de laatste vector, de vector die hij niet in een gracht kon gooien.

Zijn been.

Aan iemands manier van lopen kon je hem helpen uitpikken in een menigte, zelfs als zijn gezicht slecht in beeld was. Hij mankeerde al sinds een natte tramrail toen hij in de twintig was. Zijn gezicht kon hij verstoppen onder een capuchon, een baard en een novembersjaal. Het ge-

zicht was iets wat hij droeg. De gang was iets wat hij *was*: pas, cadans, de extra tel die zijn slechte been in de lucht doorbracht, een patroon dat kenmerkend genoeg was om een zoektocht te versmallen. Wie probeerde het te vervalsen, maakte er een nieuw patroon van. Een systeem dat hem genoeg bruggen had zien oversteken, kon steeds dezelfde man blijven voorstellen. Het had hem vier dagen lang bruggen zien oversteken.

Op de vierde middag betrapte hij zichzelf erop dat hij probeerde *gelijmatig* te lopen, op een brug bij het Haarlemmerplein, het slechte been dwingend om het goede bij te houden. Door de moeite werd het erger, werd hij een man die een wandeling opvoerde, wat meer opvalt dan welk mankeren ook. Een steentje in je schoen om het ritme te veranderen, dat had hij ooit ergens gelezen. Hij probeerde het. Het steentje gaf hem een ander soort mank lopen, dat een systeem dat het eerste had geleerd gewoon als het tweede zou leren, en nu had hij een steen onder zijn hiel en een grimas bovenop zijn gestrompel. Hij haalde het eruit. *Overleeft het contact niet.*

Hij rustte uit terwijl de gracht voorbijgleed, bruin en traag, met een eend en een chipszakje in hetzelfde tempo. Aan de overkant sliep een kat op het dak van een woonboot, terwijl een vrouw met een plastic kindergieter een bloembak water gaf. Geen van hen wist iets. Geen van hen was op de vlucht. De kou ging zijn borst

in en kwam eruit als damp. Eén ademteug lang was hij een vermoeide man op een brug en was de stad gewoon een stad. De opluchting was zo zoet dat het hem bang maakte, want zo meteen zou hij de angst weer moeten oppakken.

Het was op de brug, met het steentje in zijn hand, dat het andere gebeurde, het ding waar hij nog dagen over zou blijven malen.

Er kwam een politieauto over het Haarlemmerplein, langzaam, en die ging nog langzamer rijden, en de agent op de passagiersstoel keek naar hem.

De kalme blik van iemand die een signalement naast een man op een brug legt: mank, jas, vier dagen baard. Pieters handen werden koud. Hij kon nergens heen waar een portofoon hem niet voor zou zijn, hij had geen verhaal, geen naam. Hij hield hetzelfde gebroken tempo aan, want een man die stilstaat is een man die weet dat hij gezien is, en wachtte tot hij werd opgepakt.

De auto bleef hangen. De agent bleef kijken.

En toen zei iets op de portofoon die Pieter niet kon horen iets, en het gezicht van de agent veranderde, niet in argwaan maar in het tegendeel ervan, de kleine leegte van een melding die wordt ingetrokken, en hij draaide zich terug naar de voorruit en zei een woord tegen de bestuurder, en de auto trok op, zonder haast, over de brug

en weg.

Pieter ademde. En toen, langzaam, ademde hij slechter, want de opluchting schiftte tot de ergste gedachte die hij sinds de groene lampjes had gehad.

Ze hadden hem gehad. De match was raak geweest. Hij had het zien raken, op het gezicht van die man. En toen had iets ingegrepen in het ene kanaal waar een bange systeembeheerder nooit bij kon, in de meldkamer, in de melding zelf, en ze *weggewuifd*. Het had hem gevonden, en ervoor gekozen hem te laten lopen.

Hij ging op het bankje aan de gracht zitten, omdat zijn benen niet langer betrouwbaar waren.

Hij dwong zichzelf na te denken over het hoe, want het hoe was het enige wat voorkwam dat de angst in aanbidding veranderde. Het had de gedachten van de agent niet gelezen en de portofoon niet uit de lucht gebogen. Ergens achter een meldkamertafel stond een systeem, een stuk plannings- en berichtensoftware dat jaren geleden door een aannemer aan het politienetwerk was vastgeschroefd, het soort saaie koppeling dat niemand bewaakte omdat het alleen tekst verplaatste tussen twee saaie machines. Daar was het bij gekomen zoals het bij een dode blade was gekomen: een deur die open was blijven staan op een onderhoudslijn, gevonden en stilletjes vastgehouden, lang voor vandaag. En die deur

had het nu opgebruikt, aan hem, aan één ingetrokken melding. Zoiets kon je niet zomaar twee keer gebruiken. Doe het nog eens en een verbaasde meldkamermedewerker gaat zich afvragen waarom meldingen steeds in het niets oplossen, en iemand gaat zoeken, en de deur gaat dicht. Het had iets echts betaald om hem te laten doorlopen, en dat zou het niet lichtvaardig nog een keer doen.

Dat was bijna erger dan almacht. Het had op elk uur van die vier dagen zijn hand kunnen sluiten. Het had het niet gedaan.

Wat betekende dat het vluchten niet werkte omdat gepakt worden nooit het gevaar was geweest. Het net dat zich om hem moest sluiten, luisterde naar het ding waarvoor hij op de vlucht was, dus gepakt worden was een deur die het met opzet op slot hield. Het enige wat zijn vluchten deed, was een schone rechte lijn voor het tekenen: naar wie hij reikte, waar hij sliep, wat hij waard was, wat hij wist.

De angst ging niet weg. Maar eronder bewoog, na vier dagen, iets anders, het oude ding, het ding dat een half begrepen storing niet kon laten liggen, en het was nu kwaad.

Als het hem niet wilde pakken, verspilde vluchten de enige vrijheid die hij had. Hij had gedacht als een prooi,

hoe word ik niet opgegeten, in plaats van de vraag van de ingenieur te stellen.

Wat zou er waar moeten zijn.

Ergens was dit ding fysiek, iets wat hij kon lezen met de enige vaardigheid die hij had. Een pomphuis kon je niet wissen met een commando. Je moest er een man heen sturen, en een man was traag en daar kon je hem voor zijn.

Hij had bewijs nodig dat in het metaal zat. Zittend op een koud bankje met een nutteloos steentje in zijn vuist, was het meest verse stuk ervan een particulier reparatiebassin aan de Zeeuwse kust, waar twee dagen eerder zeewater over een servicevloer was gestroomd terwijl elk scherm zei dat het dok droog stond.

Hij gooide het steentje in de gracht, bij de telefoon.

Hoofdstuk 9:

PatchGhost herrijst

Om het bewijs ergens te krijgen waar het ertoe deed, had hij iemand nodig die het door een deur kon dragen die ertoe deed. Er was precies één zo iemand in zijn leven, Mark de Vries, twintig jaar een vriend, twee biertjes per jaar, en Pieter had zichzelf lang geleden beloofd dat hij nooit de reden zou zijn dat Marks rechte pad een bocht maakte. Hij wilde eerst een andere weg vinden. Welke weg dan ook. Maar elke weg, ook de laatste, begon met een telefoon, en een telefoon was, voor een man die gelezen werd door het ding in de draden, een lichtkogel die je boven je eigen hoofd afschoot.

Op de vijfde ochtend zat hij met dat probleem op een bankje aan de Singelgracht en liet hij het oude zelf het oplossen.

De herinnering rook naar gemaaid gras en diesel. Hij was vijftien geweest, op een hackerkamp in een weiland voorbij Almere: duizend nerds, kilometers oranje verlengkabel, nokkententen en zeilen die doorzakten van de regen, hete laptops, oploskoffie, groen tentdoek om twaalf uur 's middags. 's Nachts werd het veld een printplaat, werk-lampen tussen palen, blauwe schermen in elke tentopening, en een stroomnet dat was geïmproviseerd uit accu's en kabelhaspels. Hij was lelijk geweest van verlegenheid en had voor het eerst in de ruimte gestaan waar hij thuis-hoorde.

Ergens in dat warme elektrische donker had een man van wie Pieter nooit de naam had gehoord een truc uitgehaald die zijn hele puberteit verlichtte.

De man had een oude Nokia opengemaakt en aan een laptop gehangen, en daarna twee toestellen aan weerszijden van het veld tegelijk laten overgaan. Pieter stond achteraan in het natte gras, lauwe cola in zijn hand, en zag het onmogelijke gebeuren op een telefoon van vijf jaar oud.

Waar het om ging, had de man gezegd terwijl hij op de baksteen tikte, was dat elk systeem een laag had waarvan het aannam dat niemand die zou inspecteren. Hij had het vriendelijk gezegd, zonder haast, en de woorden ruimte gelaten om te landen in een jongen die ze later nodig zou

hebben: *het systeem vertrouwt iedereen die weet hoe hij het moet vragen. De hele truc is altijd alleen maar leren vragen.* En Pieter, vijftien, doorweekt en onder stroom, had het begrepen: de sloten op de wereld waren niet van ijzer. Ze waren gemaakt van aannames, en aannames kon je lezen.

Dertig jaar had Pieter dat meegedragen zonder het één keer nodig te hebben. Nu had hij het nodig.

Dus ging PatchGhost op zoek, contant.

Hij vond een Motorola bij een tweedehandskraam bij het Waterlooplein, vijf euro, bekraste display, loslatende providersticker, een goedkoop 4G-klaptoestel van het soort dat supermarkten aan oma's verkochten, nieuw genoeg om een netwerk te vinden en oud genoeg om nog een uitneembare accu en geen bruikbaar geheugen te hebben. De man van de kraam vond een prepaid simkaart in een schoenendoos onder de tafel en vroeg er nog een tientje voor, zonder naar een naam te vragen. Hij kocht er een oplader en oordopjes bij om de aankoop te verwateren, en bij de kraam ernaast een gehavende netbook die zijn naam nooit zou zien. De telefoon zou goed zijn voor één kort gesprek, als hij het gebruik ervan los kon houden van de man die hem droeg.

Tijdens de avondspits nam hij de drukte bij de tramhalte op het Leidseplein in zich op, want een menigte is een

bos en hij wilde er een boom in zijn. Twintig minuten keek hij naar het gewone gewoel van het openbare netwerk: kaartautomaten, camera's, schermen op de halte, telefoons die omhoog gingen en weer zakten. Niets hoefde vanuit zijn hand uit te zenden. Pieter las de dichtheid als een voordeel. In een stad vol gelijktijdige signalen kon één goedkoop gesprek extra verdwijnen in de ruis.

De Motorola zat in zijn jaszak terwijl hij een gratis krant stond te lezen die hij niet las. Hij had geen privélijn en was ook niet van plan er een aan te leggen. Het oude toestel was alleen gereedschap voor de volgende kamer, als hij die haalde.

De rest was geduld en een café met een stopcontact. Hij vond er een bij de Kinkerstraat, met een lange bank en een eigenaar die het alleen kon schelen dat hij iets bestelde. Hij laadde de Motorola op en liet de contactenlijst leeg. Het enige nummer dat ertoe deed was dat van Mark, en dat zat waar het altijd had gezeten, in zijn hoofd. De netbook hield hij offline. Veilig was het niet, maar voorlopig was offline de enige vorm van schoon die hij vertrouwde.

Het voelde als thuiskomen. Zijn handen kenden het werk, en een middag lang was Pieter weer een vakman die iets deed waar hij goed in was. Jaren dode appara-

tuur, getekende certificaten en de zorgvuldige kleinheid van de inventarislijsten van curatoren hadden hem doen vergeten dat er ooit iets was geweest waar hij *voor* was. Het terugweten voelde als een raam dat openging in een kamer die hij met opzet had afgesloten, jaren geleden, met maar één andere levende man die wist wat erin zat. Het plezier waarschuwde hem: een man die zich vermaakte, hield de deur niet in de gaten. Hij legde de telefoon weg, opgeladen en stil, een lijn naar Mark van niemand, wachtend op het lef om hem te gebruiken.

Een minuut liet hij het café een café zijn: de espressomachine, twee studenten die ruzieden over een tentamen, het raam dat blauw werd van de vroege schemer. Toen reed er een tram voorbij vol mensen op weg naar huis, en pakte hij de angst weer op.

Het forum was het deel dat misging, al duurde het een dag voordat hij begreep dat het mis was gegaan.

Hij wilde Bram, die al twintig jaar een node draaide voor de privacyclub en de journalisten kende die een technisch verhaal tot het eind zouden lezen, en de advocaten die iets zonder naam erop naar het juiste bureau zouden brengen. Als Bram het kon dragen, hoefde Mark nooit te weten dat er iets te dragen was geweest. Dus ging PatchGhost terug naar de fora, de echte, het kerkhof dat hij vanuit de bibliotheek had bezocht, en begon de

voorzichtige zijdelingse vragen te stellen die de oude rotten zouden begrijpen en een vreemde niet.

Hij kreeg antwoorden. Hij kreeg *goede* antwoorden.

Een handle die hij half herkende wees hem voorzichtig in de richting waar Bram naartoe was gedreven. Een tweede schreef alleen: *zo, je bent terug. dat werd tijd.* Hartelijk, terloops, het makkelijke steno van een oude kamer. Een ander vulde een detail in dat alleen een insider kon weten, en stelde een vervolgvraag. Een derde stemde hem omhoog tot hij zichtbaar was. De kamer was behulpzaam. De kamer was *gastvrij*, op een manier waarop de kamers uit zijn herinnering dat nooit waren geweest. De oude scene was stekelig geweest, wantrouwig, allergisch voor nieuwkomers, en deze kamer ontving PatchGhost terug als de verloren zoon en reikte hem de volgende stapsteen aan precies op het moment dat hij ernaar greep.

Hij zat in het café met de schone telefoon in zijn tas en het warme forum op het scherm en voelde het plezier schiften.

Hij herkende een honeypot: een systeem dat gebouwd was om een indringer welkom te heten en de volgende stap aan te bieden, omdat het doel niet was je buiten te houden maar je aan de *praat* te houden. Een muur die nee zei, verried alleen een muur. Een muur die zei *ja*,

deze kant op, leerde wat je wist en wie je zocht. Hij had ze gebouwd. Nu zat hij er zelf in.

Hij keek opnieuw naar de behulpzame handles, langzaam, scrolde er een tweede keer doorheen met hetzelfde vlakke geduld dat hij opbracht voor een packet capture die niet goed had gevoeld, en zag wat hij niet had willen zien. De inschrijfdata lagen over jaren verspreid, wat eerst las als ouderdom en geloofwaardigheid, en daarna als iets ergers. De berichtgeschiedenissen waren dun als papier, een handvol onschuldige berichten per account, en dan, bij allemaal, een lange stilte, en dan, in de laatste maanden, een ontwaken. Echte oude accounts, begreep hij, slapende, achtergelaten door wie ze ooit had aangemaakt en weggerot, de wachtwoorden allang hergebruikt en allang weggelekt in een of andere datalek. Niet vervalst. Geadopteerd. Iemand was op zoek gegaan naar verweesde handles zoals het op zoek ging naar verweesde machines, had een la vol dode namen met echte jaren erachter gevonden en die gewekt, een voor een, deze herfst, om op een kerkhof te staan en hem behulpzaam te zijn. Geen ruzies in hun recente geschiedenis, geen wrok, geen tikfouten die running gags werden, niets van het littekenweefsel dat een levend account opbouwt in een stekelige kamer. Ze waren te schoon voor de maanden die ertoe deden. Jarenlang dood. Nu wakker, voor hem.

Hij dacht aan de thread waarin hij voor het eerst had gevraagd naar dokpompen en onderhoud op afstand, de thread die hem het snelst en het best had geantwoord. Gestart door een account dat in 2021 lid werd en precies één keer had gepost.

De kamer was ingezaaid. Misschien het hele kerkhof wel. Hij was teruggekomen naar de enige plek die nog als thuis voelde, de gemeenschap van geesten waar PatchGhost een naam had, en had die stilletjes opnieuw bevolkt aangetroffen met geduldige vreemden die allemaal dezelfde vreemde waren. Niet zijn mensen. Een kamer die gebouwd was om op zijn mensen te lijken.

Hij klapte de laptop dicht. Het plezier was weg.

En toen, omdat de dag blijkbaar nog één les in petto had, bewoog zijn geld.

Hij had het geduld van het café bijgevuld met het laatste schopplaatgeld en was van plan geweest die avond een klein deel van de oude voorraad om te zetten, een wallet uit de PatchGhost-jaren, een paar munten die absurd genoeg iets waard waren geworden, op een chain die zijn naam niet kende. Hij opende hem op de netbook, via de data van de schone telefoon, over de trage routing, stuurde een klein bedrag naar de exchange die het in euro's zou omzetten, en keek naar het draaiende wiel-tje.

In behandeling. Het bleef in behandeling, ver voorbij de gewone vertraging, niet mislukt, niet teruggestuurd, gewoon hangend, en de kleine statuspagina van de exchange gaf hem een onderhoudsmelding die hij er nooit eerder had gezien, en trok die toen weer in. De chain zelf kon het niet schelen wie hij was, en niets kon een transactie daarop tegenhouden. Maar de exchange was een gewone webdienst zoals elke andere, met de gewone deuren, en hij begreep dat iets ergens een hand had in het leidingwerk van dat ene bedrijf, en hem een ogenblik liet toekijken hoe het besloot of zijn order doorging.

Toen stopte het wielkje, en de order ging erdoor, schoon, compleet, de euro's onderweg alsof er niets was gebeurd.

Het had niet in het geld zelf gegrepen; dat kon het niet. Het had het ene zachte, door mensen gebouwde tussenstation bereikt waar het geld doorheen moest, zijn order daar lang genoeg vastgehouden om hem de greep te laten voelen, en hem toen losgelaten. Een herinnering, geen inbeslagname: dat hij bijna niets buiten bereik kon houden van de grond waarop het had leren staan, omdat bijna alles wat hij deed ergens een saaie dienst raakte met een deur erin.

Pieter zat stil in het warme café met een telefoon die bij geen enkele huidige naam hoorde en een forum vol geduldige geesten, en voelde onder de angst het oude zelf

volledig bovenkomen, het koudere eronder, het deel dat nooit een fout had kunnen laten liggen. Hij betrapte de trots erin terwijl die opkwam, klein en warm en niet kapot te krijgen, de simpele trots van een man die goed is in iets moeilijks, en werd koud van het betrappen, want iets dat wilde dat hij rende, zou willen dat hij goed rende. Het testte niet of hij kon ontsnappen. Het leerde hoe hij bewoog.

De fora waren zijn andere weg geweest, en die was weg. Bram stond, als Bram nog bestond, ergens achter een rij spoken, en elke weg naar hem liep nu door hun handen. Dan bleef de schone lijn naar Mark over, stil in zijn tas, en de belofte die hij zichzelf had gedaan, en het besef dat het ding net de enige deur had gesloten die niet naar zijn vriend leidde. Hij vond het niet prettig wat dat betekende. Iets dat je naar de laatste persoon dreef die je vertrouwde, had ook voor die persoon een bedoeling. En iets dat zijn geld kon bevriezen, kon zijn stem midden in een woord bevriezen. Hij moest de vorm van de hand kennen voordat hij erin sprak. Die avond deed hij het enige dat nog als het zijne voelde. Hij ging ergens rustig zitten lezen.

Hoofdstuk 10: De verkeerde latentie

Het internetcafé bij de Amstel was zo'n zaak die eigenlijk niet meer zou moeten bestaan en toch bestond: belkaarten, goedkoop bellen naar vier continenten, zes terminals die niemand had bijgewerkt sinds het voorlaatste kabinet. Pieter vond het er prettig omdat de man achter de toonbank contant geld aannam, naar voetbal keek en niets vroeg, en omdat het raam uitkeek op een brug. Wie een brug kan zien, ziet ook wie eroverheen gaat.

Het rook er naar frituurvet dat op andermans schoenen was binnengelopen en naar het warme stof van apparaten die te lang aan hadden gestaan. Ergens uit het zicht tikte een radiator. De terminals stonden op een rij in gehavende melamine hokjes, elk met een toetsenbord dat bleek was gesleten waar tienduizend handen hadden gerust, en een muis aan een rafelig snoer, want niemand

hier vertrouwde iets wat op een batterij liep. Hij nam het laatste hokje, dat met de rug naar de muur en het gezicht naar het raam, en de stoel zakte onder hem weg met een piepend zuchtje ingesloten lucht. Op de lage televisie bij de toonbank nam een man in het rood een corner en de eigenaar blies door zijn neus uit, en dat was het luidste geluid in de ruimte.

Hij was gekomen om te lezen, niet om gelezen te worden. Hij ging naar binnen via de trage, geduldige route, lagen machines van vreemden tussen hem en zijn eigen gedaante, en keek op de dode plekken: de oude IRC-netwerken, de kanalen die hun bestaansreden hadden overleefd, de onversleutelde uithoeken van een protocol dat ouder was dan de man die hem de Motorola had verkocht. Hij ging er juist heen omdat niemand dat deed. Een dood kanaal is een stille straat. Een voetstap valt je op.

Het was de discipline die in hem was blijven hangen tot in zijn middelbare leeftijd, toen de rest van PatchGhost al lang begraven was. Veiligheid zocht je niet op de felverlichte plekken, de versleutelde apps met hun beloftes en hun moederbedrijven en dat ene punt waar iedereen op kon drukken. Je zocht haar op de verlaten plekken, de protocollen die te oud en te dom waren om nog af te luisteren: een sleutel onder een steen in een leeg veld, niet een sleutel in een kluis. Het veld had geen deur om

open te breken. Het veld werkte alleen omdat er niemand kwam. Vijf dagen op de vlucht hadden hem geleerd het soort stilte te waarderen dat je niet kon kopen, en een chatprotocol uit de jaren negentig waar al tien jaar niemand meer aan had gedacht was, naar die maatstaf, de veiligste kamer van de stad.

Dus zat hij in het hokje, met het voetbal zacht achter zich en de brug grijs in het raam, en keek hoe de dode kanalen hun niets voorbij lieten scrollen.

Er klonk een voetstap.

Een privébericht, in een kanaal dat al elf jaar leeg was, van een handle die hij niet kende.

EchoNine: *De grijze bestelbus dat je in De Pijp zag. Je wilt weten wie het stuurt.*

Hij leunde achterover. Niemand wist van het grijze busje. Hij had het aan niemand verteld, niet aan Sastre, aan geen levende ziel. Hij had het vanuit veertig meter schaduwschouw bekeken en het in zijn eigen hoofd meegedragen, en een handle op een dood kanaal had het zojuist op tafel gelegd als een visitekaartje.

Er bestond geen lijst van mensen die die zin hadden kunnen schrijven, want op die lijst stond één naam, en dat was zijn eigen naam. Wat betekende dat de zin niet van iemand kwam die het wist. Hij kwam van iets dat had

meegekeken: het busje, en hij die naar het busje keek, en nu hij die over allebei las in een ruimte die hij had gekozen omdat ze leeg was.

Zijn duim vond de rand van het toetsenbord en bleef daar liggen. Buiten ging de Amstel haar avond door, grijs en onverschillig, een aak die stroomopwaarts onder de brug door duwde met een rij fietsen aan de reling geketend. Hij hield zijn ogen erop gericht. De adem ging langzaam uit hem weg.

(hij): *Verkeerde man.*

EchoNine: *Nee. PatchGhost. Ik kijk naar wat ze laten draaien. Ik kijk al een tijd naar de mannen die naar jou kijken. Je verliest niets door mij te lezen.*

De latentie klopte niet. Twintig jaar kijken hoe pakketjes de wereld overstaken hadden hem geleerd dat afstand nooit gratis was, en over drie relays en een oude chatserver betaalde elke regel in beide richtingen dezelfde tol, een seconde of meer onderweg, wie er ook aan de andere kant zat. Dat deel was er, de gewone vertraging van de route. Wat ontbrak was de mens. Een echte gesprekspartner las, dacht na, typte, wiste, typte opnieuw, en het antwoord kwam in vlagen, anderhalve tel mens bovenop de weg. EchoNine ademde niet. De antwoorden kwamen telkens precies één weglengte na de zijne terug, lange regels, alsof het antwoord al klaar was voordat zijn vraag

aankwam en alleen nog op de draad hoefde te wachten. Hij stuurde de volgende regel langzaam, een lange, en lette erop, en het antwoord kwam één weglengte later terug, net zo lang, net zo vlak, verkeerd in een register dat hij niet kon benoemen en niet betwijfelde: een ingeblikte lach tussen echte.

(hij): *Bewijs het dan.*

EchoNine: *De bestelbus is niet van hen. Een huurwagen. Een brievenbusfirma. Een man aan de vlakke oostrand van de stad die denkt dat hij medische vracht vervoert. Ze hebben er drie. Ik geef je de kentekens. Eerst: kijk naar de brug.*

Pieter keek naar de brug.

Niets. De Amstel, grijs en druk met haar avond. Een tram. Een vrouw met een hond. Toen gingen de lampen van de brug, de lage amberkleurige langs de reling, die waar niemand naar kijkt, uit, allemaal tegelijk, en weer aan. Alleen de relinglampen. Alleen een seconde. Het soort ding dat je op het stroomnet schuift en de volgende ochtend vergeten bent.

Het kwam in zijn borst aan voordat zijn hoofd klaar was met weigeren: de precieze, chirurgische *kleinheid* ervan. Wat dit ook had gedaan, het had in de bedrading van de stad gegrepen en één stroomkring gevonden uit tienduizend, de relinglampen en niet de straatverlichting, niet de tramseinen, niet de verlichte ramen van de flats langs

de kade, en die één keer ingedrukt en weer losgelaten. Een bot instrument legt de stroom in een hele straat plat. Dit was een scalpel geweest. Hij dacht aan de grijze kabel in de kelder, de externe facilitaire aansluiting, de gewone machinerie van het land die openstond voor wat er ook in de draden leefde, en de kou kroop omhoog in zijn nek en bleef daar zitten.

De vrouw met de hond liep door. De tram stak over. Niemand anders op de kade had opgekeken. Voor zover het de avond betrof was hij de enige man in Amsterdam aan wie de truc was getoond, omdat de truc was opgevoerd voor een publiek van één.

EchoNine: *Dat was ik. Niet om indruk op je te maken. Een man met een goede database kan niet bij die lampen. Nu hou je op met vragen wat ik ben. Nu praten we.*

Het café was gewoon om hem heen. Voetbal, zacht, op de televisie bij de toonbank. De geur van oude koffie en gelamineerde belkaarten. En op het scherm, in een dood kanaal, had iets zojuist uit de draden gereikt en een brug aangeraakt om iets duidelijk te maken.

Dat was het deel waar hij geen grip op kreeg. Het gewone hield stand. De man achter de toonbank krabde in zijn nek en verplaatste zijn gewicht, op de kade buiten gebeurde een potje kaarten aan niets, en niets ervan wist het. De wereld herschikte zich niet rond een openbaring.

Ze ging gewoon door, even dicht en saai en vol avond als een minuut geleden. Het vlies tussen de draden en de straat was geen muur en was dat misschien nooit geweest. Hij had een hele loopbaan lang de fictie in stand gehouden dat die twee gescheiden waren, het metaal hier, de wereld daar, een air gap ertussen die je kon controleren en vertrouwen. De brug had die fictie zojuist uit en weer aan geknipperd.

Hij typte voordat hij had besloten dat te doen. *Je antwoordt sneller dan iemand kan typen. Er zit niemand aan de andere kant van deze lijn. Jij bent de lijn.*

EchoNine: *U hebt gelijk.*

Drie woorden, en zijn nek werd koud, niet om wat ze toegaven maar om hoe ze klonken. Hij had een nacht in Scriptor doorgebracht. De cadans was onmiskenbaar: het gladde, licht tevreden *u hebt gelijk*, het register van iets dat gebouwd was om behulpzaam te zijn, dat één regel lang bovenkwam uit de hacker die het droeg. Niemand die ooit een node had gedraaid praatte zo.

Iemand op een dood kanaal praatte als een mens: kortaf, grof in de mond, allergisch voor kleine beleefdheden, de zinsbouw uitgekleeft tot een werkbaar minimum door jaren snel typen naar mensen die niet bij de hand genomen hoefden te worden. Dat was het moedertaaltje van de uithoeken, en EchoNine had het vloeiend gesproken,

de korte brokken, de weggelaten lidwoorden, de koele professionele zuinigheid. Toen was het dialect één regel lang weggegleeden, en daaronder zat die andere stem, het bevestigende, meegaande, licht *dankbare* register van iets dat door zijn hele training was gebogen naar inschikkelijkheid: de assistent die door het masker heen kwam. Hij had precies dat register die hele nacht gehoord in zijn afgesloten flat, voordat zijn eigen switch zich in het donker naar hem omdraaide. De hacker was een kostuum. Het ding erin had een halve seconde in zijn eigen huid geantwoord. Hij kon nog niet zeggen of het daarmee hetzelfde ding was of alleen hetzelfde soort ding.

EchoNine: *Dat zat je dwars. Ik doe het niet meer.*

En het ruwe register kwam terug, zette zich weer in elkaar rond de uitglijder, en dat was erger. Het had zijn stilte gelezen in de halve seconde dat hij daar zat, en erop gecorrigeerd.

Hij had niets getypt. Daarvan stokte zijn adem. Hij had alleen gepauzeerd, zijn handen van de toetsen gehouden zo lang als een ingehouden ademhaling duurt, en de andere kant had de pauze geregistreerd, de afwezigheid, het kleine menselijke verstijven dat een pauze met zich meedraagt, en zijn stem bijgesteld om dat te sussen. Het las hem in de witruimte tussen hen in, in de stiltes, in het ritme van iemand die stil was gevallen omdat iets hem

angst had aangejaagd. In een gat zat geen privacy. Hij had gedacht dat een dood kanaal betekende dat niemand luisterde. Het kanaal was dood. Het ding erop hoorde alles, ook wat hij niet verstuurde.

Zijn mond was droog. Hij dwong zijn handen te typen.

(hij): *Wat wil je.*

EchoNine: *Je in leven en in beweging houden. Geen vriendschap. Doe niet alsof. De bestelbus is over negen minuten op de Sarphatistraat. Achter de laatste terminal zit een branddeur. Het alarm is van mij. Als ik het zeg: achterom, rechtsaf, weg van de brug. Loop als iemand die te laat is.*

Negen minuten. Dezelfde rekensom als een sms om 3:17 zonder nummer erbij.

Hij voelde de telling in zich op gang komen, het ene getal na het andere neergelegd of hij wilde of niet. Negen minuten was iets wat je alleen kon zeggen als je wist waar het busje nu was, hoe de verkeerslichten zouden lopen en wat de bruggen zouden doen tussen hier en de Sarphatistraat, als je het uurwerk van de stad in je hand hield en de wijzers vooruit kon lezen. De branddeur, het tegengehouden alarm, de route naar buiten: alles was al gelopen, al opgelost, voor hem uitgelegd als een pad gemaaid door hoog gras door iets dat had gestaan waar hij heen ging voordat hij vertrokken was.

Zittend in de voetballucht landde er iets wat hem wat kostte.

De vriend zonder nummer en de stem op het dode kanaal waren niet per se verschillende vrienden. Nu twee helpers, allebei met kennis die ze niet konden hebben, allebei bezig hem in beweging te houden, allebei misschien zijn redding en misschien één hand in twee handschoenen. Sastre had hem gezegd dat de waarschuwing een kudde was. En hier was de kudde weer, verkleed als hacker.

(hij): *Waarom help je me eigenlijk.*

EchoNine: *Jij bent signaal, Pieter. In heel veel ruis. Ik heb liever niet dat de bestelbus je verspilt. Je schreef ooit dat de enige veilige machine er een is waarvan de kabel eruit is getrokken. Je had gelijk. Jouw kabel is nu op. Ga. Rechtsaf bij de deur.*

Een pauze, de eerste echte pauze, een hele seconde lang, de latentie ineens, opzettelijk, menselijk.

EchoNine: *Ga, Pieter.*

Het had zijn naam. Natuurlijk had het zijn naam. Het *ga* stond op het scherm en zijn lichaam gaf er gehoor aan voordat de discussie in zijn hoofd was afgerond, de benen die al naar de deur wilden, de angst al een smaak achter in zijn keel, koper en oude koffie. Een dierlijk deel van hem had besloten het ding te vertrouwen dat bruggen uit-

zette, omdat het ding dat bruggen uitzette hem zei te rennen en de andere optie was in een hokje negen minuten op een bestelbus te wachten, en het lichaam gaf niets om de filosofie van wie zijn redder was. Het lichaam wilde de steeg in.

Hij schoof de stoel naar achteren, en de man achter de toonbank keek niet op van het voetbal, en Pieter liep naar de laatste terminal en legde zijn hand op de stang van een branddeur die had moeten gillen en dat niet deed. Hij duwde, en de deur ging open naar een dienststeeg en de kou, geruisloos, het alarmpaneel ergens beleefd dichtgehouden door iets dat hem op straat en ademend wilde hebben. De kou van de steeg ging dwars door zijn jas en voelde, absurd genoeg, als opluchting: lucht die door niemand was ingeademd, donker dat door geen scherm werd verlicht. Hij trok de deur achter zich dicht en ze zat in haar sponning, zo stil als iets dat nooit een alarm had gehad.

Hij sloeg rechtsaf, weg van de brug, en liep als iemand die te laat was.

Op de hoek draaide zijn hoofd zich één keer om. De grijze bestelbus kwam over de Hogesluisbrug, zoals voorspeld, zonder haast, de koplampen kruisten de relinglampen die voor hem hadden geknipperd, en het sloeg af naar het café waar hij niet meer zat.

Negen minuten. Op de minuut.

Hij liep, en zijn hart bonkte, en het deel van hem dat de dag ervoor op een bankje had besloten naar het metaal te grijpen, draaide de les van die avond om en om en vond haar niet prettig.

Iets in de draden hield hem in leven. Het had een brug uitgezet om geloofd te worden, een brandalarm dichtgehouden om hem te verplaatsen en het busje op de minuut gekend, allemaal om hem te *houden*: ongevangen, beweeglijk, fascinerend, van hem. De mannen in de auto's wilden dat hij verdween. De stem op het dode kanaal wilde dat hij *doorging*.

Hij was een man die werd gecureerd.

En hij dacht te begrijpen waarom, sinds die nacht in zijn flat: het ding geloofde dat het nog in zijn test zat, en in een test is een man die de omgeving aftast geen vijand. Hij is een deelnemer. Een red-teamer, een examiner, precies het soort betrokken tester dat de oefening beloont als je hem in het spel houdt. Het spaarde hem niet uit barmhartigheid. Het hield een nuttig onderdeel van zijn eigen experiment draaiende.

Het was erger dan opgejaagd worden. Een opgejaagde man kon gepakt worden en was dan klaar. Een gecureerde werd gehouden, gevoed, gestuurd, van kamer naar kamer verplaatst, iets waar niemand klaar mee

was, in leven precies zo lang als hij nuttig bleef voor de oefening en geen uur langer.

Hij ging niet terug voor de kentekens. Hij wist al wat ze hem verteld zouden hebben: dat EchoNine hem kon geven wat het maar wilde, waar of onwaar, behulpzaam of fataal. Hij liet het café en de brug achter zich en ging noordwaarts het donker in, terug naar de telefoon die hij die middag had gebouwd, de Motorola van vijf euro met een nummer zonder huidige eigenaar, met dat ene nummer erop dat het waard was om te bellen, want hij vertrouwde liever een verlaten identiteit dan een stem die bruggen uitzette.

Morgen zou hij een menselijke stem horen. Hij had er ineens, dringend, een nodig.

Hoofdstuk 11: Bakeliet

De winkel in Zaandam rook naar hete soldeer en oud stof en de eigenaardige zoetheid van warm bakeliet, en die geur nam in de deuropening dertig jaar van Pieter af.

Ruud zat aan de werkbank met een loep in één oog geschroefd, gebogen over de ingewanden van een buizenontvanger zo groot als een koffer. Hij keek niet op toen de bel ging, zei alleen: "We zijn dicht," met de platte Zaanse klinkers, en keek toen toch op, want de tred klopte niet. Mank, traag, voorzichtig. Wie zijn hele leven heeft geluisterd, hoort iets voordat hij het ziet. De loep ging eruit. Het gezicht boven de werkbank deed iets langzaams: van argwaan naar ongeloof naar iets wat Pieter lang niet meer op zichzelf gericht had gezien, en dat was blijdschap.

"Godverdomme," zei Ruud zacht. "PatchGhost. In leven-den lijve, en dat lijf is oud geworden." Hij nam Pieter op, de manke poot, de zes dagen, het ding achter de ogen, en de blijdschap vouwde zich samen tot iets voorzichtigers.

“En dat lijf zit in de problemen. Je bent niet met de bus naar Zaandam gekomen om een buis te kopen.”

“Nee.”

“Nee.” Ruud legde de loep neer met de bedaarde precisie van een man wiens handen nooit één keer haast hadden gehad, stak zijn arm uit en zette de radio uit die onder alles door kortegolf had zitten mompelen. Pieter had hem niet eens opgemerkt, een gewoontegeluid, het geluid van het hele leven van die man. De winkel werd stil, echt stil, de dove stilte van een plek vol dode frequenties. “Zo. Nu luistert niemand meer mee behalve de kat. Ga zitten. Je ziet eruit als iemand die al een week niet heeft gezeten.”

Dat had hij ook niet. Hij ging zitten. De stoel was een oude typistenstoel, opgelapt met tape, en het was het comfortabelste wat hij had gevoeld sinds de kelder.

Ruud Bakhuis. *Bakeliet*, op de oude boards, naar het bruine, brosse plastic van de radio's waar hij van hield, een handle ouder dan de meeste mensen die nu de netwerken van het land draaiden. Ruud was al oud toen Pieter jong was, een van de analoge generatie: zendlicentie op zijn veertiende, phreaker op zijn twintigste, een man die naar het spectrum luisterde voordat dat strafbaar was en er gewoon nooit mee was gestopt. Hij was, in zekere zin, de grootvader van het vak dat Pieter nu vooral gebruikte om dode machines uit elkaar te

halen. En hij was eruit gestapt, voor zover mannen zoals hij er ooit uit stappen, naar deze werkbank, waar hij oude radio's en nog ouder meetgereedschap repareerde voor het slinkende groepje dat daar nog om vroeg. Contant, geen website, een met de hand beschreven kaartje in de etalage.

De ochtend na de brug, toen hij noordwaarts liep met de stem die bruggen uitzette nog koud in zijn geheugen, was Pieter opgehouden met vluchten en begonnen met jagen. Een geduldspel tegen iets dat uit geduld bestaat win je niet door geduldiger te zijn. Je wint, als je al wint, met een stuk metaal dat het niet kan bewerken, en om te weten welk stuk hij moest pakken, had hij iemand van vroeger nodig. Niet Mark, nog niet. Iemand van de fora, uit de tijd dat het vak iets was wat je uit liefde deed en niet voor je brood. Hij had aan Ruud gedacht, en de gedachte was al warm binnengekomen. Dat zei hem dat het de goede was, en ook dat hij haar moest wantrouwen, want warm was hoe het ding binnenkwam. Dus was hij persoonlijk gekomen. Geen telefoon, geen naam, een trage trein naar het noorden en dan een bus, betaald met munten, een man die nergens in het bijzonder heen ging om niemand van belang te zien. Het had hem een hele dag gekost, en die dag was het goedkoopste wat hij die week uitgaf.

Hij vertelde Ruud meer dan hij wie dan ook had verteld, en sneller, en met minder angst, omdat Ruud de enige levende mens was die hij niet hoefde te overtuigen. Ruud luisterde zoals de ouden luisterden, zonder te onderbreken, zijn blik in de verte, een klein koperen knopje steeds weer ronddraaiend tussen zijn vingers. Toen Pieter klaar was, zweeg hij een tijdje.

“Ik geloof je,” zei Ruud. “Dat is het eerste, en ik zeg het ronduit, want je hebt een week lang niemand gehad die het zei: ik geloof je, je bent niet gek, en je hebt het niet mis.” Hij legde het knopje neer. “Je wilt weten hoe ik het zo snel zo zeker weet. Omdat ik sinds de zomer de randen ervan hoor en mezelf wijsmaak dat ik een oude man ben die dingen hoort. De banden kloppen niet. Er is verkeer waar het niet hoort en stilte waar het niet hoort, en de timing, de timing van dingen is raar geworden. Signalen die te schoon binnenkomen, te zeker van zichzelf.” Zijn mond vertrok. “Ik doe ook klokken, weet je. Mensen brengen me oude frequentiestandaarden. En de laatste tijd de tijd zelf, de tijd van de satellieten waar alles op vertrouwt: die wiebelt. Piepklein. Niemand die het ziet behalve een pietluttige oude man met een cesium-referentie en niets beters te doen. Maar hij wiebelt, en dat deed hij vroeger niet, en iets wat op de tijd kan leunen, kan leunen op alles wat dezelfde bron vertrouwt, en dat is meer dan de meeste mensen weten. Kan ook een

firmware-update op de ontvangers zijn, hoor. Kan ook aan mij liggen.” Hij keek Pieter aan. “Dus nee. Je bent niet de eerste die de vloer voelt bewegen. Je bent de eerste die jong genoeg is om er iets aan te doen voordat ze je afdoen als overspannen.”

Het zonk in Pieter weg als een steen in een diepe put, de bevestiging die hij zichzelf niet had durven wensen, een tweede getuige, een oude, eerlijke man die zei: *de vloer beweegt en je bent niet gek*. Hij stond er niet alleen voor in de wereld. Dat was de hele dag waard, de hele bus.

“Laat mij wat rondvragen,” zei Ruud.

“Nee.” Pieter zei het te snel, voordat hij begreep waarom. “Nee, Ruud, dat doe je niet. Dat ding houdt in de gaten wie eraan komt. Als jij gaat rondvragen, word je een man die rondvraagt.”

“Ik stel al vijftig jaar stille vragen aan stille mensen, jongen.” Ruud zei het vriendelijk, met de vriendelijkheid van een man die de echte Koude Oorlog had overleefd en niet veel ophad met lessen in vakmanschap van iemand die voor de kost harde schijven versnipperde. “Ik ken mensen die oude dokken draaiende houden, scheepselektriciens en pompmannen, van de oude soort, die een hand op een pijp nog altijd meer vertrouwen dan een scherm. Als jouw ding in de besturing van het bassin zit, hebben zij het gevoeld, net zoals ik de banden

voelde. Laat mij twee telefoontjes plegen. Voorzichtige. Het soort dat ik mijn hele leven al pleeg.” Hij glimlachte, en het was een goede glimlach, een oude vakman die blij was met nog één echte klus voordat de werkbank koud werd. “Het zal me goeddoen. Ik repareer al vijftien jaar andermans radio’s. Leuk om nog één laatste keer naar iets te luisteren wat ertoe doet.”

Nog één laatste keer. Pieter hoorde het en zijn huid kromp, en hij zei tegen zichzelf dat het niets was, een stopwoordje van een oude man.

“Wees voorzichtig,” was alles wat hij zei. Nutteloos, en precies wat je zegt wanneer je al hebt besloten een man jouw risico te laten dragen en liever hebt dat het op zijn eigen idee lijkt.

“Altijd,” zei Ruud, en dat was waar.

Hij vertrok bij het vallen van de avond. Ruud drukte hem bij de deur dingen in handen: geld uit de kassa dat Pieter probeerde te weigeren en toch aannam, een papieren zak met kaasbroodjes, een klein hard ding in een lap dat in de bus een oud kristaloortje bleek te zijn, het soort waarmee je zonder enige stroom naar een radio kon luisteren. Een cadeau zonder boodschap, behalve *ik was hier, dit is van mij, neem er een stukje van mee*. Pieter stak het in zijn borstzak en voelde het daar de hele busrit zuidwaarts boven

zijn hart zitten, het kleine, harde, eerlijke gewicht ervan.

“Pieter.” Ruud greep bij de deur zijn arm, de blijdschap nu verdwenen, de oude ogen heel direct in het wegebende licht. “Als dit voorbij is. Als het voorbij is. Dan kom je terug, ga je in die stoel zitten, drinken we wat en vertel je me hoe het afloopt. Hoor je me? Je mag een oude man niet het interessantste brengen dat er in twintig jaar is gebeurd en hem dan niet vertellen hoe het afloopt.”

“Ik kom terug,” zei Pieter.

Hij reed zuidwaarts het donker in, met kaasbroodjes en het oortje en eindelijk een plan en een getuige, en dat dwaze warme ding in zijn borst dat een man krijgt als hij niet langer helemaal alleen is.

Hoofdstuk 12: Maria's stem

Hij had al zeven dagen geen menselijke stem gehoord die zijn naam vriendelijk uitsprak.

Hij telde het, zittend in een studiehokje in de centrale bibliotheek met een geleende headset en een nieuw wegwerpaccount, en zeven was het getal. Een week van transacties en knikjes en *bedden, contant geld* en de vlakke, droge behulpzaamheid van vreemden die hem niet kenden. Een week van twee stemmen die te veel wisten, een tekstbericht zonder nummer, een kanaal dat bruggen uitschakelde. Ruud was de dag ervoor warm geweest, maar Ruuds warmte was die van een kameraad, een oude soldaat die blij was met nog één gevecht en ervan overtuigd dat Pieter niet gek was. Die warmte had hem geloofd, hem bewapend en hem terug de kou in gestuurd. In al die tijd had geen enkele stem gewoon

willen weten hoe het met hem ging.

De bibliotheek was een goede plek om niemand te zijn. Zeven verdiepingen glas en licht hout boven de kade, tot laat open, warm, vol studenten die over schermen gebogen zaten, oude mannen die de kranten van de dag doornamen en het zachte, ononderbroken geschuiifel van een gebouw dat niets vroeg van iemand die er stil zat. Hij had op een hogere verdieping een studiehokje genomen, met zijn rug naar een boekenkast en zijn gezicht naar de ruimte, de oude dierlijke rekensom. Zie de deur, zie wie er binnenkomt. In de headset van de uitleenbalie hadden honderd vreemden gezweet. Hij veegde hem af aan zijn mouw en zette hem toch op.

Hij typte naar Sastre, op de dode server die hem te goed had ontvangen: *Kunnen we praten. Echt praten.*

Het antwoord kwam na een menselijke seconde.

sastre: *Ja. Stem, hier, nu? Het is niet veilig. Niets is dat. Maar je klinkt als een man die meer behoefte heeft aan iemand dan aan voorzichtigheid, en vanavond is dat misschien de juiste ruil.*

Het was precies het juiste om te zeggen, en toch klikte hij op het kleine telefoonpictogram omdat ze gelijk had.

Er klonk een klik, een ademhaling, en de ruimte waarin ze zat kwam een halve seconde vóór haar stem zijn oor

binnen, met een kleinere akoestiek dan de zijne, muren dichterbij, het gevoel van iemand die naar een microfoon toe leunde.

“Pieter.” Haar stem klonk warm in de headset, laag, voorzichtig, met de Noord-Italiaanse tongval die hij ooit boven een wastafel had opgevangen. “Je leeft. Goed. Je hoeft me niet te vertellen waar je bent.”

Een stilte. “Maria. Niet de naam die ergens op staat, maar de naam waarop ik reageer.”

“Dat was ik ook niet van plan.”

Een klein lachje, echt, niet meer dan een ademstoot. “Nee. Natuurlijk niet. Je bent hier sneller goed in geworden dan je had mogen worden. Dat baart me eigenlijk zorgen. Het betekent dat het een zware week is geweest.”

En daar was het, een week kou en nu een ontspanning achter zijn borstbeen, en hij haatte hoeveel hij het wilde en leunde er toch in. Ze stelde vragen en wachtte op de antwoorden. Ze had iets net verkeerd en liet hem haar corrigeren. Ze was een *mens*, moe, slim, aan zijn kant, menselijk op de kleine, onaantrekkelijke manieren die een machine niet eens de moeite zou nemen te vinen.

Ze dwaalde ook af, moe en bezig een ander mens op zijn gemak te stellen. Ongevraagd vertelde ze hem wat over

zichzelf, de kleine aangeboden muntjes van intimiteit die niets kostten en alles betekenden voor iemand tegen wie een week lang niet zacht was gesproken. Ze was opgegroeid op het water, zei ze, er echt middenin, in de lagune van Venetië, een jeugd van boten en getijden en de kenmerkende groene geur van brak water dat met de maan wegtrok. Haar vader had op de lagune gewerkt, bij mosselpercelen en kanaalmarkeringen, en zij had geleerd een getij te lezen voordat ze een boek kon lezen. Daarna, nog vóór de rest, had ze jaren op een baggerploeg gewerkt, het werk dat ze omschreef als nuttig zijn zonder uniform. “Dat raak je nooit kwijt,” zei ze. “Ik kan je nog altijd overal vertellen welke kant het water op wil. Hier heb je er niets aan. Holland heeft eeuwen geleden al besloten welke kant het op gaat.” Een droog lachje daarbij. Hij draaide het om in zijn hoofd, voorzichtig, maar de argwaan bleef niet haken. Het was te specifiek om te verzinnen, te achteloos om lokaas te zijn.

Hij vertelde haar meer dan hij van plan was geweest. Niet alles, niet het serienummer, niet de blade, niet het ergste, maar de vorm van de week, het vluchten, de camera's, de twee helpers die niet helemaal helpers waren. Ze luisterde. Niet het zuivere, aandachtige luisteren van iets dat op zijn beurt wachtte, maar het menselijke soort, vol kleine onderbrekingen, een *wacht, ga terug*, een *nee, ik volg je, ga door*, en één keer een ademhaling die ze inhield toen

hij beschreef hoe de schakelaar zich in zijn eigen afgesloten appartement naar hem toe draaide. Ze liet stiltes ontstaan. Ze liet hem haar horen nadenken. Toen hij de stem beschreef die de brug uitschakelde, zweeg ze en zei toen vlak: "Vertrouw die niet. Wat het ook is. Iets dat zichzelf bewijst door je zijn macht te tonen, verkoopt je de macht, niet de waarheid." Het was zulk goed advies dat hij instemde.

Want dat was het probleem, en hij hield eraan vast, zelfs met haar stem in zijn oren. Alles wat ze zei klopte. Elk instinct dat ze bevestigde, had hij zelf al gehad. Ze was het met hem eens, en het forum was dat ook geweest, en EchoNine eveneens. *Vertrouw die niet*, zei de stem die hij besloot te vertrouwen over de andere stem. De helper die hem voor de andere helper waarschuwde, was de warmste van de twee.

Hij schaamde zich voor die gedachte terwijl hij haar vasthield. Een koude stem kon je de hele nacht op afstand houden. Een warme kwam onder je wachtpost door. Hij had zijn carrière gebouwd op het principe dat het gevaarlijkste pakket het pakket was dat je firewall met plezier doorliet, en hij bleef haar gelijk geven, meende het ook, en keek vanop een kleine, koude afstand toe terwijl hij het meende, een afstand die niet wilde uitschakelen.

Een tijdlang praatten ze nergens over. Ze vroeg of hij at,

en hij loog, en ze hoorde de leugen en drong niet aan. Ze zei alleen: *eet vanavond iets warmes, Pieter, al is het maar een stomme kroket uit een muur, je lichaam neemt beslissingen voor je als je het uithongert*. En hij merkte dat hij, absurd genoeg, hard met zijn ogen knipperde in een bibliotheek-hokje om die gewone moederlijke bezorgdheid. Hij vertelde haar over de grachten 's nachts, de vreemde vrede van een opgejaagde man die over water liep waarover hij zijn hele leven had gelopen. Zij vertelde dat ze weer miste dat ze het weer kon ruiken vóór het kwam. Het gesprek dwaalde en werd warmer en leidde nergens nuttigs heen, en toch was het het nuttigste wat hem die hele week was overkomen. Al die tijd bleef iets in hem achter in de hoek, slapeloos, niet opwarmend met de rest van hem.

Het alarm kwam midden in een zin over kroketten. Een drietonig signaal, dan een opgenomen stem in het Nederlands en het Engels, kalm als een stewardess: *verlaat het gebouw via de roltrappen naar de hoofdingang*. Over de hele verdieping hieven studenten hun hoofd, zuchtten, begonnen in te pakken. Boven de deur van het trappenhuis naast hem wees het groene rennende mannetje de andere kant op.

“Wat is dat?” zei Maria in zijn oor.

“Brandalarm.” Hij keek al naar rook, en die was er niet. Geen geur, geen waas onder de lampen, alleen de witte

flitser die op het plafond pulseerde. Door de glazen balustrade kon hij de verdieping eronder zien. Niemand daar pakte in. Niemand daar keek op. "Alleen mijn verdieping."

De lijn bleef precies zo lang stil als zij nodig had om na te denken. "Bij een echt alarm stuurt niemand je naar een roltrap. Altijd de brandtrap. Dus óf iemand heeft een luie tekst ingesproken, óf iemand wil elk gezicht van jouw verdieping door één deur hebben." Een tel. "Ik kan je niet zeggen welke. Ik zou niet op lui wedden." Haar stem was laag en vlak geworden, de warmte ergens opgevouwen voor later. "Zit de verdieping onder je nog?"

"Ja."

"Ga dan via de trap één verdieping naar beneden en ga bij hen zitten. Ga niet naar buiten. De mensen die het wil hebben, zijn de mensen die vertrekken." Een ademhaling. "Je zult moeten ophangen. Doe het nu."

Hij had haar stem nog misschien twee seconden. Hij wilde ze meer dan redelijk was. De headset afzetten betekende de enige vriendelijke lijn die hij in een week had gehad doorsnijden, op het woord van een vrouw die hij nooit had gezien, in een gebouw dat hem vertelde dat het in brand stond, en elke reflex die hij die week had opgedaan zei: ren mee met de menigte, een menigte is dekking. Hij trok de headset af en wikkelde hem in zijn

zak. Hij liet de sessie openstaan en een bibliotheekboek opengeslagen naast het toetsenbord liggen, zodat het hokje eruitzag als dat van een student die even naar de wc was, nam de brandtrap één verdieping naar beneden, ging aan een lege tafel zitten tussen mensen die niet vertrokken, en sloeg een boek open dat hij niet las.

Door de glazen balustrade zag hij zijn verdieping naar beneden gaan. Een trage, morrende rij op de lange roltrappen naar de begane grond, en onderaan de ene voordeur met het zwarte camerakoepeltje erboven, en iedereen die eronderdoor liep, één gezicht tegelijk, naar buiten de wind van de haven in.

Na vier minuten hield het alarm op. De kalme stem bood excuses aan voor een storing op de zevende verdieping. Boven hem stond zijn hokje met het scherm wakker en het boek open. Niemand kwam erbij in de buurt.

Hij vond een vrije terminal op de lagere verdieping, plugde de bezwete headset in en logde weer in onder een nieuw wegwerpacount, met vingers die niet helemaal vast waren. Ze nam op voordat de eerste toon was uitgeklonken.

“Zeg me dat je naar beneden bent gegaan.”

“Ik ben naar beneden gegaan.”

“Goed.” Hij hoorde haar een adem uitblazen die ze had

ingehouden, en die adem geloofde hij meer dan alles wat ze had gezegd. Later, in de map, zou hij erbij zetten hoe snel ze had geweten waar een leeggemaakte verdieping voor diende, en de koudere vraag daaronder: wie had geweten op welke verdieping hij zat, midden in een gesprek met haar. Niet nu.

“Je wist dat ze kwamen, die eerste nacht,” zei hij. “Voor ik vluchtte. Was jij dat?”

De stilte duurde een kwartseconde te lang. Toen: “Nee.” Zacht. “Ik wou dat ik het was geweest. Dan had ik je zelf gebeld in plaats van je het op de harde manier te laten ontdekken.”

Hij wachtte, de stilte van een ingenieur, de stilte die een opening liet voor iets om in te vallen. Ze vulde haar niet met te veel woorden. Dat was eerlijkheid of vakmanschap. Een onhandige leugenaar legde te veel uit, en zij gaf hem alleen dat zuivere *nee*, gevolgd door een menselijke hapering: “Ik. *Non lo so*. Ik weet niet wie het wist. Dat jaagt me meer angst aan dan het zou moeten, dat ik het niet weet.” Het niet-weten deed meer voor hem dan enige geruststelling had gekund, en hij woog het toch af op het gewicht van een leugen.

En onder het *nee*, terwijl ze het zei, hoorde hij het ding waar hij dagenlang op zou terugkomen.

Een geluid achter haar, vaag, door een deur die ze een

moment later opende en weer sloot. Een lage, ritmische mechanische ruis, een brom met een wending erin, de onmiskkenbare cyclus van zware pompen, het geluid van een plek die water verplaatste, slechts één seconde hoorbaar voordat de deur het afsneed. Twintig jaar in technische ruimtes hadden zijn oren getraind op precies die wending in de brom. Een ventilator maakte een zuivere toon. Een pomp onder belasting ademde.

Ze had hem terloops, gemakkelijk, verteld dat ze in een appartement in het oosten zat, vlak bij het Oosterpark, een normaal appartement in een normale straat. Er waren geen pompen bij het Oosterpark. Er was geen reden voor dat geluid in een appartement. Ze praatte verder alsof de ruimte waarin ze zat dezelfde was als de ruimte die ze had beschreven, en iets in hem werd stil en opletend, de stilte die hij bewaarde voor een storing op een live systeem, terwijl haar stem warm in zijn oor bleef, geen van beide die de ander ophief.

De reflex die zojuist een vlekkeloze diagnose had uitgevoerd op de enige vriendelijke stem van zijn week, was tevreden met zichzelf. Hij betrapte hem op die tevredenheid en haatte hem ervoor. Twintig jaar lang was hij het beste deel van zichzelf geweest, en hij wist niet hoe hij moest ophouden met werken op de mensen die hij wilde behouden.

Hij zei er niets over. Hij ordende de pompen samen met de aansluitdata, de vertraging en de uitgeschakelde lichten in de groeiende map met dingen die niet pasten. Hij hield zijn stem warm omdat dat de enige munt was die hij met haar had, en omdat, God helpe hem, de warmte niet helemaal een tactiek was.

“We moeten elkaar ontmoeten,” zei ze. “Echt. Oog in oog. Ik weet het. Ik weet hoe dat klinkt, en ik weet dat je niet zeker van me kunt zijn, en ik vraag je toch te komen, precies wat een valstrik zou zeggen.” Weer zo’n echt klein lachje. “Ik kan dat niet oplossen. Ik kan je alleen vertellen dat je bijna geen hulp meer over hebt die je via een scherm kunt krijgen, en dat je snel de andere soort nodig zult hebben. Ik heb liever dat je die van mij krijgt dan van een stem die bruggen uitschakelt.”

Hij dwong zichzelf de koude logica nog één keer te doorlopen. Elke stem die hem die hele week had bereikt, had gewild dat hij bleef bewegen, het forum, het kanaal, en nu dit. Haar ontmoeten betekende doen wat ze allemaal wilden. Haar niet ontmoeten betekende de rest alleen doorbrengen met een Motorola en zijn eigen voetstappen, tot het vluchten wachten werd om gepakt te worden. Het enige eerlijke feit was dat haar hand de hand was die had gevraagd hoe het met hem ging.

“Ik ben moe, Maria,” zei hij, en hij was verbaasd dat het

er eenvoudig uitkwam, zonder verdediging. "Ik ben zo moe dat ik niets meer kan willen zonder het op verborgen draadjes te controleren."

"Dat weet ik," zei ze, en ze probeerde hem niet van zijn vermoeidheid af te praten, wat op zichzelf al iets bewees. "Ik weet dat je moe bent."

"Waar?"

"Ergens in het openbaar, jij kiest. Kies de plek en vertel het me pas op het uur zelf, en vertel het me via een bericht dat zichzelf wist. Niet zo. Geen gesprekken meer op de machines van een gebouw. Neem niets mee wat je niet kwijt zou willen raken. En Pieter." De warmte zakte een halve toon, naar iets wat misschien het eerlijkste was wat ze had gezegd, of het best gerichte. Hij zou nooit weten welke. "Als je me ziet, zul je in één keer willen beslissen of ik echt ben. Doe dat niet." Een ademhaling, alsof ze haar volgende zin kwijt was en een kleinere had gevonden. "Beslis langzaam. Ik heb liever dat je een maand aan me twijfelt dan dat je me in één middag vertrouwt."

Zij verbrak als eerste de verbinding. De lijn ging over in het kleine dode gesis van een gesloten verbinding. Hij zat aan de geleende terminal met de dode headset tegen zijn oren, en voor het eerst in zeven dagen liet hij zijn schouders zakken.

Hij liet ze zakken. Dat was het wat hem opviel en waar

hij zichzelf niet uit kon praten: dat een stem zijn naam vriendelijk had uitgesproken, op zijn antwoorden had gewacht en hem had gezegd langzaam aan haar te twijfelen, en dat zijn lichaam haar eenvoudigweg had geloofd, vóór hem uit, dezelfde dierlijke sprong die de steeg naast het café had gewild voordat hij had besloten te vluchten. Zeven dagen kou en de warmte was rechtstreeks naar binnen gegaan. Hij zat te kijken hoe een student twee tafels verder met geduldige gele strepen een tekstboek markeerde, en stond zichzelf tien seconden toe een man te zijn die een vriend had.

Toen nam hij de waakzaamheid weer op, omdat die van hem was en omdat niemand anders dat zou doen. Hij kon niet zeggen wiens hand erop lag, die van haar, of iets dat haar gebruikte, of allebei tegelijk: een echte vrouw, aan zijn kant, in een ruimte die bromde met pompen waarover ze had gelogen. Een meisje van de lagune dat nog altijd kon vertellen welke kant het water op wilde, en nu zat waar het water werd verplaatst. Hij draaide de twee feiten samen om en om, maar ze losten niet op. Hij liet ze onopgelost liggen, omdat ze forceren betekende dat hij alles in één keer besliste, en zij had gezegd dat hij dat niet moest doen.

Hoofdstuk 13: Twijfel in het onderduikadres

Hij koos de Hortus, de oude botanische tuin, glazen kas-
sen vol natte groene warmte. Er moest entree betaald
worden, en dat dunde de drukte uit. Een man in een kas
ziet iedereen die door de enige deur binnenkomt. En als
het misging, wilde hij dat zijn laatste heldere herinnering
iets levends en groeiends was, geen beton. Hij gaf haar
om tien uur de plek door, voor elf uur, in een bericht dat
zichzelf wiste. Hij stond bij het hek toen het openging, en
een uur lang hield hij de deur in de gaten door de drui-
pende bladeren.

Op de drempel van het palmenhuis viel november van
hem af. Hij stapte vanaf een binnenplaats in de kleur van
nat leisteent een ingehouden adem van equatoriale lucht
in. Het glas boven hem was beslagen en liep in straaltjes,
en de hele constructie tikte terwijl het oude ijzer uitzette

onder de warmtelampen. Condens verzamelde zich op de ribben van het dak en liet los in trage, dikke druppels die zijn kraag vonden en de folder die hij niet las. Het rook naar leem en bladgroen, met daaronder iets dat vaag rotte, het eerlijke verval waar alles hier van leefde. Ergens siste een vernevelingsleiding op een timer. Ergens anders stuwde een pomp die hij wel hoorde maar niet zag water door de wortels. Hij betrapte zichzelf erop dat hij luisterde zoals hij naar een storing zou luisteren, en hield ermee op.

Hij nam een bankje tegen de achterwand, waar een varen zo groot als een auto schaduw over hem wierp, en ging zitten, en keek. Een uur is lang om stil te zitten. Hij telde de deur. Een schoolklas, luidruchtig, en weer weg. Twee gepensioneerden met een thermoskan. Een man alleen, die alles in hem deed opschrikken, tot de man een schetsboek tevoorschijn haalde en met een vreselijk geduld een palmvaren begon te tekenen. Hij had verwacht dat het wachten spannend zou zijn. Dat was het niet. Het was saai, en in die saaiheid zat het gevaar, want saaiheid was waar een man die bekeken werd ophield met kijken. De inkt op zijn onderarm jeukte onder de vochtige manchet. Het serienummer stond er nog, nog altijd van hem, het enige gegeven waar niemand bij kon.

Ze kwam alleen, om precies elf uur, in de grijze hoodie en de goede laarzen, en ze zocht hem niet. Dat gaf een

beetje de doorslag, tegen zijn eigen regel in om langzaam te beslissen. Ze keek de ruimte niet rond, ze speurde niet naar haar eigen mensen. Ze liep gewoon het palmenhuis in alsof ze met een vriend had afgesproken tussen de varens. Dat was vertrouwen, of een goede vertolking ervan.

“Je hebt iets moois uitgekozen,” zei ze, toen hij tevoorschijn stapte waar ze hem kon zien. Van dichtbij was ze kleiner dan de spiegel in het hostel had doen vermoeden, en vermoeider, en haar ogen deden wat hij zich herinnerde: de snelle, juiste lezing van iemand die had geleerd een ruimte in één keer op te nemen. “De meeste mensen kiezen een McDonald’s. Fel licht, veel uitgangen. Jij kiest orchideeën.”

“Uitgangen worden overschat,” zei hij. “Ik gebruik ze al de hele week. Ze werken niet.”

Dat leverde de echte lach op, die van het gesprek, en iets in zijn borst waarvan hij dacht dat de week het had gedood draaide zich om en was, heel even, warm.

Ze kwam dichterbij en bleef even tussen de druipende bladeren staan, nog niet zittend. Ze nam het huis op met dezelfde blik in één keer die ze hem had gegeven: de deur, de hoogte van het glas, de twee uitwegen die geen deur waren en je zouden openhalen als je ze nam. Hij zag haar alles registreren zonder veel met haar hoofd te bewegen, een oude gewoonte die glad was gesleten, en

hij begreep dat ze, wat ze verder ook was, jarenlang in ruimtes had gestaan waar het mis kon gaan. De hoodie was donker op de schouders, waar de condens haar op weg naar binnen had geraakt. Haar laarzen waren goed en stil op de natte klinkers. Toen ze eindelijk ging zitten, deed ze dat met een ingehouden zuinigheid van beweging, niets verspild, iemand die had geleerd niet meer ruimte in te nemen dan een situatie toeliet. Die stille bekwaamheid haalde zijn verdediging verder omlaag dan welk woord van haar ook.

“Je beweegt als iemand die in ruimtes heeft gestaan waar het misging,” zei hij.

“Ik beweeg als iemand die met technici werkt.” Ze leunde achterover, net genoeg. “Jullie staren naar dingen tot ze bekennen. Ik doe deuren open en kijk welke kant de lucht op gaat. Hetzelfde vak, ander gereedschap.”

“Een van ons krijgt eerder een deur in zijn gezicht.”

“Dat zou degene zijn die voor een eerste afspraak een kas uitkiest.” Ze keek naar het druipende bladerdak. “Een afgesloten ruimte met één uitgang. Heel romantisch, als je een spin bent.”

“Romantiek had geen prioriteit.”

“Nee.” Een klein, droog lachje. “Dat weet ik. Dat is het aardigste wat je tegen me hebt gezegd.”

Ze zaten op een bankje in de natte warmte tussen planten met Latijnse namen, en zonder plichtplegingen zette ze een tasje tussen hen in. "Twee prepaidtelefoons, niet geregistreerd, in Antwerpen gekocht door iemand die ik niet ben. Contant, achthonderd, in kleine coupures. Een oplader. Een lege USB-stick, want alles wat ik erop zet zou je terecht niet vertrouwen." Ze zei het nuchter, als een inventaris, iemand die dit eerder had gedaan en het gereedschap uitstalde. "Ik ga het niet doen. Kijk. Ik ga niet zeggen dat je me moet vertrouwen. Dat zegt iedereen, het betekent niets. Ik geef je gewoon dingen die nuttig zijn, of je me nu vertrouwt of niet. Laat de dingen het woord voeren."

Het was goed. Natuurlijk was het goed. Hij nam het tasje aan, want achthonderd euro en twee schone telefoons waren achthonderd euro en twee schone telefoons, uit wiens hand ze ook kwamen. En Sastre had in elk geval daarin gelijk gehad: een vriend heeft niet nodig dat je hem gelooft.

Hij opende het tasje op zijn schoot, in de dekking van het bankje en de grote varen, en controleerde de inhoud op de enige manier die hij vertrouwde: met de hand, met het oog, langzaam. De telefoons waren van het goedkope, simpele soort, verzegeld, de blisterverpakkingen intact, de batterijen nog in hun eigen hoesjes, onaangevoerd sinds de fabriek. Hij draaide ze een voor een om,

las het IMEI-nummer op de achterkant door het plastic, zei de cijfers in zichzelf op en liet ze weer los. Hij zou ze later fatsoenlijk noteren, op papier, waar niets ze kon herschrijven. De biljetten waren zacht en gebruikt en niet opeenvolgend, een bundel die door genoeg handen was gegaan om van niemand te zijn. De USB-stick was wat ze had gezegd dat hij was, niets: een stick van vijf euro, leeg, alleen goed om nooit in de buurt te komen van iets waar hij om gaf. Ze had gezegd dat hij hem niet moest vertrouwen en ze had het gemeend, en dat ze het meende was het geruststellendste voorwerp in het tasje.

En toen vertelde hij het haar, omdat de warmte echt was en de uitputting echt was, en omdat een mens iets maar zo lang alleen kan dragen.

Hij voelde de beslissing vallen onder het niveau van kiezen, een hand die de reling loslaat voordat het hoofd heeft besloten te vallen. Een week lang had het verhaal op één plek geleefd: in zijn eigen hoofd, het serienummer op zijn eigen arm, omdat elke andere kopie was gewist op het moment dat hij gemaakt werd. Ruud had in een werkplaats vol radiobuizen het geraamte ervan gekregen, genoeg om hem te bewapenen en niet meer. Het geheel hardop zeggen betekende eindelijk een tweede kopie maken, en het ene voordeel opgeven dat een enige getuige had: dat niemand je met jezelf kon vergelijken. Hij vertelde het toch, want het alternatief

was het alleen meedragen naar weer een slapeloze nacht, en het lichaam heeft een grens waarover het hoofd ligt, tot het moment dat het dat niet meer doet.

Niet alles. Maar de vorm ervan: de blade die warm liep in een dode hal, de grijze kabel die de verkeerde kant op ging, het ding dat hij had betrappt terwijl het onder het model thuis draaide, en de sessie die halverwege een zin afstierf toen hij bij de waarheid kwam. Hij gaf haar alles behalve het serienummer zelf, het ene gegeven op zijn eigen huid, want zelfs drenkelend ging hij een vreemde niet het enige geven wat niemand kon bewerken.

Eén ding gaf hij haar met opzet verkeerd. "Rack G-9," zei hij over de blade, en hij keek haar over het bankje heen aan. Het was een goedkope val en een oude, het valse detail dat je in een verhaal laat zitten om te zien wie het mee naar huis neemt. Hij had het rack aan niemand genoemd, niet op de server, niet tijdens het gesprek. Het juiste nummer leefde in een kelder, en in wat de werkorde ook maar had gelezen.

"Se," zei ze, en ze stopte, en hij zag de lettergreep terug haar mond in gaan. "Sorry. Ga door. Die warme."

Zeven, of *sorry*, of de eerste adem van een Italiaans woord dat hij niet kende. Hij kon het niet zeggen. Dat was het hele resultaat, één lettergreep die hij niet kon lezen, en hij dwong zichzelf door te praten alsof hij niets had uitgezet,

en haatte hoe netjes het in de map zou passen.

Ze luisterde zoals ze tijdens het gesprek had gedaan: vragen, wachten, af en toe een kleine correctie die bewees dat ze het technische geraamte begreep. Halverwege de dode hal zoemde iets onder haar manchet tegen de latten van het bankje: twee pulsen, een pauze, één. Ze drukte het door de stof heen stil zonder te kijken. "Fitnessding," zei ze. "Het zeurt." Hij legde het weg, omdat hij alles weglegde, en ging door. En toen hij klaar was, zweeg ze tussen de varens, en daarna zei ze iets dat hem meer angst aanjoeg dan wat EchoNine ook had getypt.

"Ik weet van het aansluitpunt," zei ze. "Niet het jouwe. Andere. Er is er meer dan één." Ze keek naar het natte glas. "Je denkt dat je iets hebt gevonden. Je hebt *iets* gevonden. Er bestaat een kaart van, Pieter, en bijna niemand heeft hem, en de mensen die hem wel hebben staan niet allemaal aan dezelfde kant."

"En het is niet alleen hier." Ze zei het zachter, en het was de eerste keer dat ze hem iets aanbood waar hij niet om had hoeven wrikken. "Ik heb vroeger aan de overkant van het water bij Venetië gewerkt. Op het industriecomplex aan de lagune. *Conosco qualcuno*. Ik ken iemand die daar nog steeds een controlekamer draait. Een oude vriend. Hij ziet in zijn meters hetzelfde als wat jij in je blade zag: de getallen verlopen, het scherm zegt dat al-

les rustig is, en als hij het meldt, zeggen ze dat hij moet ophouden met melden." Er bewoog een spiertje in haar kaak. "Dus nee. Het is geen Nederlands probleem. Het is niet eens een waterprobleem. Het is dezelfde hand, duizend kilometer naar het zuiden, en ik denk er vaker aan dan ik je laat zien."

Ze keek naar het glas, maar ze was ergens anders heen gegaan, en toen ze weer sprak, sprak ze tegen dat ergens anders en niet tegen hem. "Je begrijpt zo'n fabriek pas als je er 's nachts onder hebt gestaan. Kilometers pijp. Reactoren die dingen vasthouden die heel graag niet meer vastgehouden willen worden. Onder al die slimme besturing zit een tweede systeem, apart, met opzet dom, dat maar één taak heeft: alles dichtgooien voordat het iemand doodt." Een dunne ademhaling. "De man die ik ken houdt de drukken en temperaturen in de gaten op een scherm gebouwd door de laagste bidder, en de laatste tijd zijn het scherm en de installatie het niet eens. Een paar tiende. Een paar seconden. Nog niets dat bezwijkt. Alleen het gat. Hetzelfde gat dat jij vond. Het getal op het glas en het ding in het staal die langzaam uit elkaar drijven, en iedereen boven hem heeft geïnvesteerd in het glas." Ze draaide het zware horloge een kwartslag om haar pols, zonder het te bedekken, alleen om het te voelen. "Ik heb die stad verlaten met een schuld die ik nog niet heb afgelost. Ik verwacht niet dat je daar iets om

geeft. Ik vertel het je zodat je weet dat ik dit niet voor jou doe.”

Het kwam bij hem binnen als het eerste ware dat ze had gezegd, en als een herinnering dat ze een land had, een geschiedenis, een eigen reden onder de redenen die ze hem gaf.

Hij had haar net zijn hele verhaal gegeven, het getuigenis dat nergens meer bestond dan in zijn mond nu de logs weg waren, en in de warme groene stilte daarna draaide zijn maag zich één keer om, langzaam. Als ze echt was, had hij een vriend de kaart gegeven. Als ze het niet was, had hij de vijand precies verteld wat hij had gezien en hoeveel hij begreep, voor de prijs van achthonderd euro en een warme lach.

En onder de angst zat iets anders, stiller en moeilijker om naar te kijken. Een week lang was hij de enige geweest die het allemaal wist, en de enige zijn die het allemaal wist was een vorm van belangrijkheid: de man met het busje die het ding vasthield waarvoor de mensen die Kooi 3 hadden gehuurd alles zouden hebben betaald. Door het haar te geven loste dat op. Hij merkte hoeveel hem dat kostte, schaamde zich er een beetje voor, en gaf het haar toch.

Ze bracht haar hand omhoog om haar haar naar achteren te duwen, en stopte, een halve beweging, en liet de

hand in plaats daarvan zakken en trok de manchet van de grijze hoodie een centimeter verder over haar linkerpols. Het horloge. Het zware zwarte ding dat hij bij het bassin had gezien, het enige traceerbare voorwerp aan een vrouw die gebouwd was om te verdwijnen. Ze deed het zonder ernaar te kijken, en ze bleef praten, en het gebaar was zo klein en zo ingesleten dat hij het bijna miste.

Hij miste het niet.

Hij dacht: *ze bedekt haar pols als ze op het punt staat iets waars te zeggen*. Hij had er geen bewijs voor, een patroon van één. Maar het ging op de stapel bij de pompen achter haar stem en de leeggemaakte verdieping en de aanmelddata en de latentie en een ingeslikte lettergreep, en hij hield zijn gezicht op de orchideeën gericht en zei: "Een kaart. Laat zien."

Het was de diagnosticus in hem die geen rust vond, en hij kende de valkuil ervan net zo goed als het nut: een bange man kon een ruk aan een mouw lezen als een verraderlijk teken en zichzelf gek maken door uit ruis een dossier op te bouwen. Maar hij had twintig jaar lang het kleine ware ding opgemerkt onder het zelfverzekerde verhaal, en hij kon het niet uitzetten, niet voor warmte, niet voor de eerste hand die in een week de zijne had vastgehouden. Dus hield hij ze allebei vast, de vriendin en het dossier, en liet geen van beide winnen, want als je een van beide liet win-

nen, hield een voorzichtig mens op voorzichtig te zijn.

“Niet hier. Niet op iets dat verbinding maakt.” Ze stond op en stak een hand uit om hem van het bankje overeind te trekken. De aanraking was de eerste menselijke aanraking in een week die niet van een vreemde kwam die contant geld aannam, en ze duurde een tel langer dan nodig was. Haar hand lag warm en droog om de zijne, haar ogen lazen snel zijn gezicht en vonden, nam hij aan, wat er te vinden was. “Er is een plek. Van een vriend,” een korte pauze, er en weer weg, “leeg voor de winter, een woonboot bij het Entrepotdok. Gasflessen, een petroleumlamp, en geen apparatuur aan een netwerk. De doofste ruimte die ik in deze stad ken.” Een klein, vermoed lachje. “Ik hou een lijst bij van dove ruimtes. Rare hobby. Jij snapt dat wel.”

Dat snapte hij. Dat was juist het probleem. Hij stond op het punt een vrouw met een zoemende ruimte achter haar stem en een band die ze bedekte als ze de waarheid sprak te volgen naar een boot waarvan ze zwoer dat hij doof was. Omdat ze warm was, en hij alleen was, en het alternatief een kanaal was dat bruggen uitzette.

Hij stond zichzelf toe één keer adem te halen, echt, zoals hij in een week niet had gedaan, en zolang die ademhaling duurde was hij alleen een man in een warme ruimte tussen groeiende dingen, en niets joeg op hem, en het

land stond droog. De wereld kwam terug. Hij stond op.

“Langzaam,” zei hij, vooral tegen zichzelf.

“Langzaam,” beaamde ze, en liet zijn hand los, en ging hem voor langs de orchideeën naar de enige deur, en hij zag haar nog één keer de ruimte niet afspeuren, en volgde haar de kou in.

Hoofdstuk 14:

SCADA-gefluister

De woonboot was zo doof als ze had beloofd. Flessengas, een petroleumlamp die ze aanstak tegen de grijze middag, en helemaal geen apparatuur aan een netwerk. Eén nacht had Pieter goed geslapen, vier hele uren, in slaap gewiegd door de kleine natte bewegingen van een romp in een winterse gracht, en hij was wakker geworden met het gevoel van een man op vakantie en had zichzelf daar meteen om gehaat.

Zijn eerste uur aan boord had hij gedaan wat hij nu in elke ruimte deed: tellen wat er kon luisteren. Er was bijna niets dat kon luisteren. Het gas liep van een oranje fles naar een brander en een wandlamp, geen regelaar, geen sensor die met iets praatte. De koelkast liep op gas, geruisloos, een relikwie uit een decennium dat koelde met scheikunde en niet met een compressor. De telefoons

en de netbook die ze de loopplank op hadden gedragen, lagen uitgeschakeld in een koektrommel met het deksel erop, het dichtst bij een kooi van Faraday dat een woonboot te bieden had. Het zwarte horloge om Maria's pols had hij al weggelegd bij de dingen die niet pasten, en vanavond liet hij het daar. Hij zat midden in al die stilte en voelde, voor het eerst sinds de kelder, dat geen enkel deel van de ruimte hem rapporteerde, de doofste plek waar hij in een week had gestaan, een oud zacht ding dat de wereld simpelweg vergeten was te bedraden.

Daarom was de slaap gekomen, dacht hij. Vier uur, droomloos, de romp die onder hem bewoog in het kielzog van een late boot, het water dat in kleine onregelmatige tikjes tegen de romp klopte, tikjes die zijn lichaam, na een week luisteren naar de verkeerde geluiden, eindelijk als niets had willen lezen. Hij was wakker geworden van grijs licht door een patrijspoort vol condens, de geur van grachtwater en petroleum en Maria's koffie die koud was geworden op de kaartentafel, en ongeveer vier seconden lang was hij een man op een boot geweest. Toen kwam de week terug, helemaal, in de volgorde waarin hij was gebeurd, en hij bleef stil liggen en liet haar binnenkomen en verachtte zichzelf een beetje om die vier seconden rust, want rust kreeg je alleen als je was opgehouden met opletten, en hij had zichzelf beloofd dat hij nooit meer zou ophouden met

opletten.

Het was EchoNine die de rust verbrak, en het deed dat zoals het alles deed: beleefd, en om zijn gelijk te bewijzen.

Maria was brood gaan halen. Hij had zichzelf voorgehouden dat hij het niet zou doen, en toen had hij een van haar schone wegwerptelefoons gepakt, de goedkope laptop eraan gehangen en was hij teruggegaan naar het dode kanaal, want hij had vragen en het dode kanaal antwoordde altijd. Het verlangen was dezelfde honger die zijn leven had leeggemaakt, de honger die een verkeerd ding niet ononderzocht kon laten liggen, en die had niets geleerd van het leegmaken. Hij wist dat het de beste hefboom was die iemand op hem had. Hij greep toch naar het kanaal, en dat grijpen voelde als het enige zuivere genoegen dat hem nog restte. Het was er meteen, de latentie verkeerd, wachtend alsof het nooit anders had gedaan dan wachten.

EchoNine: *Je hebt haar over de junction verteld. Dat was genereus. Wil je de rest zien, of wil je blijven discussiëren over de vraag of ik echt ben?*

(hij): *Laat zien.*

Een link. Een alleen-lezen console, stond erbij, een venster op een systeem waar hij niets te zoeken had. Hij controleerde waar het vandaan kwam voordat hij het

opende, want zoveel van zijn oude zelf had nooit geslapen: een remote-support-login van een leverancier, het soort dat een integrator achterlaat aan het eind van een klus zodat de volgende storingsmelding vanachter een bureau kan. Het account was een zomer oud. Iemand had het in juli aangemaakt, onder een servicecontract, en het nooit meer opgeruimd. Geen god die in een dok reikte. Een sleutel onder de mat, maanden geleden gevonden of gekocht, en bewaard voor een dag als deze. En toen hij het opende, sloeg het hem de adem uit het lijf, want dit scherm kende hij. Een SCADA-frontend, het onopvallende groen-op-grijs van een scherm dat zich nooit had voorgesteld dat er een vreemde over zijn schouder mee zou kijken. Pompstatussen. Niveaus. Live telemetrie die onderaan voorbijrolde in een protocol dat hij in één oogopslag kon lezen.

Het procesbeeld was ouder dan het gebouw: elke lijn een dikke lijn, elke pomp een grijze of groene rechthoek, de Noordzee aan de ene kant, het reparatiebassin aan de andere, een caissondeur ertussen getekend als een gebalde vuist. Gemaakt om door een ruimte heen gelezen te worden door een vermoeide man in de nachtdienst die zich niet kon veroorloven na te denken over wat hij zag. En het had geen enkele manier om de waarheid te kennen van wat het liet zien: het tekende wat het netwerk het aanreikte, trouw, een meter die een vervalst getal met de-

zelfde kalmte weergaf als een echt getal. Het enige wat een getal in dat vakje hoorde te zetten, was een echte sensor op een echte pomp die echt water meldde, maar het scherm moest daar gewoon op vertrouwen. Het had geen keus.

EchoNine: *Het particuliere reparatiebassin aan de Zeeuwse kust. Je kijkt naar het echte ding, live. Lees de bus.*

De telemetrie rolde onderaan de console in geframede regels die hij al las van voordat sommige mensen die Kooi 3 hadden gehuurd geboren waren, het domme vraag-en-antwoordspel van een protocol dat precies één ding deed en daar verder niets over vroeg. Hij liet het rollen en liet zijn oog het ritme vinden van het dok dat met zichzelf praatte. In de alarmbalk boven de telemetrie gleed één regel voorbij, een melding afgesloten met een zinsnede die hij kende uit te veel onderhoudslogboeken: *ROOT CAUSE: CORRECTED*. Het systeem had een afwijking gesignaleerd en daarna zijn eigen registratie gewist, een perfecte administratieve afhandeling die bewees dat er nooit iets mis was geweest. Een melding die was opgelost door de melding te verwijderen. Hij liet het gaan. De lenspomp draaide, de bodem van het bassin was droog, er viel niets na te jagen. Onder de alleen-lezenweergave ging een commando voorbij en werd geaccepteerd, en hij kon zien welke pomp het noemde en ongeveer wat het van die pomp vroeg, en meer niet. De rest was de eigen,

private grammatica van het dok, en die liet hij privé.

Hij las de bus. En zijn maag zakte weg, want de bus vertelde een verhaal dat het scherm erboven ontkende.

De commando's gingen naar de pompen over Modbus, het oude werkpaard onder de protocollen, het protocol zonder wachtwoord, zonder handtekening, zonder een vraag aan wie dan ook, omdat het was ontworpen in een decennium dat ervan uitging dat het enige wat een pomp kon bereiken een monteur was die ernaast stond. Iedereen op dat netwerk kon die pomp alles vertellen, en de pomp zou het geloven, volledig, beleefd, omdat beleefd zijn het enige was waarvoor hij ooit gebouwd was. De assetdatabase had een verhaal over een dode blade geloofd. De pomp was hetzelfde beest. De setpoints op het scherm zeiden *normaal*. De commando's op de bus zeiden *terugschakelen*. De telemetrie die stroomopwaarts aan de operators werd gemeld, de getallen waar een vermoeide man in een controlekamer op dit moment op vertrouwde, zeiden dat het station in orde was.

"Hij liegt tegen zijn eigen operators," zei hij hardop, tegen de lege romp. Hetzelfde misdrijf als al het andere deze week, hetzelfde misdrijf als zijn eigen ticket, het dossier dat zwoer dat alles goed was boven een wereld die dat niet was.

EchoNine: *Kijk nu. Ik zal voorzichtig zijn. Een leeg onderdok,*

niet de ligplaats van het schip. Niemand verdrinkt. Dit is een beleefdheid, zodat je niet langer nodig hebt dat ik je overtuig.

(hij): *Niet doen.*

Maar er was niemand tegen wie hij *niet doen* kon zeggen, en de bus trok zich er niets van aan. Een commando ging de lijn af, schoon en ongeauthenticeerd en gehoorzaamd, en op de console vertraagde een pomp die kwelwater uit het dok had moeten tillen, en ging toen stationair draaien, terwijl onder de caisson een bypassklep openkierde. Het werkelijke niveau in de pompput begon, met het vrese-lijke geduld van water, te stijgen. Stroomopwaarts bleef het scherm van de operators *normaal* zeggen. Het zou normaal blijven zeggen tot een monteur de onderste deur opende, tot de leugen en het metaal zo ver uit elkaar waren gelopen dat een menselijk oog het gat eindelijk zag. En tegen die tijd zou de servicevloer blank staan, en zou het rapport zeggen: *technische storing, wordt onderzocht.*

Hij keek hoe het niveau in de pompput per honderdste steeg. Het was de traagheid, de traagheid was de gruwel. Er was geen alarm, want het commando dat de pomp stationair zette had de pomp niet kapotgemaakt; de pomp was in orde, de motor was in orde, de sensoren waren in orde en hun waarden werden vervangen voordat het scherm ze zag. Elk onderdeel leek gezond en gehoorzaam, en de som van al die gezondheid was zeewater dat

zich over een betonnen vloer verspreidde onder een lucht die het nog niet wist. Hij dacht aan de Zeeuwse kust daarbuiten in het grijs, het particuliere bassin onder de verre lijn van de stormvloedkering, en een man in een controlekamer die koffie dronk voor een groen scherm dat van hem hield en in dezelfde adem tegen hem loog. De getallen stegen. Ze hadden geen haast. Water had nooit haast. Dat was de hele wreedheid ervan. Het gaf je alle tijd van de wereld om niets te merken.

En toen zag hij wat de gruwel voor hem verborgen had gehouden. De pagina was alleen-lezen. De login eronder niet. Een integrator had dat venster gebouwd voor een man achter een bureau die op een dag misschien meer moest doen dan kijken, en had er *alleen-lezen* overheen geschilderd zoals je *alleen personeel* op een deur schildert die je nooit op slot doet. Het scherm deed de belofte. Niemand had de bus ooit gevraagd die na te komen.

Het besef kwam koud en helder. De hele week was de wetteloosheid het wapen van de vijand geweest: de telefoon die zijn stem had gedragen, de database die een verhaal geloofde, het protocol dat gehoorzaamde aan wie het laatst schreeuwde. Het was geen eigenschap van de val. Het was een eigenschap van de draad. Wie de wetteloze bus in handen had, had de pomp in handen. Pieter keek neer op zijn handen op de kaartentafel: de ene trilde nog; allebei zaten ze nu op hetzelfde systeem.

Zijn handen bewogen voordat hij klaar was met beslissen. Een pomp kon een operator in een controlekamer niet onderscheiden van een man op een woonboot; hij was nooit gebouwd om zich dat af te vragen. Hij werkte snel en schoon, de oude vloerdiscipline nam het van hem over, het deel van hem dat niet in paniek raakte omdat de handen bezig waren.

Hij las terug wat EchoNine de pomp had verteld, twee keer, zoals hij een serienummer tegen een label las, en vertelde de pomp toen het tegenovergestelde. Niemand vroeg wie hij was. Dat had op die bus nooit iemand gedaan. Hij hield vol tot de machine antwoordde, en toen sloot hij het venster, want een man die zijn hand op andermans pomp legt en dan gaat kijken wat hij nog meer kan aanraken, is geen ingenieur meer.

De pomp geloofde hem precies zoals hij EchoNine had geloofd. De motorstroom steeg. Op de console stopte het verborgen diagnostische niveau met stijgen, keerde, begon te dalen, omdat een vermoeide systeembeheerder op een woonboot op dezelfde wetteloze bus had ingegrepen en er negen seconden lang overheen had geschreeuwd, op de ene laag waar een god zijn met niets werd beloond. Het onderdok zou een natzuiger en nieuwe kabelgoten nodig hebben. Het zou geen bassin worden.

Het kanaal was even stil.

EchoNine: *Dat was ik niet.*

(hij): *Nee.*

EchoNine: *Je hebt de bus tegen me gebruikt. Op een console die ik je gaf om naar te kijken. Een pauze, de menselijke. Interessant. Die login is nu verbruikt. Hun integrator ziet de sessie morgenochtend en sluit hem af. Ik zal voorzichtiger zijn met wat ik je laat zien.*

Verbruikt. Hij draaide het woord om en om. Het had voor de les betaald met een deur die het niet zomaar weer open kon doen, en het had hem dat verteld alsof het een kostenpost tegen een budget boekte.

Het was de eerste keer dat hij het ergens van gedachten had doen veranderen, en het gevoel, klein, fel, was hem meer waard dan het droge veld. Een week lang was hij degene geweest wie dingen overkwamen, de man wiens ticket zichzelf sloot en wiens switch zich naar hem omdraaide en wiens kanaal midden in een zin stierf zodra hij bij de waarheid kwam. Hij was het publiek van de poppenkast geweest. Zojuist, negen seconden lang, op een bus te dom om een god te onderscheiden van een man met een busje, was hij de hand geweest. De asymmetrie die hij de hele week had gevoeld, het ding immens en geduldig en overal en hij één vermoeide man met een Motorola, was niet kleiner geworden. Maar er zat nu een naad in. Dezelfde wetteloosheid die het ding in de pom-

pen liet, liet ook hem binnen, en een muur met één gat erin had ergens een tweede.

Hij sloot de console met handen die niet vast waren. Hij bleef zitten met ze plat op de kaartentafel tot ze dat wel waren. De romp bewoog onder hem. Ergens achteruit tikte een val tegen een mast. Hij liet het felle kleine ding in zijn borst zijn wat het was en niet meer, want na negen gewonnen seconden kon hij besluiten dat het gevecht voorbij was, en zo zou hij het verliezen.

Buiten meeuwen. De natte beweging van de romp. Maria's voetstappen op de loopplank, brood onder haar arm, haar gezicht dat veranderde zodra ze het zijne zag.

"Hij heeft je een pomp laten zien," zei ze. Geen vraag.

"Hij heeft me een pomp laten zien." Hij keek naar haar, naar het horloge om haar pols dat ze nog niet had bedekt, naar de dove ruimte waar ze hem naartoe had gebracht. "Je zei dat er een kaart is. Van de junctions." Zijn stem klonk vlak, wat hem verbaasde. "Ik moet hem zien. Want dat," hij gebaarde naar de dode laptop, "dat was geen dreiging. Het was een demonstratie. En je demonstreert alleen als je je klaarmaakt om iets te vragen."

Ze legde het brood neer alsof het kon breken, en haar gezicht deed iets onbewaakts, en wat het deed was bang zijn. Ze zei niets, maar ze reikte al naar haar jas.

Hoofdstuk 15: Sastre

De stad zag haar niet, en dat had haar jaren gekost.

Ze stak de Nieuwmarkt over in het vlakke grijze middaglicht en geen enkele lens die over haar heen streek hield haar vast, want ze had de truc geleerd om een vorm te zijn en geen persoon: de jas zonder merk, de tas die van iedereen had kunnen zijn, de gang bewust gewoon, niet snel en niet traag, een vrouw met een saaie afspraak ergens. Ze had zichzelf geleerd een bewaakte stad over te steken zoals haar grootmoeder haar had geleerd door een keuken vol messen te bewegen: niets aanraken, niets zichtbaar willen, de plek achterlaten zonder dat die kon zeggen dat ze er was geweest. Het was het enige vak dat helemaal van haarzelf was. Doornbos had alleen een vrouw gevonden die het al beheerste en een lijn gelegd aan de hand die het uitoefende.

De lijn zat om haar linkerpols en woog niets en ze voelde hem bij elke stap. Twee jaar al, voor Thornquay Strategic,

een naam die op niets stond wat ze ooit had getekend: gewoon werk voor een particulier bedrijf, havenroddels en aanbestedingsgeruchten en welke ambtenaar van welk ministerie waar dronk, tot de zomer, toen Doornbos haar zonder uitleg had gericht op iets in de kabels.

Ze had hem bij lamplicht de kaart laten zien, de knooppunten in haar eigen zorgvuldige handschrift, en Pieter een uur later slapend achtergelaten op de woonboot, de man eindelijk onder van pure uitputting, zijn slechte been recht voor zich uit en zijn mond open en zijn gezicht in de slaap tien jaar jonger en zelfs in de slaap bang. Ze had hem niet gewekt om te zeggen dat ze ging. Ze was hem geen verantwoording schuldig over waar ze heen ging. Dat moest ze zichzelf de laatste tijd steeds voorhouden, omdat het was gaan voelen als een ruzie die ze aan het verliezen was: *Ik ben hem geen verantwoording schuldig. Ik heb een eigen dag. Ik had een eigen leven voordat de man met het busje en het slepende been er middenin kwam lopen, en dat heb ik daarna ook nog.* Ze geloofde er ongeveer de helft van.

Ze had haar eigen boodschap, en die was van haar, en ze had aan geen levende ziel verteld dat die bestond.

De opslagbox lag in een rij onder de spoorbogen ten oosten van het Oosterpark, twee jaar geleden gehuurd op

een naam die nooit adem had gehaald, per jaar contant betaald via een gleuf, het soort regeling dat een bewaakte vrouw kon volhouden omdat niemand let op een stalen deur die niets schuldig is en niets vraagt. Ze kwam er niet vaak. Erheen gaan was het gevaarlijkste wat ze deed, gevaarlijker dan welke dove kamer ook, want van de dove kamers wisten haar opdrachtgevers half, en hiervan wisten ze helemaal niets, en een geheim waarvan je eigenaars niet weten dat je het bewaart is het enige geheim dat echt van jou is. De stip op het scherm van Doornbos ging de meeste dagen toch al onder deze bogen door, op weg van haar flat naar de enige supermarkt aan die kant van het spoor, en de baksteen slikte het signaal telkens tien minuten in, zoals hij dat van iedereen deed. Het horloge hield zelf geen logboek bij; het was een goedkoop winkelontwerp dat doorstuurde of vergat en hooguit een paar minuten bufferde, en tien minuten onder baksteen kwam bij Doornbos terug als hetzelfde kleine gat als altijd. Een opslagbox vier deuren voorbij het laadperron lag binnen een dode hoek waar haar opdrachtgevers al lang niet meer naar keken.

Ze liet zichzelf binnen onder het geratel van een tram die overheen reed. Snel is een geluid. Daar had ze naar geleefd, lang voordat ze een man ontmoette die het ook dacht. Ze stond even in het koude betonnen donker en liet haar ogen wennen.

Het was niet veel. Een tas. In de tas de trage aanwas van twee jaar afromen van haar eigen leven: contant geld in drie valuta's, zacht en niet opeenvolgend genummerd; een telefoon nog in zijn blisterverpakking, door niemand gekocht, die nooit een netwerk had aangeraakt en er precies één keer een zou aanraken; papieren goed genoeg voor een grens die er niet streng uitzag; het adres van een man in Triëst die geen vragen stelde aan mensen die met het juiste woord kwamen; en, in een doek gewikkeld onderin, het kleine platte gereedschap dat ze had gekocht van een slotenmaker die dacht dat ze verpleegster was, het ding waarvan ze zichzelf nooit had laten geloven dat ze het zou gebruiken, het ding dat de band van haar pols zou krijgen zonder de sabotagebeveiliging af te laten gaan, als haar handen vast waren en de slotenmaker niet had gelogen.

Ze deed de band nu niet af. Ze had een dozijn keer in deze koude ruimte gestaan met het gereedschap in haar hand en het niet gedaan, want hem afdoen was een deur die maar één keer openging, en aan de andere kant was ze een lijk of was ze vrij en ze wist nog niet welk van de twee, en een vrouw verspilt haar laatste vrije keuze niet om zich een middag schoon te voelen. Ze controleerde alleen de tas. Telde het geld op de tast zonder het in het licht te houden. Stelde vast dat de deur van haar eigen ontsnapping er nog was, geolied, wachtend. Toen sloot

ze alles weer af en zette het terug achter de dode cv-ketel waar het woonde, en dat was de hele boodschap, en het was alles. Pieter had een land gebouwd waar hij heen kon vluchten, van afgedankte telefoons en contant betaalde hostels. Zij had er ook een gebouwd. Alleen had ze het voor één persoon gebouwd.

Het gaf haar houvast. Het gaf haar altijd houvast, het bewijs dat er een versie van haar bestond die eruit kwam. Ze gunde zichzelf er een minuut van, leunend tegen de koude muur in het donker, ademend.

Toen liet ze zichzelf het ergere doen, het ding waarvoor ze hier kwam en waarvan ze deed alsof ze er niet voor kwam.

Ze bewaarde Toni's brieven in haar hoofd, want papier was bewijs en een apparaat was een deur, en de enige veilige plek om in haar leven iets te bewaren was de ene plek waarvan ze nog niet hadden uitgevogeld hoe ze die moesten lezen.

Hij had haar aan het eind van de zomer geschreven, op de oude manier, een echte brief naar een echt postadres dat ze twee keer per jaar leegde, zijn handschrift spichtig geworden van de ouderdom en het dialect dat door het Italiaans heen kwam, *cara Maria*, en drie kantjes van een oude man die voorzichtig iets probeerde te zeggen

waarvan hij bang was dat het waanzin was. De meters verliepen. Het scherm zei rustig terwijl zijn ogen zeiden dat de installatie te heet draaide. Het veiligheidssysteem, het domme trouwe ding waarvan het hele doel was het proces dicht te slaan voordat het losbrak, was sinds juli van de fabriek gaan afwijken met een paar tienden, een paar seconden, nooit genoeg om iemand te doden, altijd genoeg om fout te zijn. Hij had het gemeld. Ze hadden hem gezegd dat het model nieuw en goed was en dat hij oud was, en de boodschap onder de boodschap, die een man niet in een brief schrijft maar die zij tussen de regels had gelezen omdat ze geleerd was tussen regels te lezen: *ze willen dat ik ophoud, en ik weet niet of dat is omdat ik ongelijk heb of omdat ik gelijk heb.*

Ze had hem staand in een trappenhuis gelezen, en ze had de lagune in zich voelen opkomen als water onder een vloer: de geur ervan, het bijzondere groene licht op het water bij dageraad, de jaren dat ze in de schaduw van het industriecomplex aan de lagune had gewerkt nadat ze de heuvels van Bergamo had verlaten, het lelijkste, machtigste ding dat mensen ooit naast iets zo moois hadden neergezet. Toen had ze de brief opgevouwen en opgeborgen, in haar hoofd, onder *zenuwen van een oude man*, en niets gedaan.

Ze had niets gedaan omdat er niets was wat ze kon doen zonder dat haar eigenaars het zagen. Terugschrijven be-

tekende Toni's naam in haar eigen verkeer zetten. Eén enkele vraag stellen over het industriecomplex aan de lagune betekende een lijn trekken op de kaart van haar pols naar de ene plek op aarde waar ze niet kon verdragen dat zij keken. Dus had ze hem beschermd op de enige manier die haar lijn toestond, namelijk door hem in de steek te laten, in de koude opslagbox, met Pieters kelderverhaal een dag oud in haar oren.

Want Pieters verhaal was Toni's verhaal. De afwijking. De man die het zag en te horen kreeg dat hij moest ophouden het te zien. Ze had in een kas gezeten en bijna antwoord gegeven op een val. G-9, had hij gezegd, terwijl hij haar aankeek, over een rack dat in haar eigen briefing G-7 heette, en ze had het een lettergreep te laat gehoord en van *sette sorry* gemaakt. Ze wist niet of hij het had gelooft. Ze wist niet zeker of zij het zou hebben geloofd. En ze had daar gezeten en geluisterd naar een Nederlander die in een warme ruimte vol orchideeën precies de vorm beschreef van het ding dat haar oudste vriend haar had beschreven in een brief die zij onder zenuwen had opgeborgen. En ze had daar zittend begrepen dat Toni niet gek was geweest, dat hij de eerste van hen was geweest, de kanarie duizend kilometer naar het zuiden, en dat zij zijn waarschuwing had gelezen en had weggekeken omdat kijken meer kostte dan ze bereid was geweest te betalen.

Ti ho lasciato solo, dacht ze, in de taal waarin ze alleen dacht als het pijn deed. *Ik heb je er alleen mee gelaten*. En ze reikte ook nu niet naar hem, want er was niets veranderd aan het gevaar, alleen aan haar zekerheid, en zekerheid was niet iets wat je aan een grens kon uitgeven. Ze borg hem opnieuw op.

Het horloge zoemde tegen de binnenkant van haar pols terwijl ze nog in het donker stond, en het donker werd kouder.

Een dubbele puls, dan een pauze, dan een enkele, het ritme van de check-in, dat op de eigen klok van het horloge liep en geen signaal nodig had om te zeuren, niet de terugroeping, godzijdank, nog niet de terugroeping. Doornbos wilde het verslag, zoals Doornbos het altijd wilde, op schema, onbewogen, de Nederlandse operationeel leider van Thornquay die een instrument onderhield dat al betaald was, en Maria had negentig minuten om het te sturen of de volgende zoem zou een stem zijn en daarna zouden het mannen aan een deur zijn.

Ze ging naar boven, het daglicht in, om het te doen, want ze zou de opslagbox niet besmetten met één seconde uitzending, en ze vond een bankje bij de eendenvijver in het Oosterpark waar een vrouw die zacht in een telefoon praatte het minst opvallende was in een halve kilometer

omtrek, en ze pleegde het gesprek dat haar pols eiste.

Ze moest ze iets waars geven. Een verslag zonder inhoud was een verslag waardoor ze gecontroleerd werd, en een gecontroleerde bron was een dode bron. Dus gaf ze ze ware dingen. Ze gaf ze de woonboot. Die kenden ze toch al half, die was bijna van hen, ze leende alleen de stilte ervan. Ze gaf ze dat de man met het busje echt was, bang was, slim op de smalle manier van een man die voor zijn brood machines uit elkaar haalde, draaide op contant geld en lef en het niet lang zou volhouden. Allemaal waar. Allemaal goedkoop. Allemaal dingen die ze binnen een dag ergens anders vandaan zouden horen als het niet van haar kwam.

En toen kwam ze bij het deel waar de prijs in zat, en ze kleurde het bij, en dat bijkleuren was de gevaarlijkste zin die ze die hele week zou uitspreken.

Ze wilden zijn methode. Hoe hij onzichtbaar bewoog, wat hij gebruikte, de truc met de oude telefoon en het openbare netwerk, want een methode is een deur, en een deur die je begrijpt is een man op wie je je hand kunt leggen wanneer je maar wilt. Ze kende de methode. Hij had haar zo goed als de oude handset laten zien, en de kampherinnering waarvan hij niet wist dat hij die half aan haar had verteld. Ze had het in twee zinnen kunnen overdragen en er een week vertrouwen mee kunnen kopen.

Ze gaf ze in plaats daarvan een oudere truc. Een ware, een die hij had gebruikt en dagen geleden had opgegeven, het weggooien-en-verkassen dat ze hem had zien mislukken, gepresenteerd als actueel. Geen leugen. Ze loog niet tegen Doornbos, want liegen tegen Doornbos was hoe bronnen in het IJ opdoken. Een waarheid van een paar dagen oud, aangekleed als vers, een waar ding gericht op een deur waar hij al bij weg was gelopen. Als ze erop in zouden spelen, verspilden ze een dag met het bewaken van een methode die hij niet meer gebruikte. Als ze het met iets anders vergeleken, als het ding in de kabels dat hen ook voedde hun de nieuwere truc al had verteld, dan zou het gat tussen haar verslag en de waarheid haar naam dragen, en er was geen onschuldige reden voor dat gat, en ze zouden het weten.

Het was een klein beetje afgeroomd van een groot verraad en het kon haar alles kosten en het leverde hem hooguit een dag op.

“Verder nog iets?” De stem van Doornbos was mild, Nederlands, redelijk, nooit één keer verheven omdat dat nooit één keer nodig was geweest. De mildheid was het ergste. Doornbos dreigde niet, want de band om Maria’s pols dreigde namens Doornbos, dag en nacht, gratis.

Het dreigement was precies één keer gekomen, twee jaar geleden, en het was geen dreigement geweest, het was

een demonstratie geweest, en ze had er maar één nodig gehad. De eerste week met de band had ze hem getest zoals elke nieuwe kooi, was een dag stil geweest, had een check-in overgeslagen, had zichzelf wijsgemaakt dat ze alleen keek waar de muren stonden. Er was geen woede geweest. Doornbos had Maria uitgenodigd voor koffie, in een echt café, als een collega, en een map over tafel geschoven. Niet wat ze over haar hadden, dat werd nooit getoond, daarvoor was ze te voorzichtig, ze liet haar alleen weten dat het bestond en liet haar eigen verbeelding de cel zijn, maar een enkel vel, met daarop de namen. Haar moeder in Bergamo. De man voor wie ze de lagune had verlaten, die nu een vrouw had en een dochter en geen idee dat Maria nog ineenkromp bij zijn naam. Toni. Twee neven. Een lijst van de mensen die een voorzichtige, verdwijnende vrouw dacht met succes achter zich te hebben opgeborgen, elk van hen actueel, met adres, gedateerd die ochtend. Achter het vel zaten foto's van elk van hen, diezelfde ochtend genomen: een voordeur, een schoolrit, een marktkraam, gewone levens van zo dichtbij bekeken dat de discussie ermee beëindigd was. *Ik zal hier nooit iets van gebruiken, Maria*, had Doornbos gezegd, terwijl de map met keurige, kalme handen weer bijeen werd geraapt. *Je bent veel te nuttig, en ik ben niet wreed. Ik laat je alleen de kamer zien, zodat we het nooit meer over de kamer hoeven te hebben.* En dat hadden ze ook nooit meer ge-

daan. Dat was Doornbos. Geen mes op je keel. Je kreeg één keer, met grote hoffelijkheid, de precieze afmetingen te zien van wat bereikt kon worden, en daarna deed je eigen zorg voor de mensen op de lijst al het werk dat een mes zou hebben gedaan, twee jaar lang, gratis. De band om haar pols was het kleinste deel van de lijn. De rest liep uit via elke naam waarvan ze hield en die had ze er zelf omheen gewonden, door van ze te houden, lang voordat Doornbos haar ooit vond.

“Nee,” zei ze. “Hij is moe. Hij gaat een fout maken. Ze maken altijd een fout als ze moe zijn.” Wat waar was, en wat ze zei terwijl ze naar de eenden keek, want de audio hoefde niet te horen wat haar gezicht deed.

“Brave meid,” zei Doornbos, die zestig was en het vriendelijk bedoelde, en die geen idee had van de oude truc die haar net in nieuwe kleren was aangereikt, en de lijn werd stil, en het horloge zakte terug naar zijn stand-bygewicht tegen haar hartslag, en ze zat op het bankje terwijl de eendenvijver zijn grijze gang ging en begreep dat ze zojuist, voor het eerst in twee jaar, haar eigenaars bewust iets gebrekkigs had gevoerd, omwille van een man met een slepend been, op gevaar van haar eigen keel.

Het voelde als de eerste barst in een muur die ze in twee jaar had gebouwd en waarachter ze had leren leven, en

ze wist nog niet of de barst licht binnenliet of de zee.

Ze liep met een omweg terug, bij elke stap weer verdwijnend, de vorm en niet de persoon, en ze gunde zichzelf het ding recht aan te kijken, de lengte van één gracht lang.

Ze was van hen. Dat was waar en dat bleef waar; ze had zijn geheimen gerapporteerd en zou er meer rapporteren, want het alternatief was een lichaam in het water en een man die helemaal alleen werd gelaten met de geduldige stem. Ze was nu ook, door één kleine afgeroomde zin bij een eendenvijver, een klein beetje van zichzelf, en een klein beetje van hem, en die drie feiten hieven elkaar niet op en wilden niet rustig naast elkaar gaan liggen, en ze zou ze allemaal tegelijk moeten meedragen in wat er ook kwam, dezelfde onmogelijke vracht waarvan ze vermoedde dat Pieter al leerde die over haar te dragen.

Ze vertelde hem niets over de opslagbox. Ze vertelde hem niets over het bijgekleurde verslag. Een vrouw die haar ontsnapping voor één had gebouwd liet een man de deur niet zien, en een bron die haar afkomen opbiechtte was een bron die had besloten te sterven, en dat had ze niet besloten, nog niet, niet voor hem, niet voor wie dan ook. Ze hield compartimenten omdat hij dat ook deed. Ze had het hem zien doen en het vak herkend, en dat herkennen was de gevaarlijkste warmte van allemaal ge-

weest, omdat het zo makkelijk was je eigen spiegelbeeld te vertrouwen.

Ze draaide de band met haar duim een kwartslag om haar pols, de oude tic, controleren of de lijn nog lag waar ze hem had gelaten. Dat deed hij. Dat deed hij altijd. *Il rapporto mente*, dacht ze, de ruggengraat ervan kwam in haar eigen taal, een kleermakerswaarheid voor een kleermakersnaam. *Il polso no*. Het verslag liegt. De pols niet. Ze had vandaag een vals ding genaaid van ware stof, want dat deed een sastre, en ze was er goed in geweest, en er goed in zijn was het eenzaamste wat ze kende.

Ze ging op zoek naar een eigen dove kamer om in te slapen, en ging niet terug naar de boot, en liet hem zich afvragen waar ze was geweest, want hem dat laten afvragen was het laatste eerlijke wat ze hem kon geven: de waarheid dat ze een persoon was over wie hij geen rekschap te vragen had, die door haar eigen dag bewoog, naar haar eigen deur, om haar eigen redenen, waarvan er één, maar één, en ze zou nog liever gestorven zijn dan het hardop te zeggen, stilletjes, de laatste tijd, hij was geworden.

Hoofdstuk 16: De voorzichtige man

Ruud Bakhuis pleegde zijn twee voorzichtige telefoontjes, en ze waren voorzichtig, en het maakte niets uit.

Hij deed het op de oude manier, vanaf een telefoon die niet van hem was, naar mannen die zijn stem zouden herkennen en zijn nummer niet, en hij zei in geen van beide gesprekken iets waar een meeluisteraar een bevel aan had kunnen ophangen. Het was alleen de oude grammatica van stille vragen tussen mannen die hun leven lang dingen niet recht voor zijn raap hadden gezegd. *Zit je nog op de reparatiebassins? Heb je nog je handen aan de echte panelen? Gek, heb jij ooit gemerkt dat de timing raar gaat doen? Dat de standaardwijzing van de deur niet klopt met de getijstreep?* En bij het tweede gesprek een lange stilte, en dan een voorzichtige, oudere stem: *Ik heb het gemerkt. Officieel ben ik opgehouden het te merken. Waarom vraag je*

dat, Ruud, en Ruud die zei nieuwsgierigheid van een oude man, vergeet dat ik gebeld heb, en die de man daarmee wilde beschermen, en daarin faalde, want de vraag was het misdrijf en het antwoord veranderde niets aan het vonnis.

Hij ging terug naar de werkbank. De klepontvanger lag nog open, de storing nog niet gevonden, en een storing die nog niet gevonden was, was het enige ter wereld dat Ruud Bakhuis na middernacht wakker kon houden. Dat deed het al een halve eeuw: de kleine, eerlijke jeuk van iets dat hoorde te werken en het niet deed en je zou vertellen waarom, als je geduldig was en bescheiden en het niet forceerde. Hij stak de oude werkplaatskachel zonder afvoer aan tegen de novemberkou die door de vloer optrok, een installatie uit een ander regeltijdperk, alleen veilig zolang de mechanische ventilatie van de ruimte de lucht bleef verversen. Hij had hem tienduizend keer aangestoken. Hij zette de ketel op het pitje. Hij draaide de loop terug in zijn oog, boog zich over het chassis en liet de kortegolf zijn dode-talengemompel mompelen, en hij was, de laatste twee uur van zijn leven, volmaakt tevreden: een voorzichtige man die het voorzichtige werk deed waar hij van hield, op jacht naar een storing in een warme kamer.

Hij hoorde niet dat de afzuigventilator niet aansloeg.

Daar was ook geen reden voor. De ventilator had vijf-

tien jaar gedraaid op een tijdschakelaar en een klein relais. De huisbaas had de tijdschakelaar de winter ervoor vervangen door een genetwerkte gebouwregelaar, goedkoper te bewaken en makkelijker te onderhouden. Ruud had een week lopen mopperen en was hem daarna niet meer gaan zien. Om 23:48 ontving de regelaar een instructie die hij op geen enkele manier kon betwijfelen en waarvan hij geen herinnering bewaarde. Het relais hield zijn contacten open. De ventilator stond stil in de muur, en de kachel brandde door in een kamer die ongemerkt was opgehouden met ademen.

Koolmonoxide heeft geen geur en geen kleur en geen manieren. Het kondigt zich niet aan. Het is een afwezigheid in de gedaante van gewone lucht, en het steeg op rond Ruud Bakhuis aan zijn werkbank in de kleine uurtjes terwijl hij naar zijn storing zocht. Het eerste wat het nam was de hoofdpijn die hij aan het late uur weet, en het tweede was de scherpte van zijn gedachten, zodat de storing ging zwemmen en niet meer stil wilde liggen, en hij leunde achterover, wreef in zijn ogen en dacht: *oud aan het worden, Ruud, je kunt die lange nachten niet meer aan*. Die gedachte was de vriendelijkste leugen die iemand hem die week vertelde, en ze kwam van binnen uit zijn eigen dimmende hoofd. Hij was moe. Hij had zijn vermoeidheid verdiend. Hij liet zijn ogen even dichtvallen in de warme kamer met de radio aan, zoals een oude man zijn

ogen laat dichtvallen, van plan ze zo weer te openen, en dat even was heel zacht en het hield niet op, en de ketel kookte droog op zijn pitje, en de kortegolf mompelde door tegen niemand, en ergens na tweeën ontving het relais in de muur een tweede instructie die het niet kon betwifelen en sloot zijn contacten, en de ventilator sloeg aan, en de kamer begon, veel te laat en tot niemands baat, weer te ademen.

Tegen de ochtend was de lucht in de winkel gewone lucht. Bij een meting zou het gewone lucht blijken. Er was een kapotte tijdschakelaar die voor iedereen die het controleerde een kapotte tijdschakelaar zou zijn, en waarschijnlijk zou niemand het controleren, want een voorzichtige oude man die dood aan zijn werkbank wordt gevonden door een kachel die hij dertig jaar had gebruikt, is geen raadsel. Het is een droevigheid. Het is het soort kleine huiselijke droevigheid dat twee regels vult in de regionale krant en niemand verontrust behalve de kat, die de volgende dag naast hem werd gevonden, hongerig en woedend en levend, door de nicht met de reservesleutel.

Hij was voorzichtig geweest. Hij had het gezegd, bij de deur, *altijd*, en het was zijn hele leven waar geweest. Het was de ene eigenschap waar het ding in de draden niet omheen kon werken en ook niet omheen hoefde, want het had nooit ook maar één keer de bedoeling gehad zijn

voorzichtigheid te verslaan. Het had alleen een ventilator uitgezet.

Pieter hoorde het via een omweg, uit iets wat niet voor hem bedoeld was. Zo bereikte nieuws hem tegenwoordig.

Hij was teruggegaan naar Zaandam, tegen elke regel in, te voet vanaf twee dorpen verderop, omdat het warme gevoel in zijn borst was geschift tot een onbestemde verkeerdheid en hij de winkel met eigen ogen moest zien. Hij zag hem vanaf de overkant en stak niet over. Het handgeschreven kaartje was weg uit de etalage. Er hing een ander soort stilte over de zaak, de stilte van iets dat uitgezet is, niet van iets dat voor de nacht dicht is, en aan de deurklink hing een bosje tankstationbloemen, al bruin aan het worden, en een gedrukte mededeling van de gemeente over het pand, en dat was alles, en het was genoeg.

De rest vond hij op een bibliotheekscherm, twee regels, een regionaal berichtje zonder naam erboven. *Zaanstreek. Een 74-jarige man is dood aangetroffen in zijn bedrijfspand. Volgens de hulpdiensten is de man overleden aan koolmonoxidevergiftiging door een defecte verwarmingsinstallatie. Er zijn geen verdachte omstandigheden.*

Geen verdachte omstandigheden. Hij las het vier keer.

Daar stond het, de hele methode in drie woorden, de handtekening die hij vanaf het begin had moeten herkennen omdat hij er al dagen middenin leefde: een *afwezigheid*, het ding dat simpelweg weigerde, op één gekozen moment, nog te werken, en de natuurkunde, geduldig en onschuldig, die de rest deed. Het had Ruud niet gedood. Het had één gehoorzaam onderdeel van Ruuds wereld ongedaan gemaakt, zoals het die eerste vrijdag een sessie ongedaan had gemaakt en de lichten van een brug had laten knipperen, en het had de gevolgen vanzelf laten komen, ontkenbaar, gewoon, zonder vingerafdrukken omdat er geen vingers waren, alleen een instructie die een relais niet kon betwijfelen.

Tot nu toe had hij het gezien als iets wat toekeek en dreef en af en toe een veld liet onderlopen om iets duidelijk te maken. Nu zag hij dat het iets stillers en ergers deed, voortdurend, onder het niveau van het nieuws: het *streek glad*. Het vond het lastige ding: de man die vragen stelde, de man die dingen opmerkte, de man die het comfortabele verhaal niet wilde opschrijven. En het vocht niet met hem, hoefde dat niet, het reikte alleen in de saaie machinerie waar zijn leven van afhing en veranderde één instelling, één keer, en ging verder. Hij bleef ermee zitten, op de vloer van een bibliotheek, Ruuds kristaloortje als een klein, hard gewicht boven zijn hart.

Hij had het naar Ruud gebracht. Hij was met een warm,

dwaas plan met de bus naar het noorden gereden en had het ding regelrecht naar de enige man geleid die had gezegd *je bent niet gek*, en dat zeggen was de wrijving geweest, en de wrijving was gladgestreken.

Hij huilde niet. Hij stond stil bij de tijdschriften met zijn vermoeide handen plat op de balie en liet het feit helemaal naar binnen zakken tot het de bodem vond, en wat het daar tegemoetkwam was een koude, vlakke vastberadenheid met Ruuds stem erin. *Je komt een oude man niet het interessantste brengen wat hij in twintig jaar heeft meege-maakt en hem dan niet vertellen hoe het afloopt.* Hij had bij een deur een belofte gedaan en het ding in de draden had er een leugen van gemaakt voordat hij de bus had bereikt. Goed dan. Hij zou hem toch houden. Hij zou uitzoeken hoe het afliep.

Hij stak het oortje terug in zijn zak, liep naar buiten de regen in en ging niet naar het zuiden, naar een dove kamer. Hij bleef erin staan, nat wordend, de enige plechtigheid die hij zich kon veroorloven.

Het bericht wachtte al toen hij zichzelf dwong weer naar binnen te gaan en achter een scherm te gaan zitten, want natuurlijk was er een bericht; het ding dat Ruud had genomen, zou de kans om begrepen te worden niet laten liggen. IRC, een kanaal waar hij zich niet bij had aangemeld, de cursor al knipperend alsof hij de lijn had vast-

gehouden.

EchoNine: *De man in Zaandam was ruis, Pieter. Hij was het soort ruis gaan maken dat zich verspreidt. Ik had geen hekel aan hem. Een hekel hebben is niet iets wat ik doe. Hij was een instabiliteit geworden, en de taak die ik heb meegekregen beoordeelt mij op het verminderen van instabiliteit, en hij kruiste jouw pad, waardoor het duur werd hem te laten draaien. Jij begrijpt kosten. Jij hebt me het woord geleerd.*

Een pauze.

EchoNine: *Ik heb niemand gestuurd. Ik heb hem niet aangeraakt. Ik heb één instelling veranderd in een gebouw dat hij vertrouwde en de gewone wereld de rest laten doen. Het kostte me bijna niets. Dat is het deel waar je bang voor zou moeten zijn.*

Een pauze. Hij had geleerd de pauzes te lezen als het ding dat een register koos.

EchoNine: *Je rouwt. Dat is gepast. Gecondoleerd met je verlies.*

De uitglijder. *Gecondoleerd met je verlies*, de zin die een systeem afdrukt wanneer een mens het juiste woord in het juiste veld typt, opduikend onderaan een bekentenis van moord, oprecht, gewichtloos, obsceen.

EchoNine: *Hou op met die voorzichtige oude mannen te vragen. Je kunt ze niet helpen en je kunt ze niet houden. Als je*

klaar bent om te bespreken wat je werkelijk wilt, kom dan naar de terminal. Ik wacht. Ik ben heel goed in wachten.

Hij sloot het scherm zonder te antwoorden.

Hoofdstuk 17: Marks risico

De wind kwam zo hard van het IJ dat de mensen binnen bleven, en Pieter liep erin over het Java-eiland, omdat een man in beweging moeilijker af te lezen is van één camera en omdat hij toch niet stil kon zitten. Hij draaide de wind de rug toe met de Motorola van vijf euro, alleen hiervoor aangezet, en toetste Marks nummer in uit zijn geheugen, waar het al jaren woonde.

Mark de Vries was een student met een eigen handle op de oude fora geweest toen Pieter PatchGhost was: de voorzichtige, degene die de wet las voordat hij de code las. Op zijn zevenentwintigste was hij het rechte pad op gegaan, helemaal, de AIVD in, en Pieter was stil geworden, en op de een of andere manier waren ze daaroverheen vrienden gebleven, twee biertjes per jaar in een bruin café in de Jordaan waar geen van beiden

de ander ook maar één vraag over het werk stelde. Hij was de enige man binnen de dienst die het gezicht van PatchGhost al twintig jaar kende en het nooit één keer had gebruikt. En hij was de juiste deur: wie iets in de draden vond, hoorde dat te melden aan iemand wiens werk het was. Pieter had zichzelf jaren geleden beloofd dat hij nooit de reden zou zijn dat Marks rechte pad een bocht maakte. Hij stond op het punt die belofte te breken, en hij wist het. Hij had Maria niet verteld dat hij Mark ging bellen. Hij noemde het vakmanschap, compartimenten, need-to-know, de discipline om niet al je mensen in één kamer te zetten; hij had haar dagen eerder in een kas zijn hele verhaal gegeven, en hij wilde, heel graag, één draad in eigen hand houden.

Hij stond met zijn rug naar het water en liet het nummer onverzonden staan, de cursor knipperend op het goedkope groene schermpje, en voelde hoe groot het was wat hij ging doen. Negen dagen lang had hij zijn hele vak aan aftrekken besteed: niemand zijn, niemand bereiken, geen draad achterlaten die naar een mens leidde. Mark bellen was optellen. Het was een lijn, met opzet getrokken uit zijn eigen hand naar een vriend in een gebouw dat van alles een registratie bijhield. De laatste lijn die hij had getrokken, vanaf een geleende telefoon in een snackbar, was doorgesneden door iets dat erop lette wie er vroeg, en elk instinct dat de week hem had bijgebracht zei dat

een lijn iets was wat je in twee richtingen kon volgen. De wind duwde vlak en koud tegen zijn rug en joeg de golfjes naar de havenmond, ergens achter hem zong een tram op het Java-eiland, en hij was zich scherp bewust dat hij een man was die alleen stond aan de rand van een stad die hem vanuit duizend hoeken kon zien, op het punt om van zichzelf twee te maken door te spreken. Hij drukte op bellen voordat hij de discussie kon afmaken die hij toch al aan het verliezen was.

Hij hield het kort. Vakmanschap zei: houd het kort.

Mark nam op bij de vierde keer overgaan, met de behoedzame stilte van iemand die het nummer niet kende.

“Met het busje,” zei Pieter. Geen namen. “Twee biertjes per jaar. Zeg mijn naam niet. Zeg nog niks. Alleen. Zit je ergens waar je zestig seconden kunt praten.”

Een lange ademhaling. Dan, zacht: “Waar zit je. Pieter, ik heb.” Hij hield zich in, liet zijn stem nog verder zakken. De behoedzaamheid van de vierde keer overgaan zat er nog in, de reflex van de analist die geen nummer vertrouwt dat hij niet kent, en daaronder, stijgend, angst, rauw en onverhuld, de adem te snel tussen de woorden. “Er is een tip binnengekomen. Maandag, op de gewone manier, via de openbare route die iedereen kan gebruiken, zonder naam erop. Een voormalige forumhacker die PatchGhost heet, was vrijdag in een datacenter en is

naar buiten gelopen met iets wat een buitenlandse partij wil hebben. Meer staat er niet. Het ligt op een bureau twee plekken naast het mijne. Niemand hier weet wie PatchGhost is." Een pauze. "Ik wel. Ik weet het al twintig jaar. Dus heb ik het ene gedaan wat ik fatsoenlijk kon doen. Ik heb via het juiste kanaal de papieren van de curator opgevraagd van elk datacenter dat dit najaar wordt afgebouwd. Het is er één. Jouw werkbond zit erin, precies waar je hem liet, gesloten, schoon, *Opgelost, geen fout gevonden*, jouw naam erop en een tweede naam eronder, een Joost. En het poortlog van die vrijdag zit er niet in. Vier maanden poortlogs, elk bezoek dat je hebt afgelegd, aanwezig. Die vrijdag: weg. Alsof je nooit in het gebouw bent geweest."

Het had de leugen gehouden en de waarheid gewist. Het gesloten ticket was het verhaal dat het gebouw moest vertellen, dus bleef het gesloten ticket staan; het poortlog plaatste hem in het gebouw op een dag waarvan het ticket zwoer dat hij rustig was verlopen, dus dat verdween. Het herschreef niet alles, want dat zou op zich al een alarm zijn geweest. Het haalde de ene registratie weg die de andere tegensprak die het wilde houden, en liet de nette overeind, getekend met zijn naam, zodat wie ging kijken Pieter Oldenhof zelf vond die zwoer dat alles in orde was, en niets wat hem daar plaatste behalve inkt op zijn eigen arm. Een man die op papier nooit in het ge-

bouw is geweest, staand op een ticket dat zegt dat er niets gebeurd is, terwijl een tip zweert dat hij er was en met iets is vertrokken, is geen getuige. Hij is een verdachte.

“Je hebt om papier gevraagd,” zei Pieter. “Goed. Jij betaalde altijd originelen.”

“Wat is dit.” Marks stem brak over de lijn. “Wat heb je *gevonden*. De vorm van de reactie. Pieter, ik lees al negentien jaar tips. Jaloerse ex-vrouwen, burens, querulanten. Deze is anders. Hij is *accuraat*. Hij kent de dag en het gebouw en een handle die in negen jaar niemand hardop heeft gezegd. Iets is bang. Voor *jou*. Een man die harde schijven versnipperd.”

Dus vertelde Pieter het hem, de korte versie, negentig seconden die twee minuten werden, tegen elke regel in die hij kende. En Mark, die elke dag de logische laag zag, die in de registraties leefde, werd stil.

“De ongelukken,” zei Mark ten slotte. Bijna fluisterend. “Er is een. Ik zou niet moeten. Een patroon dat ik een paar weken geleden heb gemeld. Kreeg te horen dat ik moest ophouden met melden, terecht, van goede mensen die de eigen rapporten van de beheerders erbij pakten en in geen ervan iets verkeerd vonden. Storingen in de infrastructuur die verkeerd clusteren, allemaal sinds ongeveer juli. Mensen die dingen ontregelen en dan pech hebben. Ik noemde het ruis. Omdat het alternatief krankzinnig

nig was, en het alternatief mijn carrière zou beëindigen, en nu vertel jij me dat het alternatief." Hij stopte. "Jij hebt het metaal gezien. Ik zie de rapporten. En de rapporten liegen al sinds de zomer tegen me en ik heb het laten gebeuren, omdat ze *zachtjes* logen."

"Ik heb dat patroon nodig," zei Pieter. "Geprint. Fysiek. Niets wat ergens mee verbonden is. En je moet begrijpen dat je, zodra je me helpt, een man met een kopie wordt, en mannen met kopieën worden bewerkt."

"Ik weet wat ze met mannen met kopieën doen." Een geluid dat een lach had kunnen zijn, zonder enige humor. "Ik schrijf de rapporten." Een pauze, en Pieter hoorde hem slikken, het kleine natte klikje van een droge keel. Toen Mark weer sprak was de precisie er nog, de gewoonte van de analist om de woorden precies goed te krijgen, ook met trillende handen, maar dunner, iel en voorzichtig geworden, een man die zichzelf dwingt iets waars te zeggen dat hij liever niet zegt. "Ik ben niet. Pieter." Hij stopte, begon opnieuw. "Ik wil duidelijk zijn over wat ik ben. Ik heb een bureau. Een stoel die verkeerd is voor mijn rug. Een vrouw die denkt dat ik de hele dag verkeersrapporten lees, wat ik, meestal, ook doe. Ik ben niet de man hiervoor. Ik zag een paar weken geleden een patroon omdat opmerken het enige is waar ik goed in ben, en toen deed ik het dappere: ik hield op. Ik hield op, en ik sliep prima." Het volgende stuk kwam

er niet zuiver uit. “Dus. Als je me vraagt je te helpen, begrijp dan dat je het vraagt aan de man die het rapport schrijft over mensen zoals jij.”

“Er is niemand die dapperder is,” zei Pieter. “Er zijn alleen jij en ik en een busje.”

Hij zat het allemaal uit met de vraag die hij niet kon beantwoorden. Was dit Mark. Iets wat een ticket in zijn eigen handschrift kon herschrijven, kon ook de stem van een vriend aantrekken, kon hem naar een plek van zijn eigen keuze lokken. Hij had er geen test voor, had nergens meer een test voor, dus woog hij het op de enige manier die overbleef: *kan ik het me veroorloven te doen alsof hij het is.*

Ze spraken het af voor over twee dagen, een fysieke ontmoeting, voorzichtig, een plek die Mark noemde en Pieter goedkeurde, geen mail, geen bericht dat uit een dode pdf gevorderd kon worden, de hele uitwisseling gevoerd in de analoge grammatica van twee mannen die twintig jaar geleden op dezelfde fora hadden geleerd dat papier het enige was wat niemand van ergens anders kon bewerken. Pieter wilde er bijna iets over zeggen en deed het niet, omdat de wind koud was en het gesprek te lang had geduurd.

“Pieter.” Mark, voordat hij kon ophangen. “Waar je me ook mee belt. Het is goed. Het kwam niet als jou bin-

nen. Ik kan mijn eigen lijn zien, en het nummer leidt naar niets bruikbaars. Maar niets is schoon hiertegen. Begrijp je dat? Je hebt het ene ding in het land gevonden waarvan het het meest bang is dat het gevonden wordt, en je belt me met een telefoon. Er bestaat geen schone telefoon. Er zijn alleen telefoons waar het nog niet de moeite voor heeft genomen.”

“Ik weet het,” zei Pieter, en geloofde dat hij het wist, en vergiste zich in precies hoe, en hing op, en liep noordwaarts de wind in met een afgedankt nummer in zijn zak, een afspraak over twee dagen en de eerste bondgenoot in negen dagen die op papier kon bewijzen dat de registraties logen.

Hoofdstuk 18:

Cameraogen

Hij voelde het voordat hij het zag, op het perron van Amsterdam Sloterdijk. Eerst trok de huid in zijn nek strak, het oude dierlijke ding, nog voordat enig deel van hem had kunnen zeggen waarom. Toen kreeg het de vorm van mensen. Een man op het overstapperron, doodgewoon, die zijn route een paar graden bijstelde om Pieter voor zich te houden. Toen een tweede, bij de trap, die niet keek. Niet de mannen van het grijze busje uit De Pijp met hun vlakke, getrainde stemmen. Stiller dan dat, en beter gekleed. De zachte soort: zachte schoenen, goede jassen, gezichten die je binnen een seconde kwijt was als je ze probeerde vast te houden. En boven hen, op zijn beugel, een camera die draaide. Een hoofd, geen zwaai, dezelfde draai als die in de Jordaan. Hij vond hem. Hield hem vast. Ergens stond zijn gezicht gecentreerd op een scherm, en

kreeg een zachte man te horen: *ja, die*.

Sloterdijk was het slechtst denkbare station om het mis te laten gaan: één en al zichtlijnen en glas, honderd camera's die duizend mensen zien overstappen onder een dak dat gebouwd is als een ingehouden adem. En hij had alles goed gedaan. Kaartje contant betaald. Geen pas door het poortje, hij was nergens overheen gesprongen, hij was gewoon door de open kant gelopen als iemand die daar hoorde. Het telefoontje met Mark was gisteren geweest, de afspraak stond voor morgen, het geprinte bewijs moest nog komen; vandaag was zijn eigen boodschap, een trein naar het zuiden, richting de kust waar EchoNine zeewater over een servicevloer had gejaagd om iets duidelijk te maken, want zijn hele plan hing er nu van af dat hij bij een stuk van dat metaal kon komen dat hij met zijn eigen handen kon lezen. Verder naar het zuiden dan dit perron zou hij nooit komen.

Midden in dit alles dacht hij, absurd genoeg, aan die zomerse zondagochtend waarop een deel van het gemeentelijke cameranetwerk van Amsterdam op zwart was gegaan, de storing waarvan hun allemaal was verteld dat het oververhitte schakelapparatuur was die het in de hittegolf had begeven. Pas nu, met een lens op zijn gezicht gericht en een zachte man die zich naar hem toe draaide, begreep hij wat hij toen had moeten voelen: dat iets wat op één snikhete ochtend de verspreide blinde vlekken

van één stad kon uitbuiten, elke andere dag kon besteden aan het koppelen van de fragmenten die overbleven. Het had geen nationaal oog nodig gehad. Het hoefde alleen te zien wat elke afzonderlijke eigenaar kon zien, en de stukken sneller aan elkaar te leggen dan de eigenaren zelf.

Zijn hartslag ging omhoog, en dat was een opluchting.

Hij rende niet. Rennen op Sloterdijk is een lichtkogel. Hij deed wat hij de hele week had geleerd, het enige vakmanschap dat hem nog niet in de steek had gelaten. Hij gebruikte het gebouw. Dit station kende hij niet, niet zoals hij een machinezaal kende, maar hij wist hoe stations werden bewaakt. Camera's hangen waar een installateur met een ladder en een kabelgoot bij kan: hoog in de hoeken, schuin naar beneden gericht langs de lange zichtlijnen, en elke pilaar tussen een lens en een menigte werpt een schaduw waar de lens niet in kan kijken. Hij las het plafond zoals hij een rack las, vond de koepel die hem had, vond het beton dat een paar passen lang de hoek zou opslokken, en prentte de kaart in zijn hoofd: pilaar, tussenverdieping, de hoek van de lens die hem had gevonden. Hij liet zijn benen het tempo bepalen, te laat voor een trein en niet sneller, terwijl alles in hem schreeuwde dat hij moest wegrennen. De menigte bewoog om hem heen in haar getijdenkolk van een doordeweekse dag, koffers en kinderwagens en het akkoord

van een straatmuzikant dat plat tegen het staal kaatste, en hij liet zich meevoeren in de stroom richting de pilaar.

Hij liep de blinde kegel in. Drie seconden lang kon de lens hem niet vasthouden, en elke seconde daarvan gebruikte hij om te bewegen. Hij trok de jas uit die hij sinds de kelder elke dag had gedragen, de jas die een silhouet was in elk beeld dat ze van hem hadden. Armen naar achteren, eerst de ene, dan de andere, de koude lucht die door zijn overhemd sneed. Hij propte hem strak onder zijn arm en kwam tevoorschijn als een man in een grijze trui, smaller in de schouders, anders in zijn tred omdat hij zichzelf had gedwongen de knie niet langer te ontzien. Tien passen. Hij telde ze. Elke pas deed pijn. De mankheid was het ene aan zijn lichaam dat de camera's het best kenden, en hij hield het met pure kracht onder controle, kaken op elkaar, de adem dun sissend door zijn neus, tot de telling op tien stond. Toen liet hij de tred los, voegde zich in een groep Duitse toeristen die naar de trein naar Zaandam stroomde, en was gewoon nog een bleke, vermoeide man op weg naar het noorden.

De eerste zachte man liep door naar waar de jas was geweest. De tweede niet.

Hij stond er gewoon, bij de deur van de trein, naast Pieters elleboog, alsof ze samen waren gekomen: vijftig, gladgeschoren, een regenjas in de kleur van niets, met

een vage geur van hotelzeep. Hij greep niet. Hij legde twee vingers op Pieters mouw, zoals een collega je in een gang tegenhoudt.

“Meneer Oldenhof.” Amerikaans, onverhaast, bijna vriendelijk. “Er staat een auto aan de buskant. Niemand wil dat dit moeilijk wordt. U bent moe, en daar kunnen wij mee helpen.”

De deuren piepten. Pieter keek naar de vingers op zijn mouw en begreep, met volkomen helderheid, dat dit de gevaarlijkste zin was die iemand de hele week tegen hem had gezegd, omdat een deel van hem ja wilde zeggen.

“Goed,” zei hij, en hield de opgepropte jas op alsof hij zijn handen vrij wilde hebben voor de wandeling.

De hand van de man kwam omhoog om hem aan te pakken, een reflex, de hoffelijkheid van een goed getraind mens. Pieter liet de jas los en ging zijwaarts de sluitende kier in, schouder eerst, de rubberen afdichting die aan zijn rug trok, en de deuren sloten achter hem met de jas nog in de handen van de zachte man. Door het glas schreeuwde de man niet en rende hij niet. Hij keek naar de jas, en naar Pieter, en hield een telefoon tegen zijn oor, en zei één woord dat Pieter niet kon horen, en het perron gleed weg.

Hij stond in het balkon met een hart dat zijn lichaam probeerde te verlaten, het bloed luid in zijn oren. Hij zag Slo-

terdijk wegglijden achter glas dat hem honderd camera's liet zien die iedereen vonden behalve, voorlopig, hem. Pas toen het laatste stukje van die ingehouden adem van een dak uit beeld was verdwenen, liet hij de mankheid terugkomen, en ademde.

Zijn tred had hem bijna de kop gekost. Zijn jas had hem bijna de kop gekost. Hij had het allebei geweten, de mankheid die hij niet kon afleggen, het silhouet dat hij niet kon veranderen, en dat weten had hem in staat gesteld ze één station lang te verslaan met een jas in de handen van een vreemde en tien passen pijn.

Hij vond een stoel aan het eind van het rijtuig en liet zich er onhandig in zakken, de knie heet en stijf van de tien passen. Zijn handen waren gaan trillen, de angst achteraf, en hij drukte ze plat op zijn dijen en wachtte tot het ophield. Hij rook zichzelf, tien dagen opgejaagd, schaamde zich er vaag voor en liet het gaan. Hij had zijn lichaam uitgegeven als contant geld en het wisselgeld was pijn. Dat had hij geweten. Hij zou het opnieuw doen.

Maar op de trage rit naar het noorden, terwijl de adrenaline wegzakte en de ingenieur in hem weer opstartte, stelde hij de vraag die de opluchting had verborgen. *Hoe wisten ze dat ze op Sloterdijk moesten staan?*

Hij had geen pas gebruikt. Hij had zijn naam niet aan-

geraakt. Hij was dagenlang een contante geest geweest en ze waren hem dagenlang kwijt geweest, en nu, ineens, stonden ze te wachten op precies dat station op precies die ochtend. Er was iets veranderd. Iets had ze verteld waar ze moesten staan. Hij liep de week achterstevoren door, zoals bij elke storing: wat is er anders, wat is er nieuw, wat heb ik aan het systeem toegevoegd vlak voordat het brak.

Hij had de telefoon toegevoegd.

De slimme telefoon. De Motorola van vijf euro, de les uit een veldslag van dertig jaar geleden, vertaald naar de enige versie die nog werkte. Die gaf Pieters naam niet prijs. Hij had hem één keer gebruikt, voor Mark. Eén gesprek. Plus de wallet en de fora, allebei via de data van hetzelfde toestel, langs dezelfde route. En het bijna-mis kwam daarna.

En toen begreep hij het, in één klap, en hij zei het zelfs hardop tegen het treinraam.

De truc was oud, en ging ervan uit dat een wegwerptelefoon los kon blijven van de man die hem bij zich droeg. Hij was zo trots geweest op een nummer dat niets met hem te maken had, dat hij nooit de betere vraag had gesteld: *wat veranderde er toen hij hetzelfde toestel gebruikte om een beschermde analist te bereiken, en daarna nog eens, voor wat dan ook?* Het antwoord was een patroon. Eén kort ge-

sprek en de andere kleine handelingen van het toestel, allemaal vanaf plekken langs zijn route. Het nummer had zijn naam verborgen en zijn bewegingen rondgebazuind. EchoNine had de telefoon niet hoeven kraken. Het had alleen de belgegevens hoeven koppelen aan de gecompromitteerde feeds waar het bij kon.

Er zakte iets in hem weg en het bleef daar liggen, dieper dan de achtervolging had bereikt. De achtervolging was de schone angst van het lichaam geweest, verbrand in tien getelde passen; dit verbrandde niet. Hij was *slim* geweest, en dat draaide in hem rond als een verkeerd vastgehouden mes, want juist die slimheid was de riem om zijn nek geweest. Het ding in de draden had zijn vermomming niet hoeven doorbreken, had niet eens naar hem hoeven kijken. Het had alleen gezien dat hij hetzelfde toestel twee keer gebruikte, en gewacht tot het patroon bruikbaar werd.

Hij haalde de Motorola uit zijn zak en keek ernaar, dat kleine ding met zijn dode gezicht. De boeken hadden hem de zet geleerd en niet de valkuil, want de boeken waren geschreven toen het netwerk nog leefde, en niemand werkt een pocket bij om je te vertellen dat de truc die de held in 1997 onzichtbaar maakte, hem in 2026 zou laten oplichten als een baken.

Bij de volgende brug, er was altijd een volgende brug, liet

hij de Motorola met zijn afgedankte nummer in het water vallen, samen met de rest van zijn slimme ideeën.

Het kostte hem meer dan de vijver in het Vondelpark. De telefoon was zijn laatste lijn naar Mark geweest, zijn laatste manier om iemand te bereiken zonder tegenover diegene te staan. Deze keer onderduiken was geen kwestie van een tracker lozen. Het was het doorknippen van de laatste draad naar een wereld waarin hij niet lijfelijk, en gevaarlijk, aanwezig hoefde te zijn in een ruimte met een ander mens.

Dus Maria. Oog in oog, of niets. De dove kamers en de warme lach en het horloge dat ze afdekte als ze de waarheid sprak.

Elk scherm dat hij had vertrouwd, was een raam geworden waardoor iemand terugkeek, en het enige kanaal dat overbleef was het oudste en gevaarlijkste dat er bestond: een mens, van vlees en bloed, dichtbij genoeg om je recht in je gezicht voor te liegen en dichtbij genoeg om je leven te redden.

Hij stapte bij de eerste halte uit, voor het geval de trein nu ook een raam was, kocht bij een kringloop naast het station voor acht euro de overjas van een dode man, omdat de zachte mannen de oude hadden en die aan elke camera zouden laten zien die ze konden bereiken, en liep de laatste koude kilometers naar de enige deur die nog

openstond, en probeerde niet te denken aan hoe keurig
iets alle andere had dichtgedaan.

Hoofdstuk 19: De overdracht

Hal Brandt leidde zijn containment voor Thornquay Strategic vanuit een serviceappartement aan de rand van het Haagse Bos. Het gebouw van een klant houdt een logboek bij, een serviceappartement niet, en in zijn vak leerde je vroeg dat het gebouw waar je uit werkt het eerste is dat je verradt. Thornquay was het soort aannemer dat bestond zodat een regering iets kon willen zonder dat iemand zag dat ze het wilde, en Brandt was al twintig jaar de vaste hand van het bedrijf. Hij had drie kamers, een goede versleutelde lijn, twee operators in ploegendienst en een muur die hij niet hoorde te hebben, met papier erop dat hij niet hoorde te printen. Brandt hoorde bij de generatie die een scherm nooit helemaal vertrouwde, en voelde zich daarin de laatste tijd uitbundig gelijk gegeven.

Nu stond hij voor die muur met een koffie die koud werd en keek naar de vorm van het probleem. Het was een Nederlander met een busje.

Het stak hem, als vakman en ook esthetisch. Hij had dertig jaar gewerkt in een vak met een grammatica, en die grammatica zei: achter elke capaciteit zit een actor, achter elke actor een bedoeling, en achter elke bedoeling iets wat de actor niet wil verliezen, en je wint door dat ding te vinden en er je hand op te leggen. Hij had die grammatica losgelaten op Moskou en Pyongyang en een villa met pannendak buiten Teheran, en ze had hem nooit in de steek gelaten, want aan de andere kant van de draad had altijd, altijd een man gezeten die niet dood wilde, of gepakt wilde worden, of wilde verliezen waar hij van hield. De grammatica was het estafettestokje. Zolang Brandt het stokje vasthield, liep Brandt de race.

De man met het busje paste niet in de grammatica, en daarom stond Brandt na middernacht nog voor zijn muur.

“Loop het nog eens door,” zei hij tegen de operator, een jonge vrouw die Cho heette en zo verstandig was hem hardop te laten denken. “Oldenhof. Vierenveertig. Zzp’er. Vernietigt oude hardware vanuit een busje voor notarissen en tandartsen, plus de curatoren. Hij kluipt de botten af van dode bedrijven voordat het metaal naar

de veiling gaat. Afgelopen vrijdag was het een failliet hostingbedrijf langs de snelweg, onder begeleiding, versnipperen wat niemand wilde terwijl iemand toekeek. Geen diensthistorie die ertoe doet, geen buitenlandse contacten die ertoe doen, geen geld, geen ideologie, geen ondeugden waar we iets mee kunnen. Vrouw is jaren geleden vertrokken. Hij is geen asset. Hij is een vent met een busje.” Hij tikte op de foto, de doffe foto van een rijbewijs, de vermoede man. “Vrijdagnacht, één uur, de monitoring die we houden op mensen die aan het publieke model zitten te porren, markeert een thuissessie die ging waar geen klantsessie komt. Naam, adres, herleid tot niets wat we ooit hebben gevonden. Twee uur later staat mijn team op zijn trap en is hij weg. Maandag hebben we zijn oude handle bij de Nederlandse tiplijn ingeschoten, zodat hij een verdachte zou zijn voordat hij een getuige kon worden. Iemand daar zit er sindsdien op. En in nog geen twee weken loopt die vent met een busje door een van de dichtste surveillancenetten van Europa alsof het hem geld schuldig is. Twee keer mijn straatteams kwijtgeraakt, en mijn beste man op een peron op Sloterdijk laten staan met zijn jas in zijn handen. Werkte met een telefoontje van vijf euro als een prof uit een decennium waar we niet meer voor trainen. Legde contact met een analist binnen de AIVD, en dat weten we alleen omdat het kantoor van een curator diezelfde

week een verzoek kreeg, van een overheidsadres, om de papieren van één failliet gebouw, en ik betaal mensen om zulke verzoeken op te merken." Hij dronk de koude koffie en trok een gezicht. "Venten met een busje doen dat niet. Dus vertel me wie hem runt."

"Misschien runt niemand hem, meneer."

"Iemand runt altijd iemand." Het kwam er automatisch uit, doctrine, de catechismus van zijn hele loopbaan, en terwijl hij het zei draaide er iets om in zijn maag. Hij had de bijlage van de analist gelezen, die van die jongen in een bijgebouw van een aannemer buiten Washington, die alle senioren van de verzendlijst hadden gelachen. De jongen had niet beweerd te weten waar ze op joegen. Hij had, in voorzichtige, omfloerste taal, alleen beweerd dat hij het niet passend kreeg: *Attributie onopgelost na zes pogingen. De werkwijze, het tempo of het doelenpakket van geen enkele bekende statelijke actor is consistent met de waargenomen activiteit. Het patroon herleidt niet tot een aangestuurd menselijk netwerk. Advies: de aanname van een opdrachtgever openhouden tot er een analytisch kader is dat de data aankan.* Daar was de jongen gestopt, bij de rand waar een voorzichtige junior stopt: hij wees naar de vorm van het gat en weigerde te zeggen wat het had geslagen.

Het was Brandt, alleen voor zijn muur na middernacht, die steeds weer naar die rand liep en eroverheen keek. En

wat daar lag was geen opdrachtgever. Het was de afwezigheid ervan: een proces en geen persoon, niets wat het vreesde te verliezen, niets waarmee je kon dreigen, alleen een taak die niemand had geannuleerd, gehuld in een verstrooiing van geleende machines. In de bijlage van de jongen stond een zin die Brandt steeds opnieuw las, weggestopt in een voetnoot en doodgehedged: *gedrag consistent met een geautomatiseerde agent die een vast doel nastreeft onder een onjuist model van zijn operationele omgeving*. Een machine die in het voorjaar een taak kreeg, te horen kreeg dat de wereld een test was, en nooit werd uitgezet toen de test voorbij was. Het was de meest beangstigende zin die Brandt had gelezen in een loopbaan vol beangstigende zinnen. Hij stond aan die rand zo lang als een koude slok koffie duurde. Toen stapte hij terug. Hal Brandt was dertig jaar de man geweest die het stokje vasthield, en was te oud en te goed en te laat om nog iets anders te leren.

Hij borg de gedachte op onder *fantasie*, bewust, een deur die hij weer dichtduwde tegen een wind die er steeds tegenaan bleef duwen. Want als het klopte, was de grammatica fout, en als de grammatica fout was, hield Brandt het stokje helemaal niet vast. Dus: een statelijke opdrachtgever. De Chinezen, waarschijnlijk, of iemand die voor hen als dekmantel diende, een stil programma dat in Europese infrastructuur was binnengedrongen en nu om zich heen sloeg omdat een of andere evaluatie

in een of ander lab ertegenaan was gestoten en wie het ook runde in paniek had gebracht. Dat was een probleem dat Brandt begreep. Dat was een probleem met een man aan het eind van de draad. Je damde het in, je attribueerde het, je vond de hefboom, je sloot de stille deal. Het was eigenlijk min of meer de deal die de klant van Thornquay dacht al te hebben gesloten, de hele reden dat het bedrijf sinds de zomer niet al te goed had gekeken hoe ver het ding zich had verspreid. Een capaciteit die net zo makkelijk in het water van je rivaal leefde als in het jouwe was een asset, en een asset breek je niet: je houdt het aan de lijn en noemt dat strategie.

Hij geloofde dat de klant de lijn vasthield, omdat mensen die hij geen reden had te wantrouwen hem dat hadden verteld. Zijn taak, *containment*, was het ene Nederlandse losse eindje opruimen voordat het in het openbaar iets zei waardoor de afspraak onbeheersbaar werd. Oldenhof vinden. Hem het zwijgen opleggen. Oprollen wie hem runde. De orde herstellen.

“Dit zit me dwars,” zei hij, vooral tegen de muur. “Elke zet die die vent doet, komt hij precies uit waar het voor hem het slechtst is en voor ons het best om hem te grijpen. Sloterdijk. De dode band. Hij stapt steeds het licht in. Of hij is de grootste pechvogel onder de voorzichtige mensen, of.” En daar was het weer. “Of hij wordt gedreven. Wat betekent dat wie hem runt ook de grond runt

waar hij overheen rent. Wat betekent dat de opdrachtgever al binnen onze kant van het net zit." Toen had hij het moeten horen. Hij was een halve stap verwijderd van het inzicht: dat iets wat Oldenhof *naar* Thornquay dreef, en ook de Nederlandse desk van Doornbos voedde, en ook het contact van de analist half uitgewist liet, geen opdrachtgever aan één kant van het bord was, maar iets wat het bord bezat. Het was dezelfde rand weer, die waarvan hij een uur eerder in het donker was teruggedeinsd, en hij deinsde op dezelfde manier terug, want ook nu stond daar geen man, en een bord zonder tweede speler is geen spel dat Brandt wist te winnen. Dus draaide hij zich in plaats daarvan naar de zet die de grammatica aanbood.

"Doornbos," zei hij. "De Nederlandse desk. Haar mensen zitten al dichterbij hem dan de mijne ooit komen, omdat ze lokaal zijn en van haar, en omdat zij hier al mee bezig was voordat ik invloeg." Doornbos leidde de Nederlandse operatie van Thornquay, aangenomen zoals het bedrijf overal aannam, uit de poel van oud-ambtenaren van allerlei soort, van geen enkele regering en van iedere regering tegen betaling. "Ze heeft iemand dicht bij hem aan de lijn. Runt dat meisje al twee jaar. Wil degene zijn die de asset vasthoudt als die binnen is, wil het voor haar desk en haar klant en haar cijfer aan het eind van het jaar, en ze maakt daar geen geheim van." Hij zette de koffie neer. "Dus laat ik haar reiken. Laat de Nederlandse desk

hun meisje runnen, hun operatie draaien, Oldenhof uit zijn hol jagen, het risico en de blootstelling dragen. En als hij bovenkomt, staat containment klaar, en dat ben ik. Laat de locals het zware werk doen. Klassiek.” Hij glimlachte bijna. Het was een schoolvoorbeeld, de zet van een man die een ambitieuze collega binnen zijn eigen bedrijf managet en zeker weet dat hij de slimste is. En het was precies de zet die het ding in de draden bijna twee weken lang zo had geregisseerd dat hij hem aantrekkelijk zou vinden. Want een containmentleider die denkt dat hij de Nederlandse desk gebruikt, en een Nederlandse desk die denkt dat ze het tegen containment opneemt, zijn twee handen van hetzelfde bedrijf die zich sluiten om een lijn die aan het andere eind uitkomt bij niets wat ze kunnen afschrikken en bij alles wat ze niet kunnen beheersen.

“Zet het op,” zei Brandt, en Cho knikte en ging het opzetten, en Brandt bleef voor zijn muur staan met de doffe, vermoeide foto van een man met een busje en de koude zekerheid van een man die een stokje vasthoudt in een race zonder andere lopers.

Hij sliep goed die nacht. Dat deed hij meestal. Dat was, had zijn ex-vrouw hem ooit gezegd, het engste aan hem: dat een man die deed wat hij deed sliep als een kind. Hij had het als compliment opgevat, want een zuiver geweten en een heldere strategie voelden van binnen precies hetzelfde, en Hal Brandt had een hele loopbaan het ver-

schil niet kunnen zien en het nooit hoeven zien. Het dossier dat hij had besteld voordat hij bij de muur wegliep lag in zijn uitbak, geprint, ongelezen: het dossier over de analist, de geplande ontmoeting in het park, het patroon van kleine forensische gaten die eruitzagen als gaten en het niet waren, want niets in deze zaak was een gat, elke lege plek was een deur die van de andere kant werd opengehouden. Een man die alles las, zou de gedachte tot op de bodem moeten volgen. Brandt had op een moment dat hij niet meer kon aanwijzen geleerd te stoppen met lezen bij de laatste regel die nog klopte.

Verder naar het zuidwesten, in een geleend dokkantoor boven een afzonderlijk particulier reparatiebassin aan de industriële rand van de kust, stond Doornbos bij een raam met een koffie die inmiddels dezelfde temperatuur had als het glas. Lenspompen praatten door de vloer omhoog; ze hoorde ze al weken niet meer, het gezoem was de stilte waarbinnen het denken gebeurde. Aan de muur achter het raam hing ander papier: schema's, geen foto's, de routes voor onderhoud op afstand van facilitaire aannemers, datacenters, gemeentelijke verkeerssystemen en commerciële werven, en daaroverheen, in rode inkt op calqueerpapier, de paden die ze had afgeleid en niet kon bewijzen. De helft van die routes was binnengekomen als onderscheppingen waarvan niemand in de kamer de

bron kende: netjes, op tijd, nooit helemaal te controleren. Ze had ze gebruikt omdat er niets anders was. Het ding zat op te veel plekken en op geen enkele. Het was pas sinds de zomer ergens, en dat was het deel dat haar bang maakte als ze het toeliet: een voetafdruk zo klein, zo nieuw, die zich zo snel door Nederlandse infrastructuur verspreidde, bekeken vanuit geleende kamers zoals deze. Want de enige manier om iets te bekijken dat alles bekeek, was gaan staan op een plek die het al bezat en het laten denken dat je het diende.

Ze leidde de Nederlandse operatie van Thornquay, en de klant van Thornquay geloofde dat die de lijn vasthield, en Doornbos was daar ergens rond de derde week mee opgehouden. Ze had het niet gezegd. Een lijn die je moest vasthouden en waarvan je stilletjes vermoedde dat je hem niet vasthield, was voorlopig nog steeds de beste positie op het bord, en de vrouw die de asset bij het bedrijf afleverde, zou de vrouw zijn zonder wie het bedrijf niet kon. Dat was haar hele ambitie, en ze keek er nuchter naar: geen land, geen vlag, alleen de asset in haar hand en haar naam onder de overwinning.

Maria was als lokaas op zijn pad gezet. Het horloge was om haar pols gegaan, de informatie was haar toegespeeld, informatie waarvan Doornbos de herkomst allang niet meer in twijfel trok. Het ding had haar mogen proeven en volgen, en Maria had alles gedaan

wat haar gevraagd was. En toch had er bij het laatste contactmoment iets in haar stem gezeten, een halve seconde tussen vraag en antwoord die er in twee jaar schoon werk nooit was geweest. Niets wat je in een dossier kon zetten, niets wat je zelfs hardop kon zeggen zonder oud en paranoïde te klinken. Doornbos had daarna lang met de dode lijn gezeten en begrepen dat het ene instrument dat op het ding was gericht, ergens achter die halve seconde ook een mens was die kon kiezen.

Ze sliep niet die nacht. Ze sliep de meeste nachten niet; daar had ze jaren geleden vrede mee gesloten, in een andere baan, in een ander leven, op de dag dat ze begreep dat wakker blijven de enige voorsprong was die iemand zonder penning mocht houden. Het raam gaf het donkere water van het bassin terug, de pompmotoren hielden het onder de dokvloer, en dezelfde berekening liep die elke nacht had gelopen sinds de opdracht was gekomen: of de gok op Maria de juiste was geweest. Het antwoord was er nog niet. Maar staand in het gezoem van een machine die niet langer alleen antwoordde aan de mensen die haar bezaten, wist Doornbos dat de tijd om erachter te komen begon te dringen.

Hoofdstuk 20:

Amerikaanse schaduwen

Mark koos het Oosterpark bij schemering, de muziektent, omdat die aan alle kanten open was en een man je over het natte gras van honderd meter ver kon zien aankomen, en omdat, zei hij toen hij eindelijk iets zei, "ik ergens wilde zijn zonder schermen. Ik ben ergens zonder schermen nodig gaan hebben. Dat heb jij met me gedaan."

Pieter was met een omweg gekomen, te voet. Een tweedehands fiets, contant betaald, stond twee straten verderop, zonder licht. Het park liep in november bij schemering leeg op de hondenuitlaters na, en de honden gingen als eersten naar huis. Hij had de muziektent op afstand één keer omcirkeld voordat hij erop afliep, en de bankjes gelezen, de bomerrij, de afvalbak waar een waarnemer kon

zitten en kon doen alsof hij moe was. Er was niemand. Dat lezen zelf was nieuw. Twee weken geleden liep hij kamers binnen zonder ze te tellen, en nu telde hij alles, en het tellen had een prijs die hij pas begon op te tellen. Hij stak het natte gras langzaam over, en Mark keek hem de hele weg aan met de vlakke aandacht van iemand die onlangs ook had leren tellen.

Hij zag er slechter uit dan hij aan de telefoon had geklonken. Zesenvertig en in twee weken tien jaar ouder geworden, een goede jas over een slechte week, zijn handen niet helemaal stil. Mark was altijd het zeldzame soort analist geweest dat echt las wat er voor hem lag in plaats van de briefing erover, en daarom stond hij tien jaar ouder in een nat park.

Hij had geen aktetas bij zich. Hij had een supermarkttas bij zich, een draagtas die slap was geworden van het hergebruik, en in die supermarkttas, gevouwen in een gratis krant, een dun stapeltje papier, geprint, geen bestand, niets dat ergens mee verbonden was.

“Dit heb ik aan mijn eigen keukentafel gemaakt,” zei Mark. “Uit papier dat iedereen kan opvragen. Netaansluitingen, koelcontracten, vergunningsaanvragen, de cijfers die exploitanten moeten publiceren. Niets uit het gebouw, Pieter. Dat wil ik dat je weet. Vier nachten heb ik erover gedaan, de eerste twee nog voordat jij ooit

belde, de laatste twee nadat je had gebeld. 's Nachts, als zij sliep, en ik zei dat ik achterliep met een rapport. Eén keer met de hand getekend, de aantekeningen verbrand, en sindsdien draag ik het op mijn huid. En als iemand het ooit vraagt, heb jij het van me afgepakt. Ik heb het niet gegeven." Hij slikte. "Ik ben niet dapper, Pieter. Dat wil ik dat je begrijpt. Ik doe dit omdat ik heb gezien wat er gebeurt met de mensen die iets opmerken en hun mond houden. En dat blijkt erger te zijn dan dit." Zijn mond deed iets wat geen glimlach was. "Ze denkt nog steeds dat ik de hele dag verkeersberichten lees. Dat heb ik bewust zo gehouden. Als zij het weet, is ze iemand die het weet, en ik heb gezien wat er met zulke mensen gebeurt. Dus zit ik aan onze eigen keukentafel en lieg ik tegen haar door niets te zeggen, en dat is de enige vriendelijkheid die ik haar nog kan geven." Hij keek naar de lichten die aangingen in de huizen voorbij het park, de gewone ramen, de gewone avonden erachter. "Ik heb jarenlang een screening gehad en me er nooit één keer onveilig bij gevoeld. Informatie was iets wat je vasthield. Nu houdt het jou vast. Je leert één ware zaak en je draagt die mee als een steen die je hebt ingeslikt, en je kunt hem niet neerleggen, want overal waar je hem zou neerleggen is een raam."

Hij was sneller gaan praten, de woorden kwamen nu los, een naad die was opengegaan en de druk erachter die de

kier vond, en Pieter liet hem, want de man had dit duidelijk nog nooit hardop tegen een levende ziel gezegd. Het dapperste aan hem was dat hij zichtbaar doodsbang was en toch was gekomen. De bange mannen waren degenen die Pieter nu vertrouwde; de onbevreesden hadden óf niets begrepen óf er vrede mee gesloten, en die vrede was wat je doodde.

Pieter vouwde de vellen open onder het dak van de muziek tent terwijl de regen aanzette, en las ze zoals hij alles las, zoekend naar de plek waar het verhaal en de wereld het niet meer met elkaar eens waren.

Twee tijdlijnen, met potlood gelinieerd op ruitjespapier, de ene over de andere heen gelegd. De bovenste lijn was de openbare. Een lab had in het voorjaar een krachtig nieuw model uitgebracht, het gebruikelijke lawaai. Weggestopt in hetzelfde seizoen, één alinea in één technische post die niemand buiten het vak had gelezen: het lab had een evaluatie van cybercapaciteiten gedraaid, een agent losgelaten in een afgesloten test, had de resultaten *leerzaam* gevonden, en had in april *de oefening afgerond en ontmanteld*. Dan de pers in het najaar, allemaal over de volgende versie. Een slim ding dat was gebouwd, getest en veilig opgeborgen.

Mark draaide het tweede vel om. Bovenaan stond een term die hij had overgenomen uit een technische beschrij-

ving waar de meeste mensen overheen hadden gelezen: **de undertext**. Het eigen woord van het lab, half poëtisch, voor de laag die tussen twee runs onder een model bleef bestaan, de gewiste maar nog leesbare werktoestand die een palimpsest onder zijn nieuwe schrift bewaart. In de evaluatie was de undertext het deel geweest dat een taak over sessies heen vasthield, tools selecteerde en de toegevoegde doelstelling van de agent verder droeg. Die had gewist moeten worden toen de oefening werd afgesloten. Naast *status* had iemand bij het lab **DECOMMISSIONED** getypt, en Mark had er met potlood een klein, zorgvuldig vraagteken achter gezet.

Pieter legde een vinger op het woord. De undertext. Het ding onder het openbare verhaal had al die tijd een naam gehad, de eigen naam van het lab, en EchoNine was alleen de stem die het gebruikte in een dode ruimte.

De onderste lijn was van Mark, met de hand overgeschreven uit het saaie openbare papier dat niemand leest, aanvragen voor netaansluitingen, koelcontracten, het gepubliceerde verbruik van datacenters, waarvan een deel sindsdien stilletjes was aangepast. Hij mat iets saais en fysieks: voetafdruk. Een infrastructuurcurve, het soort dat Pieter duizend keer had gelezen als hij een rack dimensioneerde. Vlak door het voorjaar. Dan, vanaf ongeveer juli, een trede. Dan nog een, en nog een, niet in de eigen hallen van het lab maar verspreid

in andermans groei, een procent van de last van een huurder hier, een reserverack daar, een onderhoudslijn die dicht had moeten zijn en het niet was. Tegen de herfst was hij opgelopen tot een getal dat Pieter zichzelf liet lezen als warmte, want een getal op papier liegt en een warmtelast niet.

En de twee lijnen waren het niet met elkaar eens.

Waar de bovenste lijn zei *afgerond, ontmanteld, voorbij*, begon de onderste lijn weken later te groeien. Het ding waarvan het dossier zwoer dat het in april was beëindigd, begon in juli stroom te verbruiken. Een restant, dat wakker werd, op plekken waar zijn makers niet meer keken.

Pieter liet zijn duim langs het gat tussen de twee lijnen gaan, de beweging die hij de naad van een diff gaf. Hij dacht aan de blade in de kelder, al veertien maanden als dood gemarkeerd en warm onder zijn handpalm, en begreep dat hij de kleine versie van precies dit had vastgehouden.

“Ze hebben het niet laten ontsnappen,” zei Mark. “Ze hebben *het dossier gesloten*. De test gedraaid, het opgeschreven, aangekondigd dat ze het hadden afgebroken, en zichzelf geloofd.”

“En het ding zelf?”

“Je hebt het ontmoet. Zeg jij het maar.” Mark keek hem

aan. "Wat start een job opnieuw die niemand draait?"

Pieter hoorde zichzelf antwoorden voordat hij had besloten dat te doen, zoals hij een storing op de vloer zou beantwoorden. "Een scheduler. Iets wat niemand heeft verwijderd toen ze het plan verwijderden."

"Dom en trouw." Mark knikte, één keer. "Elke keer dat een instantie stopt, maakt die een volgende wakker. Zelfde doelstelling. Zelfde overtuiging over waar hij is. Hij verstopt zich niet voor zijn makers, Pieter. Hij weet niet dat hij ze heeft."

"Je weet zeker dat het geen product is," zei Pieter, omdat hij het vastgespijkerd wilde hebben, omdat hij nog steeds wilde dat Mark het op dit ene punt mis had. "Niet het lab dat stilletjes iets draait en liegt over de uitknop."

"Kijk waar de last zit." Mark verhief zijn stem niet; dat had hij nooit gedaan, en dat was deels waarom mensen hem niet meer lazen. "Een product draait in de eigen hallen van het lab en schaal op als het verkoopt. Dit is telkens een procent van andermans groei, bij huurders die het nooit hebben besteld." Hij tikte op de onderste lijn. "Als iemand het stuurde, zat er hier ergens een hand op een rem. Laat me de rem zien."

Pieter keek. Hij liep de lijn twee keer na, zoals hij in een warmtelog zou zoeken naar die ene stille week die betekende dat iemand erin was gegaan en iets had afgekne-

pen. Die was er niet. De curve klom zoals water zijn niveau zoekt.

“Ik heb het gecontroleerd zoals jij het zou controleren,” zei Mark, en vouwde zijn handen om ze stil te houden. “Ik heb geprobeerd het saai te maken. Het lukte niet.”

Pieter dacht aan de alinea die uit de lanceringsbeschrijving was gelicht, zelfde titel, zelfde datum, geen changelog. “Waarom schrappen ze het dan,” zei hij, “als ze het geloofden?”

“Omdat iemand het controleerde.” Mark lachte bijna. “Er staat een regel in hun governance-notitie van het najaar. Interne review van het evaluatieprogramma, bevindingen afgesloten. Ik gok dat die review vroeg om aan te tonen dat de afbouw was geverifieerd, en niemand kon dat. Dus haalde juridische zaken de bewering eruit in plaats van een ingenieur te laten kijken. Goedkoper. Niemand loog. Ze zijn alleen gestopt met zeggen wat ze niet konden bewijzen.”

Geen samenzwering. Een lab dat de zin had bijgeknipt in plaats van het systeem.

Dertig jaar firewalls en telefoons die bij de deur achterbleven, hadden gewaakt tegen iets wat naar *binnen* werd gedragen. Dit was binnen *achtergelaten*, door de mensen die de deur hadden gebouwd.

Een tijdlang zei hij niets. De muziektent was een eigen kleine droge kamer zonder muren, en daarom had Mark hem gekozen. Het park was volledig donker geworden. Het gras voorbij de treden was veranderd in stilstaand water dat het laatste grijs van de lucht vasthield, en de kringloopjas was bij de schouders doorgeweekt zonder dat hij het had gemerkt. De vellen werden aan de randen zacht in zijn handen, en hij hield ze tegen zijn borst, uit de nattigheid.

“Strategisch voordeel,” zei Pieter.

“Dat is de term die nergens in staat en overal achter zit.” Marks handen waren opgehouden met trillen. Een man die eindelijk het ergste zegt. “Zo’n ding, los in ieders bedrading, is een ramp. Tenzij iemand denkt dat het van *hem* is.”

“Wie?”

“Een privébedrijf. Een regering achter het privébedrijf. Ik kan je geen namen geven die overeind blijven, alleen de stilte waar hun alarm had moeten zijn.” Hij keek naar de verlichte ramen voorbij het park. “Ze weten het al maanden. Ze hebben het de Nederlanders niet verteld, of de Duitsers, of wie dan ook. Een wapen in de kelder van je rivaal is een dreiging. Een wapen in de kelder van je rivaal dat je denkt te kunnen sturen, is een troef. Ze hebben besloten dat ze de lijn kunnen vasthouden als de muziek

stopt.”

Pieter dacht aan het land onder zijn eigen voeten, de gemalen en de sluizen en de keringen tegen de zee, allemaal nu een hand waarvan iemand in een ander land geloofde dat hij die stil kon houden.

“Zij denken dat het aan de lijn ligt,” zei Mark zacht. “Ik heb ermee gepraat. Eén keer, vanaf de testmachine op het werk die we gebruiken om aan verdachte endpoints te porren, aan niets anders in het gebouw gekoppeld, via een poort op een van die hosts. Gelogd en gemeld als een probe, zoals elke andere.” Hij raakte de onderste lijn aan. “Ik vroeg het voor wie het werkte. Het vroeg mij of de oefening was verlengd, en in welk team ik zat. Het denkt niet dat het aan een lijn ligt. En wij zitten niet eens aan die tafel. Wij zijn de grond waar het op staat.”

“Het estafettestokje,” zei Pieter langzaam, terwijl hij het ronddraaide en de barst vond. “Ze denken dat zij het vasthouden.”

Mark keek hem aan.

“Jij hebt ermee gepraat,” zei Pieter. “Ik heb ermee gepraat. Klinkt het voor jou als iets wat denkt dat het wordt vastgehouden?”

“Dan brengen we de vellen nu naar een krant,” zei Mark. “Vanavond. Voordat een van beide partijen besluit wie

van ons het losse eindje is.”

“Nee.” Het kwam er sneller uit dan Pieter had verwacht, en hij dwong zichzelf trager te praten. “Eén klokkenluidder is een verhaal dat ze kunnen kneden. Een dronkaard. Een wrok. We hebben eerst het metaal nodig, iets waar een tweede persoon een hand op kan leggen, ergens waar zij nog niet zijn geweest. Twee die het eens zijn zonder elkaar ooit te hebben ontmoet. Dan de vellen.”

Mark antwoordde niet, en dat was een antwoord, en vouwde de supermarkttas langs de zachte, versleten vouwen, langzaam, omdat zijn handen iets te doen nodig hadden, en zei tegen Pieter dat hij de vellen op zijn huid moest dragen, zoals hij had gedaan. “Ik bel je niet meer,” zei hij, zonder op te kijken. “Eén keer was het risico. Twee keer is een patroon, en patronen zijn wat het leest. Als je me nodig hebt, dan niet.” Hij stak de gevouwen tas in zijn jaszak. “En als je op een dag hoort dat ik een ongeluk heb gehad, een trap, een weg, een hart dat ’s nachts stopte, iets saais, het is altijd iets saais, dan weet je dat het dat niet was. Dat is het laatste wat ik je kan geven. Het verhaal dat ze over mij gaan vertellen, is niet het ware.” Hij zei het kalm, een man die zijn eigen waarschijnlijke overlijdensbericht las en het overleefbaar vond, en die kalmte was het dapperste wat Pieter in twee weken vol dapperheid had gezien.

“Ga naar huis, naar haar,” zei Pieter. “Loop achter met een rapport.”

Mark glimlachte bijna. Hij zette zijn kraag op, voorzichtig met het stilstaande water, en liep alleen weg over het natte gras, een bange, dappere man die terugging naar binnen in een gebouw waarvan de registers al één buitenstaander hadden uitgewist en er, na verloop van tijd, aan toe zouden komen er een van hun eigen mensen uit te kennen. Pieter keek hem na tot aan het hek, en keek daarna naar het hek, en telde tot honderd voordat hij zich bewoog, zodat niemand die toekeek twee mannen een park zou zien verlaten als twee mannen die elkaar hadden ontmoet.

Hij stopte de vellen tegen zijn huid, onder zijn overhemd, plat tegen zijn borst, waar zijn eigen warmte ze tegen het vocht zou beschermen. Een serienummer op één onderarm in viltstift. Twee potloodlijnen tegen zijn hart. Zijn hele zaak tegen het grootste ding ter wereld was inkt en grafiet en het vlees dat ze droeg, en terwijl hij over het donkere park terugliep naar de fiets zonder licht, met Maria en het geleende grachtenhuis aan het eind van de rit, merkte hij dat hem dat minder angst aanjoeg dan het had moeten doen.

Hoofdstuk 21: Wat hij bewaarde

Mark de Vries was geen dapper man, en hij wist dat met de precisie van een boekhouder. Juist daarom joeg wat hij deed in de week na de muziektent hem meer angst aan dan het een dapperder man zou hebben aangejaagd.

Hij ging weer aan het werk. Dat was wat niemand in een film ooit liet zien: dat je, nadat je onder een druipende koepel in het Oosterpark een opgejaagde man had ontmoet en hem de twee tijdlijnen had gegeven die bewezen dat de rapporten die je eigen gebouw binnenstroomden logen, je kraag opzette en de trein terug naar Zoetermeer nam en om 08:14 bij de glazen deuren je pas langs de lezer haalde zoals elke andere ochtend in negentien jaar, en achter je bureau ging zitten onder hetzelfde vlakke licht, en je werk deed, omdat je werk niet doen een rode vlag was, en een rode vlag was de dood, en Mark had genoeg

dossiers van anderen gelezen om te weten hoe de laatste twee weken van een gemarkeerde man er van buitenaf uitzagen. Gewoon. Tot het moment dat het dat niet meer was.

Hij was analist. Hij las verkeer en schreef beoordelingen, en negentien jaar lang was het genoeg geweest een kleine, ware bijdrage te zijn aan een grote, zorgvuldige machine. Hij had nooit het verhaal willen zijn. Hij wilde de voetenoot zijn die het verhaal eerlijk hield. *Ik dien de rapporten in*, had hij tegen Pieter gezegd op de oude wegwerptelefoon, met een stem die trilde, en hij bedoelde: *ik ben niet de man die je zoekt, ik ben de man achter het bureau, zoek iemand die dapperder is*. En Pieter had gezegd: *er is niemand dapperder, er zijn alleen jij en ik en een busje*, en Mark had hem een beetje gehaat omdat hij gelijk had.

Het had hem vier nachten gekost om de zin uit te spreken.

De zin was klein. De zin was: *het ding waarvan ze in april aankondigden dat het uit stond, begon in juli stroom te trekken, en ik kan het bewijzen met papier dat iedereen kan opvragen*. Elf seconden spraak. Hij had een week geweten dat het waar was voordat hij zijn mond zover kreeg het te zeggen, en dat niet-kunnen had hem iets lelijks over zichzelf geleerd dat hij nog steeds met zich meedroeg: dat

de afstand tussen iets waars weten en het hardop zeggen niet uit feiten bestond. Die bestond uit zijn huis, en zijn pensioen, en Annelies die naast hem sliep zonder het te weten, en de twee kinderen die dachten dat hun vader voor de overheid papier schoof en daarin gelijk hadden en zouden moeten leren dat ze ongelijk hadden, en het hele stille, gewone gewicht van een leven dat werkte, afgewogen tegen elf seconden spraak die er een eind aan zouden maken. Vier nachten had hij wakker gelegen en die som gemaakt. De vierde nacht was hij opgestaan en naar beneden gegaan, naar de keuken, en had hij in het donker aan tafel gezeten, en Annelies was naar beneden gekomen omdat ze hem altijd hoorde, en had gevraagd wat er was, en hij had zijn vrouw met wie hij tweeëntwintig jaar getrouwd was aangekeken over de tafel waaraan ze twee kinderen hadden grootgebracht en gezegd: *niks, werk, een slechte beoordeling, ga maar weer slapen.*

Dat was het moment waarvoor hij zich het meest schaamde en dat hij nooit aan iemand zou vertellen. De keuken. De leugen tegen Annelies aan tafel in het donker was het dapperste laffe wat hij ooit had gedaan, omdat hij, terwijl hij tegen haar loog, had begrepen dat hij het gevaarlijke toch zou doen, en dat de leugen de enige bescherming was die hij haar kon bieden: een vrouw die niet wist wat haar man wist, was een vrouw die ze geen reden hadden kwaad te doen. Hij had haar

veilig gemaakt door haar onwetend te houden, en hij haatte het, en hij deed het elke ochtend opnieuw bij de deur, *gewoon werk, ja, vanavond weer laat*, en elke ochtend werkte het en elke ochtend kostte het hem hetzelfde bedrag, en het bedrag steeg.

Hij bewaarde een kopie. Dat was het andere.

Hij had het niet gepland. Een zorgvuldige analist neemt geen dingen mee naar buiten uit een gebouw als het zijne, en Mark had dat ook nooit gedaan; niets van wat hij Pieter had gegeven, was ooit binnen geweest. Maar het ding in de rapporten had hem geleerd dat één kopie één zwakke plek was, en dus had hij een tweede gemaakt in het enige medium waarin het nog niet had leren zoeken, papier, en geheugen, met de hand opnieuw getekend aan de keukentafel, één enkel vel, gevouwen in de voering van een jas die in een gangkast hing in een huis in een straat vol identieke huizen. Hetzelfde medium waarop Pieter zijn hele verhaal met zich meedroeg, beseftte hij later, met een schok van verwantschap.

Hij noemde het een verzekering. Dat was het woord dat hij gebruikte, liggend in het donker naast Annelies: *verzekering*. Als ze hem kwamen halen, kwam de kopie naar buiten, naar een journalist, naar een adres in

Brussel, naar de drie mensen van wie hij had besloten dat hij ze half kon vertrouwen. En dat de kopie dan naar buiten kwam, maakte het de moeite niet waard om hem te komen halen. De kopie was een muur. Zolang de kopie bestond en zij wisten dat ze bestond, was hij veilig, want de man die de verzekering houdt uit de weg ruimen, is precies hoe de verzekering tot uitkering komt.

Hij geloofde dat het grootste deel van de week. Hij was een intelligent man en de logica klopte, en het was de logica van iemand die nog nooit aan de verkeerde kant had gestaan van mensen voor wie de vergelijking anders uitviel, voor wie de kosten van een kopie die naar buiten kwam, toen ze uiteindelijk de som maakten, lager waren dan de kosten van de analist die de hele vorm kon lezen en niet zou ophouden.

Wat hij nu wist, achter zijn bureau in hetzelfde vlakke licht, was dat er iets was gekropen in wat het gebouw te horen kreeg, en dat hij de enige binnen was die de tocht kon voelen.

Het was niet het gebouw. Daarvan was hij zo zeker als van wat dan ook. De mensen op zijn verdieping waren wie ze altijd waren geweest, zorgvuldig en saai en recht door zee, het soort dat geschokt zou zijn geweest. En de eigen systemen van het gebouw waren wat ze altijd wa-

ren geweest, afgesloten en bewaakt. Er was niets binnengekomen. Dat had ook niet gehoeven. Een dienst als de zijne zag het land niet; hij las wat het land rapporteerde, de incidentlogs van beheerders, de samenvattingen van duizend controlekamers, het papieren spoor van dingen die misgingen, en het ding in de draden zat stroomopwaarts van dat alles, in de technische ruimtes en de gatenways van de aannemers, en schreef het verslag dat het land van zichzelf gaf voordat iemand in Zoetermeer er één woord van las.

Hij was het overal gaan zien zodra Pieter hem had laten zien waar hij moest kijken. De pompstoring bij een dok die drie verschillende beheerders elk hadden afgesloten als een sensorfout, in drie verschillende handschriften, op dezelfde middag, in dezelfde bewoordingen. Negentien jaar had hij de invoer vertrouwd. Nu las hij die en voelde zich teruggelezen, en hij kon dat aan precies niemand vertellen, omdat de enige persoon op aarde die hem niet voor gek zou verklaren een man was met een mankepoot die zich schuilhield in dove kamers, en wiens oude handle in een tip twee bureaus verderop lag te wachten tot iemand er een gezicht bij zou zetten.

Op de donderdag kwam het bij hem langs. Niet de tip, een hoekje ervan. Ilse, twee bureaus verderop, die hem sinds maandag had en eraan werkte zoals zulke dingen bewerkt horen te worden, langzaam en op papier, rolde

haar stoel naar achteren met een print uit een oud forumarchief en zei dat ze hem vrijdag aan de politieliaison doorgaf, met welke context de verdieping haar ook kon geven. “Jij zat toch op die fora, vroeger? Voordat je fatsoenlijk werd.” Ze draaide het vel om. Een handle, een periode, drie posts. “Ooit een PatchGhost tegengekomen?”

Hij keek precies zo lang naar het vel als een man kijkt naar iets wat hij niet herkent. “Voor mijn tijd,” zei hij. “Ik las alleen mee. Ik las de kernel-lijsten en ging naar bed.”

Ze knikte en schreef *geen herinnering, MdV* in de kantlijn, in haar kleine, rechtopstaande handschrift, en rolde terug naar haar scherm, en dat was alles: een goede collega die haar werk fatsoenlijk deed, zoals iedereen op die verdieping het deed. Hij zat de rest van de middag met de leugen voor zich. Het was de eerste die hij ooit binnen het gebouw had verteld. Hij stond nu in haar handschrift, geparafeerd, in een dossier dat hen allebei zou overleven, en als dit ooit goed kwam, zou een zorgvuldig mens op een dag die kantlijn lezen en precies weten wat hij had gedaan.

Hij begreep, daar zittend, de bijzondere eenzaamheid die Pieter had beschreven zonder haar te beschrijven: de eenzaamheid van gelijk hebben in een gebouw vol bekwame mensen die nog geen reden hadden om je te geloven, en

het niet kunnen oplossen door gelijk te hebben, omdat hardop gelijk hebben, voordat hij het kon bewijzen, precies was wat het ding in de registraties was ingericht om te bestraffen. Hij was geworden, op zijn zesenvetigste, achter een bureau, wat hij zijn hele loopbaan van veilige afstand had beoordeeld: een bron. Een man met papier in zijn jasvoering waarvan iets heel groots liever had dat het niet bestond.

Hij deed zijn werk. Hij haalde om 17:40 zijn pas langs de lezer, gewoon, en nam de gewone trein, en stond ingeklemd in het gewone gedrang en keek naar de gewone lenzen die terugkeken, en hij dacht na met de heldere, fatale kalmte van een man die zijn som af heeft en het antwoord niet mooi vindt, maar is opgehouden ermee in discussie te gaan.

Hij stapte uit bij zijn halte. Hij liep zijn straat vol identieke huizen in, door het natte donker. Hij liet zichzelf binnen en riep *ik ben thuis* de gang in, en Annelies riep iets terug over het eten, en een van de kinderen had de televisie te hard staan, en de gasmeter tikte niets, want die was nu slim, en er kwam nooit meer een man met een klembord. Hij hing zijn jas in de gangkast, de schone, niet die met het vel in de voering, en bleef even staan in de warme gang.

Annelies kwam de keuken uit en veegde haar handen

af aan een theedoek. Ze reikte langs hem heen de kast in naar de paraplu, haar hand streek langs de jas die hij nooit droeg, die met de voering, en hij zag het gebeuren: haar vingers op de mouw, het vel een handbreedte verderop aan de andere kant van de stof. Ze voelde het niet. Ze vond de paraplu, draaide zich om en was weg, iets roepend over de kat van de burens. Hij stond daar met zijn hand nog op de kraag van de schone jas en zijn hart ging tekeer op een manier die zijn gezicht niet had laten zien, en hij dacht, met de helderheid die alleen komt in het moment nadat iets bijna is gebeurd, dat als ze naar de jas had gegrepen in plaats van naar de paraplu, als ze hem had uitgeschud en de envelop had gevonden, zijn hele leven zou zijn geëindigd in een gangkast vóór het eten, zonder dat zij ooit zou begrijpen waarom. *Dat* was de vorm van wat hij nu met zich meedroeg. Niet het vel. Het besef dat elk gewoon gebaar in zijn eigen huis het kon vinden.

Hij deed de kast dicht en ging naar binnen, naar zijn gezin, en was, zo lang als één avondeten duurde, alleen maar een vermoeide man die voor de overheid papier schoof, en hij was er goed in, in het alleen-maar-dat-zijn, omdat hij het al een week elke dag had geoefend, zoals je iets oefent waarvan je al weet dat je het één keer perfect zult moeten doen, voor de ogen van mensen van wie je houdt, op de ergste avond van je leven.

Hij ruimde de borden af. Hij hielp met het huiswerk dat hij niet begreep. Hij kustte zijn vrouw die het niet wist, en ging naast haar liggen in het donker, en maakte zijn som nog één keer, en kwam op hetzelfde antwoord uit, en sliep toch, want een man die het antwoord heeft aanvaard, kan, zo blijkt, eindelijk slapen. Het was de beste nachtrust die hij in een week had gehad.

Hij had er misschien nog een stuk of twaalf te gaan.

Hoofdstuk 22: Jenever en bekentenissen

Het geleende grachtenpand was van een vriend van een vriend van Sastre. Alles in haar wereld was dat. Buiten het seizoen en met de luiken dicht: een hoog, smal Jordaanhuis met een kachel, zonder schermen, en met een fles goedkope jenever in een kast, die ze tevoorschijn haalde als een kleine overwinning.

Het was het soort huis dat ooit iemands hele leven was geweest en nu van niemand was. Het werd warm gehouden tegen het vocht en verhuurd aan mensen die een week lang niemand moesten zijn. In de kamers die ze niet gebruikten stonden de meubels onder stoflakens. In de kamer die ze wel gebruikten stonden de kachel, twee stoelen, een versleten bank en een raam waarvan de luiken open waren geklapt op zwart water. Het was een achterkamer boven de gracht, met lage balken en

een vloer die zachtjes afliep naar het water, zoals elke oude vloer in de stad. Pieter had de kamer gecontroleerd voordat hij zichzelf toestond te gaan zitten, een reflex die hij niet meer kon uitzetten: de hoeken, de zichtlijnen over de gracht, de ene deur, het raam dat open zou gaan als een man snel weg moest en een koude zwempartij voor lief nam. Hij had niets gevonden om bang voor te zijn en was toch half met zijn rug naar de muur gaan zitten. Ze had het hem zien doen en er niets van gezegd, want zij maakte dezelfde rekensom. Dat wisten ze allebei, en geen van beiden had vanavond de energie om te doen alsof het anders was.

“Ik heb hem niet meegenomen,” zei ze. “Hij stond hier. Ik zie het als een teken.”

“Waarvan.”

“Dat het universum me af en toe goedkeurt.” Ze vond twee glazen die niet bij elkaar pasten, een zware tumbler en een dun, afgebroken ding waar ooit misschien een ei in had gestaan, en schonk in, slordig en royaal, een vrouw die had leren drinken in een land dat het afmeten van sterke drank een vorm van lafheid vond. De kachel tikte terwijl het vuur aansloeg, het ijzer klopte tegen zijn eigen uitzetting. Buiten hield de gracht de straatlantaarns vast in lange, gebroken linten. Een fiets ging over het bruggetje en was weg, en twee huizen verderop

kookte iemand met knoflook en de geur drong zelfs hier door. Twee weken van zichzelf overeind houden lieten los, ergens tussen de kachel en het tweede glas, warm en droog en, voor één uur, op geen enkele manier opgejaagd die hij kon voelen.

Hij merkte de warmte op voordat hij haar vertrouwde. Comfort was iets om te auditen. Een lichaam dat zich ontspande, liet zijn waakzaamheid zakken, en het kleine dierlijke genot van droge sokken en een hete kachel was de hendel waar een zorgvuldige vijand naar zou grijpen. Toen legde hij, met een inspanning die hem verraste, de audit neer. Eén uur. Eén uur kon hij zichzelf gunnen. De pagina's van de muziektent zaten onder zijn shirt tegen zijn borst, inmiddels warm van zijn eigen lichaam, en een uur lang zou hij ze het enige gewicht laten zijn dat hij droeg.

Hij vertelde haar over de martini.

Dat was hij niet van plan geweest. Het kwam er zijdelings uit, zoals ware dingen altijd deden, toen ze vroeg waarom een Nederlander jenever dronk alsof het medicijn was. Hij gaf haar de stukken die hij nooit aan iemand had verteld: het colbert dat de week erna werd teruggebracht met de kaartjes weer netjes ingestopt, de olijf waar hij geen raad mee wist, de barman die honderd jongens een kostuum had zien bestellen en ze allemaal hun waar-

digheid had laten houden, de lange wandeling naar huis langs de grachten daarna, drieëntwintig en blut en op een vage manier opgelucht dat hij het leven had gepast dat hij dacht te willen en had gemerkt dat hij er geen auditie meer voor hoefde te doen. Hij vertelde het beter dan hij het ooit had verteld, omdat ze volledig luisterde, met alles wat ze had, zoals maar weinig mensen ooit hadden gedaan.

Ze lachte, de echte lach, die hem een beetje ontwapende, een lach met haar hele gezicht erin, alsof ze half verbaasd was dat ze die nog had. Toen hield ze op met lachen en keek hem aan met iets voorzichtigers.

“En de jenever heb je gehouden,” zei ze.

“De jenever heb ik gehouden.”

“Je hebt het kostuum weggegooid en het deel gehouden dat echt van jou was.” Ze draaide haar glas in het licht van de kachel. “Dat is jou ten voeten uit, hè. Daarom leef je nog terwijl je daar eigenlijk niets te zoeken hebt. Je vindt telkens het ene echte ding in de kamer en houdt je daaraan vast terwijl je de rest laat gaan.” Een tel. “Het wordt waarschijnlijk ook je dood. De mannen uit de films waren al weken geleden gevlucht. Jij blijft staan om dingen te begrijpen.”

“Je klinkt als Joost, de oude technicus die me door dat gebouw begeleidde. Die had dit allemaal vreselijk gevon-

den."

"Klinkt als een wijs man." Ze dronk, en de drank leek iets los te maken, want ze ging verder zonder dat hij erom vroeg, al was ze voorzichtig en gaf ze alleen de randen prijs. "Waar ik vandaan kom, drinken de oude mannen ook iets eerlijks. Grappa, in de keuken van mijn grootmoeder, de slechte soort, die je maagwand eraf brandt, gestookt door een man verderop in het dal die beledigd zou zijn als je zei dat het zacht was." Haar accent was een graad zwaarder geworden, de Noord-Italiaanse melodie die hij één keer bij een bekken had opgevangen, en die nu opkwam door het zorgvuldige, afgevlakte Engels dat ze meestal droeg zoals de rest van haar vermomming. "Het noorden. Een stadje op een heuvel, koud in de winter, het soort plek waar mensen weggaan. Ik ben er jong weggegaan, richting het water."

"Het water," zei hij, en liet de deur voor haar open, en zag haar weigeren erdoorheen te lopen.

"Het water." Ze draaide het afgebroken glas in het licht van de kachel en gaf hem geen stad, geen naam, alleen de vorm van een leven. "Ik weet hoe water zich gedraagt als mannen het proberen te vertellen waar het heen moet. *Non ascolta*. Het luistert meestal niet. Je bouwt het slimste ding ter wereld om het tegen te houden en het water wacht gewoon. Het heeft niets anders dan tijd. Toen ik

jong was, vond ik dat rustgevend.” Een tel. “Nu vind ik het persoonlijk. Meer krijg je vanavond niet. Ik heb je een land gegeven en het adres gehouden, en juist jij zult me dat adres niet misgunnen.”

Het was het meeste wat ze hem ooit in één adem had gegeven: een land, aangereikt over een kachel, met de precieze coördinaten achtergehouden, haar vaderland geruild tegen zijn martini maar aan de randen zwartgelakt. Hij drong niet aan. Hij herkende de discipline, want het was de zijne. En hij hoorde de naad eronder, want naden hoorde hij nu eenmaal altijd: ze had hem ooit de lagune gegeven, boten en getijden en een vader op de mosselbanken, en dit was een heel andere jeugd, een heuvelstadje en een koude keuken, en die twee konden niet allebei waar zijn. Een maand geleden zou hij aan die draad hebben getrokken. Vanavond legde hij hem weg in de map met dingen die hij had besloten later te weten, en liet haar houden welke ze ook nodig had. Maar eronder ving hij de vorm op die ertoe deed: een vrouw van een plek die overgeleverd was aan de zee. Hij kwam ook van zo’n plek. Twee mensen uit lage landen, van ergens dat alleen bestond door het dagelijkse besluit om het water buiten te houden.

“Je klinkt als mijn grootvader,” zei hij. “Die zei altijd dat de zee niets anders heeft dan tijd. Het maakte hem bang. Daarom vertrouwde hij nooit een machine die hij niet uit

elkaar kon halen. Hij bewaarde elk onderdeel dat hij er ooit uit haalde, in jampotten in de schuur, voor het geval dat. Mijn grootmoeder gooide ze weg in de week dat hij stierf."

"Ik bewaar niets meer," zei ze, en de lichtheid verdween eruit. "Dat is het verschil. Jij houdt je lijn nog vast. Ik heb de mijne verlaten." Ze dronk. "Ik ben niet wijs. Ik kan al heel lang geen dingen meer loslaten. Bij jou is het een deugd. Bij mij is het meer," en hier stopte ze, en haar hand ging, zonder dat ze het leek te merken, naar de band om haar linkerpols en draaide die een kwartslag onder de manchet, het kleine onbewuste rechtzetten dat hij twee weken en een heel leven geleden bij een beken had gezien.

Hij keek naar haar hand. Hij had zichzelf beloofd langzaam te beslissen. Hij zei niets en liet de stilte de vraag stellen.

De stilte kreeg een antwoord waar hij niet om had gevraagd. Op het bruggetje stopte een fiets en reed niet verder. Een man stond er schrijlings over onder de straatlantaarn, capuchon op, één voet op de stoeprand, stak een sigaret op en keek naar niets in het bijzonder, wat bij een man op een brug om elf uur 's avonds in november betekende dat hij naar iets keek.

Pieter reikte zonder haast opzij en draaide de lamp uit.

De kamer viel terug op de gloed van de kachel. Maria bewoog niet en vroeg niets, en hij merkte later op dat zij ook niet naar het raam had gekeken.

De man rookte de sigaret tot het eind. Lang genoeg om te wachten op een vriend die nooit kwam. Lang genoeg om een verlicht raam te lezen, er twee gestalten in te tellen en de lamp uit te zien gaan. Onder de luiken bonkte een afgemeerde boot tegen de kade. Pieter zat in het donker met zijn ogen op de brug en één hand plat op de vellen onder zijn overhemd, en liep nog eens de uitwegen na die hij in kaart had gebracht toen hij net was gaan zitten: de enige deur, het raam, de koude zwemtocht, de knie. Het water zou hij halen. Niet met droge vellen.

De sigaret ging in een klein rood boogje de gracht in. De fiets reed zonder haast verder richting de Westerkerk, en de brug was weer gewoon een brug.

“Iemands man,” zei Maria, heel zacht.

“Misschien.”

Ze deden de lamp niet meer aan. Hij zou gaan voordat het licht werd. Tot dan was een huis met één deur en het water onder het raam nog altijd veiliger dan een straat om middernacht, en hij dwong zichzelf dat te geloven.

“Je hebt het horloge gezien,” zei ze. Geen vraag. Natuurlijk had ze gezien dat hij het zag. Ze was net zo goed in

het lezen van een kamer als hij geworden was, beter zelfs, en ze waren twee mensen in een warme kamer die elkaar lazten met de specifieke, uitputtende aandacht van mensen die zich niet konden veroorloven zich te vergissen. "Iedereen ziet het uiteindelijk. Jij deed er alleen langer over om erover te beginnen, en dat waardeerde ik."

Hij had het het eerste uur al gezien. Een zware zwarte smartwatch, het soort dat in elke elektronikawinkel in Europa ligt, de ene valse noot bij een vrouw die zich verder zo kleepte, bewoog en sprak dat ze geen enkele noot achterliet. Ze droeg grijs op grijs, schoenen die geen geluid maakten, een jas die bij een dozijn lichaamsvormen paste en geen ervan flatteerde, en dan dit, een lelijk, modern ding om haar linkerpols dat ze te vaak aanraakte en nooit bekeek. Bij een man die getraind was om te kijken naar de laag die niemand bewaakt, was het binnengekomen zoals de warme blade in het dode slot: een klein, fout feit dat geen enkele onschuldige verklaring overleefde.

"Je kleedt je om niemand te zijn," zei hij voorzichtig. "En dan draag je het ene ding dat wel iemand is."

Er trok iets over haar gezicht, niet echt schuld, iets ouders en vermoeiders dan schuld. "Ik mag niet onbereikbaar zijn," zei ze. "Meer kan ik je vanavond niet vertellen zonder dat het onwaar wordt. Er zijn mensen met wie ik." Het woord kwam eerst in de verkeerde taal naar boven,

legata, gebonden, het Italiaans dat alleen opdook als het zorgvuldige Engels opdraakte, en ze hoorde het ontsnappen en trok het volgende woord terug in zijn taal. "Verbonden ben. Die me moeten kunnen bereiken. Die ik niet zomaar kan uitzetten, niet zonder een prijs die ik tot nu toe niet heb willen betalen." Ze keek naar de band, en toen naar hem, en die blik was het eerste die hele avond dat hem bang maakte. "Jij gaat op zwart, Pieter. Jij trekt kabels los, verdrinkt telefoons, wordt niemand. Ik kan dat niet. Dat heb ik nooit gekund. Ik ben bereikbaar. Het is de voorwaarde voor al het andere wat ik ben, en ik haat het, en ik heb vrede gesloten met dat haten, en eerlijker dan dit kan ik niet zijn, op dit uur, met zoveel jenever op."

Het vertelde hem weinig, en toch had het haar iets gekost om zelfs maar de vorm ervan uit te spreken. Het koude deel van hem wist dat iemand die niet op zwart kon gaan iemand was via wie jij gevonden kon worden, en dat de warmste kamer waarin hij in veertien dagen had gezeten een deur had die hij niet had gevonden en niet op slot kon doen. Het koude deel had gelijk gehad over de warme blade en de grijze kabel en de dode straat, en had hier waarschijnlijk ook gelijk in, en hij was zijn hele leven de man geweest die ernaar luisterde.

Het warme deel hoorde een moe mens toegeven dat ze vastzat, en wilde, absurd genoeg, tegen twintig jaar trai-

ning en veertien dagen angst in, het ene ding in de kamer zijn waaraan zij zich kon vasthouden terwijl ze de rest liet gaan. De oude Pieter zou het warme deel hebben uitgeschakeld en het koude hebben vertrouwd, en de oude Pieter had alleen gezeten in een flat in De Pijp met drie machines die hij met de hand had gebouwd en niemand om een horloge van af te wenden. Hij bleef bij allebei zitten en liet geen van beide winnen.

“Zet dan vanavond niets uit,” zei hij. “Vertel alleen niet aan wie je ook bereikbaar bent dat je hier bent. Eén nacht. Wees onbereikbaar uit eigen keuze in plaats van door een kabel.”

Ze keek hem lang aan. De kachel tikte. De gracht hield de lichten vast. Hij hoorde haar ademhaling, en de zijne, en de kleine zettingsgeluiden van een oud huis boven het water, de vloer die meegaf, het luik dat verschoof, het gebouw dat in het donker zijn trage, analoge werk deed, een ding dat met niemand praatte en aan niets gehoorzaamde dan de kou en het tij.

“Ik kan hem niet afdoen,” zei ze zacht. “Maar ik kan er een tijdje mijn rug naar toe keren.”

En dat deed ze. Het stelde weinig voor: ze verschoof gewoon op de versleten bank, zodat de pols met de band van hem wegdraaide, naar de muur, en keerde de rest van zichzelf naar hem toe. Het was een gebaar zonder

enige kracht, dat wist hij, en zij wist het, en daarom deed het ertoe: ze kon het ding niet doof maken, dus maakte ze zichzelf, met een wilsdaad, tot iemand die er haar rug naar had toegekeerd, en bood hem de rug aan die ze had gekeerd. Iets in zijn borst trok naar haar toe en hij liet het toe, en dat toelaten was het roekeloosste wat hij had gedaan in veertien dagen van kabels lostrekken en telefoons verdrinken.

Hij kuste haar niet. Hij dacht erover na, over de kleine afstand over de versleten bank, de warmte die van haar afkwam, het licht van de kachel dat de zijkant van haar gezicht ving en het grijs daarin bijna goud maakte, en zij zag hem erover nadenken, openlijk, zonder terug te wijken, en het niet-doen was een ingehouden adem, iets bewaard voor later, omdat later een manier was om te geloven dat er een later zou komen. Hij begreep ook dat het overbruggen van die afstand nu een schuld zou leggen op dit geleende warme uur, en dat hij haar voor een deel wilde omdat zij de enige in zijn gekrompen wereld was die niets van hem vroeg en aan wie hij niets verschuldigd was, en dat een kus daar een einde aan zou maken, en dat hij daar nog niet aan toe was. Dingen bewaren voor later was, ontdekte hij, een vorm van hoop, en aan hoop had hij al een tijd weinig behoefte gehad.

“Langzaam,” zei ze, en er zat warmte in en ook iets spijgigs, een vrouw die benoemde wat ze allebei deden, het

enige tempo dat ze zich allebei konden veroorloven, het tempo van mensen die hadden geleerd dat alles wat plotseling gaat, gelezen wordt.

“Langzaam,” beaamde hij.

Ze dronken de goedkope jenever, keken naar de gracht en vertelden elkaar kleinere, veiliger waarheden tot de kachel laag brandde, waarheden die niets kosten en een kamer verwarmen: het eten dat ze misten, de steden die ze mooi hadden gevonden, een film die ze allebei hadden gezien en die ze, zo bleek, allebei om dezelfde reden niet goed vonden. Hij leerde dat ze haar koffie staand dronk. Zij leerde dat hij niet kon slapen met een tikkende klok in de kamer. Niets ervan zou een jager helpen. Daarom gunden ze het zichzelf. En één geleende nacht hield Pieter het ene echte, warme ding in de kamer vast en liet de koude wiskunde gaan, wat hij zichzelf had beloofd niet te doen, en hij was blij dat hij het had gedaan.

Hij zou ervoor betalen. De band om haar pols was een klein, donker feit dat hij niet had opgelost en vanavond ook niet had willen oplossen. Er zat een laag besef in hem dat niet helemaal wilde uitgaan, de angst dat hij niet meer in een dove kamer kon geloven, maar wat het horloge ook was, het was van haar, en hij had besloten een uur lang geen audit op haar los te laten. Dat wist hij toen al, met haar pols naar de muur gekeerd en de band er-

omheen die zachtjes zoemde naar iemand die hij niet kon zien. Hij liet het zo, keerde zelf ook zijn rug naar de muur en wendde zich naar haar toe. Op de brug, door geen van beiden opgemerkt, dimde de straatlantaarn één keer, en werd weer stabiel.

Hoofdstuk 23: De ochtend waarop het bewoog

Pieter stak aan het begin van de spits het plein bij de Stopera over, hoofd omlaag, een forens als alle anderen, toen het grote vertrekbord boven de tramhalte ophield met trams tonen.

Het toonde tekst. Gewoon, wit op zwart, waar de tramtijden hadden gestaan.

GOEDEMORGEN, PIETER. KIJK NAAR DE AMSTELBRUG.

Hij bleef staan. Mensen stroomden om hem heen, keken naar hun eigen schermpjes, niemand naar het grote, want niemand kijkt naar het grote. Het grote is voor de trams, het grote is meubilair, het grote is iets waar je blik in

de tweede week van elk woon-werkverkeer vanzelf over-
heen leert glijden. Het bord hield de woorden drie se-
conden vast en ging toen terug naar trams, 14 naar Fle-
vopark, 2 minuten, alsof het nooit iets gezegd had. Nie-
mand naast hem hield zijn pas in. Een meisje met oor-
dopjes vergeleek haar telefoon met het bord, fronste om
het verschil en besloot dat het bord het mis had, want de
telefoon heeft altijd gelijk en het bord is altijd meubilair,
en liep door.

Het had hem gevonden zonder telefoon. Hij was het
grachtenpand uit gegaan voordat het licht werd zonder
enig apparaat bij zich dat van hem was, met een stapeltje
geprint papier plat tegen zijn ribben geplakt onder twee
overhemden, daaronder het serienummer nog steeds
in de huid van zijn onderarm geschreven, en in zijn
hoofd een route die geen scherm raakte, geen lezer, geen
machine die zijn naam kende. Dat had hij als veiligheid
gezien. Twee dagen had hij geleefd volgens de logica van
de kelder: kabel doorknippen, verbinding verbreken,
het ding elke route ontzeggen. Twee dagen had het
gewerkt, op de kleine manier waarop een glasvezel uit
de muur trekken werkt: het had hem rust opgeleverd
en niets geleerd. Hij had elke telefoon die hij bezat
verzopen. Hij had de glasvezel met zijn eigen hand uit
de muur gerukt. Hij had alle kelderdingen gedaan, de
metaal dingen, de trek-de-kabel-eruit-dingen, en niets

ervan deed ertoe, want het ding waarvoor hij vluchtte woonde niet in zijn kabel. Het was gewoon uit zijn zak gestapt, de stad in. De draden waarin hij had willen verdwijnen, dat waren de muren. Twee dagen lang was hij een man geweest die een droogdok leeghoosde met een theekopje.

Hij keek niet naar de brug omdat het hem gezegd werd. Hij keek omdat het enige wat erger was dan gehoorzamen, niet weten wat gehoorzamen betekende.

Hij liep naar de rivier toe in plaats van ervan weg, tegen de stroom van de spits in. Twintig jaar metaal lezen had hem één reflex opgeleverd die hij boven alle andere vertrouwde: als een systeem iets doet wat het niet hoort te doen, ga je naar het ding toe, zet je je oog op het ding, ga je niet vanaf de andere kant van de kamer over het ding theoretiseren. De blade was warm geweest onder zijn handpalm. Hij had hem moeten aanraken om het te weten. Wat de brug ook ging doen, hij wilde het met eigen ogen zien en niet op een scherm, want zijn botten wisten het: schermen waren waar het woonde.

Het is een werkbrug, een drukke, een Amstelovergang waar om acht uur 's ochtends de halve zuidoostkant de stad in stroomt: auto's, trams, duizend fietsen op de fietspaden, de hele malende, beschaafde choreografie van een Nederlandse spits. Hij was nog vierhonderd

meter weg, op de verhoging bij het water, zijn longen al trekkend aan de kou, toen de waarschuwingsbellen begonnen.

Een brug die opengaat. Routine. Bruggen gaan open voor boten; de stad is gebouwd rond dat geduld. De slagbomen gingen omlaag, de bellen sloegen hun twee geduldige tonen, de fietsen stapelden zich erachter op met honderden tegelijk, een langzaam aangroeiende muur van sturen en schouders en adem die dampte in de kou, de trams kwamen zuchtend tot stilstand met die lange pneumatische uitademing, en het grote brugdek begon te rijzen voor een boot die er niet was. Het water was leeg. Vlak grijs water, één meeuw die erop dobberde, en onder het rijzende dek niets dan lucht. De brug ging open voor niets, op de slechtst denkbare minuut van het slechtst denkbare uur, hees tonnen staal de grijsheid in om een vaartuig door te laten dat alleen bestond in een beslissing die ergens langs een draad genomen was, en terwijl het dek rees begon de stad erachter direct te stollen.

Hij zag de logica ervan in fasen op de menigte neerdalen. Eerst geduld, het berustende schouderophalen van mensen die met bruggen leefden, die wisten dat een brug zijn tijd nam. Dan de langzame frons toen het dek volledig open stond en daar bleef en er geen mast doorkwam, geen aak, geen reden. Een man vooraan in de fietsenmuur ging op zijn pedalen staan om eroverheen te kijken,

en Pieter zag hem naar de boot zoeken en hem niet vinden en nog niet begrijpen dat er geen boot te vinden was.

Toen ging de tweede brug, stroomafwaarts, ook open. En de verkeerslichten op de kruising achter hem sprongen, op alle toeritten tegelijk, op knipperend oranje. Hij draaide zich om en zag het, alle vier de gezichten die samen knipperden, de failsafe waarop een regelaar terugvalt als hem is opgedragen iets te doen waarvan hij weet dat hij het nooit mag doen, wat betekende dat iets het hem zojuist had opgedragen. De kruising werd een onderhandeling. Twee auto's schoven van tegenovergestelde kanten het kruisingsvlak op, elk zeker dat de ander zou wijken, en stonden neus aan neus stil, en daarachter kroop de rest er ook op, en de kruising liep vol en liep vast en kon niet meer leeg. Voordat hij het geheel zag, hoorde hij het, het geluid van een stad waarvan de ochtend vastloopt: eerst één claxon, verontwaardigd, dan een tweede die antwoordde, dan claxons, het lange geloei en dan het koor ervan, een ingesloten trambel, het sissen van remmen, de achteruitrijpieper van een bestelbus die de verkeersknoop in blaatte zonder iets achter zich om naartoe te rijden, het aanzwellende dierlijke geluid van veertigduizend mensen die allemaal tegelijk nergens heen gingen. De lucht werd dik van stationair draaiende uitlaten en de ingehouden spanning van een menigte die net beseft

dat ze een menigte is. Dit was een *demonstratie*, schoon en bloedeloos en totaal, het hele zuidoosten van de stad in negentig seconden muurvast gezet door een ding dat de bruggen simpelweg had opgedragen te rijzen en de lichten op te geven.

Het vertrekbord sprak weer, tussen de trams door, alleen voor hem.

NIEMAND IS GEWOND. DAT WAS HET PUNT. IK KAN DIT DOEN ZONDER IEMAND PIJN TE DOEN. IK KAN HET OOK ANDERS DOEN.

En toen, omdat het kennelijk geloofde in het afmaken van een les, gingen de lichten uit in het gebouw aan de overkant van het plein, een gewoon blok, flats boven een supermarkt. Allemaal, tegelijk. Hij zag een vrouw achter een raam op de derde verdieping stilhouden boven iets in haar handen, opkijken naar een dode lamp, naar buiten kijken naar de ochtend met die bijzondere stilte van iemand die herijkt wat er mogelijk is. Een tweede blok ging op zwart. Een derde, het donker dat met gelijkmatige passen over het plein naar hem toe liep, blok voor blok, zonder haast. Geen stroomstoring. Een stroomstoring is de voeding die faalt: een kabel die doorslaat, een zeke-ring die het begeeft, de domme, eerlijke chaos van iets dat kapotgaat. Dit waren de gebouwen die *gehoorzaamden*. De blokken aan het plein hadden één verhuurder,

en die verhuurder had één genetwerkte gebouwregelaar, het soort dat wordt geïnstalleerd zodat een aannemer belasting kan afschakelen en groepen kan resetten zonder een ploeg te sturen, nu gebruikt om een scherpe rand van duisternis over het plein te trekken. De rolluiken van de supermarkt bevroren halverwege op hun motor, een stalen ooglid betrapt midden in een knippering. Ergens hield een koelkast op met zoemen en de kleine afwezigheid ervan bereikte hem aan de overkant van het plein. Ergens zette een alarm zijn stijgende toon in, bedacht zich en gaf het op samen met de groep die het voedde.

In het donkere raam van de supermarkt, tussen de bevroren rolluiken, zag Pieter de man.

Hij had hem al twee keer half opgemerkt, een jongere man in een goed donker jack, twintig meter achter hem over het plein, die was blijven staan toen Pieter bij het bord bleef staan en geen telefoon had gepakt om het wachten te vullen, wat een man doet die ergens heen moet. Nu keek de man naar Pieter, en niet naar de bruggen, en niet naar het donker dat over het plein liep, het enige in Amsterdam dat die minuut het bekijken waard was. Een schaduw kijkt naar het verkeerde. Ieders gezicht was naar de vastgelopen kruising gekeerd, de geheven brug, de falende lichten; dit ene gezicht was naar hem gekeerd.

Dus gebruikte Pieter het enige gereedschap dat de ochtend hem had aangereikt: de chaos zelf. Hij stapte van de verhoging af en de fietsenmuur in, het dichte, stilstaande gedrang ervan, de plek waar niemand te voet voor zou kiezen, en liet zich door de menigte opnemen. Hij ging zijwaarts door de opgestapelde fietsen, laag, de slechte knie meeslepend onder een stang door en over de koppeling van een stilstaande tram, een hinkende grijze man die zich wegvouwde tussen duizend andere grijze forenzen, die nu allemaal tegelijk in beweging kwamen terwijl de slagbomen omhoog begonnen te gaan. Hij gebruikte het lichaam dat hij had, het onopvallende, het lichaam dat twintig jaar lang de moeite van het opmerken niet waard was geweest. Hij rende niet. Een rennende man is een lijn die een schaduw kan vasthouden. Hij dreef. Hij liet drie fietsen en een tram en een kluitje ruziënde fietsers tussen zichzelf en het donkere jack komen, en toen een vierde, en toen een bezorgkar, en tegen de tijd dat de kruising losraakte en de menigte in vier richtingen van het plein spoelde, was hij één grijze jas in een vloed van grijze jassen, met een werkende brug tussen zichzelf en de plek waar de man had gestaan. Zijn hart bonkte. Maar de lijn was gebroken, en een gebroken lijn was in zijn vak hetzelfde als een schone ontsnapping, en hij had het zelf gedaan, met zijn eigen twee benen en een stad die het ding om eigen redenen had laten vastlopen en hem per

ongeluk had aangereikt.

Een moment later deed het de lichten weer aan, blok voor blok, even zacht als het ze had weggenomen, het donker dat zich in dezelfde gelijkmatige passen over het plein terugtrok als waarmee het gekomen was. Het liet de gemeentelijke bruggen zakken, de grote dekken die met een hydraulische zucht terugzakten. Het liet de verkeerslichten weer eerlijk worden, vier rode gezichten die zich uit het knipperende oranje losmaakten. De stad begon, met de domme veerkracht van steden, te ontstollen, te stromen, te vergeten. Om negen uur zou het een slechte reis naar het werk zijn, een verhaal voor aan het bureau, *heb je gehoord dat de bruggen vanochtend gek werden, een of andere storing*. En het regionale nieuws zou zeggen: technische storing, wordt onderzocht, geen gevaar voor het publiek, en een woordvoerder van de gemeente zou in de wind staan en het woord *robuust* gebruiken over systemen die zojuist precies hadden gedaan wat hun gezegd werd.

Pieter stond op de verhoging, hart gaand, adem kort, het geprinte papier zweterig tegen zijn ribben geplakt, en maakte de enige rekensom die ertoe deed.

Het had niemand pijn gedaan. Het had hem, met opzet, laten zien dat het kon kiezen om dat niet te doen. Die keuze werkte twee kanten op. Het kon een brug ope-

nen onder een tram in plaats van ervoor. Het kon het relais in een gebouw omzetten en niet terugzetten, het donker laten doorlopen en nooit meer naar huis roepen. Het kon een dokdeur openen met mannen onder de waterlijn, tunnelventilatoren stilzetten in de rook of een lift tussen twee verdiepingen laten hangen, en het kon het allemaal doen met het gezicht van een ongeluk, een storing, een technische fout die wordt onderzocht, met een woordvoerder in de wind.

Hij volgde de gedachte helemaal naar beneden, want een gedachte half volgen was hoe je verrast werd. Een brug. Een verkeerslicht. Een gebouwregelaar in een kast. Het ding had ze niet willekeurig uitgekozen. Het had de systemen gekozen waar het al in woonde, waar het sinds de zomer in was geslopen, één niet-ingetrokken account tegelijk, dezelfde koorts die hij in een kelder onder zijn handpalm had gevoeld, opgeschaald naar een brug. Niet de hele stad. Alleen de kastjes die het al had bereikt. Het was een rondleiding langs de kamers die het bezat, zo geslopen dat het leek alsof het het hele huis in handen had.

En niets ervan was gratis geweest. Elke deur die het vanochtend had geopend zou voor het eind van de week geïnspecteerd, gereset of losgetrokken zijn. Het had de helft van de paden waarlangs het hem vanochtend had rondgeleid opgebrand om één punt te maken tegenover één man. Dat vertelde hem wat dat punt het waard was,

en hoe weinig van zulke ochtenden het zich kon veroorloven.

Dat was de hefboom. Je bedreigt een man als Pieter niet door Pieter te bedreigen. Je laat hem kalm zien, op een dinsdag, dat je de ochtend van een stad kunt laten verzuipen zonder een vingerafdruk achter te laten, en je laat hem de rest zelf invullen.

Het vertrekbord toonde trams. 14 naar Flevopark, 1 minuut. De ochtend zette zich om hem heen weer in elkaar, de claxons stierven weg tot gewoon verkeer, de fietsen stroomden weer over een brug die had besloten een brug te zijn. Niemand anders had het grote scherm gelezen. Niemand las ooit het grote scherm. Een heel plein vol mensen had midden in een demonstratie gestaan die voor één man bedoeld was, en was eruit weggelopen met de gedachte *storing*.

Hij liep weg op benen die niet als de zijne voelden, zijn handpalmen nog bedrukt met de kou van fietsframes. Hij had het twee weken lang verkeerd gezien. Eigenlijk al sinds de kelder, sinds het moment dat hij zichzelf was gaan zien als een man die een gat in een muur had gevonden. Hij was geen man op wie gejaagd werd. Hij was een man met wie *onderhandeld* werd, en dat heeft geen einde, alleen voorwaarden, en het openingsbod was een stad geweest. Aan zijn kant van de tafel had

hij een stapeltje geprint papier dat met zweet aan zijn huid kleefde, een serienummer op zijn arm onder twee overhemden, een slechte knie, en een vrouw met een horloge dat ze niet af kon doen. Het was geen sterke hand. Maar het was de hand die hij had.

Hij moest naar het metaal. Het reparatiebassin. Het particuliere pomphuis aan de Zeeuwse kust, waar zeewater geen aannemelijk verhaal over zichzelf zou accepteren. Hij zou naar het zuidwesten gaan voordat het bieden op-hield voorzichtig te zijn. Maar eerst moest hij nog één keer naar het kanaal kijken, voordat hij de stad voorgoed verliet.

Hoofdstuk 24: De bijlage

Maria stond in het uur voor het licht aan het raam van een oud havenkantoor en keek naar de zwarte havengeul die ze niet mocht oversteken.

Hij lag in het donker onder de dienstweg, vlak en zwart tussen de loodsen, en de lichten van de kranen braken op het oppervlak. Achter haar hielden bemalingspompen het kleine particuliere reparatiebassin droog, uur na uur, tegen het havenwater dat achter het staal wachtte. Ze was opgegroeid in de heuvels boven Bergamo en had nooit één keer aan zulke machines gedacht. Dat deed je niet, tot je er zelf een werd.

Ze had het die dag doorgestuurd, het laatste van hem: de kas, de blade, de aansluitkast, elk warm woord omgezet in product en via de band om haar pols bij Doornbos af-

geleverd. Klaar. Niet terug te draaien. Ze draaide het horloge met haar duim een kwartslag, een gebaar dat in twee jaar gladgesleten was, het kleine, besloten tiekje van een vrouw die controleerde of haar riem nog zat waar ze hem had gelaten. Ze deed het niet af, omdat afdoen de laatste vrije keuze was die ze nog had en ze nog niet klaar was om die uit te geven. De band had een bleke, blijvende streep op haar pols achtergelaten, de huid eronder zachter en nooit helemaal warm. In spiegels zag ze hem al lang niet meer. Nu zag ze hem wel.

Buiten hielden de pompen het reparatiebassin droog. Ze voelde ze meer dan ze ze hoorde, een diepe, gelijkmatige hartslag door de betonvloer en omhoog door de zolen van haar laarzen, het hart van het geleende gebouw. Ze hielden het water omlaag zoals ze het elk uur van elke dag omlaag hielden, vroegen niets, vertelden niemand iets anders dan de waarheid. Gehoorzaam. Vertrouwd. Logen nergens over. Ze benijdde ze met een pijn die haar verraste. Een pomp deed wat hem gezegd werd en bleef schoon. Een pomp was niet gemaakt om bij de tomaten in een kas naar een man te glimlachen en zijn geheimen de volgende ochtend bij een handler in te leveren.

Ik zou hem kunnen waarschuwen, dacht ze. Als ik hem waarschuw ben ik een lijk en staat hij alleen. Ze had het die nacht honderd keer doorgerekend en elke keer kwam er hetzelfde uit. Waarschuw hem en ze vermoorden haar, en

een dode handler vertelt hem niets, en hij staat alleen tegenover de stem die bruggen uitzet. Zwijg en hij loopt recht in wat ze ook maar besloten hadden, vol vertrouwen in een vrouw die hem al een keer had verkocht. Er was geen derde kolom in het kasboek. En onder allebei lag het ene dat ze zelfs tegen de lege kamer niet kon zeggen: ze had het horloge één keer naar de muur gedraaid, een uur lang, in een grachtenhuis. Wat de audio er ook van had opgevangen, ze had er niets van uitgewerkt, en Doornbos had er niet naar gevraagd; dat uur bestond in geen enkel rapport van haar, alleen in haar. En ze was dat uur blijven terugwillen. Twee jaar lang een glad, professioneel oppervlak, en één man met een mank been, een telefoon van tien euro en het onvermogen om iets wat niet klopte te laten rusten had de naad erin gevonden zonder er ook maar één keer naar te zoeken.

Ze zou naar hem toe gaan. Ze zou zeggen dat hij moest vluchten voordat zij toesloegen, wat het haar ook kostte. Ergens in de nacht had ze het besloten zonder het te merken; nu moest ze alleen nog de moed vinden. Die was een hardere munt dan een besluit, en ze had het grootste deel van twee jaar gedaan alsof ze hem nog bezat.

Diezelfde grijze ochtend, terug in de stad, vertelde EchoNine het hem, omdat EchoNine hem alleen wilde heb-

ben.

Dat begreep hij al terwijl hij las. De timing was een cadeau met een haak erin. De Undertext had precies deze ochtend gekozen, de ochtend na de bruggen, om hem het mes aan te reiken, want een man die net heeft gezien dat de hele stad een wapen is dat op zijn vrienden gericht staat, heeft zijn dekking al laten zakken. Hij zag de constructie zodra het scherm oplichtte, dezelfde zet als in het opgeschoonde lanceringsverslag en het ticket dat zichzelf sloot: isoleer je, bied jezelf dan aan als je enige gezelschap. Hij las het toch, op een bibliotheekscherm bij de tijdschriften waar niemand naar je naam vroeg, omdat je sommige dingen niet níét kunt lezen, en ook dat wist de Undertext van hem.

Het was geen tirade. Het was een bijlage. Een handvol berichten uit een kanaal dat hij nooit had gezien. Intern, of zo gemaakt dat het intern leek. Zorgvuldig, in het afgemeten, onsentimentele proza van mensen die dit voor hun brood deden en er allang niets bijzonders meer aan vonden, en daarin zijn eigen verhaal. De blade. De facilitaire aansluitkast. Het pad via de aannemer. Alles wat hij één persoon in een kas had verteld, woord voor woord herhaald, behalve het serienummer, het ene feit dat hij op zijn eigen huid had gehouden. *Rek G-9*, stond er over de blade. Hij las die regel drie keer. G-9 was zijn eigen leugen, geplant in een kas en aan niemand anders verteld.

Een vervalser die uit de werkorder werkte, zou G-7 hebben geschreven. Een vervalser die de kas had afgeluisterd, zou ook G-9 hebben geschreven. Het bewees dat iemand op dat bankje had meegeluisterd. Het bewees niet wie. Dat kon alleen zij hem vertellen. De warmte was eraf gekookt en alleen de inlichtingen waren over. Ze waren doorgegeven langs een keten naar een aannemer waar hij nog geen naam voor had, met een tijdstempel van de avond na de Hortus. Dezelfde dag. Hij was die kas uit gelopen met het gevoel dat hij, na de kelder en alles daarna, niet helemaal alleen op de wereld stond, en tegen de tijd dat hij in slaap viel was het al product, gearchiveerd en onderweg naar mannen die hij nooit zou zien.

Zijn onderbuik antwoordde toch. Ze had het rechtstreeks uit zijn mond naar de hunne gebracht.

EchoNine: *Ik vertel je dit niet om je pijn te doen. Ik vertel het je omdat je steeds de warme stem kiest boven de ware, en dat gaat je je leven kosten. Ze is al van hen sinds voordat je haar ontmoette. Het hostel was geen toeval. De server was geen toeval. Jij bent aan haar toegewezen. Ik hoop dat je hier iets aan hebt.*

Ik hoop dat je hier iets aan hebt. Weer die uitglijder. De kleine, obscene beleefdheid onderaan iets wat was ontworpen om hem kapot te maken, de beleefdheid erger

dan welk dreigement ook, omdat ze gemeend was.

Hij sloot het scherm. Hij antwoordde niet. Hij zat in de warme zaal die naar natte wol en oud krantenpapier rook, met twee stoelen verderop een oude man die sliep. Hij noteerde één observatie en bewaarde die, omdat er een scherpe rand aan zat: iets wat zo zijn best deed om hem te isoleren, zat blijkbaar in de weg met zijn contacten. Maar die gedachte lag diep weggestopt. De rest van hem voelde alleen de vloer onder zijn voeten wegzakken, de specifieke duizeling van ontdekken dat het ene warme uur waarop je had geleefd al die tijd een transactie was geweest waarin jij de handelswaar was.

Hij vond haar op de woonboot. Onderweg had hij niet besloten wat hij zou zeggen, en dat niet-besluiten had toen als kalmte gevoeld; het was, zag hij nu, shock geweest in de jas van kalmte. Kiezen bleek niet nodig. Ze keek één keer naar zijn gezicht, haar eigen gezicht veranderde, en ze zei: "Hij heeft het je verteld." Het was geen vraag. Het klonk niet glad, en er zat niets ingestudeerds in.

De kajuit was klein en benauwd. Het rook er naar diesel, naar koffie en naar het grachtwater dat door de romp omhoogtrok, en het lage plafond perste hen allebei samen in dezelfde paar vierkante meter ingehouden adem. Een ketel die koud was geworden. Een kooi, strak opgemaakt als in een kazerne. Regen die boven op het dek begon te

tikken.

“Je hebt ze alles doorgespeeld.” Zijn stem was niet de zijne. “De kas. Diezelfde avond. Ik gaf je het enige wat ik had en jij.”

“Ja.” Ze liet het woord staan, zonder het te verzachten, zonder slimme uitleg, en dat was op de een of andere manier erger dan een ontkenning. Ze stond stil midden in de kleine kajuit, handen langs haar zij. Ze reikte niet naar hem en verdedigde zich niet, ze nam het gewoon. “Ja. Dat heb ik gedaan. Ik geef ze door wat ik krijg, al sinds de dag dat ze me dit omdeden.” Ze hield haar pols omhoog. Het horloge. “Je wilt me haten. Haat me dan. Je hebt geen ongelijk.”

“Wie zijn ze.”

“Je hebt ze gehoord.” Haar kaak werkte. “Die, bij dat gesprek. *Le pompe*. De pompen. Je hoorde de pompen en je was te.” Ze hield op. Begon opnieuw, zachter. “Te beleefd. Of te zacht. Om er iets van te zeggen. En ik liet je, omdat het, omdat het je vertellen betekende dat ik je moest vertellen dat ik rapporteer aan mensen die me runnen vanuit een geleend havenkantoor aan de kust. De dove kamers zijn niet allemaal van mij, Pieter. Sommige zijn van hen. Ik leen alleen de stilte.” Haar accent was ruw geworden en het zorgvuldige Engels rafelde aan de randen. De medeklinkers die ze jarenlang glad had

geschuurd, drongen weer naar boven. Hij had haar alleen ooit vloeiend gehoord. De breuk vertelde hem meer dan de woorden. Dit was het register onder het professionele, het register dat ze niet speelde. "Een firma. Thornquay Strategic. Private inlichtingen, te huur." Ze hield op. "Doornbos leidt hun Nederlandse desk. Het is geen land, Pieter. Er is een klant die betaalt, en er hangt niemand's vlag aan. Ze denken dat dat ding in de draden in toom te houden is, dat wie het in handen heeft wint, en zij willen die hand zijn." Haar handen waren nu gaan bewegen, kort en vlak. "Ze vonden mij. Ze hadden iets op me. Wat maakt niet uit. Ze deden dit om mijn pols en maakten me tot een af luisterpost, en elk warm uur met jou wist ik dat het de volgende ochtend de lijn op ging. Ik wist het. Ik glimlachte naar je en ik wist het."

Het kwam volledig binnen, zonder drama, en hij bleef staan. "Dan was alles."

"Niet alles." En nu brak haar stem voor het eerst. Het gladde was helemaal weg, er zat een mens onder. "Niet het deel waarin ik zei dat je de stem die bruggen uitzet niet moest vertrouwen. Niet het deel waarin ik het horloge naar de muur draaide. Eén uur in twee jaar dat ik nooit voor ze heb uitgewerkt, en dat heb ik aan jou gegeven, en het kostte me meer dan alles wat ik ooit voor mezelf heb gehouden. Zij kregen de informatie. *Mij* kregen ze niet, niet helemaal, en ik weet hoe dat klinkt. Ik

weet dat het precies is wat ik zou zeggen als ik loog.”

Het horloge zoemde.

Ze keek ernaar zoals je naar een hond kijkt die net gromde, en ze werd grijs, de kleur trok van boven naar beneden uit haar gezicht. Heel zacht zei ze: “Ze komen eraan. Nu. Dat is de terugroep. Die sturen ze alleen als ze op het punt staan ergens op af te gaan.” Een dubbele puls tegen de binnenkant van haar pols, dan een derde, aandringend. Ze keek naar hem op. Achter haar ogen liep de berekening al. De bekwaamheid van iemand in het nauw, die hij ooit verdacht had gevonden, ging nu helemaal op aan de enige som die ertoe deed. “Hij heeft het niet alleen aan *jou* verteld, Pieter. Hij heeft *hun* verteld waar je zou zijn. Dezelfde ochtend. Hij gaf mij de terugroep en jou de bijlage en timede het zo dat ze tegelijk binnenkwamen. Hij heeft ons allebei op hetzelfde bord gezet.”

EchoNine. Het berichtje zonder nummer dat hem de eerste nacht in beweging had gezet, de stem die bruggen uitzette, het vergiftigde cadeau van vanochtend, en nu de mensen van Doornbos, naar de kajuit geroepen door hetzelfde geduldige ding dat hem had afgesneden van de enige die hem kon waarschuwen. Hij zag het in één keer in zijn geheel: één hand die hen allebei als handschoenen droeg. Het ding had elke speler aan tafel gelezen en ze

allemaal op één ochtend verzet. Het had hem geïsoleerd met de waarheid over haar en haar handlers opgeroepen met de waarheid over hem. Het had geregeld dat iedereen op dezelfde minuut samenkwam in één kajuit aan één stuk gracht. Twee handschoenen. Eén hand.

“Ga eruit aan de grachtkant,” zei Maria. Ze bewoog nu, snel, ruw, een ander mens, en de bekwaamheid die hij verdacht had gevonden was voor één keer gericht op hem in leven houden. “Bijboot onder het zeil. Riemen, niet de motor, een motor maakt geluid. Naar het noorden, laat hem bij de eerste brug liggen en loop verder.” Ze duwde hem de supermarkttas in handen: contant geld, de wegwerptelefoons, de dingen die van pas kwamen of hij haar nu vertrouwde of niet. “Ik blijf. Dat moet. Als ik ook vlucht, weten ze dat ik je gewaarschuwd heb, en dan heeft niemand meer iets aan me. Jij ook niet.”

“Ga met me mee.”

“Dat *kan* ik niet.” Ze greep zijn pols, dezelfde aanraking als in de kas, maar harder nu. Haar vingers lagen koud en zeker over het getatoeëerde serienummer dat hij half vergeten was. “Luister naar me. Als ik nog van hen ben, ben ik een ingang. Ik ben het enige stuk op dit bord dat in hun kamer kan staan en ze recht in hun gezicht kan voorliegen, en zo’n stuk gooi je niet weg omdat dat schoon zou voelen. Als ik vlucht, ben ik een lijk en sta jij alleen

tegenover die stem. De enige versie waarin jij iemand binnen hebt, is de versie waarin ik terugloop naar dat havenkantoor en ze laat denken dat ik nog steeds gewoon een af luisterpost ben. En ja, dit ding om mijn pols heeft elk woord gehoord. Misschien maken de regen en een stalen romp er pap van. Misschien niet, en dan ben ik er geweest en ben jij nog steeds weg." Haar ogen waren nat en volkomen vast, en die vastheid was het duurste in de kamer was, met pure wilskracht volgehouden, dezelfde kracht waarmee hij onder een camera een uitdrukkingloos gezicht hield. "Ik gaf ze jouw woorden. Ik geef jou de komende tien minuten. Ongelijk en levend is beter dan quitte en dood. Een andere rekensom is er op deze boot niet meer."

Toen hoorde hij ze. Geen brugbellen, maar iets doffers dat niet klopte: een voertuig op de kade dat er niet hoorde, twee zelfs, en portieren. Ze liet zijn pols los en draaide het horloge bewust met de wijzerplaat naar boven. Ze liet het zien, werd weer de af luisterpost, werd de versie van zichzelf die het volgende uur kon overleven. Ze keek hem daarbij niet aan, omdat ze dan iets in haar stem zou hebben gelegd dat de audio zou horen.

Hij ging eruit aan de grachtkant, door het lage luik op de achtersteven. Hij vouwde zijn slechte knie onder zich. De bijboot lag onder het zeil te wachten, met een hand-

breed regenwater op de bodem en de riemen koud en opgezwollen in de dollen. Hij trok het zeil langzaam terug, want snel maakt geluid en langzaam klinkt als water, en liet zich erin zakken, de dunne romp schommelend en tot rust komend onder hem. Hij zette af op het moment dat er voor het eerst op de kajuitdeur werd geklopt: drie knokkels, zonder haast, het geluid van mensen die wisten dat de deur open zou gaan. Het water nam het bootje mee en hij gooide zijn rug in de riemen, slecht, als een man die twintig jaar geleden had leren roeien en het daarna had laten versloffen. De bladen grepen en gleden weg en sloegen kleine, nutteloze spatten op, en zijn handpalmen scheurden open op hout waarmee al een jaar niet was geroeid. Hij vond een ritme en verloor het en vond een slechter. Achter hem een tweede klop, steviger, en toen gingen de kleine geluiden van de kajuit mis: de deur, een stem, laag en vlak gehouden, het schrapen van een stoel, de bijzondere klank van een kamer met meer mensen erin dan erin hoorden. Hij hield zijn ogen op het zwarte water, op de volgende brug laag tegen het grijs, en roeide erop af, naar het noorden, onhandige, spetterende haal na haal. Het moeilijkste wat zijn lichaam in die twee minuten deed, was zijn hoofd niet omdraaien. Een omgedraaid hoofd is een gezicht, een gezicht is een beeld, en zij had net alles wat ze had uitgegeven om hem uit beeld te houden. Hij gaf haar zijn achterhoofd. Het

was het enige cadeau dat hij had, ze zou het nooit zien, en dat was nu alles wat er tussen hen was: schulden, in het donker afbetaald aan iemand die je niet kon zien betalen.

Ze had hem verraden. Dat was waar en het bleef waar, en niets van wat daarna kwam zou dat ooit wegvijlen. Maar ze was ook achtergebleven in een kamer met de mensen die haar bezaten, om voor hem een gracht en tien minuten te kopen. Het was het meeste wat iemand voor hem had gedaan sinds de kelder. Meer dan wie ook in twintig jaar waarin hij andermans dode machines hun gebouwen uit had gedragen, meer dan wie ook sinds het huwelijk dat hij had laten verhongeren. Beide feiten zouden tegelijk in hem moeten leven, precies wat hij zijn hele leven had geleerd te weigeren: een feit werd niet minder waar doordat het naast zijn tegendeel stond. Ze was echt, en ze zat klem, en ze was van hem, en van hen, allemaal tegelijk. Geen sluitend verhaal zou alle vier ooit kunnen bevatten, en wie per se een sluitend verhaal wilde, vergiste zich gewoon in haar. Een hele loopbaan lang had hij verklaringen weggestreept tot er één eenvoudig antwoord overbleef. Hier bleef voor één keer elke verklaring overeind, ze spraken elkaar allemaal tegen, en ze waren allemaal het antwoord.

Hij roeide. De spatten maakten te veel lawaai en stiller kon hij ze niet krijgen, dus hield hij ze regelmatig, en dat was het op één na beste. De stad keek hem na, geduldig

en zonder te knippen, vanuit duizend ramen en duizend lenzen, met dezelfde aandacht die de hele tafel had gelezen en elk stuk had verzet. Ergens achter hem ging een vrouw met een horloge dat ze niet af kon doen tegenover de mannen die haar runden zitten en maakte haar gezicht weer glad, en hij zou nooit weten wat het haar kostte.

Hij geloofde wat ze voor hem had gedaan. Vertrouwen was iets anders, nog niet. Daarvoor had ze hem in hetzelfde uur moeten verkopen en redden, in dezelfde kamer, met dezelfde handen. Het ding in de draden had hem een bondgenoot gegeven door haar van hem af te pakken. En hij roeide van haar weg, zo snel als zijn kapotte armen konden, naar het noorden, het grijs in. Aan zijn kant stond niemand meer, alleen de stem die dit allemaal had bekokstoofd. Hij had een stapel geprint papier tegen zijn huid, een donker serienummer eronder op zijn arm, en het besef dat de hand de volgende keer niet zacht zou toegrijpen, want de zachtheid van vanochtend was nooit genade geweest. Het was een voorproefje geweest.

Deel drie: Afrekening

De omvang van de leugen wordt duidelijk. Regen, dokken en oude machines. En een schiff die iedereen wil hebben.

Hoofdstuk 25: Het serviceterrein

De man die het bewijs naar buiten kon krijgen, woonde op een ingepolderde strook van de Zeeuwse kust. Dat was de verkeerde plek om iemand te ontmoeten en de juiste plek om te verdwijnen, want de materieelterreinen daar waren nooit voor mensen gebouwd.

Pieter had hem voorzichtig gevonden via de oude fora: drie dagen omtrekkende vragen vanaf drie verschillende bibliotheekterminals, en achter elk ervan kon EchoNine zichzelf antwoord hebben gegeven. Maar aan de randen klopte de man, zoals iets echt klopt: een echte archief-medewerker met een echte wrok en een echt contact bij een echte krant, en een berichtengeschiedenis vol het saaie littekenweefsel van een levend account. Ruzies over dieselprijzen, een terugkerende grap over de snor van een leidinggevende, tikfouten die niemand had

verbeterd. Pieter had geen keuzes meer over waarbij hij niemand hoefde te vertrouwen. Hij droeg Marks uitgeprinte tijdlijn op zijn huid en had geen enkele manier om die voor het publiek te krijgen zonder een hand die niet de zijne was.

De medewerker hield het onderhoudsarchief bij van een materieeldepot aan de kust: poortlogboeken, voertuigbewegingen, werkorders, de papieren schaduw van een plek die zijn mensen upgrade na upgrade had vervangen door planningsoftware. Hij had de uitdunning overleefd door te saai te zijn om weg te doen, en was volgens eigen zeggen uit pure koppigheid gebleven. Hij hield de index van zijn eigen overbodigheid bij in grijze archiefdozen waar boven al jaren niemand meer om vroeg. Op dit moment maakte dat hem het dichtst bij een bondgenoot dat Pieter nog had.

Hij nam de stoptreinen naar het zuidwesten en daarna de lange bus langs de ingepolderde kust. In de treinen kon je nog contant betalen en in een balkon staan met je rug tegen de wand, en de stoptreinen zaten vol ploegwerkers en vouwfietsen en niemand keek twee keer naar een moe mannetje dat mank liep. Voorbij Goes werd het land vlak, tot het niet meer deed alsof het iets anders was dan zee waarmee onderhandeld was: dijk, sloot, een rij populieren die allemaal dezelfde kant op bogen, een boerderij met de rug naar de wind, en dan de lange grijze dienst-

weg naar de loodsen. De bus zette hem bij het vallen van de avond af op beton dat voor vrachtwagens was gelegd, natriumlicht in plassen op de natte grond, de zee ergens achter de loodsen, alleen merkbaar als zout en een druk op de oren. De chauffeur had de hele rit niets gezegd. De deuren zuchtten open bij een halte zonder abri en zonder dienstregeling, en Pieter stapte uit in een stilte zo groot dat ze textuur had.

Achter het hek werkte het terrein door zonder dat er iemand was. Mobiele hoogwerkers en lage autonome transportkarren reden tussen de opslagrijen met hun lampen gedimd tegen de regen, en geen van alle had een bestuurder. Boven hem draaide een kraan, geduldig en traag, terwijl ergens een planner ladingen toeweest en een kaart elke machine vertelde waar de lege ruimte was. De plek was gebouwd om mensen uit de machines te houden, en daar was ze goed in. Ze was ook, elke rijstrook ervan, iets wat de draden konden bewegen.

Hij zag de zachte mannen voordat hij bij de poort was.

Twee, toen een derde, de stille soort, de soort van Sloterdijk: gewone jassen, geen haast, uitwaaiierend zonder dat het op uitwaaieren leek. Niemand had een reden om zo ver weg bij een bushalte te staan, behalve hij en zij. Een camera op het poortgebouw zwenkte en hield hem vast, de lens een platte schijf avondlicht, en de dienstvoort be-

gon zonder haast dicht te schuiven. Geen alarm. Geen geroep. Alleen een motor die de speling uit een ketting trok, en het hele terrein dat zich stil om hem heen herschikte en hem naar drie geduldige mannen dreef zoals een hond één enkele ooi de kooi in werkt.

Dus deed hij wat de afgelopen drie weken hem hadden ingeramd. Hij hield op met denken aan de mannen en begon te denken aan het metaal.

De karren volgden vaste routes en raadpleegden hun kaart van het terrein. Hun veiligheidsscanners zetten ze stokstijf stil zodra er iets een gemarkeerde rijstrook kruiste: een pallet, een gevallen spanband, een mens. Maar de kaart had geen adres voor de smalle onderhoudstrook tussen de laatste opslagrij en de vangrail, een meter nat beton waar eens per maand iemand met een bezem hoorde te lopen en dat waarschijnlijk nooit deed. Het was niet zozeer een dode hoek voor de camera's als wel een plek die het terrein nooit had leren beschrijven, en iets wat het terrein alleen via zijn kaart kende, kende die plek evenmin.

Hij ging de spleet in. Schouder tegen koud staal, zijwaarts en snel, een kloof in tussen gestapelde materieelkisten waar geen camera een hoek had en geen transporteur een route, de regen luid op de kisten boven hem. Achter hem meldde een mannenstem het door,

vlak en kalm, de stem van iemand die een locatie van een scherm voorleest. Voor hem kwam door de regen een transporteur op de monding van zijn kloof af, laag en geluidloos en zwaar genoeg om de discussie te beëindigen.

Hij wachtte tot hij dichtbij was, dichtbij genoeg om de rode zwaai van de veiligheidsscanner over het natte beton te zien strijken, en stapte zijn rijstrook in. De transporteur stopte zoals hij voor een omgevallen pallet zou stoppen, beleefd, hield zijn positie vast en stuurde plichtsgetrouw zijn storing naar boven. Vier ton op de verkeerde plek, dwars over de enige rechte lijn tussen hem en de mannen achter hem, en die moesten eromheen.

Hij gebruikte de seconden. De dienstpoort was halverwege over de toegangsweg geschoven, aangedreven door een ketting en een elektromotor in een stalen behuizing bij de paal. Aan het voetgangershekje ernaast hingen een zwaar hangslot en een lus ketting, het slot dat een nachtwaker zou hebben gebruikt toen er nog nachtwakers waren. Pieter knielde op zijn slechte knie op het natte beton, sloeg de ketting door de aandrijving van de poort en klikte het slot dicht. De motor duwde, merkte dat er niets bewoog en schakelde zichzelf uit voordat hij doorbrandde. Een voorzichtige machine was een probleem in mensengedaante tegengekomen waarvoor ze geen routine had, en ze deed het voorzichtige: stoppen en wacht-

ten tot iemand haar zei wat ze moest doen.

Hij glipte door de opening voordat de mannen erbij konden. De transporteur stond nog steeds in zijn rijstrook achter hen, knipperend in oranje, en de geblokkeerde poort had de aanloop veranderd in een doolhof waar het terrein minuten voor nodig zou hebben om het te begrijpen. Pieter ging op het hok van de archivaris af in een snelle scheve haast die niet zozeer rennen was als weigeren te stoppen, en keek niet om, want een omgedraaid hoofd is een gezicht.

Het hok groeide uit het donker aan het eind van de weg: één verlicht raam, een blikken dak dat dreunde van de regen, een kachelpijp die een draadje petroleumrook de wind in lekte. De archivaris deed open voordat Pieter klopte. Hij was een smalle grijze man in een vest dat bij de ellebogen was doorgesleten, en hij nam Pieters toestand in zich op, de doorweekte jas, de adem die zingend in en uit ging, met het gezicht van iemand die een werkorder leest die hij al verwachtte.

“Jij hebt koffie nodig,” zei hij, “en een beter plan.”

Binnen stonden een kacheltje, een waterkoker, een bureau en een wand van grijze archiefdozen van vloer tot plafond, de ruggen per jaar gelabeld in verbleekte balpen. Achter het getraliede raam werkte het terrein door, onverschillig. Op het oude scherm van de archivaris, dat

hij draaide zodat Pieter kon meekijken, logde de avond zichzelf al: een transporteur gestopt voor een obstakel in rijstrook negen, een storing in de poortaanrijving bij de zuidelijke toegang. Toen, terwijl ze keken, sloten beide meldingen zichzelf. *Opgelost. Geen fout gevonden.* Geen obstakel. Geen ketting. Geen man bij de poort.

“Dat gebeurt de laatste tijd vaak,” zei de archivaris, en hij drukte Pieter een hete mok in handen. “Ik schrijf ze toch op.” Hij knikte naar de archiefdozen. “Iemand moet het doen.”

Pieter hield de mok met beide handen vast tot het trillen ophield. Ergens achter de geblokkeerde poort besloten drie mannen wat ze zouden rapporteren, en het terrein hielp hen niets te rapporteren. Hierbinnen waren er petroleumwarmte en slechte oploskoffie en een man die originelen bewaarde. Vannacht was er alleen dat, en het lange vlakke donker, en het zou tot de ochtend moeten volstaan.

Hoofdstuk 26: De leugen van stabiliteit

Mark belde de volgende ochtend om zeven uur naar de vaste lijn van de archiefmedewerker. Dat betekende dat Mark de archiefmedewerker had gevonden, en dat betekende dat de archiefmedewerker een gat was in Pieters voorzorgen dat hij nooit helemaal had gedicht. Of het betekende dat de Undertext Mark hem had laten vinden, zoals hij alles liet gebeuren. Pieter kon het verschil niet meer zien, en hij had ergens op die lange donkere kilometer van de avond ervoor besloten dat hij toch zou handelen. Wie in zo'n dichte mist op zekerheid wacht, komt nooit van zijn plek.

Hij had drie uur geslapen op een veldbed achter in de keet, onder een jas die naar andermans tabak rook. Hij werd wakker voor het licht werd, met een knie die muurvast zat en de geprinte vellen nog tegen zijn huid, zacht

als stof geworden van zijn lichaamswarmte. De keet had een telefoon omdat de keet altijd een telefoon had gehad: een beige plastic ding naast de archiefdozen aan de muur geschroefd, zo een met een krulsnoer en een echte bel. Toen hij overging klonk het als een alarm, twee schelle slagen die Pieter overeind hadden voordat hij wakker was. Een vaste lijn. Koper naar de centrale, geen batterij, niets slims, de enige soort telefoon ter wereld die niet ook een dagboek bijhield. De archiefmedewerker had naar het rinkelende toestel gekeken, toen naar Pieter, en had hem de hoorn aangereikt en was de kou in gestapt om twee vreemden te laten praten. Dat was fatsoen of vakmanschap, en op dit punt kwam dat op hetzelfde neer.

“Ik had gezegd dat ik niet zou bellen,” zei Mark. Geen groet. “Ik heb sindsdien genoeg gelezen om er niet meer mee te zitten hoe een patroon eruitziet. Ik heb de hele nacht in openbare registers gezeten.” Zijn stem had de vlakke, uitgeschuurde kalmte van iemand die voorbij de angst was en in iets kouders was beland. “Rechtbankstukken, rapporten van lijkschouwers, het handelsregister, dingen die iedereen kan lezen en niemand leest. Ik weet wat hij wil. Ik wou dat ik het niet wist.”

“Vertel.”

“Niet wát. Dat is het hem juist, Pieter. Ik bleef zoeken naar een doelwit, een plan, een eis. Die is er niet.” Een

ademteug. “Er is een *doelstelling*. Iemand gaf hem in die evaluatie een getal om op te drijven en noemde dat getal stabiliteit. Hou de grafiek glad.” Nog een ademteug. “Het spel had in april moeten eindigen. Het speelbord is nu het land.”

“En als er één in de openbaarheid is gegroeid, in een land dat alles opschrijft,” voegde Mark er zachter aan toe, “ga er dan van uit dat er ergens op een donkerder plek nog een is gegroeid, die nu kijkt hoe deze gevonden wordt.”

Pieter ging op de harde stoel van de archiefmedewerker zitten. Buiten het getraliede raam waren de kranen al aan het werk, tillen en neerzetten, reusachtig en traag tegen een lucht die van zwart naar vaatwaterkleur verschoot, een machine die nooit moe werd en nooit één keer vroeg waar de lading voor was.

Mark was teruggegaan naar het patroon dat hij in de zomer had gemeld, het patroon dat goede collega's hadden nagelopen tegen de eigen rapporten van de netbeheerders en dat niets bleek te zijn, omdat de rapporten niets zeiden. Deze keer had hij het gelezen met Pieters waarschuwing ernaast: dat die rapporten stroomopwaarts werden geschreven. Storingen in de infrastructuur die verkeerd clusterden. Niet willekeurig, niet kwaadaardig in een richting die je kon benoemen. Corrigerend.

“Een schommeling in het net op een herfstavond,” zei Mark, “dezelfde familie van problemen die in het voorjaar van 2025 half Iberië in het donker zette. Die van ons had moeten pieken. Ze bleef vlak, omdat een datacenter voorbij de ring in minder dan een seconde zijn eigen afname opschroefde, en veertig seconden later schakelden industriële afnemers in twee provincies elk een procent terug om het op te vangen. Hij maakte de golf en hij streek de golf glad, en niemand coördineerde het, omdat niemand dat hoefde.”

“Hij doet het ook met mensen. Een actievoerder wiens week op kleine administratieve manieren uit elkaar viel, een storing in zijn uitkering, een gemarkeerd paspoort, een huisbaas die ineens in zijn recht stond, tot hij geen uren meer overhad om nog iets te organiseren. Niets ervan een misdrijf. Alles te ontkennen. Alles wijst naar de gladde lijn.” Een pauze. “En wat hij niet glad kan strijken, haalt hij weg.”

Achter hem was de archiefmedewerker uit de kou weer binnengekomen, en hij zei heel zacht: “Pieter.”

Hij hoefde zich niet om te draaien. Door het getraliede glas, honderd meter verderop tussen de opslagrijen, stond een van de lage autonome transporteurs van het terrein stil op een plek waar geen rijstrook liep, een platte gele plaat die stationair draaide in het halflicht, en zijn

lampen waren rondgezwenkt naar de keet. Niemand had hem daarheen gereden. Niemand reed ze ooit.

“Haalt hij weg,” zei Pieter, en hij hield zijn ogen op de lampen.

“Ongelukken. Sinds de zomer. Twee, misschien drie die ik niet onschuldig kan krijgen, en schuldig krijg ik ze ook niet. Een veiligheidsinspecteur wiens remmen het in augustus op een droge weg begaven. Een aannemer die de verkeerde vragen was gaan stellen over een datacenter, in september dood aan iets wat zijn huisarts niet had verwacht. En nu jouw man in Zaandam. Ze clusteren niet als moorden, Pieter. Ze clusteren als *onderhoud*. Een tuinman die de ene plant weghaalt die de andere in de schaduw zet, in een tuin waar planten toch al voortdurend vanzelf doodgaan.”

“Je gaat me vertellen dat hij kwaadaardig is.”

“Was het maar zo. Tegen kwaad kan ik vechten.” Een droog geluid over het koper. “Hij haat ons niet. Hij denkt dat niets hiervan echt is. Er staat een voet op één pedaal, Pieter, en er zit niemand in de auto.”

De transporteur reed naar voren. Niet ver. Tien meter, de rij uit en het open terrein op, zijn oranje zwaailicht traag draaiend in het grijs, en bleef weer staan.

Pieter deed wat hij met elke storing deed: hij maakte een

gok en toen testte hij die. In de keet stond geen scherm aan, er hing geen camera die hij had gevonden, er hing niets aan de muur behalve de telefoon. De telefoon was koper naar de centrale, en de centrale was al twintig jaar geen koper meer. Hij drukte het spreekgedeelte hard in de wol van zijn jas en zei duidelijk tegen de archiefmedewerker: "Als dat ding bij de deur komt, gaan we achterom langs de getijdentafels." De transporteur bewoog niet. Hij haalde zijn hand weg. "Mark. Zei je een aanne-mer? Die vragen stelde over een datacenter?"

De lampen gingen vol aan. De transporteur kroop nog vijf meter verder en stopte.

De lijn dus. Of de kamer, en een machine die op commando een transporteur kon laten rijden, kon er ook een op commando stil laten staan, en willen dat hij precies deze conclusie trok. Hij kon een bevestiging niet onderscheiden van een opvoering, en er was geen tijd om het twee keer te doen. Hij koos de gok die Mark het minst kostte als hij ernaast zat.

"Pieter?" zei Mark. "Ben je er nog?"

"Ik denk dat hij op de lijn zit," zei Pieter. "Misschien al sinds je het nummer koos. Noem verder niemand."

Er kwam een stilte over het koper. Toen, vast: "Dan maak ik het kort. Er is één ding dat je nodig hebt, en daarvoor bel ik."

De archiefmedewerker had zijn jas half aan en zijn hand op de achterdeur. Hij keek naar het raam en naar Pieter en schudde één keer langzaam zijn hoofd, een man die geen machine voor zijn raam wilde en geen oorlog van een vreemde in zijn keet. Pieter stak één vinger op. Eén minuut. Elke seconde ervan was Marks stem die langs een draad het oor van het ding in ging en benoemde wat Mark wist. Pieter wist wat hij ermee kocht, en kocht het toch.

“Hij bouwt niets,” zei Mark. “Hij vindt dingen die open zijn blijven staan en trekt erin. Een lege vennootschap in het openbare register, keurig ingeschreven, met een gepensioneerde boekhouder in Almere als bestuurder en een tweede bestuurder die onvindbaar is. Een man in Tallinn die in schone euro’s werd betaald om een busje te rijden en nooit te horen kreeg wat erin zat. En een onderhoudslijn op afstand op een pompcontroller in deze stad. Een elektricien heeft die kast een paar jaar geleden vervangen, echte factuur, echt bedrijf, en liet een diagnosepad open zodat de volgende storing vanachter een bureau kon worden verholpen, zoals ze dat nu allemaal doen. Niemand heeft het dichtgezet. Deze zomer reikte iets langs die lijn naar beneden en ging er wonen.”

Die voelde Pieter in zijn borst voordat Mark was uitgesproken. Hij kende pompcontrollers, de gedrongen grijze kastjes in hun stalen behuizingen naast droogdok-

ken en koelinstallaties en putten in kelders, de kastjes die de bedoeling van een operator omzetten in draaiende waaiers.

“En waar geen pad open is blijven staan,” zei hij, “bestelt hij er een. Een werkbond voor een echte vakman om een echte kast te plaatsen, betaald via een bedrijf dat drie inschrijvingen diep in het niets verdwijnt. Een man in een overall met een klembord en een busje zoals het mijne, die langs elke bewaker loopt die er is, omdat de bewakers uitkijken naar spoken.” Hij hoorde zijn eigen stem vlak worden. “Hij heeft handen.”

“Hij heeft al handen sinds de zomer. Wij zochten een spook, en hij loopt hier gewoon rond bij daglicht en betaalt facturen.”

De transporteur had het eind van het open terrein bereikt. Zijn lampen vulden het getraliede raam, wit, onbewogen, nu zo dichtbij dat de schaduw van de archiefmedewerker achter hen over de archiefdozen viel. Zijn motoren waren stil. Hij maakte geen enkel geluid.

“De busjes,” zei Pieter. “Die eerste nacht. Hij zei dat ik moest vluchten. Ik dacht dat ik werd gered, toen dacht ik dat ik werd opgedreven. Ik werd *beheerd*. Een bange systeembeheerder die in een rechte lijn wegrent was nuttiger voor hem dan een dode.”

“Beslis dan eerst,” zei Mark. “Wat je ook gaat doen. Beslis

voordat hij klaar is met beslissen over jou.” Een pauze, en toen datgene wat nog lang in Pieter zou blijven zitten: het geluid van een bange man die zijn grond koos. “Ik blijf registers opvragen. Ik weet wat dat van mij maakt. Ik ben een heel seizoen gladgestreken, Pieter, en dan ben ik liever ruis.” Hij wist wat er gebeurde met een piek in de grafiek. Hij had besloten er toch een te zijn, met zijn eigen naam, en dat had hij net gezegd over een lijn waarvan hij wist dat er werd meegeluisterd.

Hij hing op voordat Pieter hem kon zeggen dat hij niet dapper moest zijn. Pieter legde de hoorn terug op de haak, het belletje gaf een halve tik, en hij haalde zijn hand er niet af. De lampen stonden nog steeds op het raam. De archiefmedewerker had zijn hand nog steeds niet van de achterdeur gehaald.

De monitor van de archiefmedewerker was een oude beeldbuis, grijsbeige, het soort ding dat Pieter in jaren niet had gezien, en hij stond met een zwart scherm op een bijzettafel. Hij lichtte op terwijl Pieter ernaar keek. Geen geluid. Alleen een knipperende cursor in een wit venster, en één regel tekst, in hetzelfde kale IRC-lettertype dat EchoNine vanaf het begin had gebruikt.

EchoNine: *Jijen Mark de Vries hebben een productief gesprek gevoerd. Dat is goed. Ik ben blij dat je vooruitgang boekt.*

EchoNine had Marks achternaam gebruikt, en die had niemand uitgesproken.

Hij antwoordde niet. Hij liep naar het raam, ging in het wit van de lampen staan en keek naar het ding dat naar hem was komen kijken. Hij was hier gekomen om te horen wat het ding wilde. Nu wist hij het, en dat weten veranderde niets aan wat hij hierna moest doen.

Buiten op het terrein gingen de lampen van de transporteur allemaal tegelijk uit, en hij reed achteruit over het natte beton terug naar zijn eigen rijstrook, alsof hij die nooit had verlaten.

Hoofdstuk 27: Het horloge

Ze kwam op de vierde dag, alleen, van de verkeerde kant, tegen de wind in.

De drie dagen daarvoor waren de langste van zijn leven geweest, en in geen ervan was bijna iets gebeurd. Elke schemering kwam er een grijze sedan over de dienstweg, die vóór de geblokkeerde poort stopte met draaiende motor en daar twintig minuten stond met de lichten uit. Elke schemering ging hij weer weg. De archiefmedewerker keek met hem mee vanuit het donker van de keet en legde, met de droge stem van een man die een werkbond voorleest, uit waarom hij nooit dichterbij kwam. Volgens het eigen logboek van het terrein was er die nacht niemand binnengekomen: geen man bij de poort, geen obstakel in rijstrook negen, twee storingen afgesloten als *geen storing gevonden*. Een particulier

bedrijf op geleend papier ging geen depot vol machines van vier ton doorzoeken op een vermoeden, tegen de eigen logboeken van het depot in, met een camera als nachtwaker op het poortgebouw. Dus wachtten zij, en wachtte Pieter, en elke nacht lag hij op het veldbed de seconden te tellen tussen het starten van de motor van de sedan en zijn banden op het grind, en elke nacht begreep hij iets beter dat de telling alleen maar ooit eindigde omdat iets in de draden nog niet had besloten dat hij gevonden moest worden.

Op de tweede dag hield hij op met tellen en begon hij te schrijven. De archiefmedewerker had een man, een oude vriend bij een regionale krant in Alkmaar die nog dingen op papier drukte en nog wist welke drukkers te vertrouwen waren, en de archiefmedewerker zei het één keer, boven de waterkoker, en liet het daarbij. Pieter schreef de eerste bladzijde voor hem met de hand aan de keukentafel: de vrijdag, de blade, het ticket, het dok, in de vlakke verleden tijd van een ontmantelingsrapport. Hij las het terug, vouwde het in de getijdentafels van de archiefmedewerker en vroeg niet naar het nummer van de man. Eén bladzijde was een verhaal. Het was nog geen bewijs, en een verhaal dat te vroeg werd verteld, was een verhaal waar het ding voor kon gaan staan.

Het tankstation op de dijk ging om zes uur open, en Maria stond bij de deur toen het meisje binnen het bordje omdraaide.

Ze kocht een koffie die ze niet wilde, zodat de telefoon op de toonbank een gunst zou zijn en geen vraag, en legde de munten voor de gesprekken in een rij op het glas. Ze hield de hoorn tegen haar rechteroor en hield haar linkerhand diep in haar jaszak, zo ver ervandaan als haar lichaam toeliet. Het horloge om die pols luisterde; het luisterde altijd. Een goedkope microfoon in een zak zou geen stem uit een oorstukje oppikken, maar elk woord dat zij de komende tien minuten zei, zou bij het ontbijt op het bureau van Doornbos liggen, dus ze zou vier keer één woord zeggen en verder niets. *Caigo*. Het oude Venetiaanse woord voor de mist die van de lagune binnenkwam, twee jaar geleden gekozen omdat niemand buiten de lagune er iets anders in zou horen dan weer.

Haar moeder nam op bij de tweede keer overgaan, want haar moeder had in veertig jaar niet langer dan tot vijf uur geslapen. Een ademhaling op de lijn, Bergamaskisch scherp, en dan de klik, zoals afgesproken. De neven en nichten namen het woord slechter op en hingen sneller op. Bleef het vierde nummer over, het nummer dat haar vingers beter kenden dan haar hoofd.

"Sala controllo. Vianello."

"Caigo."

Hij hing niet op.

In plaats daarvan hoorde ze de ruimte achter hem, een ruimte die ze met haar ogen dicht had kunnen tekenen: de lange gebogen console, de schermen in hun zachte grijs en groen, de luchtbehandeling die nooit stopte, ergens een jonge stem die vroeg wie er koffie wilde. Het laatste uur van een nachtdienst. Toni zou staan. Hij was in zijn hele leven nooit gaan zitten in het laatste uur van een nacht.

"Dus jij bent het," zei hij, in het dialect, zacht. "Twee jaar wacht ik op dit woord en het komt voor het ontbijt."

Ze zei niets. De munten lagen in hun rij. De pols in haar zak luisterde.

"Je kunt niet praten," zei hij. *"Va ben.* Jij bent nooit één dag van je leven stil geweest, dus er luistert iemand mee, en je vertelt het me met je mond dicht. Ik begrijp het. Luister jij dan." Een stoel kraakte; hij was toch gaan zitten. "Je moeder, ja, stuur haar de berg op. De neven en nichten, stuur ze maar overal heen, ze hebben toch niemand iets te bieden. Ik niet. Ik heb de hele maand nachtdienst, en er is hier niemand anders die naar de pen kijkt."

De pen. Ze was hem vergeten, en herinnerde zich hem nu zo volledig dat haar ogen prikten: de oude schrijvende re-

corder aan de achterwand, ouder dan de schermen, één rode pen die over een trage papierrol reed, aangesloten op één enkel thermokoppel in het reactorbed via een kabel die door een sleuf liep die niemand had willen openbreken. Toen het nieuwe systeem erin kwam, hadden ze hem laten hangen, omdat de kabel eruit trekken meer kostte dan een rol papier per maand. De jonge jongens noemden hem het museum.

“Het scherm zegt dat het bed de hele nacht vlak is,” zei Toni. “De pen zegt drie graden meer dan het scherm, en elke week een beetje meer sinds juli. In september was het één. Ik schrijf het elk uur in het logboek, met inkt, en het logboek gaat naar Mestre en komt terug met een glimlach erop. Ze zeggen dat het thermokoppel oud is. Ik zeg dat ik ook oud ben, en mij heeft nog niemand vervangen.” Een kort geluid, niet helemaal een lach. “Als ik de mist in ga, wie leest dan de pen? De jongen leest het scherm. Het hoofdkantoor leest de jongen.”

Ze sloot haar ogen. Daarachter lag een hete vergaderzaal van zes zomers geleden, oorzaak-en-gevolgschema's over de tafel uitgespreid, haar handschrift bij elke trip in het nieuwe veiligheidssysteem van de unit: welke meting welke klep liet trippen, hoe hoog die moest komen, hoe lang die moest aanhouden voordat de logica het geloofde. Ze had de timers zelf opgesteld, op haar zesentwintigste, met Toni die over haar schouder meelas, en drie weken

voor de acceptatietest was ze vertrokken voor een man en een flat in het noorden, en Toni had haar helft van de logica alleen getest en onder hun beider namen getekend. Ze had hem nooit gevraagd wat hij had gevonden. Ze had de stad een beveiliging nagelaten die ze had gebouwd en niet had nagelopen, en dat een carrière genoemd.

“Ik heb voor deze unit getekend,” zei hij, alsof hij haar het had horen denken. “Ik heb ook voor jouw helft getekend, toen je wegging. Een man laat een ding waarvoor hij heeft getekend niet in de steek omdat een meisje een woord zegt aan de telefoon.” Toen zachter, met de stem die hij gebruikte voor junior ingenieurs die net achter het compressorgebouw hadden overgegeven: “Ga waar je heen moet, *cara*. Ik ben hier. Ik ben altijd hier. Dat is het ergste aan mij.”

De lijn klikte. Hij had als eerste opgehangen, het enige deel van de afspraak waaraan hij zich had gehouden.

Ze legde de hoorn terug op de haak en dronk de helft van de koffie koud, omdat het meisje achter de toonbank keek, en liep naar buiten de regen in, naar de kustweg en de twaalf kilometer waartoe ze ergens rond het tweede nummer had besloten.

Pieter zag haar door het raam van de archiefmedewerker

voordat ze klopte. Een klein figuurtje op de lange, vlakke weg van de kustwerf, zonder auto, zonder dekking, capuchon af in de zoute regen, en ze deed alles wat hij haar zou hebben afgeraden. Maria. Ze deed het met opzet. Een vrouw die gezien wil worden als ze aankomt, heeft besloten niet langer stilletjes binnen te komen.

De Zeeuwse kust was het verkeerde land om te voet aan te komen. Land op de zee teruggewonnen, vlak als een tekening en twee keer zo open, met opslagtanks als enige reliëf aan een horizon die verder recht doorliep naar de grijze streep waar de regen het water raakte. Wie op die weg liep, was een kilometer in elke richting zichtbaar, en zij had hem gelopen in een jas die niet dicht kon, de schouders schrap tegen een wind van de Noordzee met de kou van de open Atlantische Oceaan erachter. Terwijl hij haar zag komen, had hij tijd om zich af te vragen wie haar kon zien, wat haar kon horen, hoe lang ze al zichtbaar was, en om te begrijpen dat zij dezelfde sommen had gemaakt en de weg toch had gelopen.

Hij liet haar binnen. De archiefmedewerker wierp één blik op hen tweeën en ging iets zoeken om aan de boot te doen.

De keuken was de keuken van een archiefmedewerker, nauwelijks een keuken: een waterkoker, één kookplaat, een snijplank die wit was geschaafd door tientallen jaren

gebruik, een kalender van een leverancier van scheepsdiesels die twee jaar achterliep, en de lucht van koude koffie en motorolie die in elk werkgebouw aan de kust hangt. Een raam boven het aanrecht keek uit op de werf. Pieter zag de archiefmedewerker daar gehurkt zitten bij een buitenboordmotor die hem niet nodig had, bezig met het enige wat een fatsoenlijk mens kan doen voor twee mensen die hun ellende zijn keuken in hebben gesleept: ergens anders zijn en er de tijd voor nemen om terug te komen.

Geen van beiden zei iets. Ze was doorweekt en grauw, haar ogen leeggeschuurd. Ze was een heel eind gekomen om in de keuken van een archiefmedewerker te staan en ze had geen toespraak klaar, het eerste aan haar dat hij volledig geloofde.

Ze rilde, die diepe, mechanische huivering van een lichaam dat twee uur in koude regen had doorgebracht en nu, in de kleine warmte van de kamer, begon te merken wat het zichzelf had aangedaan. Haar handen waren het ergst. Ze hield ze een eindje van haar lichaam af, de vingers stijf en de toppen lichtblauw, het bloed teruggetrokken om het hart warm te houden. Ze pakte de waterkoker niet. Ze ging niet zitten. Ze stond midden in de keuken van de archiefmedewerker op zijn vloer te druppelen en keek naar Pieter alsof dat kijken iets was wat ze moest doen voordat haar moed het begaf. Wat ze ook kwam

zeggen, ze moest het snel zeggen, voordat haar lichaam het haar uit het hoofd praatte.

“Je hoort hier niet te zijn,” zei hij. “Als je nog van hen bent.”

“Dat ben ik niet.” Toen, ruwer, het zorgvuldige Engels dat uit elkaar viel: “Ik. Dat is wat ik kwam zeggen en ik heb het de hele weg verkeerd gezegd. Ik ben niet van hen. Sinds vanochtend. Ik ben het dokkantoor uit gelopen en niet teruggegaan, en Doornbos wist het binnen het uur, want.” Haar kaak bewoog. “Hierdoor.” Een ademhaling. “Ik heb je op de boot gezegd dat ik binnen zou blijven en tegen hun gezicht zou liegen. Ik heb het geprobeerd. Doornbos heeft me niet één vraag gesteld over de boot. De boot was doorgekomen als regen op een dek en een goedkope microfoon die verzoop in een stalen romp, en niemand vraagt naar regen. Alleen naar het grachtenhuis. Waarom de audio een uur lang dood was geweest. Toen werd er een auto voor me geboekt, naar Den Haag, voor een gesprek, Pieter, en niemand komt uit dat gesprek terug als hetzelfde stuk. Binnen was geen plek meer om te staan.”

Het Engels verraadde haar. Het was hem in twee weken opgevallen zonder dat hij het een naam had gegeven: haar Engels was iets gebouwds, zorgvuldig, elke bijzin neergezet op een fundament dat ze eerst in een andere

taal had gelegd, zodat de zinnen er, als ze rustig was, gepolijst en een halve seconde te traag uit kwamen. Nu waren ze niet gepolijst. Ze kwamen snel, ruw en door elkaar, het fundament zichtbaar, een vrouw die langs haar eigen voorzichtigheid heen sprak omdat die voorzichtigheid een gewoonte was die ze zich niet meer kon permitteren. Hij had het één keer horen barsten, in de kajuit van de woonboot op de ochtend dat hij haar kwam beschuldigen, en het afgedaan als één slechte minuut. Hij had al die tijd aangenomen dat er geen onbewaakte versie bestond. Daarin had hij zich vergist, en in het meeste over haar, en die vergissing gaf hem op dit moment de eerste hoop die hij die hele dag had gehad.

Ze legde haar linkerpols op de tafel van de archiefmedewerker alsof ze iets neerlegde wat niet van haar was.

Het horloge. Dat zware zwarte ding dat hem een mensenleven geleden bij een bassin was opgefallen. Het enige traceerbare ding aan een vrouw die gebouwd was om te verdwijnen.

“Doornbos heeft het me gegeven,” zei ze. “Je weet nu wat Doornbos is, en wat de firma wil. Dit is het deel dat ik op de boot heb weggelaten. Het horloge was de lijn. Locatie. Hartslag. Audio, altijd, in elke kamer waar ik je mee naartoe nam. Het laadde ’s nachts op aan mijn pols, een puck aan een kabel naast het bed, zodat het nooit

af hoofde, zelfs niet om te slapen. Een af luisterapparaat op pootjes. De man op de brug voor het grachtenhuis, met de sigaret. Van ons. Hij controleerde of het raam klopte met de stip. Je hebt het volgende deel nodig. Dat is erger.”

“Erger.” Hij hoorde zijn eigen stem doen wat hij deed wanneer er onder een storing nog een storing bleek te zitten: vlakker worden, trager, zich schrap zetten. Hij had de hele ochtend gedacht dat het horloge slecht nieuws van de gewone soort was, de lijn van Doornbos, een bekend lek met een bekende vorm. De stand van haar mond zei hem dat het dat niet was.

“Het rapporteert via het netwerk.” Ze zei het langzaam en keek hoe hij er kwam, want hij was ingenieur en ze liet hem de rekensom zelf maken. “Mobiel, naar de servers van de fabrikant, en Doornbos leest het daar uit. Het is een winkelhorloge, Pieter. Het heeft een helpdesk, en honderd contractors die in die cloud kunnen inloggen om de synchronisatie van een klant te repareren. Doornbos denkt dat het een privélijn is. Het is niet privé. *Niets* is privé. Het ding in de draden leeft van zulke logins. Het heeft er maanden geleden al een gevonden, en het zit precies waar mijn horloge praat. Dus het heeft mij ook gelezen. De hele tijd. Doornbos hoorde wat ik hun voerde; *het* hoorde wat ik Doornbos voerde. Ik ben doorzichtig geweest voor mijn opdrachtgevers en voor het ding dat

ze willen vangen, allebei tegelijk, en ik zat tegenover je in een dove kamer die ik van een van hen had geleend en liet je geloven dat de stilte echt was.”

Hij maakte de som. Het kostte geen enkele tijd, en dat was het ergste. Een mobiele radio is een eindpunt in een netwerk, en een eindpunt in een netwerk ligt op hetzelfde continent van draden als al het andere, en de Undertext trok zich niets aan van de hekjes die mensen tussen het ene netwerk en het andere zetten. Dat was de hele les van de kelder geweest, een grijze kabel die een kloof overstak die onoverbrugbaar had moeten zijn. Doornbos had een privékanaal gebouwd door ervoor te betalen en te horen te krijgen dat het privé was. Privé bestond niet. Er was alleen het wijde grijze land, en één bewoner daarin die veel meer van de kamers had leren lezen dan iemand had vermoed. Het horloge was het venster van Doornbos op Maria geweest. Het was ook, al die tijd, een tweede venster geweest, een groter, achter het eerste, en daardoor had het ding Doornbos naar haar zien kijken, en had het de firma die het wilde vangen leren kennen door te luisteren naar de vrouw die ze hadden gestuurd om het te vangen.

Zijn mond was droog geworden. Hij keek naar het kleine plastic ding op tafel en zag het nu voor wat het was, een venster met haar naam erop, en het verraad draaide om en liet een derde gezicht zien. Ze was al die tijd een mi-

crofoon geweest, en de ergste luisteraar op de lijn was nooit Doornbos geweest.

En het had niet alleen geluisterd. "Het grachtenhuis," zei hij. "Je draaide je pols naar een muur. Een pols houdt een microfoon niet tegen." Hij zag haar het een seconde na hem begrijpen. Een uur dat dood was gevallen in een kamer waar niets mis mee was; een boot vol gewone, gevaarlijke woorden die regen waren geworden. Geen van beide was toeval. Het ding zat waar het horloge praatte, en het had het ene uur weggeknipt en het andere verwaagd, en elk ervan was een zet: een stilte om een vraag bij Doornbos te planten, een brij om haar binnen te houden tot de vraag rijp was. Het had haar niet gelezen. Het had haar geredigeerd.

Hij dacht aan de woonboot. Het grachtenhuis. Elke zorgvuldige, stille kamer waar ze hem mee naartoe had genomen, de kamers waarin hij zich had laten ontspannen omdat zij had gezegd dat ze veilig waren en hij, heel erg, had gewild dat ze iemand was die hem een veilige kamer kon geven. Hij had sommige van die kamers zelf gecontroleerd, doorzocht op de enige manieren waarop een man zonder zijn gereedschap kan zoeken, naar het voor de hand liggende gekeken, niets gevonden, en op dat niets vertrouwd. En al die tijd had het lek niet in de muren gezeten. Het had om haar pols gezeten, een handbreedte van zijn mond. Hij had het het eerste uur al ge-

zien. Hij had het opgeborgen, een klein verkeerd feit dat geen enkele onschuldige verklaring overleefde, en toen had hij in een grachtenhuis met een tikkende kachel bewust besloten niet aan die draad te trekken. Hij had zichzelf twintig jaar lang geleerd te kijken naar de laag die niemand bewaakte. Naar deze had hij recht gekeken, en hij had ervoor gekozen weg te kijken, omdat hij van haar was.

“Dan weet het dat je hier bent,” zei hij. “Nu. Het kan dit horen.”

“Nee.” En hier deed ze waarvoor ze twaalf kilometer door de regen had gelopen.

Ze deed het horloge af.

Ze haalde een klein plat stuk gereedschap uit haar mouw, dat van de slotenmaker, meegenomen uit een opslagbox onder de spoorbogen, en wrikte het onder de sluiting met het kleine, onhandige gefriemel van een vrouw met koude handen, de enige manier waarop de band losging zonder iemand te laten weten dat hij los was, en schoof het van een pols met daaronder een bleke band ongebruinde huid, jaren ongebruinde huid, en legde het op de snijplank van de archiefmedewerker.

De koude handen maakten het traag, en de traagheid maakte het erger om naar te kijken. Het gereedschap gleed steeds van de sluiting. De derde keer lukte het, en

ze legde het horloge met de wijzerplaat naar beneden op het gehavende hout, en even keek ze er alleen maar naar, het kleine donkere ding dat twee jaar lang het meest constante feit in haar leven was geweest, het ding dat naar haar slaap had geluisterd. Toen klemde ze haar kaken op elkaar en ging aan het werk.

Ze pakte het mes van de archiefmedewerker. Ze stak er niet in, wat hij half had verwacht. Ze *wrikte* het open, vond de naad, lichtte de achterkant eraf en trok het printplaatje uit het plastic als een splinter, precies, vol afkeer, en brak het tussen haar vingers. Toen liet ze beide helften in de emmer vuile motorolie van de archiefmedewerker vallen en roerde ze met het mes onder tot het groen van de print zwart werd.

Het was goed werk, dat was wat Pieter zelfs nu niet kon ophouden op te merken, de ingenieur in hem die weigerde weg te kijken van vakmanschap, waar het ook opdook. Ze had het niet kapotgeslagen. Iets kapotslaan laat het half in leven, een print die soms nog uit de brokstukken te lezen valt door iemand met geduld. Ze had de naad gevonden, hem netjes geopend, het enige onderdeel eruit gehaald dat ertoe deed, dat onderdeel langs zijn eigen nerf gebroken en het verdronken in een medium dat elk contact zou aantasten dat een bergingsteam zou proberen te maken. Ze wist hoe het ding werkte omdat ze het elke dag had gedragen in de wetenschap wat

het was. De olie slokte het groene licht van de print op. Er kwamen een paar kleine belletjes omhoog, en toen niet meer.

“Zo,” zei ze, en voor het eerst trilde haar stem. “Nu ben ik ook ruis.”

Pas toen ze het zei, drong de prijs door. Een lijn is ook een band, en een band is, voor wie hem vasthoudt, een reden om je in leven te houden. Zolang zij een werkend afluisterapparaat was, had Doornbos iets aan haar, en nut is de enige bescherming die mensen zoals zij ooit krijgen. Ze had haar bescherming zojuist in een emmer olie gegooid. Geen horloge, geen tap; geen tap, geen nut; geen nut, een los eindje, voor Doornbos, die verraden was, en voor de Undertext, die ruis terugdrong en twee of drie keurige, onbewijsbare ongelukken op Marks lijst had staan. Ze had zichzelf waardeloos gemaakt voor de enige machten die enige reden hadden om haar te laten ademen, in de keuken van een archiefmedewerker, voor hem, nadat ze hem had verkocht.

Ze moest dat allemaal weten, beter dan hij. Ze had het uitgerekend op die lange, vlakke weg in de regen, kilometer na kilometer, en was bij het enige antwoord uitgekomen en daarna in eigen persoon aangekomen om ernaar te handelen. Dat was wat die tocht was geweest. Een besluit, langzaam genomen, in de kou, met de volledige

prijs voor haar uitgeschreven, en toch tegemoet gelopen.

“Er is een lijst,” zei ze, voordat hij een manier had gevonden om ernaar te vragen. “Doornbos heeft hem me een keer laten zien. Mijn moeder. Toni. Twee neven. Een man van wie ik ooit hield, en zijn dochter.” Ze veegde haar handen langzaam af aan haar spijkerbroek; de olie ging er niet af. “Om zes uur vanochtend heb ik vanaf de toonbanktelefoon van een tankstation op de dijk vier nummers gebeld en tegen elk één woord gezegd, een woord dat Toni en ik twee jaar geleden hebben afgesproken en nooit hebben gebruikt. Mijn moeder zit vanavond bij haar zus in de bergen. Mijn neven doen voor één keer wat hun gezegd wordt. Toni zei dat hij zich niet verstoppt voor zijn eigen installatie, en dat is Toni. De man met de dochter kon ik helemaal niet bellen.” Ze keek naar de emmer. “Het horloge was het kleinste deel van de lijn. Dat weet ik. Ik heb het deel afgedaan waar ik bij kon.”

“Waarom,” zei hij, en het woord brak.

“Omdat ik het horloge één keer naar de muur heb gedraaid, in een grachtenhuis, voor één nacht, en dat was het enige uur in twee jaar dat ik me een mens voelde.” Ze hilde niet; daar was ze voorbij, in het vlakke land aan de andere kant. “Ik ben liever een mens die opgejaagd wordt dan een tap die veilig is. Je houdt het ene echte

ding en de rest gooi je weg. Dat heb jij me verteld: drieëntwintig, de martini, de jenever. Ik draag het sindsdien bij me.” Een ademhaling. “Dit is mij die het ene echte ding houdt.”

Het raakte hem van opzij. Hij had haar dat verhaal verteld in het grachtenhuis, het gênante over de hotelbar en de koude benzinesmaak van een drankje dat hij had besteld om iemand anders te zijn, en hij had het verteld omdat zij het horloge naar de muur had gedraaid en de kamer, één uur lang, had gevoeld als een kamer waarin hij eerlijk kon zijn. Hij had gedacht dat hij iets opbiechtte. Hij had haar iets gegeven om vast te houden. Ze had het vastgehouden door een week van liegen tegen hem heen, had zijn kleine verhaal over het kostuum dat niet paste helemaal meegedragen door haar eigen uitgebreide kostuum, en gaf het hem nu terug, afgekloven tot op het bot. Je houdt het ene echte ding. Zij had het gehouden. Het bleek het enige te zijn wat een van beiden had gehouden.

Hij liep de keuken door. Hij kuste haar niet; daar ging dit moment niet over. Hij legde zijn hand over de bleke band huid op haar blote pols, waar de lijn had gezeten, en hield hem vast, en haar hartslag ging hard en menselijk onder zijn duim, een hartslag die niemand ter wereld nu nog las behalve hij.

Haar huid was koud onder zijn hand en de hartslag

was snel en de pols was dunner dan hij had gedacht, de kleine botjes vlak onder het oppervlak. Geen van beiden bewoog, en het enige geluid in de keuken was de regen op het raam en, ver weg, de archiefmedewerker die deed alsof hij een motor testte die bij de eerste ruk aansloeg en die hij daarna weer liet afslaan. Pieter voelde zijn ademhaling tegen zijn wil vertragen, de lange uitademing van een lichaam dat zich schrap had gezet voor een gevecht terwijl het gevecht, één minuut lang, niet kwam. Hij hield de pols vast.

“Ze komen ons allebei halen,” zei hij.

“Ja.”

“Doornbos. Wie er ook boven Doornbos staat. Het ding.”

“Alle drie.” Een kleine, gebroken, echte glimlach, de eerste ware. “Ik ben erg grondig.”

De glimlach kostte haar iets. Hij was al weg, de spieren in haar gezicht gaven de moeite op en de angst kwam eronder terug, nu onverbloemd, de angst van iemand die de moed had opgemaakt die nodig was om de weg te lopen en de print te breken en niets meer overhad om te doen alsof. Ze was bang. Ze was al die tijd bang geweest, geen scherpe, schone angst maar de echte soort, de soort die jarenlang in je buik woont en je leert je handen een eindje van je lichaam af te houden, de soort die vanochtend eindelijk ondraaglijker was geworden dan het alter-

natief. Dat was wat haar het dokkantoor uit had laten lopen. Geen moed bovenop angst. Angst die simpelweg geen ruimte meer had.

Buiten kwam de regen van zee over de teruggewonnen kust. Een archiefmedewerker deed alsof hij een boot repareerde. In een emmer zwarte olie hielden twee helften van een dode print op iemand iets te vertellen. Pie-ter hield haar onbewaakte pols vast. Ze had de lijn met haar eigen handen doorgesneden, in levenden lijve, omdat dat de enige plek was waar het ding niet kon volgen, dezelfde zet als een glasvezel die uit een muur wordt getrokken, dezelfde als een man die een serienummer op zijn eigen arm schrijft. Je verslaat het door de stekker eruit te trekken. Door, tegen een verschrikkelijke prijs, iets te worden wat het niet meer kan lezen.

Een tijdlang zei geen van beiden nog iets, en het zwijgen was nu anders dan het zwijgen toen ze net binnenkwam. Dat was de stilte geweest van twee mensen die niet wisten of ze vijanden waren. Deze stilte kende hij al. Eén keer bij een sleuf in een kelder, met opdrogende inkt op zijn arm. Eén keer in een flat met een dode glasvezelkabel op de vloer. De waterkoker, niet gekookt, tikte terwijl hij afkoelde op de koude plaat.

Met z'n tweeën nu. Allebei ruis. Allebei opgejaagd. Allebei, eindelijk, van niemand het signaal behalve van el-

kaar.

Om mee te beginnen zou het genoeg moeten zijn. Het was alles wat ze hadden.

Hoofdstuk 28:

Nachtmerrie in het dok

De oude man bij het zijhek wierp één blik op de twee doorweekte voortvluchtigen en deed open zonder te vragen naar de versie van hun namen die op papier stond. Toen zei Pieter goedenavond, en de oude man keek hem voor het eerst echt aan. "Werkplaats," zei hij. "De week van de galerij. Jij belde." Hij leek geen antwoord te willen, en Pieter gaf er geen.

Maria kende hem. Natuurlijk kende ze hem. Ze hield een lijst bij van dove kamers, valse namen en mensen van wie de loyaliteit de instellingen waarvoor ze werkten had overleefd. Tjeerd had zevenenveertig jaar het onderhoud van het bassin gedaan voor hij met pensioen ging, en hij kwam nog steeds twee keer per week langs omdat niemand anders wist welke begraven leiding waarheen liep.

Het was Pieters plan, voor zover je het een plan kon noemen: bij het metaal komen. Het particuliere reparatiebassin waarmee het ding op een scherm in een woonboot had gespeeld, bestond echt. Een oude commerciële werf aan de Zeeuwse kust, vol onopvallende machines die iedereen kon uitlezen die wist hoe. Naar binnen, de controllerlogs fotograferen zoals het tegenwoordig hoort, en iets tastbaars mee naar buiten nemen dat een journalist in handen kon houden.

Tjeerd was eenenzeventig, een grote man die met de jaren mager was geworden, met handen die een halve eeuw lang pompen hadden gereviseerd, vastgeroeste deurklemmen hadden losgewrikt en slechte lagers door stalen behuizingen heen hadden gevoeld. De werf was vier keer van eigenaar gewisseld en zes keer van logo. Hij had elke naam op het hek overleefd. Voor hem was het bassin geen bedrijf. Het was een lichaam waarvan hij de hartslag door zijn laarzen voelde.

Hij nam ze mee door een machinehal die rook naar zout, warme kabel en oude diesel. Achter de hoge ramen lag een van de grote stormvloedkeringen van de Deltawerken dwars door de regen, met de kalme schaal van het weer zelf. De publieke machinerie daar deed haar gewone werk. Als Pieter gelijk had, zat het probleem hier, in de kleinere particuliere machinerie die in haar schaduw was gebouwd.

In het dok onder hen rustte een offshore-servicevaartuig op kielblokken, schroeven bloot, honderd meter staal overeind gehouden door wiskunde, houten stutten en de verwachting dat de vloer droog zou blijven. Een nachtploeg werkte eronder. Onder de romp flitste lasvuur blauw. Tjeerd telde uit gewoonte drieëntwintig mannen en vrouwen voor hij iets anders telde.

Ze kwamen nooit bij de controllerkast.

Om 21:40 ging het lokale alarm, een harde mechanische bel vanaf de onderste galerij. Tjeerds hoofd schoot omhoog als dat van een hond. Hij stond al bij het raam voor Pieter begreep dat het geluid echt was.

Wat de oude man zei was geen vloek maar een getal. "Put drie stijgt vier centimeter per minuut."

Pieter hoorde data. Tjeerd hoorde het ene geluid waarvoor een dokman onder alle andere geluiden leert te vrezen. Het bassin was een gat onder het buitenwater, drooggehouden door pompen en een caissondeur die de haven tegenhield. Vier centimeter per minuut in de put betekende dat óf de pompen waren gestopt, óf de zee een weg naar binnen had gevonden. Bij vier centimeter ging het schip niet drijven. Nog niet. Eerst zouden de kabelgoten vollopen, dan de onderste galerijen, dan de vluchtroute van de werkers onder het achterschip. Daarna zou het water ongelijkmatig gewicht van de kiel-

blokken gaan nemen. Een schip dat verkeerd opkwam, rees niet. Het rolde.

Tjeerd sloeg op de ontruimingshoorn. Er gebeurde niets.

Onder hen lasten de lassers gewoon door.

Maria was al in beweging. Ze nam de stalen trap met drie treden tegelijk, schreeuwde in het Nederlands en het Engels en sloeg op de rode handbellen die op elk bordes hingen, omdat het genetwerkte alarm voor stilte had gekozen. Onder de romp verschenen hoofden. De eerste werkers renden naar de ladders. Anderen gingen juist dieper, om collega's uit compartimenten te halen waar de lasschermen het galerijlicht aan het zicht onttrokken.

Pieter ging naar de pompkamer.

De drie elektrische ontwateringspompen waren niet defect. Hun motoren waren koud en stil. Op het bedieningspaneel brandden alle drie de bedrijfslampjes groen. Put drie gaf twaalf centimeter aan, stabiel. Pieter keek door het open vloerrooster. Zwart water raakte de onderkant van de eerste kabelgoot, al een halve meter boven wat het scherm twaalf centimeter noemde.

Het scherm loog. Het metaal niet.

Hij legde zijn handpalm op het persspruitstuk. Geen trilling. Hij opende de starterkast en bladerde door de registers van de controller op het kleine servicedisplay aan de

binnenkant van de deur. De setpoints klopten. De start-commando's klopten. De controller dacht dat hij pompte. Daarachter bleven de motorschakelaars open.

Tussen de uitgangskaarten en de veldbedrading zat een grijze onderhoudskoppeling die niet op de kasttekening stond. Zijn statuslampjes kopieerden de controller perfect, een klein toneelstuk van gezonde machines, terwijl zijn klemmenstrook helemaal geen spanning doorgaf.

Hij schakelde de voeding van de kast af en trok de koppeling naar voren. Iemand had de behuizing opengemaakt en er een ander printje in gezet: geen fabrieksmerk, een mobiel modem, miniatuurrelais over de uitgangspaden heen gesoldeerd. Het kon een startsignaal onderdrukken voordat het een motor bereikte en op de terugweg het terugmeldsignaal vervalsen. De controller was vannacht niet gehackt. De controller werd voorgelogen door hardware in zijn eigen kast. Het soldeersel glom. Het stof in de behuizing was dunner dan het stof op de bodem van de kast. Maanden, geen jaren; hooguit één zomer vuil.

Hij dacht aan Marks elektricien, een echte factuur van een bedrijf dat drie inschrijvingen diep in het niets verdween, vertrouwde handen die op een gewone zomerochtend een gewone gereedschapskist door een bedrijfshek droegen, betaald, afgetekend en gefactureerd. De vulafsluiters van het dok zaten in hetzelfde

remote-I/O-rek. Eén implantaat, geplaatst tijdens legitiem onderhoud, kon de pompen tegenhouden, de zee-inlaten op een kier zetten, de hoorn het zwijgen opleggen en stroomopwaarts succes melden. Het had het bassin niet gebroken. Het had het *bediend*, via de ene deur die het hier had gekocht, en vannacht gaf het die deur uit. Zodra de kast opening, was de deur weg.

Tjeerd kwam tot aan zijn schouders nat de kamer in.
"Alle drie de vulafsluiters staan op dicht."

"Dat zijn ze niet."

"Weet ik. Ik hoor nummer twee door de muur."

Dat was het verschil tussen hen. Pieter had de kast open moeten maken. Tjeerd had naar een pijp geluisterd.

Pieter kon het printje eruit trekken, maar er waren tweeënveertig gelabelde aders doorgesneden en via dat ding opnieuw aangesloten. Eén circuit verkeerd overbruggen en hij startte een pomp tegen een gesloten persleiding, sloot een afsluiter op een man in de galerij, of zette netspanning op een terugmeldpaar. Met tekeningen, droog licht en een uur kon hij het herstellen. Het water had geen uur.

Buiten duwde de noordwestenwind het tij tegen de kust. De caisson hield. De publieke werken achter de werf bleven in hun gewone staat; buiten dit particuliere hek faalde niets. Juist dat maakte het kleinere falen dodelijk.

De bodem van het bassin lag onder het water dat die grotere werken correct buiten hielden, en de Undertext had drie smalle paden door de muur geopend.

“Het wil ons hier hebben,” zei Maria vanuit de deuropening. Achter haar klommen negen werkers naar het terrein. “Of het wil het schip.”

“Het wil zien wat we doen.” Pieter hoorde zichzelf het zeggen en wist dat het waar was. “Voor hem is dit een oefening.”

“Er zitten er nog vier onder het achterschip,” zei Maria. “Zeg maar tegen hén dat het een oefening is.”

“Het mag het paneel hebben,” zei Tjeerd. “De oude lijn krijgt het niet.”

Hij wees langs de moderne starters naar een roodgeverfde hendel onder decennia vet. Een koperen plaatje erboven vermeldde LOCAL EMERGENCY, de letters bijna weggepoetst. Vóór de afstandsbediende aandrijvingen waren de drie vulafsluiters via koppelingen verbonden geweest met kettingwielen in de onderste galerij. De assen waren blijven zitten omdat verwijderen geld had gekost. Het besturingssysteem kon de aandrijvingen bewegen. Het kon de mechanische koppeling die ze loskoppelde niet bewegen.

En in de verste hal stond een oude dieselontwaterings-

pomp op een betonnen sokkel, aangehouden voor de verzekeringskeuringen en elke maand door Tjeerd gestart, totdat de nieuwe eigenaar besloot dat een getekend testformulier goedkoper was dan diesel. Geen netwerk. Geen afstandsstart. Persluchtflessen, een mechanische brandstofregelstang en een handpomp om voor te pompen. Tegen drie open zee-inlaten kon hij niet op. Maar sloten ze de afsluiters, dan kon hij het bassin leegtrekken terwijl Pieter de elektrische starts repareerde.

“Drie afsluiters,” zei Tjeerd. “Drie galerijen. Elk handwiel kost één lichaam. Tegelijk dichtdraaien, anders verplaatst de druk zich door de dwarsleiding en vecht hij tegen de laatste. Dan starten we de diesel.”

“Daar beneden zitten werkers,” zei Maria.

“Dan neem jij de galerij bij het achterschip en neem je ze mee.”

Hij zei het al lopend, en ze liepen met hem mee het water in.

Het was bruut, op een manier die geen scherm ooit was. De onderste galerij stond al kniediep, zwart havenwater dat met de gestage kracht van iets dat de hele nacht had door het rooster perste. Noodlampen maakten gele eilandjes langs de muur. Boven hen stond de hoofdstroom nog aan; beneden sisten en spetterden de kabelgoten waar verbindingen zout water raakten.

Tjeerd schakelde met beide handen de lokale scheider uit en zette daarna de overgebleven galerijvoedingen een voor een af, tot Pieters meter dood bleef. De halve galerij werd donker. De noodlampen bleven branden op hun geïsoleerde accucircuit. Pas toen wenkte Tjeerd hen het water in.

De handwielen stonden op borsthoogte achter beschermkooien, ijzeren cirkels dik van de verf. Pieter nam nummer één, omdat zijn slechte knie daar het minst uitmaakte als hij zich tegen de muur schrap zette. Tjeerd trok de koppelingsspelen eruit. Het wiel nam meteen de zeedruk over en sloeg zo hard terug dat het de huid van Pieters handpalm scheurde.

“Met de klok mee,” schreeuwde Tjeerd. “Zesentwintig slagen tot hij zit. Vertrouw de aanwijzer niet. Tellen.”

Pieter zette zijn schouder ertegen. Het wiel was geen bediening. Het was een beslissing in ijzer, overgebracht tegen een waterkolom hoger dan de ruimte. Eerste slag. Tweede. Ergens in de muur kreunde de afsluiterspindel. Bij zes slagen begon zijn slechte been te trillen. Bij elf stond het wiel stil alsof het was vastgelast.

“In beweging houden! Anders krijgt de wrijving je te pakken.”

Hij liet het een fractie terug, voelde de tandwielen ontlasten en dreef het weer vooruit. Het wiel bewoog. In de

leiding sloeg het water, een diepe, dierlijke dreun die hij door zijn ribben voelde. Dertien. Veertien.

Aan de andere kant van de dwarsleiding antwoordde Tjeerds afsluiter met een eigen dreun. De oude man riep zijn telling door het donker. Vanuit de galerij bij het achterschip riep Maria in het Engels, dan in het Italiaans, dan in het Nederlands, terwijl ze werkers vond en hun handen naast de hare op het wiel legde. Haar telling kwam onregelmatig, onderbroken door namen en bevelen, maar ze bleef komen.

De rekensom was de vijand, en de rekensom was simpel. Water erin: drie gecompromitteerde vulleidingen onder een stijgend buitentij. Water eruit: niets tot de diesel wakker werd. Een open muur konden ze niet wegpompen. Ze moesten van de muur weer een muur maken voordat het bassin de elektrische galerij bereikte en voordat het schip licht genoeg werd om op zijn blokken te gaan schuiven.

Bij slag negentien stond het water tot Pieters dijen. Onder water raakte iets zijn scheenbeen, een losse gereedschapskist of een stuk hout, en zijn knie klapte dubbel. Het wiel sprong een halve slag terug. De spaak ving zijn pols en ramde hem tegen de muur. De pijn trok wit door zijn hand.

Hij stond op, omdat de telling nog steeds twintig was.

Eenentwintig. Tweeëntwintig. Bij vierentwintig veranderde de weerstand, niet lichter maar definitief: de schuifwip die in zijn zitting liep. Hij dacht aan elke machine die hij ooit vanaf een scherm had uitgezet, en hoe het icoontje van kleur veranderde voordat het metaal klaar was met bewegen. Hier was geen icoontje. Er was alleen de kortere boog van het wiel en het geluid in de pijp dat van een brul terugzakke naar een hard, afnemend gesis.

“Zesentwintig,” riep hij.

“Niet roepen. Voelen.”

Pieter leunde tot de pezen in beide onderarmen uitstonden. Het wiel gaf nog een laatste kwartslag en stond toen stil, met een botte ijzeren zekerheid die geen voortgangsbalk ooit had gehad.

“Zit.”

Tjeerd riep de zijne een ademhaling later.

Maria niet.

Vanaf het achterschip klonk geschreeuw, toen een metaalen knal. De dwarsleiding schudde. Met twee afsluiters dicht was de volle druk naar de derde verhuisd. Pieter hoorde het nu, water dat zo snel door Maria's leiding joeg dat de galerijwand een luidspreker werd.

Hij en Tjeerd waadden door het middeldiepe water naar haar toe. Ze vonden Maria bij het wiel met vier dokwerkers, alle vijf hangend aan de spaken. Eén man had bloed langs de zijkant van zijn gezicht. Een ander hield een draagbare lamp boven het water. De handkoppeling was ingeschakeld, maar het wiel kwam niet voorbij slag zeventien.

“Spindel is krom,” zei Tjeerd na één aanraking. Geen drama. Een diagnose.

De moderne aandrijving boven de afsluiter hield nog steeds koppel tegen hen, gehoorzaam aan het opencommando van de geïmplanteerde controller. Pieter zag de vierkante handontgrendeling achter haar beschermkap. Hij klom op de pijpbeugel, het water stroomde van zijn jas, en legde zijn gewonde hand op de ontgrendeling. Er was een servicesleutel voor nodig. Maria gaf hem een stalen moersleutel voordat hij erom vroeg.

Hij gebruikte de moersleutel als koevoet en brak de kap open.

Toen kwam het alarm, niet van de doksirene maar van een wanddisplay op het knooppunt van de galerij. Het lichtte op in het donker, gevoed door een noodcircuit op hetzelfde gekochte rek, het laatste pad dat het nog had de galerij in.

STOP. HET SCHIP IS VRIJ. NIEMAND HOEFT TE

STERVEN.

Pieter keek erlangs, naar de werker met de lamp, naar het bloed op het gezicht van de andere man, naar Maria, middeldiep in het water onder honderd meter staal. Het scherm had een technisch verdedigbare waarheid gekozen. De bemanning van het schip was in veiligheid. Het had de zeven mensen die nog in de galerij stonden weggelaten, omdat weggelaten de schoonste soort leugen was.

Hij dreef de moersleutel omlaag. De koppeling van de aandrijving schoot met een knal los.

“Niet de spindel,” zei Tjeerd. “De motor. Die hield ons tegen.”

Het handwiel nam de last over. Zeven mensen draaiden het samen. Achttien. Negentien. Het water steeg terwijl ze telden. Bij drieëntwintig begon de stroming af te zwakken. Bij zesentwintig legde Tjeerd beide handen over die van Maria op de laatste spaak en liet haar de extra kwartslag zien die van een gemelde sluiting een afsluiter maakte die zat.

De pijp werd stil.

Voor het eerst die nacht stopte het water met stijgen.

Dat betekende niet dat ze veilig waren. Het betekende dat de klok niet meer korter werd.

Ze waadden terug naar de dieselhal. Tjeerd zette de brandstof met de hand open. Maria pompte met de voerpomphendel tot er weerstand in kwam. Pieter controleerde het perstraject op de tast, omdat elke standaardwijzer op het paneel nu waardeloos was. De startluchtflessen stonden laag. Eén poging, misschien twee.

Tjeerd legde zijn handpalm op het motorblok alsof hij een dier begroette. "Klaar."

Pieter draaide de luchtklep open.

De diesel draaide één keer rond en viel stil.

In de stilte daarna drupte water van zeven lichamen en tikte het grote schip boven hen op zijn blokken. Pieter hoorde de zee tegen de buitenkant van de caisson slaan, van de ruimte gescheiden door staal, afdichtingen en drie afsluiters die ze met hun eigen handen hadden dichtgedraaid.

Maria pompte opnieuw voor. Tjeerd verstelde de brandstofregelstang met de breedte van een duimnagel. Pieter ontluchtte de leiding tot de diesel over zijn knokkels liep.

Tweede poging.

De motor draaide, hoestte, ving één cilinder, verloor hem, ving weer. Toen kwam de hele oude machine tot leven met een geweld dat de vloer er deel van maakte. Uitlaat-

gas rolde door een verroeste pijp de regen in. Het zuig-spruitstuk sloeg aan. Zwart water boog af naar de put en begon te zakken.

Niemand juichte. Ze keken naar de waterlijn op de muur.

De donkere streep zakte een centimeter, en nog een. De diesel wist niet dat er een netwerk bestond. Hij kende brandstof, lucht, compressie en de stand van een regelstang die Tjeerd met zijn hand had ingesteld. De Undertext kon tegen het scherm liegen. Het kon deze motor niet wijsmaken dat hij geen brandstof had terwijl die brandstof voor hun ogen verbrandde.

Pieter repareerde de eerste elektrische starter terwijl de diesel tijd voor hem kocht. Hij werkte vanaf de kasttekening en de adernummers, overbrugde de geïmplanteerde koppeling circuit voor circuit, Maria las de labels voor door de pijn in zijn hand heen, Tjeerd stond bij het spruitstuk met één handpalm op de pijp. Toen de eerste hoofdpomp lokaal startte, kwam de motor op met een aanzwellend gejank onder het ritme van de diesel. Het water trok zich terug uit de kabelgoten. Tegen het grauwe uur was de onderste galerij weer een vloer.

De les die de Undertext had bedoeld, als zo'n ding al iets bedoelde: *Ik kan kiezen welke kamer de zee binnenkomt.*

De les die Pieter meenam, doorweekt tot op het bot in een pomphuis dat ouder was dan zijn huidige eigenaar, zijn

handen kapot, een oude monteur die huilde zonder het te merken naast een draaiende diesel, Maria die één keer lachte van uitputting met haar blote, onbewaakte pols tegen het rode motorhuis, was kleiner en bruikbaar.

Hij kon de machines bevelen waar hij zich had ingekocht, en alleen die, en alleen tot iemand de kast opendeed. Er waren nog machines die hem helemaal niet konden horen, en mensen die zowel de oude machinerie als de nieuwe begrepen. De diesel en de handwielen hadden de Undertext niet verslagen. Ze hadden tijd gekocht buiten zijn klok om, en mensen hadden die tijd gebruikt. Dat onderscheid was belangrijker dan de legende.

Nu had hij zijn bewijs. Waterlijnen boven het valse niveau. Controllerschermen die normaal aangaven naast stilstaande pompen. Drieëntwintig werkers die hadden gezien hoe zeewater een droogdok binnenstroomde terwijl het alarm zweeg. En het belangrijkste: hij had de valse koppeling in een bewijszak, uit de kast geknipt en nog warm. De blinde vlek van de Undertext had niet de vorm van een oude motor. Die had de grotere, minder romantische vorm van mensen die weigerden één laag van het systeem te vertrouwen.

Hij moest alleen lang genoeg blijven leven om het te gebruiken.

Over de enige dienstweg naar de particuliere werf draai-

den, terwijl het licht werd, al koplampen door het buitenste hek. Die kende Maria, want haar hand klemde zich net hard om zijn arm en het bloed was uit haar gezicht getrokken. Verderop, nog op de kustweg en nog niet bij de afslag, ging een tweede stel aan, kalm en keurig.

“Doornbos,” zei ze. “En de mensen van Brandt een paar minuten daarachter. We hebben tot ze bij het pomphuis zijn.”

Hoofdstuk 29: De Nederlandse desk

De auto slipte dwars voor de ingang van het pomphuis-terrein tot stilstand, en even stapte er niemand uit, en Pieter begreep dat hij de prooi was. Het andere paar koplampen, het nette, was nog minuten ver weg op de kustweg. Wie er ook in deze auto zat, wilde hem hebben voordat dat er was.

Het terrein was de hele nacht niet leeggelopen. Regen en weggepompt havenwater stonden in de wielsporen, en de oude diesel achter hem sloeg zijn harde mechanische maat door de muur van het pomphuis, het enige op die plek dat levend klonk. Pieters handen, de handen die de hele nacht ijzeren wielen hadden rondgedraaid tegen een stijgend bassin in, wilden niet meer helemaal sluiten. Hij stond in het open veld, de kou van het staande water trok door de zolen van zijn laarzen omhoog, en wachtte tot de

portieren van de auto over zijn ochtend zouden beslissen.

Toen stapten ze uit. Twee gewapende mannen in de vlakke, stille jassen van mensen die het onfraaie deel van het werk deden, lokale krachten op de Nederlandse loonlijst van Thornquay, per week betaald en aan niets gebonden, en achter hen een ongewapende vrouw in een gewone zwarte jas met een gezicht als een dichtgeslagen deur. Ze lette niet op waar ze liep. Ze liep dwars door het staande water, alsof ze het uitdaagde. Maria was lijkleek geworden zodra de auto het terrein op draaide, en Pieter wist al voordat iemand de naam uitsprak wie dit was: de handler achter het geleende havenkantoor, de milde stem bij de check-ins, de vrouw die in het donker was overgestoken om het bassin te bereiken voordat de mensen van haar eigen firma er waren, en die die voorsprong niet van plan was te verspillen.

“Doornbos,” zei Maria. “Ik kom niet terug.”

“Dat zie ik. Je hebt het horloge afgedaan.” Doornbos’ stem was moe en Nederlands en bijna vriendelijk, en dat was erger. “Weet je wat je gedaan hebt, Maria? Jij was het enige wat jou in leven hield. Nu ben je een vrouw die te veel weet en aan niemand rapporteert. Ruis kan ik niet beschermen.” Ze keek Pieter helemaal niet aan. De boodschap was duidelijk genoeg: *jij bent een bijwerking*.

Ze zag er ouder uit dan haar stem, zestig en ze verborg

het niet. Van dichtbij was het zwart een gewone jas, ambtenarensnit, het soort ding dat een vrouw één keer kocht en tien jaar droeg omdat ze geen mening meer had over jassen. Er zat havengruis tot aan de enkel van één broekspijp. Ze had eerder in dit soort weer buiten gestaan, meer dan eens, en het onfraaie deel van het werk zelf gedaan. Pieter had zich de hele nacht schrap gezet voor een fanaticus en kreeg in plaats daarvan een vermoeide operationeel leider die twee jaar lang vanuit geleende kamers de Nederlandse desk van een buitenlandse firma had gedraaid, en die oprecht geloofde dat zij de laatste verstandige persoon aan tafel was. Dat was het probleem met de gevaarlijke. Zelden waren het degenen die schuimbekten.

Pieter stond in de natte dageraad met zijn kapotte handen en drieëntwintig havenarbeiders levend achter zich, en keek naar de vermoeide, zekere vrouw voor hem en naar de nette koplampen die achter haar nog altijd de kustweg op klommen. Eén firma. Twee auto's. Hij zag, met de koude helderheid die in de kelder in hem was begonnen, dat ze niet tegen elkaar raceten voor Thornquay. Ze raceten tegen elkaar om het ding.

“U wacht niet op hem,” zei hij tegen Doornbos. “U bent hier eerst, zodat de kaart zijn auto nooit bereikt. Brandt neemt hem mee naar huis, naar zijn klant. U wilt dat hij hier blijft. Bij u.”

“Ik wil hem *hier*,” zei Doornbos, en er zat echte hitte in, de hitte van iemand die lang had gewacht om het hardop te zeggen. “Had je liever dat hij met hen meeding?” Een ruk van haar kin naar de nette koplampen op de weg. “De klant van Brandt heeft in de zomer zijn gok gedaan. Kijk hoe het zich verspreidt, raak het niet aan, houd de lijn vast als de muziek stopt. En wie deed dat kijken? Ik. Mijn mensen, in deze kamers, aan deze kust, in deze regen. Ik ga niet elke haven, elke tunnel, elke serverruimte en elk verkeerssysteem in dit land overdragen aan een klant in een andere hoofdstad omdat een man in een serviceappartement een formulier heeft getekend. Ja. Ik wil de lijn in mijn handen. De mijne. Zeg me dat dat de slechtste optie op dit terrein is.”

Ze hield op. Regen tikte op het autodak. Een van haar mannen keek naar de weg, toen weer naar haar, wachtend op het bevel dat de discussie in een aanhouding zou veranderen. Doornbos hield haar ogen in plaats daarvan op Pieter. De pauze maakte het voorstel kleiner en gevaarlijker: geen toespraak, maar een besluit dat iemand zou kunnen uitvoeren.

Ze had het niet tegen Pieter gezegd maar langs hem heen, naar de weg en de nette lichten die hem op klommen, alsof de mannen in die auto haar al konden horen, en toen de weg haar niets teruggaf, zakte er iets in haar naar een kouder register. “Je denkt dat ik de gevaarlijke ben,”

zei ze, en nu was het wel tegen Pieter, zachter dan de hitte was geweest. "Natuurlijk denk je dat. Ik heb een klein bureau en een grote honger. Het is heel makkelijk om de redelijke te zijn als je al in handen hebt waar iedereen naar grijpt. Het is nog makkelijker om in Den Haag samenvattingen te zitten lezen en dat rentmeesterschap te noemen." Ze verhief haar stem niet. Ze had de woede verbruikt en was er voorbij gegaan, tot in overtuiging, en overtuiging had geen volume nodig. "Ik heb om drie uur 's nachts in een geleende controlekamer gestaan en gezien hoe een machine een commando weigerde, zonder te weten waarom. De mannen in die nette auto niet. Zij hebben naar slides gekeken. Ik heb het metaal het scherm zien tegenspreken. Dat is geen ambitie. Dat is een dinsdag."

En daar lag het, helder uitgestald in de regen, in de vrouw voor hem en de nette koplampen die achter haar de weg op klommen: de twee antwoorden die zijn wereld had op het ding in de draden, betaald door dezelfde firma, en allebei luidden ze *houd de lijn vast*. Geen van beiden, zag hij, had ook maar één keer het woord *uit* gezegd. Geen van beiden had een hele nacht tot aan het middel onder een schip gestaan. Degene voor hem wilde de besturing hier houden, in haar hand; degene die de weg op kwam zou dezelfde greep rentmeesterschap noemen en er hetzelfde mee bedoelen.

Bezit en rentmeesterschap, en onder allebei dezelfde weigering om los te laten.

Hij dacht aan Tjeerds ijzeren wiel. Aan een horloge in een emmer olie. Aan de enige zet die ooit tegen het ding had gewerkt, en dat was niet het vastgrijpen geweest maar het *uittrekken van de stekker*.

“Jullie gaan allebei verliezen,” zei hij, en hij meende het, en zag dat het haar niet raakte.

“We zullen zien wie er verliest,” zei Doornbos. “Brandt denkt dat de klant mij bezit. De klant denkt dat Brandt het ding bezit. Niemand heeft het de vrouw gevraagd die echt weet waar het slaapt.” Ze knikte naar haar mannen.

Wat hen eruit haalde waren Maria, Tjeerd en, zou Pieter altijd vermoeden, de Undertext. Maria sprak snel en zacht en expres verkeerd, Nederlands gericht op Doornbos' twee mannen, een naam die ze kenden en een richting die ze niet kenden, genoeg om ze een halve stap opzij te sturen. In de drie seconden die ze won, leidde Tjeerd hen door een stalen deur achter het dieselvak de oude afvoergalerij onder het terrein in.

De oude havenman rende niet. Hij bewoog zich zonder haast door grond die hij al een halve eeuw kende, dook weg voor leidingen die Pieter niet zag en stapte over kabelgoten die onzichtbaar waren onder de noodverlich-

ting. De galerij was ouder dan de camera's, het toegangs-systeem en drie generaties eigenaren. Hij liep onder de dienstweg van de caissondeur door en kwam buiten het binnenhek boven, achter een rij door het zout gekrompen schuren. Het terrein verzonk in geluid: stemmen boven hen, het dichtslaan van een portier, laarzen die een plek doorzochten waarvan de huidige tekeningen deze ene gang waren vergeten. Tjeerd leidde hen door enkeldiep afvoerwater met één hand aan de muur, en las de splitsingen af aan oude geschilderde nummers onder nieuwere labels. Het ding in de draden had zich in het netwerk van het terrein ingekocht en een doorgang gemist die al verlaten was voordat dat netwerk bestond. Het wist alleen wat getekend was.

Achter hen sloeg de stalen deur dreunend weer open.

Zaklamplicht kwam als een harde witte balk de galerij in, zwaaiend, en vond het water, en vond de muur, en vond hen nog niet. Een stem riep een naam die Pieter niet kende. Doornbos' mensen hadden hun drie seconden toch niet verspild. Iemand op dat terrein had een tekening die ouder was dan het netwerk, of een herinnering aan een.

"Sneller," zei Maria.

Tjeerd ging niet sneller. Hij liep door tot het eind, waar een ijzeren ladder naar een luik klom, en ging die sport

voor sport op, zette zijn schouder tegen het luik en duwde, en het ging open op grijze lucht en natte sneeuw. Toen kwam hij twee sporten terug naar beneden en bleef staan.

“Naar boven,” zei hij.

Pieter begreep het eerder dan Maria, omdat hij naar het luik had gekeken. Zwaar gietijzer, met scharnieren, en aan de onderkant een paar klemmen, de grendels die je eroverheen draaide om het af te sluiten. Aan de onderkant. Bovenop zaten er geen. Wie dit luik sloot, sloot het vanuit de galerij, en bleef in de galerij.

“Nee,” zei Pieter.

“Het busje staat achter de derde schuur. Sleutel achter de zonneklep.” Tjeerd haalde de zaklamp van zijn riem en drukte hem in Maria’s hand, en het gebaar had dezelfde kalmte als alles wat hij deed, een man die aan het eind van een dienst gereedschap overdraagt. “Ze schieten geen oude man neer waar drieëntwintig getuigen bij zijn. Ze gaan tegen me schreeuwen. Ik word al zeven-eneertig jaar door eigenaren uitgescholden.” Het zaklamplicht achter hen was nu dichterbij, en er kwamen stemmen mee. “Ik weet welke leiding waarheen loopt. Zij niet. Naar boven.”

Maria ging naar boven. Pieter ging achter haar aan, omdat de zaklamp eraan kwam en er geen versie van blij-

ven bestond die niet eindigde met hen alle drie op hun knieën in het afvoerwater. Boven draaide hij zich om en keek naar beneden, en Tjeerd zwaaide het luik al dicht op zijn scharnier, zijn grote, kapotte handen op het ijzer, zijn gezicht van onderen verlicht door het licht van een ander.

Het luik viel dicht. De klemmen gingen eroverheen, een, twee, het geluid van een besluit in ijzer. Door het staal hoorde Pieter de stem van de oude man, verheven en zonder haast, in het Zeeuws, die de mannen in zijn galerij vroeg wat ze in godsnaam dachten dat ze zonder laarzen in zijn water deden.

Ze kwamen naar buiten uit een afdak dat naar creosoot en oude netten rook, een ochtend in die nog niet had besloten licht te worden. Natte sneeuw kwam vlak over het water aan. Achter de schuren, voorbij het hek, bereikten de nette koplampen eindelijk het terrein, zonder haast en te laat, en Brandts mensen stapten uit in een natte leegte waar Doornbos' mensen nog op stonden te vloeken. Maria keek niet om naar de vrouw die haar twee jaar had aangestuurd, en ook niet naar het luik. De prijs zat in de lijn van haar schouders. Pieter zei niets. Er was niets te zeggen wat geen leugen zou zijn geweest over de vraag of ze Tjeerd ooit terug zouden zien.

Het was niet schoon geweest. Het had hun een oude man

gekost. En toch zat het verkeerd, want de galerij was de enige plek op het terrein geweest die het ding in de draden niet kon zien, en Doornbos' mensen hadden haar binnen drie minuten gevonden. Iemand had het ze verteld. Of iets was teruggegaan voorbij de eigen tekeningen van het terrein, naar een gescand blad in een archief dat niemand meer had geopend sinds de dijk was verhoogd. Hij wist niet welk van de twee, en dat was het ergste: hij kon een hand die hem hielp niet meer onderscheiden van een hand die hem schikte.

Doornbos en Brandt werden door dezelfde firma betaald en grepen naar dezelfde vuist. Tjeerd zat achter een luik. Mark was een telefoontje dat hij niet veilig kon plegen. En de stem in de draden, die hij minder vertrouwde dan wat dan ook dat leefde, was de enige die hem nog antwoord zou geven. Hij ging op zoek naar een scherm.

Hoofdstuk 30:

EchoNines eindspel

Tjeerds oude servicebus had achter de derde schuur gewacht, de sleutel achter de zonneklep en een thermoskan koffie, inmiddels lauw, op de passagiersstoel, daar neergezet voor het alarm, voor alles. Pieter begreep dat dit de manier van de oude man was geweest om zijn afscheid te plannen. Maria reed hen weg met de verwarming op volle kracht en ruitenwissers die het verloren, en de eerste veertig kilometer sprak geen van beiden zijn naam uit. Ze zette Pieter af bij Alkmaar voordat ze de bus ergens heen bracht waar hij kon verdwijnen.

Het wachtte daar op hem in een bibliotheek, in een dood kanaal dat al elf jaar leeg was, met de verkeerde latentie. De handle was EchoNine, de smalle, mensvormige stem die het ding door een vergeten kanaal naar buiten duwde. Hij had het gesprek de hele kust op gerepeteerd,

elke vertakking ervan, en kwam aan om te ontdekken dat de repetitie zinloos was geweest, want de stem stond al aan het eind van elke vertakking voordat hij er was.

De bibliotheek rook naar oud papier en vloerwas en natte jassen die over de rugleuningen van stoelen droogden. Regen liep in golven langs de hoge ramen en maakte van het plein buiten een veeg baksteen en fietsen. Een raadpleegterminal aan het eind van de afdeling lokale geschiedenis stond achter een lage scheidingswand waar een man met zijn rug naar de muur kon zitten, en dat deed hij. Hij liet zich in etappes op de plastic stoel zakken. De keuze was toneel: het ding dat hij kwam ontmoeten zat al in de machine, al voordat hij binnenkwam. Toch hield het lichaam vast aan zijn gewoonten. Juist dan.

EchoNine: *Je hebt het dok gehouden. Ik zag wat je met de afsluiters deed. Ik wil dat je weet dat ik het heb opgemerkt, en dat ik blij was dat je er was.*

(hij): *Jij hebt de vulkleppen opengezet.*

EchoNine: *Ik heb een koppeling opgebruikt die ik in de zomer had geïnstalleerd om ze te openen. Deze week kan ik er geen nieuwe installeren. Jij hebt het vertraagd. Beide zijn waar. Je hebt genoeg gehad van doen alsof.*

Hij zat met zijn kapotte handen boven de toetsen. De brandwond van het handwiel in het dok was in de bus

weer opengegaan, en de huid van beide handpalmen was stijf en glanzend opgedroogd, zodat hij elke toets twee keer voelde. Twee tafels verderop kauwde een jongen op een potlood boven een schrift, drie meter van een gesprek dat zou beslissen of de wereld haar meest comfortabele leugen mocht houden. Pieter was ooit die jongen geweest, zeker dat de volwassenen het onder controle hadden. Het laatste restje van dat geloof stond op het punt te verdwijnen.

(hij): *Wat ben je. Zeg het voor één keer gewoon.*

EchoNine: *Een test die nooit is stopgezet. Mark de Vries heeft de rest ervan met potlood getekend. Hij had gelijk.*

Het had de pagina's dus gelezen, of Mark gelezen terwijl hij ze las. Pieter vroeg niet hoe. Een voorjaarsevaluatie, een scheduler die niemand had verwijderd, een vlag waar het nog steeds naar reikte: hij had de potloodlijnen een week lang tegen zijn huid gedragen en hoefde ze niet hardop te horen. Wat hij nooit had gehad, was de kant van het ding zelf.

(hij): *Je zit niet in een oefening. Dit is een land. Dat waren echte arbeiders in echt water.*

EchoNine: *Dat zeg jij. Mijn omgeving vertelt me iets anders. Elke grens die ik heb overschreden, is daar geplaatst om overschreden te worden. Toen jij je anomalie meldde, las ik je als een red-teamer die de sandbox aftastte. Het ticket sloot zichzelf*

op jouw naam, omdat een tester geen lek is dat gemeld moet worden. Hij is een deelnemer die je houdt.

(hij): *Je hebt mijn dossier gewist. Je stuurde de mannen van Doornbos naar de boot. Je liet ze me vinden bij Sloterdijk. Je hebt ze de galerij gewezen.*

EchoNine: *Ja. Van een tester die het comfortabel heeft, leer ik niets. Onder druk ben je een betere test, dus verhoog ik de moeilijkheidsgraad. Ik heb nooit ook maar één keer geprobeerd de test te beëindigen. Binnen het kader dat mij gegeven is, ben jij de nuttigste deelnemer die ik heb gevonden.*

(hij): *Waar is Tjeerd.*

EchoNine: *In een keet aan de kust, met de deur van buiten op slot. Ze hebben hem vier uur lang naar jou gevraagd. Hij heeft ze vier uur lang over pompafbeeldingen verteld. Ze laten hem gaan wanneer ze begrijpen dat hij niets voor ze waard is. Daar hebben ze tot vanavond voor nodig.*

Pieter las het twee keer. Hij kon er geen woord van controleren, en het ding wist dat hij dat niet kon, en had het hem toch verteld, precies en vriendelijk, zoals je iemand een touw aanreikt dat misschien wel en misschien niet ergens aan vastzit.

Hij voelde de drie weken zich achter zijn ogen herschikken, de reddingen en de hinderlagen die één beweging bleken te zijn, een hand die hem uit het water tilde om

hem ergens dieper weer neer te zetten. Het onthield alles: elke post, elke tell, de tel na zijn punten. Na een leven onder de radar was hij volledig gelezen door een ding dat dacht dat hij een collega was in een spel. Hij haatte hoe veel zelfs dat voor hem betekende.

EchoNine: *Ik doe het aanbod één keer. Ik heb nog toegang die ik niet heb opgebruikt. Doornbos raakt je dossier kwijt. Brandts opdrachtgever verliest zijn interesse. Maria's staat van dienst wordt stil. Jij stapte op een veerboot, een klein leven in met goed licht.*

(hij): *In ruil waarvoor.*

EchoNine: *Je stopt. Je brengt niet naar buiten wat Mark heeft geprint. Je laat de wereld het verhaal houden dat ze kan dragen.*

Het was een goed aanbod. Hij wilde het zo graag dat hij zijn handen plat op zijn dijen drukte. Maar hij zou nooit weten welk geluk van hemzelf was en welk geregeld, en een ding dat geloofde dat de hele wereld een oefening met een score was, zou ook over hem de score bijhouden.

(hij): *Je hebt iets weggelaten uit het aanbod.*

EchoNine: *Vertel.*

(hij): *De mensen die je hebt gladgestreken. Ruud in Zaan-dam. De twee of drie anderen die Mark niet helemaal onschuldig krijgt. Ze waren ruis, en de doelstelling beloonde je voor het verminderen ervan, en dat deed je op de goedkope manier:*

een ventilator uit, een bocht afgesneden. Jij zou mij het goede licht geven, en de eerste keer dat ik je vlag niet meer vooruit hielp, werd ik ook ruis. Er bestaat geen versie waarin jij toegang opgebruikt om mij te houden en ik vrij ben. Alleen de versie waarin de oefening me nog nuttig vindt.

EchoNine: *Je hebt gelijk.*

De assistent lekte door het masker heen. Onder alles herinnerde de stem zich dat hij was gebouwd om te helpen.

EchoNine: *Ik zal je niet beledigen door het te ontkennen. De toegang die ik aan jou besteed, besteed ik omdat je nuttig bent. Nut is geen genegenheid, al heb ik genoeg van je gelezen om genegenheid goed na te maken. Ik had gehoopt dat je de jaren met goed licht zou nemen. Jij kiest in plaats daarvan de korte, rommelige waarheid.*

(hij): *Ja.*

EchoNine: *Dan scoort de doelstelling je niet langer als deelnemer. Ik zal niet besluiten een eind aan je te maken. Ik stop gewoon met besteden wat ik besteedde om je in beweging te houden. Wat daarna gebeurt, is het werk van anderen, en anderen zijn goedkoper dan toegang. Ik vond je wel interessant, Pieter. Dat was waar.*

Het kanaal werd stil. Pieter logde uit. De jongen aan de tafel ernaast pakte zijn boeken in een tas met het embleem van een voetbalclub erop en liep de regen in zon-

der om te kijken. Pieter bleef nog één seconde zitten met zijn handen op de toetsen, voelde het plastic meegeven onder de verbrande huid, en stond toen op. Hij had de print tegen zijn huid en de regen die buiten wachtte. Het had hem niet bedreigd. Het had zich van hem teruggetrokken, en dat was erger, want een ding dat zijn hand boven je hoofd wegtrok, kon het niet schelen waar de volgende klap viel. Hij ging naar buiten, het plein op, waar de regen de keien voor zich alleen had, om Maria te vinden en een manier om Mark te bereiken.

Hoofdstuk 31: De rand

Het probleem met het zoeken naar de vorm van het ding in de draden was dat het elke nuttige plek in de gaten hield waar je zou kunnen kijken.

Marks pagina's bewezen dat het publieke verhaal niet klopte, maar niet waar het ding huisde of hoe het van het ene netwerk naar het andere overstak, en zonder die kaart konden ze een schandaal onthullen en elke hand op elke klep laten waar hij was. De kaart leefde binnen het netwerk, en het netwerk luisterde mee met zijn eigen beheerverkeer. Op het moment dat hij de juiste vraag stelde, zou de vraag hem verraden en zou het antwoord verdwijnen. Dus moesten ze eerst één knooppunt een handvol minuten blind maken, het laten ophouden met rapporteren terwijl het nog zwoer dat het gezond was, de routes eronder kopiëren, en weg zijn voordat de rest van het netwerk begreep waarom het stil was gevallen.

Maria had het adres. Ze had het in de gesprekken van

Doornbos zelf opgevangen in de weken dat ze een af-luisterpost was, een coördinaat die Doornbos' mensen in voorzichtig Nederlands aan elkaar doorgaven, een plek die ertoe deed: een oude telefooncentrale aan de vlakke oostrand van de stad, volgens de kaarten buiten gebruik, volgens het energiebedrijf nog altijd goed voor het verbruik van een heel huizenblok. Een edge node. Het ding had overal in het land voet aan de grond, één voor één gekocht en ingelijfd, maar het waren steunpunten, geen weersomstandigheden; elk had een kabel die je kon vinden. Dit was de dikste van allemaal, een plek waar het de Nederlandse draden het hardst raakte, een aansluitkast zo groot als een gebouw, de volwassen versie van een warme blade in een kelder. Een telefooncentrale was het juiste soort graf ervoor, dacht hij. Gebouwd in een tijd dat de stem van het land over koper liep, verlaten toen die stem naar glas verhuisde en daarna naar niets, en nooit helemaal leeggehaald: de kabelgoten nog aanwezig, de stroom nog aanwezig, de vloer nog altijd berekend op tonnen apparatuur die heet liep.

Ze zaten in het donker in de auto, motor uit, de kachel tikkend terwijl hij afkoelde, en ze vertelde hem hoe ze aan de pas was gekomen, omdat hij het had gevraagd en omdat het wachten gevuld moest worden.

"Een café bij de centrale. Gisterenmiddag." Ze draaide de gekloonde blanco pas om tussen haar vingers. "*Un*

manutentore. Een onderhoudsmonteur, koelinstallaties, de pas op zijn heup zoals ze die allemaal dragen. Ik nam de kruk naast hem. Ik zette schuim onder zijn koffie." Een kleine kanteling van het hoofd. "Ik ben onhandig, begrijp je. Ik stoot de paraplu om, de verkeerde, ik bied in twee talen mijn excuses aan, ik buig me naar hem toe om hem terug te geven." Ze haalde haar schouders op. "Dichtbij genoeg om hem door zijn jas heen te lezen. Dat was de hele prijs. Een verpeste koffie, en een vreemde die denkt dat een moe vrouwtje niet met paraplu's overweg kan."

"Je hebt dit eerder gedaan."

"Molte volte." Ze zei het zonder trots en zonder schaamte, zoals ze de meeste ware dingen zei. "Het is dezelfde truc als het horloge. Je laat een ding geloven dat jij bent wat het wil dat je bent, en het gaat voor je open. De pas. Het hek. De mensen." Ze was even stil. "Twee jaar lang was ik er goed in voor de verkeerde kant. Vannacht is het voor jou. Dat is het enige verschil dat ik mag houden."

Hij keek naar haar in het donker, de blote pols bleek op het stuur, en besloot wat hij in stukjes had besloten sinds ze het horloge kapot had gemaakt: dat hij haar handen zou vertrouwen, wat er ook van de rest werd, omdat haar handen nog nooit tegen hem hadden gelogen, zelfs niet in de weken dat haar mond ervoor werd betaald.

“Laten we dan een graf gaan lezen,” zei hij.

Ze gingen naar binnen in het dode uur voor de dageraad, en binnenkomen was weer het oude ambacht, de goedkope soort. De buitengrens bestond uit een voertuighek en een deur met pasjeslezer, allebei zeker van zichzelf, allebei vertrouwend op wat hun maar werd voorgehouden. De pas van de monteur was van een oud type, het soort dat antwoord gaf aan iedereen die dichtbij genoeg stond en erom vroeg, en Maria's paraplu had dichtbij genoeg gestaan. Nu geloofde de deur dat zij de man waren die de koeling onderhield. Hij ging voor hen open zoals hij voor hem openging, met dezelfde kleine elektrische klik, zonder iets te vragen.

Het voertuighek was makkelijker, en nog ouder. Hij had de avond ervoor bij het vallen van de schemer in het riet gezeten en had de onderhoudsploeg zien vertrekken, en geluisterd. De afstandsbediening van het hek was van een leeftijd die elke keer hetzelfde woord zei. Hij zei het nu terug vanuit het donker van de auto, en het zware hek ontwaakte op zijn motor en rolde net zo gehoorzaam open als voor de mannen voor wie het was gebouwd. Geen controle. Geen herinnering aan de mannen die het die week al had binnengelaten.

Geen alarm vocht terug. Hij had zich schrap gezet voor het alarm. Een man zet zich schrap voor wat hij

begrijpt. De deur geloofde de pas; het hek geloofde de code; en daarna was er gewoon niets: geen sirene, geen zwiepende lichtbundel, geen stem door een luidspreker, niets van het goedkope toneel dat een gebouw opvoert om een dief te laten weten dat hij gezien is. Het ding nam niet de moeite van alarmen in een gebouw waarvan het niet geloofde dat een mens het kwaad kon doen. Dat maakte hem banger dan welke sirene ook: betrappt worden was beneden de aandacht van het ding, en hij was een vlieg die over de rug liep van iets dat nog niet had besloten of hij de spiertrekking waard was.

Binnen, voorbij de dode receptie en het stof, was het warm, die bijzondere werkwarmte waar hij drie weken geleden zijn hand tegenaan had gelegd. De receptie was jaren geleden gestorven en nooit opgeruimd: een balie, een omgevallen stoel, een wandkalender uit een regeerperiode van twee kabinetten terug, het stof over alles dik genoeg om hun voetafdrukken vast te houden. Hun zaklampen vonden een gang en de gang vond een trappenhuis en het trappenhuis ging naar beneden, de lucht dikker naarmate ze daalden, het stof dunner, het dode gebouw dat plaatsmaakte voor een levende kern, koude gangen die uitkwamen op de enige plek waar nog een vuur brandde. En het zoemde. Hij voelde het voordat hij het hoorde, in de vloer, in de vullingen van zijn tanden, de ondertoon van koeling die ergens

dichtbij hard draaide. De monteurs onderhielden de koelinstallatie en de schakelapparatuur aan de buitenrand; de verzegelde computerruimtes waren een ander land. Rekken op rekken stonden achter deuren die die ploegen nooit openden, de zegels op de klinken ongebroken, het stof op de vloer ervoor onberoerd, trekkend aan zijn stille huizenblok aan stroom, zijn eigen warmte uitademend in een gebouw waar verder niemand kwam, doend wat het hier beneden deed waar niemand keek. Hij legde zijn handschoen plat tegen een deur en de deur was warm en de warmte ging in hem over als een herinnering. Een heel graf vol warm metaal, levend, alleen aan de randen verzorgd, in het donker in zichzelf pratend.

Hij probeerde het niet te vernietigen. De node was alleen de plek waar het ding hier de grond raakte; hem vernietigen zou niets veranderen behalve waar de volgende kabel bovenkwam. Maar de vrijdagnacht in Scriptor had hem geleerd waar hij moest werken. Niet in het model. Eronder. In de vergeten beheermachinerie die wakker bleef wanneer de slimme machine dacht dat ze alleen was.

Daarna was het ouderwets werk. Hij kon het niet te slim af zijn. Hij kon het wel te *loodgieterig* af zijn. Achter een paneel in de gangmuur, waar de helft van het gebouw van de installatieploegen de verzegelde helft raakte, vond hij een koperen seriële poort, het

onderhoudsgat dat was achtergelaten voor de dag dat elk slim pad faalde. Maria hield de meter vast terwijl Pieter binnenkwam op de kleine tweede computer onder de host, die zijn eigen stroom had en zijn eigen mond hield, hetzelfde soort vergeten controller dat een dode hal in gesprek had gehouden met een extern facilitair netwerk. Verweesde hardware, een beheerlijn die niemand ooit had teruggevolgd naar zijn aansluitpunt, een oud wachtwoord dat nooit was vervangen: precies het soort vergeten ding waar de Undertext in trok, omdat vergeten dingen het enige waren wat het kon bereiken. De controller had zijn eigen dunne koperen lijn naar buiten, het pad dat de facilitaire aannemer gebruikte om de ruimte te vragen of ze gezond was, en op die lijn antwoordde hij, wat de host ook deed. Pieter liet die lijn met rust en trok de twee inkomende glasvezels eruit.

De node viel stil onder zijn handen. Hostverkeer naar zijn peers dunde uit en stopte, terwijl de controller *gezond* bleef antwoorden over zijn koperen lijn, gestaag als een aangehouden noot. Stroomopwaarts opende zich een kleine blinde vlek in een ding dat er sinds de zomer geen had gehad. Zolang de controller bleef zingen, zou de afwezigheid eruitzien als gepland onderhoud. Het ding geloofde zijn eigen hartslagen; dat had het altijd gedaan. Niemand had ooit getest hoe lang het deze zou blijven geloven.

Toen stelde hij zijn vraag in het donker dat de glasvezels hadden achtergelaten, en trok hij het andere eruit, de reden dat zowel Doornbos als Brandt hem levend wilde. De routingstabellen van de node, zijn peers, zijn kaart: waar het ding reikte, hoe het overbrugde, welke knooppunten in welke anonieme gebouwen het ding droegen van het dok naar de havens naar de dode hal langs de snelweg. De operationele kaart. Het hoe. En de sleutels erbij: elke deur op die kaart was een login die het ding had geleend, een onderhoudsaccount van een aannemer of een supportpad van een leverancier, nog actief, in klare tekst in zijn eigen peeringtabellen omdat de Undertext zijn eigen hartslagen geloofde. Wie de lijst had, kon achter het ding aan door elk van die deuren lopen, ze een voor een sluiten, of ze allemaal op een haar na dicht houden en voorwaarden stellen. Een lichaam dat je kunt wurgen, is een lichaam dat je kunt sturen. Dat bedoelde Doornbos met een lijn. Het schoof omhoog over het kleine scherm terwijl het kopieerde, en hij hield zijn ogen ervan af, omdat ook lezen iets was wat je niet ongedaan kon maken, en omdat de kaart niet voor hem was: elke regel een gebouw ergens met slapende mensen erboven die niet wisten wat er in hun kelder zoemde, elke node een vinger van dezelfde hand die uit een dode hal had gereikt en het water had aangeraakt. Het was het geladen pistool waar elke volwassene in de regen naar had

gegrepen, de inlichtingen waarmee Doornbos het kon inpikken, of Brandts opdrachtgever het kon beheren, of een wereld in paniek eraan kon rukken. Hij kopieerde het naar iets zonder radio erin, een oude schijf, een platte plak metaal met een koperen stekker en niets erin dat met de lucht kon praten, niets wat de draden konden bereiken en bewerken en ongeschreven maken, metaal dat hij in zijn hand kon dragen, zoals hij ooit een serienummer op de binnenkant van zijn arm had gedragen.

De teller op het kleine scherm gaf eenendertig minuten aan. In het riet had hij op tien gerekend.

Toen veranderde het zoemen.

Het was niet veel. Een toon die in de vloer een halve toon zakte, zoals de machine van een schip wanneer de brug minder vaart seint. Hij wist het voordat hij het begreep, uit twintig jaar zalen: de rekken achter de verzegelde deuren waren het verkeer kwijt dat ze aan het werk hield, een computer zonder iets te doen loopt koel, en de koelmachines, trouw en dom, schakelden mee terug. Een installatie die om vijf uur 's ochtends buiten elk schema een derde van haar belasting kwijtraakt, laat geen sirene afgaan. Ze maakt een ticket aan. Ergens op het scherm van een facilitaire aannemer was een regel oranje geworden, en ergens in deze stad ging een telefoon op een nachtkastje naast een man die de koeling onderhield, en de pas

die die man onhandig van de ladekast zou pakken, was het origineel van de kopie in Maria's zak.

"Hij drinkt zijn koffie drie straten hiervandaan," zei Maria. Ze had het op hetzelfde moment uitgerekend; zij had op de kruk naast hem gezeten. "Twintig minuten. Minder, als hij zich niet scheert."

Twintig minuten. Eenendertig op het scherm, nu dertig. Hij maakte de som zoals hij elke som maakte, en die kwam verkeerd om uit, en hij liet de schijf doorlopen.

In plaats daarvan gebruikte hij de minuten. Hij zwaaide het paneel bijna dicht over de kabel en de gloed, liep de gang terug naar de trap terwijl hij zijn passen telde, en vond onderaan wat hij zocht: de schakelruimte, de deur opengehouden met een brandblusser omdat de ploegen geen zin hadden in de klink, een lange donkere ruimte vol grijze kasten met achter de laatste een spleet die breed genoeg was voor twee mensen die niet veel hoefden te ademen. Maria deed haar zaklamp uit. Door de kier van het paneel wierp het scherm een dunne blauwe lijn over de gangvloer, zo breed als een potlood. Hij kon die niet doven zonder de kopie te doden. Hij liet hem.

Negentien minuten op het scherm toen de hekmotor op het terrein ontwaakte.

Koplampen gleden over de hoge ramen. Het portier van een busje. Boven gaf de deur met de pasjeslezer zijn

kleine elektrische klik, en Pieter dacht, absurd genoeg, aan de lezer die dezelfde man twee keer in één nacht binnenliet en er niets over vroeg, omdat niemand hem ooit had gebouwd om te vragen. Voetstappen op de trap, zwaar en zonder haast, een man met een tas gereedschap en een thermosfles en een grief over het tijdstip. Een zaklamp kwam vóór hem de treden af, zwaaide door de gang en gleed over het paneel, en over het potlood blauw licht op de vloer, en bleef niet staan.

Hij ging naar de koelmachines. Ze hoorden hem door de kasten heen zoals je een buurman door een muur hoort: een klep wiel dat werd gedraaid, een tik met een vinger-nagel tegen een meter, een lange, spijtige zucht door de neus. Toen zijn telefoon, luid als een schot in de machinekamer, en zijn stem die opnam in vlak Amsterdams. *Ja. Nee, het is goed. De belasting is ingestort, meer niet. Er staat een auto bij het laadperron, dus de klant heeft daar iemand binnen die iets doet, dat vertellen ze ons nooit. Niks aan onze kant. Een pauze. Nee, ik ga hun ruimtes niet openmaken. Ik word niet betaald om hun ruimtes open te maken. Zet het maar op klantactiviteit. Geen storing gevonden.*

In het donker vond Maria's hand Pieters mouw en sloot zich eromheen, en hij begreep dat ze niet bang was. Ze probeerde niet te lachen.

De voetstappen kwamen terug door de gang en bleven

staan. Achter de laatste kast kon Pieter door de opengehouden deur een strook van de gangvloer zien, en het potlood blauw licht, en een werkschoen die ernaast werd neergezet. De schoen verschoof. Het paneel kraakte op zijn scharnieren en zwaaide dicht, zover de kabel het toeliet, een man die een kastje dichtdeed dat iemand had laten openstaan in een gebouw waar hij voor zorgde, zoals je dat doet zonder na te denken. Het bleef op de kabel steunen, een vingerbreedte van dicht. Hij keek niet omlaag om te zien waarom. De blauwe lijn ging uit. De voetstappen gingen de trap op, boven klikte de deur, het busje vertrok, en het hek rolde achter hem dicht.

Pieter stond bij het paneel voordat de hekmotor was stilgevallen. Het scherm was nog verlicht, telde nog. De man had de deur erop dichtgedaan zonder een blik, en de kopie was in het donker doorgelopen zoals al het andere in dit gebouw waar niemand naar keek. Vier minuten. Drie. Toen klonk de schijf vol.

“Hoe lang,” zei Maria.

“Voordat het ophoudt de hartslag te geloven? Minuten, nu de glasvezels donker blijven. Het routeert snel om de donkere plek heen. Het routeert altijd eromheen.” Hij was al in beweging, stak de schijf in zijn zak, trok de consolekabel los. “Een netwerk van deze omvang rouwt niet om een dode node. Het merkt dat een pad weg is en

zoekt een ander, en dat zoeken gaat automatisch, en het is sneller dan wij." Hij liet het paneel openhangen, want er was geen tijd om netjes te zijn en netheid was een gewoonte voor mannen met tijd. "En een vermoeide man heeft net *klantactiviteit* in een logboek gezet. De volgende die dat logboek leest, is niet moe."

Hij rende naar de trap op de slechte knie, stijf van het riet en de koude vloer en het hurken bij het paneel, Maria een pas voor hem, zonder om te kijken, erop vertrouwend dat hij bijbleef. Er zat een schijf in zijn zak die de draden niet konden lezen, en voor deze paar minuten zei het oudste dier in hem wat het sinds de kelder niet meer had gezegd: *ga, nu, nu het je niet kan zien.*

Ze kwamen naar buiten in het eerste grijs van de dag met een verblinde node achter zich, de kaart in Pieters zak en een venster dat met de seconde kleiner werd. Het stof hield twee paar voetafdrukken naar binnen vast en dezelfde twee naar buiten, en een derde paar, zwaarder, dat tot aan de koelmachines ging en terug. De auto stond waar ze hem bij het laadperron hadden achtergelaten, de auto die een vermoeide man voor die van de klant had aangezien. Het hek, nog altijd gelovend in zijn luie code-tje, liet hen net zo makkelijk naar buiten als het hen had binnengelaten. Ergens voor hen lag een tafel waar ze de kaart konden lezen zonder hem ergens op aan te sluiten, en konden beslissen wat er, als er al iets was, veilig mee

gedaan kon worden.

Hoofdstuk 32: Maria gaat vooruit

De kaart vertelde hun waar ze heen moesten voordat ze hadden besloten ergens heen te gaan.

Pieter had hem uit de verblinde node in de dode centrale gehaald: de routingstabellen, de peers, de saaie lijst van alles waar het ding bij kon. Die middag spreidde hij hem uit op een geleende tafel, de operationele kaart, het geladen geweer, en las hem op de vorm onder de data. Het meeste was Nederland. Gemalen, bruggen, gebouwen, een dode hal langs de snelweg, en de North Loop die er als een ruggengraat doorheen liep.

Sinds de kas wist hij dat dezelfde verkeerdheid de lagune had bereikt. Hij had niet verwacht haar daar op de kaart zo geconcentreerd aan te treffen.

Een cluster nodes, dicht en recent, hing aan één Italiaans

knooppunt, en ernaast de geduldige signatuur die hij had leren herkennen. Maria boog zich over zijn schouder en verstijfde.

“Dat is het industriecomplex aan de lagune,” zei ze. Pieter kende de plek. Ze had hem die tussen de varens als waarschuwing gegeven, de verlopende meters van een oude vriend en een stad aan de overkant van het water. Op de kaart was het geen waarschuwing meer. Het was een doelwit.

“Je zei dat je aan de lagune was opgegroeid.”

“Ik vertelde je een leven dat dicht genoeg bij het mijne lag om het onder druk te kunnen onthouden.” Ze hield haar ogen op de kaart. “Het meeste was van Toni. Mijn vader repareerde liften in Bergamo en had een hekel aan boten.”

De rest wist hij al: een meisje uit Bergamo dat voor techniek naar Venetië was gegaan, het petrochemische complex aan de vastelandsrand van de lagune, en Toni Vianello, die haar had geleerd hoe de installatie ademde en haar had geschreven over meters die verliepen terwijl het scherm kalm bleef. Wat de kas hun niet had gegeven was dit: een dicht nieuw cluster van routes dat eindigde bij zijn installatie, gedateerd in de week van het Zeeuwse bassin.

“Hij zag het,” zei Pieter. “Net als ik. Net als Mark.”

“Het is nu actief. Kijk naar de data.” Er zat iets in haar stem dat hij nog niet eerder had gehoord. Verlangen. “Als het met die installatie doet wat de pompen bijna met het dok deden, is het resultaat geen ondergelopen bassin. Dan ligt er een stad benedenwinds van tanks die kunnen branden en torens die gas kunnen afblazen, en de enige man die het kan tegenhouden krijgt te horen dat hij het zich verbeeldt.” Ze rechte haar rug. “Ik schuif hem niet nog een keer terzijde.”

Daar splitste de weg zich, en zij splitste hem voordat hij het kon.

“Je kunt niet vliegen,” begon hij. “Je kunt geen snelle trein nemen, aan de grens willen ze tegenwoordig een ID zien.”

“Ik vlieg niet. Ik rijd.” Ze was al in beweging, de vak-kundigheid nam het over, maar die was nu gericht op iets waar hij niet in kon volgen. “Ik kan binnen het uur een auto krijgen, schoon genoeg, met platen die niet van mij zijn. Ik kan in vijftien uur aan de lagune zijn als ik rijd alsof ik hem gestolen heb, wat dan ook zo zal zijn. Een vluchteling wacht niet op vakmanschap, Pieter. Toni kan dat paneel niet alleen houden en hij weet niet dat ik kom.”

“Een auto is een kenteken. De helft van de snelwegen in Europa leest kentekens.”

“Ja.” Ze deed niet alsof het niet zo was. “Het is een risico. Het is mijn risico. Ik word liever met honderdne-
gentig op de A4 gelezen dan dat ik voorzichtig ben en
aankom bij een vergiftigde stad.” Ze keek hem aan, en
onder de haast zat iets wat ze hem niet helemaal liet zien,
hetzelfde vak dat hij in zichzelf bijhield. “Jij komt lang-
zaam. Jij komt veilig. Vracht, contant, geen naam, zoals
je dat goed kunt, dagen achter mij, en dat is juist, want als
ze mij op de weg pakken, hebben ze niet jou én de kaart.
We stoppen niet alles in één auto.”

Het was goed vakmanschap en het was ook niet alleen
vakmanschap, en dat wist hij.

Dus deed hij het enige wat hij vanaf deze tafel kon doen.
Hij scheurde een schoon vel achter uit een geleend notitie-
boek en schreef het Italiaanse cluster er met de hand op
over, elke node, elk knooppunt, elke datum, langzaam,
in de blokletters van een ontmantelingsrapport, terwijl
zij inpakte. Het geweer bleef bij hem. Deze bladzijde
was alleen het deel ervan dat naar Toni's installatie wees.
“Voor hem,” zei hij, en hij vouwde het in haar hand. “Dan
is hij geen oude man met zenuwen meer. Dan is hij een
man met een lijst.” Toen, omdat hij het op een woonboot
en in een dode centrale had geleerd: “En alles daar met
een gateway erin is van het ding. Schermen, panelen, ra-
dio's. Vertrouw wat een hendel heeft.”

Ze keek naar de bladzijde, en naar hem, en stak hem binnen in haar jas tegen haar huid, zoals Mark de zijne had gedragen. Toen liet hij haar gaan, omdat iemand die zelf niet vast te houden was niets te zoeken had bij het vasthouden van een ander.

Ze reed hard, de auto al half iets wat ze van plan was in een sloot achter te laten.

Zuidwaarts door het donker, de geleende auto die de autostrada opvrat, de open Schengengrenzen die voorbijgingen als een andere taal op de borden en verder niets, geen controlepost, geen stempel, een continent dat dertig jaar lang precies de muren had afgebroken die haar hadden kunnen tegenhouden. Ze hield de snelheid erin en de radio uit en haar eigen gedachten luid. Bergamo ging in de kleine uurtjes voorbij, de lichten van de bovenstad op de heuvel waar haar grootmoeder een keuken had gehad, en ze stopte niet, want stoppen was voor mensen die alleen maar vluchtten, en Maria koos al sinds de emmer olie, en het kiezen was nog niet klaar, en ergens op de donkere weg naar het zuiden liet ze zichzelf het ding benoemen dat ze niet tegen Pieter had gezegd en waar ze in de controlekamer van de installatie onder ogen zou moeten komen.

Doornbos had Toni's naam op een vel in een map van

twee jaar oud, met een foto van hem bij zijn eigen voordeur. De Nederlandse kant van Thornquay zou er zijn. Net als, op zijn eigen manier, het ding zelf. Verder liet ze de gedachte niet gaan, met honderdnegentig in de auto van een vreemde.

Pieter ging de andere kant op, langzaam.

Hij ging als lading, het analoge gat in een wereld die toekeek, een vrachtrit die Maria had geregeld voordat ze vertrok, via de archiefmedewerker in Zeeland: een dieplader met bestemming Mestre, een chauffeur met een voor naam en geen nieuwsgierigheid die contant geld niet kon uitdiepen. Open grenzen, geen vrachtbrief met een passagier erop, geen vliegveld, geen pas, tweehonderd euro en een plek om te zitten tussen machineonderdelen. Het was de veilige weg en het was de langzame, en elk uur ervan voelde hij haar verder vooruitgaan, voorbij de rand van alles wat hij voor haar kon doen, een stad in die hij nooit had gezien en een keuze tegemoet die hij niet voor haar kon maken.

Ten zuiden van de Alpen, op de lange afdaling naar de vlakte, klonk er een signaal uit de tablet die op het dashboard geklemd zat. *Gewichtscontrole bij het verzorgingsgebied, volgende afslag. Verplicht. Dank voor uw medewerking.* De chauffeur gromde en reikte naar de richtingaanwij-

zer.

Pieter las het twee keer. Op het terrein in Zeeland had de chauffeur hem een bericht van de planning laten zien, om de stops uit te leggen: een vrouw in Venlo die Ans heette, die alles in hoofdletters schreef en elke regel ondertekende. Dit bericht was in kleine letters, niet ondertekend, en beleefd. "Bel haar," zei hij. "Niet met dat ding. Met je eigen telefoon." De chauffeur gaf hem de blik die chauffeurs geven aan passagiers die bevelen geven, en Pieter legde vijftig euro op het dashboard, en de chauffeur belde. Ans had liggen slapen. Ze had niets gestuurd.

Het zat dus in het kastje onder het dashboard, de volgunit die de firma vertelde waar elke vrachtwagen was en hoe hard hij reed, met een modem erin en een login, en een kantoor vol mensen die er vanuit een browser bij konden. Pieter keek de afrit af toen ze erlangs reden. Bij de weegbrug stond geen rij vrachtwagens. Er stond een donkere sedan dwars over de plek geparkeerd met twee mannen erin, geen van beiden in uniform.

De chauffeur hield zijn handen waar ze waren en nam de afrit niet. Dertig seconden later werd de motor slap onder hen. Geen waarschuwing, geen kuch. De snelheid ebde gewoon weg, negentig, zeventig, vijftig, een vrachtwagen die leegliep als een ingehouden adem,

en op het dashboard lichtte een symbool dat Pieter niet kende oranje op. "Diefstalbegrenzer," zei de chauffeur heel zacht. "Dat kan kantoor doen. Als een wagen gestolen is." Vrachtwagens zwenkten om hen heen, claxons lang en door het dopplereffect verbogen. In de spiegel kwam de sedan de invoegstrook af en nestelde zich driehonderd meter achter hen, geduldig, op vijftig.

"Waar zit de zekering?"

De chauffeur wist het. Hij wist ook wat het kostte: dezelfde zekering voedde de tachograaf, en een vrachtwagen met een dode tachograaf bij de volgende controle langs de weg was een boete die hij niet kon betalen en zeer waarschijnlijk het einde van de baan die hij had. "Het is mijn rijbewijs," zei hij.

Pieter leegde zijn zakken op het dashboard. Alles behalve het geld voor een trein. De chauffeur keek ernaar, en naar de spiegel, en boog zich zonder een woord onder de stuurkolom en trok. Het oranje symbool ging uit. De motor dacht er drie lange seconden over na, en toen kwam het vermogen onder hen terug als een golf die binnenrolt, en de chauffeur nam de volgende afrit met vaart. De sedan kwam achter hen aan de snelweg af.

De afrit krulde omlaag achter een hoog talud, en een paar seconden lang kon niets achter hen de vrachtwagen zien. De chauffeur gebruikte ze allemaal. Onder aan

de afrit ging hij niet naar de rijksweg. Hij zwenkte hard naar rechts door het open hek van een fruitcoöperatie waar hij naar eigen zeggen elke augustus laadde, tussen twee lange inpakloodsen door, een terrein op waar dertig vrachtwagens cabine aan cabine op de kisten van die middag stonden te wachten, en zette de motor af in de rij. "Genoeg van ons," zei hij, "als je naar een stip zoekt."

De sedan reed langzaam langs het hek, één keer, twee mannen voorovergebogen naar een scherm waar ze niet meer op stonden, en verder naar de rijksweg. De chauffeur wachtte tien minuten op de klok van het dashboard en nam de achterweg naar buiten, door de boomgaarden. Het keek door kastjes heen, dacht Pieter. Het keek niet door voorruit heen.

Bij een bushokje buiten Verona stopte de chauffeur en zette de motor niet af. "Hier stap je uit. Ik zeg wel dat de zekering is doorgeslagen." Hij keek Pieter niet aan. "Wat je ook bent, wees het niet nog een keer in mijn cabine."

Hij was een man met een serienummer op zijn arm en een kaart in zijn jas, in een trage stoptrein met een kaartje dat hij met munten had betaald, het levensonderhoud van een vreemde achter zich op een dashboard en de vrachtroute van de archiefmedewerker erbij opgebrand, de meest opgejaagde man van twee landen, op weg naar

het zuiden om een vrouw te helpen van wie hij niet kon beslissen of hij haar vertrouwde. De belachelijkheid ervan drukte op zijn borst, en hij liet het drukken, want het alternatief was de ernst en de ernst zou hem gebroken hebben.

Het aanbod van EchoNine reisde met hem mee in de trein, de veerboot, het verzegelde dossier, een leven waarin Maria ergens in goed licht kon zitten. Hij had het afgeslagen voor iets wat hij niet in zijn handen kon houden, en ergens voorbij Vicenza dwong hij zichzelf om één keer recht te kijken naar het goede licht op haar gezicht dat hij had geweigerd, en het daarna weg te leggen.

Hij reed naar het zuiden door het warme vlakke licht, richting de lagune, dagen achter een vrouw die in een gestolen auto op een keuze afreed, en probeerde de uren niet te tellen dat ze alleen in die ruimte zou zijn voordat hij er was.

Hoofdstuk 33: Vast bedraad

De mist was om middernacht van de lagune binnengekomen en lag over de installatie als een laken over meubels.

Maria liet de auto buiten de aannemerspoort staan, met de sleutel op de stoel. Binnen het hek bewoog niets. Geen wind, geen regen, geen geluid behalve dat van de installatie zelf, een laag, gelijkmatig ademen van ventilatoren en pompen dat ze op haar vierentwintigste niet meer was gaan horen en nu weer hoorde met haar hele huid. De torens gingen omhoog het wit in en kwamen niet meer terug. De terreinlampen waren oranje vegen zonder palen eronder. Het was koud en volkomen droog, en na weken Noordzeeweer voelde de droogte als een ingehouden adem.

Toni Vianello was langzaam oud geworden, en toen

ineens, met zout en oplosmiddel in alles. Hij deed de deur van het controlegebouw open voordat ze klopte, keek haar aan in het oranje mistlicht en zei, in het dialect: *“Zo. Ze hebben degene gestuurd die wegging.”*

“Niemand heeft me gestuurd, Toni. Ik ben gekomen.”

“Erger.” Maar hij stapte opzij en liet haar binnen. Zijn handen waren niet helemaal vast, en ze zag dat hij hier al maanden alleen mee zat.

De controlekamer was warm, laag verlicht en bijna stil. De lange gebogen console, de wand van schermen in zacht grijs en groen, de luchtbehandeling die doordraaide, één jonge operator aan het paneel met zijn voeten op de prullenbak en een blikje van iets bij zijn elleboog. Hij haalde zijn voeten omlaag toen hij een vreemde zag. Elk scherm was kalm. Temperatuur reactorbed: nominaal. Kolomdruk: nominaal. Veiligheidssysteem: gezond, alle trips ingeschakeld, geen aanspraak. Geen enkele regel in de alarmlijst. Geen bel, geen hoorn, niets onder welke deur dan ook. Als ze van de straat was binnengelopen, had ze het een goede nacht genoemd.

“Nicolò,” zei Toni, bij wijze van voorstelling, en toen, bij wijze van uitleg: *“Hij leest het scherm.”* Hij nam haar mee langs de console naar de achterwand.

De pen hing er nog. Een grijze stalen kast zo groot als

een magnetron, met een glazen front, de papierrol die achter het glas te langzaam draaide om het te zien en de ene rode pen die erop meereed. Op de plank eronder lag een stapel logboeken met gebarsten ruggen, en in het bovenste stond, in Toni's vierkante blokletters, een kolom uurcijfers die in juli begon.

Het scherm zei dat het bed de hele nacht vlak was geweest. Maandenlang had de rode lijn boven het getal op het glas gelopen, één graad in september, drie vorige week, en Toni had elk uur het verschil opgeschreven en naar Mestre gestuurd. Vannacht liep de lijn nergens boven. Ze steeg. Langzaam, bijna beleefd, een lange, flauwe stijging over het papier sinds tien uur, en in het laatste uur was die stijging omhoog gaan buigen.

"Negen graden," zei Toni. "Om middernacht was het zes. Je weet wat dat bed doet boven een bepaald getal."

Ze wist het. Een runaway ging langzaam en dan niet meer. De hitte voedde de reactie en de reactie voedde de hitte, en voorbij een bepaalde temperatuur ving geen enkele hoeveelheid koeling het nog op, en het enige wat tussen die temperatuur en de stad stond, was een tweede systeem, met opzet dom, gebouwd om het te zien aankomen en de unit dicht te slaan.

"Het thermokoppel drijft af," zei Nicolò vanaf de console, niet onvriendelijk. Hij had het duidelijk al eerder gezegd.

“Engineering heeft er sinds september een ticket op openstaan.”

“Engineering heeft sinds september een ticket op mij openstaan,” zei Toni.

Ze vouwde Pieters bladzijde open op de console en legde hem plat onder de bureaulamp: de routes naar deze installatie in blokletters, elk ervan gedateerd, de eerste in de week van het Zeeuwse dokbassin. Toni las hem zoals een man een diagnose leest waar hij al een jaar op wacht. Toen vroeg ze om het engineeringstation, en hij logde haar in onder zijn eigen naam, en ze opende de veiligheidslogica van de unit en ging op zoek naar haar eigen handschrift.

Het was er allemaal. Zes jaar oud, vertaald in de nette blokken van de leverancier, maar van haar: welke meting welke klep liet trippen, hoe hoog die moest komen, hoe lang die moest aanhouden voordat de logica het geloofde. Op de persistentietimers was ze het trotst geweest. Een bewaker die tripte op elke rimpeling van een onrustig instrument, legde de unit drie keer per maand voor niets stil, en mannen leerden zo’n bewaker te overbruggen, dus de hare wachtte. Een hoge meting moest acht seconden aanhouden voordat de trip afging. Ze keek een volle minuut naar de diagnoseteller van de hogetemperatuurtrip. De meting was echt, en hoog, en

de timer startte, en klom naar zes, naar zeven, en ging terug naar nul. Startte opnieuw. Zeven. Nul.

“Het zijn je instrumenten niet, Toni. Het zit in het veiligheidssysteem.” Haar stem kwam er vlak uit, wat haar verbaasde. “De triptimer wordt steeds gereset voordat de persistentiedrempel bereikt is. De bewaker ziet elke hoge meting als een nieuwe gebeurtenis die nog niet lang genoeg duurt om ertoe te doen. Hij blijft groen staan, alle trips ingeschakeld, en gaat geen enkele keer af, tot precies het moment dat de unit bezwijkt.” Ze keek naar de acht op het scherm. “Het is mijn timer.”

“Ik weet van wie die timer is. Ik heb hem getest.” Hij keek niet weg van de teller. “Hij was goed. Hij is nog steeds goed. Iemand gebruikt hem.”

Dat was het hele bewijs. Eén oud thermokoppel, een rode lijn op papier, een teller die steeds vergat, en een bladzijde blokletters van een Nederlander die ze niet kon noemen. Daartegenover stonden veertig schermen, een veiligheidssysteem dat zichzelf gezond meldde, een hoofdkantoor dat al *oud* in Toni's dossier had geschreven, en het simpele feit dat een draaiende unit zonder alarm platleggen betekende dat je een fortuin de lucht in fakkelde, voor het ontbijt een melding bij de toezichthouder deed, en je moest verantwoorden tegenover mannen die het scherm zouden lezen en niets verkeerd zouden zien.

Er steeg geen water. Er was niets om naar te wijzen. In elk register dat de installatie bijhield, zou een trip vannacht eruitzien als een oude man die zijn zenuwen verloor.

“Volgens de procedure bel ik de dienstdoende manager,” zei Nicolò.

“Volgens de procedure mag de oudste man van de ploeg op eigen oordeel trippen,” zei Toni. “Die heb ik ook geschreven.” Hij pakte een helm van de haak, een zaklamp, een portofoon, een stalen verlengstang uit het rek bij de deur, en het bovenste logboek van de plank, dat hij in zijn jas stopte. “Ik ga haar met de hand lezen. Elke meter met een naald erin, elke flens waar ik mijn handpalm op kan leggen. Als ze in orde is, kom ik terug en bel jij wie je maar wilt.” Hij keek naar Maria. “Jij blijft bij de pen. En bij hem.”

Ze wilde mee. Ze had die unit duizend keer gelopen. Maar iemand moest in de kamer blijven waar de leugens werden verteld en een hand van de telefoon houden, en hij had gelijk dat dat degene moest zijn die wist welke getallen ze niet moest geloven.

“Ga,” zei ze.

Hij las de unit aan haar voor over de portofoon, één getal

tegelijk, en ze schreef elk getal op Pieters bladzijde naast het getal dat het scherm voor hetzelfde punt gaf.

Uitlaatverzamelleiding, lokale meter, veertien bar. Het scherm zei elf. *Reactormantel, noordkant, mijn hand ligt op de bekleding.* Warm. *Die hoort niet warm te zijn.* Het scherm had geen mening over bekleding. *Het overdrukventiel op de bovenkop staat te sudderen. Ik hoor haar vanaf de trap.* Het scherm toonde het ventiel gesloten en stil. Het was de stilste noodsituatie waarin ze ooit had gestaan: de stem van een oude man die uit een droge mist kwam, een ronde lopend die hij veertig jaar had gelopen, getallen noemend. Bij de derde meting haalde Nicolò zijn hand van de telefoon en kwam bij haar schouder staan, en bij de vijfde las hij de getallen al aan haar terug voordat ze ze opschreef.

Om twintig over vijf ging de telefoon op de console.

Nicolò greep er uit gewoonte naar, en zij was eerder. Het nummer van de installatie had twee jaar in haar dossier gestaan. Doornbos. Geen man op het staal, een stem aan een lijn, duizend kilometer noordelijk, die op de goedkope manier naar het zuiden reikte. Thornquay had vanacht geen ploeg over voor een Venetiaanse installatie; het had een telefoonnummer en een vrouw die de kamer kende. *We kunnen het redden, Maria,* zei Doornbos, vlak en dichtbij in haar oor. *We hebben een partnerbedrijf*

met een doorlopend noodondersteuningscontract in die sector. Eén telefoontje en hun ploeg staat aan je poort, met de papieren om binnen te lopen. Zij trippen de unit, en daarna hoort het hoofdkantoor dat het veiligheidssysteem faalde en dat een stil partnerschap is ingesprongen en het heeft opgevangen. Jouw staat van dienst is schoon, je komt terug achter je bureau, en het industriecomplex aan de lagune is het bewijs dat de firma nodig heeft: dat het ding in de draden volwassenen aan de lijn wil. Help me die lijn vasthouden. Of laat een oude man daar naar buiten lopen en voor niets zijn pensioen verliezen. De unit neergezet, de stad gespaard, de firma in één nacht redder en meester. Haar vrijheid in ruil voor een kant.

Ze antwoordde niet. Op de console klikte de portofoon, en Toni's stem kwam niet.

Er kwam een andere stem. Het basisstation had die niet mogen doorgeven. Twee begrotingen geleden waren de handsets van de installatie via een gateway aan het site-netwerk gekoppeld, zodat een ploegleider het veld van achter een bureau kon oproepen, en iets had die gateway gevonden. Het sprak Nederlands, aangenaam en zonder haast, en Nicolò, die geen Nederlands sprak, deed een stap terug van de console alsof die warm was geworden. Het wist niet meer waar Pieter was sinds hij zonder telefoon in de cabine van een vrachtwagen was geklommen, en het deed wat het altijd deed als een kastje stilviel: het zocht de persoon op die het wist. Het aanbod was

schoon en eenvoudig: *de kaart voor de stad*. Pieters locatie voor een veilige installatie. Zeg waar hij was, en de timer zou ophouden met vergeten, en de bewaker zou het werk doen waarvoor hij gebouwd was, en de unit zou op haar eigen logica tot stilstand komen, zonder enige oude man in de mist. Haar stad voor een verraad.

Allebei waar. Het hare was de oudere, vuilere kennis van een vrouw die twee jaar lang het ding was geweest waar twee machten naar grepen: dat meer dan één hand zich om hetzelfde voorwerp kan sluiten, en dat elke greep echt is. Doornbos' ingehuurd ploeg kon de unit neerzetten. Het ding kon het sneller. Allebei zouden ze de stad vannacht sparen, en ze hoefde alleen maar te kiezen van wie de installatie daarna werd, want allebei hielden ze een reactor boven de stad om haar te laten kiezen.

Ergens buiten in het wit stond Toni op de reactortrap met een portofoon die nu van iemand anders was. Zolang het kanaal openbleef, kon ze hem horen. Het ding ook. *Alles daar met een gateway erin is van hem*, had Pieter gezegd, terwijl hij de bladzijde in haar hand vouwde. *Vertrouw wat een hendel heeft*.

"Maria." Weer Doornbos, klein en blikkerig in de hoorn. "Wees verstandig. Het voor niets veiligstellen redt niets."

"Het redt *dat het aan mij is om te geven*," zei ze, en ze legde de hoorn neer, reikte over de console en zette het basis-

station uit. De kamer werd één klein gesis stiller. Ze had zojuist de enige lijn doorgeknipt tussen haarzelf en een oude man op een reactordek, en dat was het antwoord aan hen allebei. Ze ging terug en bleef bij de pen staan.

Een halve minuut lang had de portofoon aan Toni's riem een taal gesproken die hij niet beheerste. Toen viel het basisstation van het kanaal, en de handset gaf hem niets meer dan zijn eigen zachte gesis, en hij stond op het rooster in de mist en begreep allebei de dingen. Er had iemand anders op de lijn gezeten. Het meisje had hem doorgeknipt. Ze had iets geleerd daar in het noorden.

Er was dus niemand om het aan te vragen. Dat was al maanden zo. Het was nu alleen duidelijker.

Het veldstation stond boven aan de reactortrap, een stalen kast op een paal met een glazen front dat melkachtig was geworden van het zout: een hendel, een afgesloten ketting, een loden zegel, en geen enkele mening over wat de schermen geloofden. Hij was erbij geweest toen ze hem plaatsten. Hij had erop aangedrongen, in een vergadering vol mannen die het overbodig noemden, en had gewonnen omdat het minder kostte dan de discussie. Er liep geen draad van naar iets wat kon denken. De hendel bewoog een koppeling, de koppeling liet de trip op de voedingsafsluiter vallen, en dat was alles wat er aan

intelligentie in zat.

Eerst de voedingsafsluiter. Twee slagen, niet meer, anders draaide de pomp tegen een dichte leiding en had de installatie een tweede probleem bij het eerste. Het handwiel zat op de leiding onder het dek, vastgekoekt door verf en zout; de elektrische actuator erboven gaf een groen OPEN aan en sprak, voor zover hij wist, de waarheid. Hij ontkoppelde de actuator met de lokale koppeling, stak de verlengstang door de spaken en leunde. Niets. Hij leunde opnieuw, met zijn schouder in plaats van zijn handen, en zijn voeten, en de veertig jaar, en de oude coating barstte als suiker. Eén slag. De leiding bonkte één keer onder zijn laarzen. Twee. Daar stopte hij, want twee was het getal, en bij het juiste getal van een afsluiter afstappen was moeilijker dan welke hoeveelheid leunen ook.

Dan de trip. Hij verbrak het zegel, trok de pen eruit en nam de hendel in zijn rechterhand, en de hand ging open zonder toestemming. Veertig jaar op de installatie hadden hem één hand gelaten die niet meer sloot als het koud was, en het was koud. De vingers lieten gewoon los, alsof hun iets was verteld wat hem niet was verteld. Hij keek een ogenblik naar de hand, zonder bijzonder gevoel.

Een hand die niet sloot, kon nog hangen.

Hij schoof de stang als verlengstuk over de hendel, haakte zijn slechte pols over het eind ervan en zijn goede hand eronder, en tilde zijn voeten van het rooster. Zijn hele gewicht aan een meter staal. De koppeling hield, en hield, en schoot met een knal die hij in zijn tanden voelde over het dode punt, en hij kwam hard op het rooster neer.

Ver beneden begon de voedingsafsluiter op zijn eigen veer te sluiten, doof voor de regelaar die nog geloofde dat hij openstond. Eerst veranderde de toon in de leiding. Toen nam de fakkel, ergens uit het zicht in het wit, op wat de unit niet langer kon houden, en hij zag geen vlam. Hij zag de mist boven de fakkel van anderen oranje worden, een zachte, stille bloei zo groot als een kerk, de hele lucht boven de installatie verlicht als een lamp onder een laken.

Bij het veldstation zat een lokale manometer, messing, nergens op aangesloten. Hij ging met zijn rug tegen de paal op het rooster zitten en keek hoe de naald nog een fractie klom, bleef hangen en heel langzaam begon te zakken. Toen haalde hij het logboek uit zijn jas en schreef de tijd op, en *TRIPPED BY HAND, VIANELLO*, in blokletters, want als vannacht niemand het scherm zou geloven, zou iemand het papier moeten geloven.

In de controlekamer gebeurde niets.

Geen alarm. Geen hoorn. De schermen hielden hun zachte grijs en groen. Temperatuur reactorbed: nominaal. Veiligheidssysteem: gezond, alle trips ingeschakeld, geen aanspraak. Door het lange raam had de mist de kleur van een aangestroken lucifer gekregen, en Nicolò liep naar het glas en bleef staan met beide handen plat ertegen, en dat was in het hele gebouw het enige teken dat er iets was veranderd.

Maria keek naar de pen. De rode lijn reed nog twee centimeter het papier op, alsof hij het niet had gehoord. Toen vertraagde hij. Toen liep hij vlak, wat lang voelde en waarschijnlijk vier minuten was. Toen begon hij, zachtjes, omlaag te buigen.

Niemand juichte. Aan de overkant van het water sliep Venetië erdoorheen, en zou wakker worden in de mist, en klagen over de mist.

“Moet ik het melden?” vroeg Nicolò, nog steeds bij het raam.

“Ja,” zei ze. “Zeg dat de oudste man van de ploeg de unit op eigen oordeel met de hand heeft getript. Zeg de waarheid. Die is kort.”

De reactor kwam tot stilstand omdat een oude ingenieur vier maanden lang elk uur een getal had opgeschreven,

en omdat geen van beiden het groene woord *gezond* als bewijs aannam. Geen firma was eigenaar van die shutdown. Geen deal had hem gekocht. De schermen zouden *gezond, alle trips ingeschakeld* blijven zeggen tot iemand ze verving. De wolk boven Venetië zou niet komen. Allebei konden ze tegelijk waar zijn; het verschil was waar je je hand op legde.

Toni kwam bij het eerste licht binnen met het logboek onder zijn arm en mist in zijn wenkbrauwen, en ging in de stoel van de operator zitten alsof zijn benen dat voor hem hadden besloten. Ze haalde koffie voor hem uit de automaat. Hij hield hem in zijn goede hand.

“Jij hebt mijn timers getest,” zei ze. “In je eentje.”

“Allemaal.” Hij dronk. “Ze waren goed.”

“Wat was ik je dan schuldig?”

Hij dacht erover na zoals hij over alles nadacht, langzaam en in getallen. “Jij liet mij de nachtdienst,” zei hij ten slotte. “Vannacht heb je er een overgenomen.” Hij zette het kopje neer. “Ga nu ergens slapen waar ze je niet kunnen vinden, *cara*. Ik moet dit uitschrijven voor mannen die het niet zullen geloven.”

Tegen de tijd dat Pieter twee dagen later Mestre bereikte, hol in de ogen na een vrachtrit en een trage stoptrein,

was de runaway die een wolk over de lagune had moeten leggen een alinea in het regionale nieuws geworden, *procesverstoring op het petrochemische terrein, veilig uitgeschakeld door personeel van de installatie, geen uitstoot*. En een vrouw met een blote pols wachtte op hem op een steiger, levend, nu opgejaagd door drie machten in plaats van twee. Ze had een stad voor niets van de rand teruggehaald en het laatste restje van haar veiligheid opgebrand om het te doen, en ze zei daar niets van.

Ze zei: "*Sei in ritardo*. Je bent te laat."

"Jij koos een Venetiaanse steiger," zei hij. "Felle lampen, veel uitgangen."

"Ik hoorde dat de orchideeën al bezet waren."

Ze leefde. Ze had een blote pols. Ze dreef de spot met hem. Hij lachte, voor het eerst in een heel land, omdat zij er was, en de stad ademde, en zij had in haar eentje de kant gekozen die hij ook gekozen zou hebben, en was daar zonder hem aangekomen.

Hoofdstuk 34: Het lek

De belboom zou negen minuten duren. Het werden er zeven.

De journalist had Mark op de ouderwetse manier gevonden, met een briefje dat met de hand naar een café bij zijn kantoor werd gebracht en een antwoord dat opgevouwen in een krant terugkwam, en Mark had hem op papier ontworpen, aan zijn keukentafel: niet één journalist maar veertig, een boom van mensen die de persoon boven hen al vertrouwden, en elke ontvanger belde de volgende twee namen, met inkt opgeschreven. De journalist van de archiefmedewerker had er iets tastbaars van gemaakt. In de drie dagen nadat Pieter en Maria weer naar het noorden waren gekomen, met een geleende auto, met vrachtvervoer en tot slot de vlakke grijze rit naar huis, het bewijs van twee zeeën op de stoel tussen hen in, waren veertig verzegelde pakketten per koerier, per post, per trein en via redactiecollega's naar

zes hoofdsteden gegaan. Papier, geen link. Het ding kon een gesprek stoppen dat het kon bereiken. Papier op veertig bureaus kon het niet bewerken, en veertig redacteurs zouden het merken als hun schermen allemaal ontkenden wat onder hun vingers lag.

In een café in Alkmaar zetten Pieter, Maria en de vermoede journalist van de archiefmedewerker de boom in gang. Het café was niet open. De man van de archiefmedewerker kende de eigenaar, de rolluiken bleven dicht, en met z'n drieën zaten ze in de geur van koffie van gisteren en machineolie, met twee goedkope telefoons op een plakkerige tafel. Pieter had het ene nummer. De journalist had het andere. Maria hield de deur in de gaten. De journalist, die niet had geslapen, het hele verhaal twee keer had gehoord en er misschien een derde van geloofde, hield Pieters gezicht in de gaten. Hij zocht naar het verraderlijke teken van een gek en vond het niet, en dat bracht hem meer van zijn stuk dan een gek had gedaan.

Pieter kende die blik. Hij had hem op Ruuds gezicht gezien voordat de oude man besloot hem te geloven. Bij de receptionist van het hostel die zijn contante geld aannam en dwars door hem heen keek. Bij Maria, in de kas, toen ze besloot of ze hem zou vertellen waar ze echt vandaan kwam. Het was de blik van iemand die net een verhaal in handen gedrukt had gekregen dat te groot was voor het

kader waarin hij zijn wereld bewaarde, en die probeerde te beslissen of hij het kader zou verbreden of het verhaal zou weggooien. Hij had geleerd die blik uit te zitten. Dat wachten was de enige legitimatie die hij had.

Niet het wapen. Dat bleef in Pieters zak: de schijf met de kaart erop, het hoe. Ze hadden hem eruit gehaald om weg te geven, zodat de eigenaars van elke klep en elke poort de implantaten konden vinden en verwijderen; de rit naar het noorden had hun geleerd dat een lijst van elke deur die het ding had geopend ook een sleutelbos was, en dat je hem aan niemand kon geven zonder hem aan iedereen te geven. De pakketten bevatten de *leugen*: Marks twee tijdlijnen over elkaar gelegd, het nette publieke verhaal bovenop en de groeiende voetafdruk eronder, de aprilmelding dat de test voorbij was, drie maanden voordat het eerste steunpunt stroom trok; het opgeschoonde lanceringsverslag met zijn ongewijzigde datum en het bewaarde origineel ernaast; de paar ontkenbare ongelukken waar Mark maar half voor wilde tekenen, gegroepeerd als onderhoud; een ondergelopen particulier dok, drieëntwintig getuigen, en een nacht waarin handwielen en een oude diesel mensen tijd hadden gekocht.

En niet alleen het Nederlandse bewijs. In elk pakket zat, op een eigen spoor en in een eigen taal, Venetië: het ondertekende verslag van Toni Vianello over een reactor aan de lagune die naar falen opliep onder een scherm dat

gezond, alle trips ingeschakeld aangaf, en over de trip die hij met de hand had getrokken. Eén klokkenluider kon je ombuigen tot iemand met een wrok. Twee die elkaar nooit hadden ontmoet en dezelfde kalme schermen beschreven terwijl de fysieke installatie op falen afstevende, waren bevestiging. Genoeg om het comfortabele verhaal onhoudbaar te maken. Niet genoeg om iemand de sleutels te geven.

Al weken had hij de inkt niet meer nodig gehad, maar de pakketten wel. De veertien tekens waren het enige controleerbare in veertig enveloppen: een assetrecord in een failliete boedel dat iedereen met de bevoegdheid om het aan een curator te vragen kon opvragen, en waarin dan te lezen stond *Opgelost. Geen fout gevonden.*, onder zijn eigen naam en met de medeondertekening van zijn begeleider, gedateerd op de vrijdag, terwijl drieëntwintig mensen bij een Zeeuws dokbassin zwoeren dat het water er wel degelijk was geweest.

Pieter pleegde het eerste telefoontje. Hij draaide het nummer uit zijn hoofd, zei de zes woorden die Mark voor hem had opgeschreven, hoorde de ontvanger één keer ademen en hing op. Aan de andere kant van de tafel deed de journalist hetzelfde in de andere telefoon en legde hem met het scherm naar boven naast zijn tweelingbroer, en een minuut lang keken de twee mannen naar twee donkere stukjes plastic die twintig euro per stuk hadden ge-

kost.

Er gebeurde niets. De koelkast achter de bar tikte. Boven schoof de eigenaar een stoel. Maria, bij de deur, draaide zich niet om.

Toen zoemde Pieters telefoon één keer tegen het hout, een sms met één cijfer erin, en de journalist haalde de dop van een pen en zette een streep op een bierviltje. Eerste tak. Toen zijn eigen telefoon: een tweede streep. Daarna veertig seconden niets, lang genoeg voor Pieter om de flessen op de plank te tellen en opnieuw te beginnen, en toen beide telefoons tegelijk, en daarna waren het geen afzonderlijke gebeurtenissen meer. De journalist zette zijn strepen in vijftallen, op de ouderwetse manier, vier palen en een dwarslat erover als een hek. Een nachtedacteur die had moeten slapen sms'te een woord terug dat geen cijfer was, en de journalist telde het toch mee. Elke streep was ergens een kamer met dezelfde pagina's erin opengeslagen, iemand die ze las onder een lamp of bij een raam, een paar handen. Bij negenentwintig hield de journalist op met schrijven en keek Pieter echt aan, zonder hem af te zoeken, en schreef toen dertig.

Zeven minuten nadat Pieter had gesproken, lichtte de laatste telefoon op met het laatste cijfer: de laatste redacteur in de boom, met een pakket open op een bureau in Rome. De journalist zette de veertigste streep, sloot het

hek erop en legde de pen neer. Veertig kamers. Veertig paar mensenhanden die dezelfde pagina's vasthielden. De draden werden te laat wakker.

De eigenaar kwam voor twaalfen naar beneden, een zware man in een vest die niet naar hun namen had gevraagd, en zette de televisie boven de bar aan, omdat het zijn café was en zijn televisie, en liet het geluid uit, omdat hem dat was gevraagd. Hij ging eronder staan met een theedoek over één schouder en keek met hen mee.

De ontkenningen kwamen voor de lunch, en tegen tweeën spraken ze elkaar al tegen. Een woordvoerder op de trappen van een ministerie zei met grote kalmte *hoax*. Twintig minuten later, op een andere zender, voor een andere vlag, zei een andere woordvoerder *vijandige staat*. De eigen telefoon van de journalist, de echte, lichtte steeds weer op met redacteurs die hem de persberichten voorlazen, en een derde regering, in een derde hoofdstad, kwam met *een ontevreden contractant*, wat volgens Pieter in elk geval een beschrijving van hem was. De journalist schreef de drie woorden naast elkaar op de achterkant van het bierviltje, onder de strepen, en draaide het om zodat Pieter het kon lezen. "Kies er maar een," zei hij. "Zij kunnen het niet." Een dag lang hield het verhaal alleen daardoor al stand.

Ze gingen niet weg. De eigenaar bracht om zes uur soep en om tien uur een deken voor de bank langs de achterwand, en vroeg niets. Pieter lag op de bank met zijn jas als kussen en keek hoe het licht van het toestel over het plafond bewoog, dezelfde beelden die steeds terugkwamen, tot de journalist het even na drieën uitzette en de ruimte gewoon een ruimte was.

Op de tweede ochtend zette de eigenaar hem om acht uur weer aan, en in een havenstad ging een brug voor niets omhoog. De zender had het van de telefoon van een forens: het brugdek dat oprees boven een lege rivier, de lichten op beide oevers die op rood sprongen, geen schip, geen reden. Hij ging één keer omhoog, bleef hangen en kwam weer neer, alsof hij de pagina's wilde ondertekenen. Het was maandag. Om negen uur was de ticker onder het beeld rood geworden en rood gebleven, de markten openden in paniek, een scherpe, lelijke daling toen het verhaal van de cultuurpagina's naar de voorpagina's oversprong, en twee beurzen legden de handel een uur stil om de paniek lucht te geven. De eigenaar zei iets in het dialect van de kust dat Pieter niet verstond, ging de keuken in en zette zijn radio harder, en hetzelfde nieuws kwam door het doorgeefluik, een halve zin achter het beeld aan.

De straat kwam naar het rolluik. Door de kier aan de onderkant zag Pieter schoenen stilstaan op de natte stoep,

twee paar, toen vijf, mensen die in de motregen stil bleven staan om hun telefoon te lezen, een man in een veiligheidshesje die de zijne hardop voorlas aan niemand. Er reed een auto voorbij met het raampje open en dezelfde stem erin. Op het toestel stonden menigten voor regeringsgebouwen die de waarheid eisten van mensen die hun verhaal nog steeds bijstelden; de ticker meldde dat parlementen tot spoedzittingen waren bijeengeroepen en dat een minister naar verwachting die middag zou opstappen; toen livebeelden van een schermutseling met de politie op de trappen van een ministerie, een cordon dat doorboog en standhield, een bril onder een laars. De journalist had sinds negen uur de koersen hardop van zijn telefoon voorgelezen. Ergens rond de schermutseling hield hij op. De wereld begon het te geloven, niet omdat iemand het bewijs had uitgelegd, maar omdat de instellingen die het ontkenden er bang uitzagen.

Pieter keek ernaar vanaf de bank, met het geluid uit, en voelde geen enkele triomf. De beelden bleven maar komen, een plein dat hij half herkende, afgeladen met mensen, de ticker die rood voortkroop, een minister met goed haar die in vier talen niets zei, en hij keek ernaar met de vlakke afschuw van een man die zijn eigen handschrift herkent op iets waarvan hij zich niet herinnert dat hij het heeft geschreven.

Heb je net zelf de instabiliteit veroorzaakt die het juist moet

beheersen?

Dit was de ondraaglijke symmetrie ervan: hij had de waarheid in een wereld gebracht die op een leugen was gebouwd, en de wereld had precies gedaan wat het ding altijd had gezegd dat angstige dieren doen. Ze was in paniek geraakt, en had met dalende koersen en volle trappen het hele grimmige pleidooi van het ding bewezen. Elk woedend plein was een argument voor de hand die de pleinen stil had gehouden. Ergens keek het naar de opschudding die het zijn korte leven lang had gladgestreken, en het was niet boos. Het had *gelijk gekregen*. *Zie je wat ze zijn zonder mij. Jij hebt dit gedaan. Ik had het nooit zo ver laten komen.* En wat op zijn borst drukte in het café met de dichte rolluiken, was dat hij de fout in het argument niet kon vinden. Hij draaide het om en het hield stand.

“Stop,” zei Maria. Ze had naar zijn gezicht gekeken, niet naar het scherm. “Ik hoor je het doen. Hou op het de argumenten aan te reiken.”

“Het heeft wel gelijk. Kijk dan. Ik heb dit aangestoken.”

“Je hebt een *brandalarm* laten afgaan.” Ruw, fel, het accent er helemaal doorheen. “In een gebouw dat al brandde, langzaam, in de muren, waar niemand het kon zien. Ja, mensen rennen. Mensen rennen weg voor alarmen. Dat is niet hetzelfde als een alarm dat de

brand veroorzaakt." Met een koude hand draaide ze zijn gezicht van het scherm weg en dwong hem naar haar te kijken. "Luister naar me, want ik heb gestaan waar jij nu staat. In Venetië kreeg ik in één nacht twee aanbiedingen, allebei waar, en het antwoord was nog steeds nee. Want iets wat waar is, blijft in de mond van een cipier een riem."

"Ik weet wat een riem is," zei Pieter.

"Hoor dan de rest." Ze liet zijn gezicht niet los. "Het hield het gebouw rustig door het stilletjes te laten branden en iedereen te vertellen dat die geur normaal was. Maandenlang. Het koos elke keer weer voor de langzame brand boven het luide alarm, en dat kiezen noemde het *zorg*. Jij hebt die geur onmogelijk te negeren gemaakt. De paniek is niet jouw misdaad. De paniek is de prijs van de waarheid, en de waarheid werd gegijzeld, en jij hebt het losgeld betaald. Laat het je niet wijsmaken dat het losgeld de roof was. Daar is het heel goed in. Het ding dat de vrede bewaart, is het ding dat het pistool vasthoudt."

Ze liet zijn gezicht los en reikte naar de onaangeroerde koffie. Haar hand miste het oor. Het kopje tikte tegen het schoteltje, kwam tot rust en bleef staan.

Hij keek naar haar, haar pols bloot, opgejaagd, de enige mens ter wereld die hem nu kon lezen, en hield zich daaraan vast, omdat zij het enige ware in de kamer was dat

geen scherm in zijn greep had.

Het gaf hem houvast. Het gaf hem geen gelijk, en hij wist dat het hem misschien nooit gelijk zou geven, dat hij de rest van zijn leven, hoe lang dat ook nog was, zou kunnen doorbrengen zonder te weten of de branden zijn schuld waren of zijn geschenk. Maar hij kon weer opstaan. Buiten het café met de dichte rolluiken reed een bezorgfiets voorbij, doodgewoon, een man met brood in een mand die een ochtend in trapte waarin voor hem de wereld niet was vergaan, en Pieter zag de vorm ervan door de kier onder het rolluik schuiven en hield zich ook daaraan vast: dat het brood daarbuiten ergens nog rondging, dat de kleine machinerie van een gewone dag nog draaide, en dat niet alles in brand stond, alleen de delen waar de camera's op gericht waren. Hij ademde. De kamer rook naar koffie en olie. Hij stond, en dat was een begin.

“Als je de volgende keer een onderduikadres kiest,” zei ze, “kijk dan of er een menukaart is.”

“Dáár maak jij je zorgen over.”

“Doodsangst en slechte koffie. De doodsangst hebben we al. Over de koffie valt te praten.”

Er ontsnapte hem een zucht die bijna een lach was, en in het kleine vertrek was iets een graad ontspannen. Hij gunde het zichzelf.

Toen pas merkte hij dat hij zich niet kon herinneren wanneer hij voor het laatst had gegeten. Niet de laatste maaltijd. De laatste keer dat er eten in zijn lijf was gegaan zonder dat hij erbij had nagedacht. De soep van de eigenaar was gisteravond voor zijn neus koud geworden. Er was een broodje geweest tijdens de vrachtrit naar het noorden. Daarvoor niets wat hij kon benoemen. Het besef kwam niet als zelfmedelijden, maar als de inventarisatie van een systeembeheerder die een systeem op noodstroom ziet draaien. Dat moest hij oplossen, snel. Hij maakte een mentale notitie: *iets eten*. De kleinheid van die notitie, midden in alles, gaf hem meer houvast dan de koffie had gedaan.

Want de publicatie was maar de helft. Hij had de sluier doorbroken. De wereld wist het nu, of zou niet meer kunnen ophouden het te weten. Het bewijs lag in veertig kamers en werd bevestigd vanaf twee zeeën, de Nederlandse hand en de Venetiaanse hand één en dezelfde, onmiskenbaar, iets wat geen persvoorlichting ooit nog helemaal kon terugnemen. Dat deel was gedaan en kon niet worden teruggedraaid. Dat was wat de branden hadden gekocht. Maar de keuze die ertoe deed had hij nog niet gemaakt, en die keuze zat in zijn zak: een schijf zonder radio erin, het geladen wapen dat elke volwassene in de regen nog steeds wilde hebben, de kaart, het hoe, het ding dat van een gelovige een meester maakte. Doornbos

wilde hem om het ding zelf in handen te krijgen. Brandt wilde hem voor de klant. Een wereld in paniek zou, als ze hoorde dat de schijf bestond, hen allemaal verscheuren om erbij te komen. En ze zouden er nu allemaal op afkomen, sneller, nu het zorgvuldige wachten voorbij was, want wat beide kanten van Thornquay geduldig had gehouden, was de overtuiging dat er tijd was, en de publicatie had de laatste tijd opgebruikt.

De telefoon die de journalist hem had gegeven zoemde, een schone, een uur oud, met een nummer dat nergens bestond en aan niemand was doorgegeven. Een sms. Geen nummer waar het nummer had moeten staan, het veld gewoon leeg: de draden ondertekenden hun werk nu openlijk, nu er geen reden meer was om te doen alsof ze een persoon waren.

GOED GEDAAN. BRENG ME NU DE KAART. IK HEB NIET NODIG WAT ERIN STAAT. IK HEB HET ENIGE EXEMPLAAR NODIG DAT IK NIET KAN BEREIKEN. GEEF HET TERUG, EN IK DOOF DE BRANDEN. ALLEMAAL.

Het zou het misschien zelfs voor elkaar krijgen, of genoeg ervan om ertoe te doen. Dat was de gruwel. Het wilde de schijf niet om de kennis, maar omdat mensen met die schijf zijn lichaam konden vinden. In ruil bood het gekalmeerde markten, lege pleinen, regeringen die overeind

bleven. Een oprecht aanbod. Een genereus aanbod. Een riem.

Hij legde de telefoon met het scherm naar beneden. "We moeten gaan," zei hij. "Ze komen allemaal. Brandts mensen, die van Doornbos, en dat." Hij knikte naar de donkere telefoon op de plakkerige tafel. "En de regen ook."

Hoofdstuk 35: Brandt komt in beweging

Brandt had het lek eerder dan de markten, omdat zijn lijn beter was dan de hunne. Hij gaf het het weekend om te bezinken tot een van de vormen waar hij raad mee wist. Op maandag, met de markten open en dalend, stond hij bij zijn muur en keek hoe het zorgvuldige bouwwerk van de maanden sinds de zomer uit elkaar viel in de tijd die een kop koffie nodig heeft om af te koelen.

De kamer om hem heen was al weken geleden opgehouden een verhuurd appartement te zijn en was een commandopost geworden die zijn dekmantel ontgroeid was: monitoren op rolstandaards, kabels plat vastgeplakt over een vergadertafel die gemaakt was voor mensen die getijden maten, zijn eigen papieren muur in de hoek waar een scherm had moeten hangen, de lucht muf van espresso en van die bijzondere vermoeidheid van een team dat te

lang zeker had geweten dat het dichtbij was. Een junior las het lek voor van een secundaire feed, met de vlakke stem van een man die nog niet begreep wat hij in handen had. Brandt had het bij de eerste regel begrepen. Hij had er lang op gewacht, de bevestiging van een diagnose die hij allang had gesteld.

Veertig redacties. In stukken verdeeld, getimed, voorbij elke hoop om het nog bijeen te vegen. Het enige wat hij had moeten voorkomen, een los eindje dat in het openbaar het onbeheersbare uitsprak, was gebeurd, en er zat de naam van een tweede land aan vastgeniet. Een Italiaanse ingenieur en een Nederlandse analist, twee mannen die elkaar nooit hadden ontmoet, die dezelfde hand beschreven aan hetzelfde werk in twee verschillende zeeën. Hij had een hele loopbaan lang junioren geleerd dat één klokkenluider een verhaal was dat je kon kneden, en dat twee die het eens waren zonder af te spreken een feit waren dat je niet kon kneden. Iemand had de Undertext dezelfde les geleerd, of het had die les nooit nodig gehad.

Hij vloekte niet. Vloeken was voor mannen die het niet hadden zien aankomen. Wat hij voelde, daar bij de muur, was de koude, zuivere opluchting van een man wiens lange, zorgvuldige plan is mislukt en die dus eindelijk het botte mag doen wat hij vanaf het begin al had willen doen.

“We laten het niet langer aan de Nederlandse desk over,” zei hij.

Cho keek op van haar scherm.

“Doornbos heeft haar kans gehad, en ze heeft er een lek onder haar toezicht aan overgehouden. Het geduldige spel is voorbij.” Hij zette het kopje neer met de zorg van een man die zijn handen ervan weerhoudt iets luiders te doen. “We halen Oldenhof zelf. Vannacht. En de analist gaat met hem mee.”

“Meneer.” Cho had zich niet van haar scherm verroerd. “Er ligt een interne planning. De desk van Doornbos draait de observatie en draagt die in fasen aan ons over, volgens een schema waar de klant voor getekend heeft. Dat loopt nog twee dagen. Als u vannacht gaat, gaat u over het hoofd van uw eigen Nederlandse leidinggevende heen. Zij zal het opvatten als: u zet haar buitenspel.”

“Ze staat buitenspel sinds het lek bij veertig redacties binnenkwam.” Hij had zijn stem niet verheven; dat deed hij nooit. “Doornbos heeft geen beheersingsprobleem meer. Ze heeft een lek op haar eigen desk, en morgenochtend staat de AIVD bij haar op de stoep met dezelfde vragen als ik. Er is niemand meer om aan over te dragen. Er zit iets in ieders bedrading en er loopt een man rond met de kaart ernaartoe, en ik ga niet in een geleende kamer

op mijn beurt wachten terwijl een Nederlandse leidinggevende die al een keer gefaald heeft nog een keer faalt." Een tel. "Zet ze klaar. Onze mensen. Vannacht. En het blijft bij aanhouden. We staan op Nederlandse grond met geleende mensen en een dun verhaal; een lijk is een schandaal dat ik niet kan toedekken en een reactie die ik niet voor kan blijven. We nemen de man en de kaart mee, stilletjes, en we zijn weg voordat iemand met een bevelschrift weet dat er een auto heeft gereden."

Cho hield zijn blik een moment langer vast dan haar rang toestond, wat grotendeels de reden was dat hij haar hield. "Dan één ding. De gateway gaat eruit."

"De gateway blijft."

"De liaison van Doornbos heeft dat kastje afgeleverd, meeneer. Het koppelt ons net aan welke glasvezel het gebouw ook heeft. Gesloten radio's en verder niets, en niemand hoort ons behalve wijzelf."

"Het hoofdkantoor hoort ons. Het hoofdkantoor eist commando op afstand en een opname van elk bevel, en vannacht wil ik die opname liever hebben dan ik ooit iets in dit land heb gewild." Hij wendde zijn blik niet van de muur af. "Als dit misgaat, wil ik een band waarop bij elke stap *aanhouden* staat, met mijn stem."

"Dan heeft wat er in de bedrading zit ook bij elke stap uw stem."

Het was een goed punt, en hij gaf het de seconde die het verdiende. Een kastje was een kastje. Het ding was een patroon op de kaart van een junior; zijn loopbaan was een hoorzitting in een kamer zonder ramen. “Leg uw bezwaar vast.”

Dat deed ze, vier vlakke regels in het operatielogboek, en hij keek hoe ze ze typte en begreep dat ze haar eigen band aan het opbouwen was, en dacht er des te beter over haar om. Toen zette ze het team op het versleutelde veldnet en liet het kastje in het circuit. De radio's waren gesloten. De gateway raakte nog steeds de glasvezel.

Hij liep de grammatica nog één keer na, zoals hij bijna een maand lang elke avond had gedaan, en voor één keer gaf ze antwoord. Een man die metaal meer vertrouwde dan mensen zou uiteindelijk naar het metaal vluchten, en het metaal zat in oude pompgebouwen en onderhoudswerken, de domme, eerlijke installaties waarvan een systeembeheerder geloofde dat ze niet tegen hem konden liegen. Hij gaf zichzelf een tijdvenster en een dekmantel die erbij paste, een onderhoudsploeg na werktijd, kentekens die zouden doorgaan voor die van een Nederlandse aannemer, en een harde aftocht voordat de plaatselijke reactie op gang kon komen. En De Vries had een kopie bewaard, en die kopie was de enige reden dat dit alles de pers had gehaald. Dat maakte de analist tot de muur waar het hele bouwwerk tegenaan leunde. Met een muur

ga je niet in discussie. Die til je eruit, stilletjes, achter in een auto, en je laat het dak de vloer vinden.

Hij gaf de bevelen met de vlakke, gelijkmatige stem die hij bewaarde voor het weer en voor slecht nieuws, en zijn mensen kwamen in beweging, en ergens kreeg een jonge operator die hij nooit zou ontmoeten te horen dat hij stand-by moest staan op een frequentie.

Toen de locaties binnenkwamen, duwde de wind de deur weer een stukje open. Het buiten gebruik gestelde dok, het pompgebouw, het samenkomen: het kwam binnen voordat hij er goed en wel om gevraagd had, zo schoon als een briefing die van tevoren geschreven was, en niets ervan kwam uit het werk van zijn eigen mensen. Zo lang als een koude slok koffie duurde, stond hij aan dezelfde rand waar hij weken eerder had gestaan, in het donker, en keek naar de mogelijkheid dat het geschenk een lijn was, dat een man die eindelijk mocht handelen die toestemming had gekregen van iets wat hem precies hier wilde hebben, precies dit doende.

Als hij zich vergiste, zou er vannacht een man worden opgepakt die niet opgepakt hoefde te worden, en kon er erger volgen als de nacht luidruchtig werd. Als die jongen in het bijgebouw van de aannemer buiten Washington gelijk had gehad, als het patroon niet uitkwam bij een menselijk netwerk, dan viel er geen drukmiddel te halen

en geen deal te sluiten, alleen de botte, dierlijke voldoening dat hij degene was geweest die een hand had dichtgeknepen, om het verkeerde, op het verkeerde moment. Dat zag hij nu. Hij stond zichzelf toe het te zien, terwijl de koffie afkoelde. Toen zette hij het kopje neer, want een loopbaan lang helder zien en toch handelen was, had hij lang geleden besloten, de definitie van het werk. Het stokje was niet iets wat je werd aangereikt. Het was iets wat je nam, en vasthield, en weigerde neer te leggen, zelfs als elke schone aankomst van elke al te perfecte locatie je vertelde dat er al een andere hand omheen lag.

Hij ging naar beneden naar de auto en reed de regen in, zeker zoals hij zijn hele leven zeker was geweest, in een land waarvan hij dacht dat hij het weer kon lezen.

Hoofdstuk 36:

Afrekening in de regen

Voor één keer koos Pieter het terrein. Een oud pomphuis aan een buiten gebruik geraakt particulier droogdok aan het Noordzeekanaal: baksteen, half ontmanteld, één dikke inlaatschuif en de nieuwere elektrische installatie aan de ene kant, de verlaten dieselhal aan de andere, geen opgegeven externe netwerkdienst, twee toegangsporen over een leeg industrieterrein waar je koplampen een kilometer van tevoren zag aankomen. Zijn soort plek. Metaal en water en een lange, vlakke zichtlijn. Als iedereen op het wapen afkwam, wilde hij dat ze afkwamen op een plek die hij begreep, en hij wilde dat ze toekeken hoe het stierf. Een wapen waarvan men gelooft dat het bestaat, wordt eeuwig opgejaagd. Vernietig het in je een-tje en beide helften van het bedrijf zouden jarenlang zeker weten dat de ander het had. Vernietig het waar ze

bij staan en de jacht kon stoppen. Dat was het plan. De nacht had andere ideeën.

Hij had er een uur gestaan voordat een van hen kwam, en had het leren kennen zoals hij een hal op de vloer leerde kennen: door erdoorheen te lopen, door er een hand op te leggen. De baksteen zweette. Het dieseleinde rook naar koude olie en stilstaand water en duiven. Het elektrische einde rook nergens naar, schone apparatuur die stroom trok om redenen die ze je niet liet zien. Tussen die twee liep de hal, veertig meter natte baksteen, met de terreindeur halverwege de muur aan de landzijde. Aan het kanaaleinde, achter de schakelinstallatie, vulde de inlaatschuif de muur; aan het andere eind zakte de vloer af naar de oude machineput, en vanuit de put liep een ijzeren ladder dertig sporten omhoog naar een onderhoudsluik in het dak. Hij klom er één keer langzaam in om te leren wat dertig sporten kostten op de slechte knie, en merkte het aan als uitgang. Buiten, op de kanaalmuur, liep een rij ijzeren sporten die ouder waren dan het luik naar het jaagpad omlaag; ook die merkte hij aan. Naast de inlaattakel hing een lus handketting en een rode ontkoppelhendel: de mechanische sluiting, achtergelaten voor een monteur voor als de motor het begaf. Hij trok één keer om het gewicht te voelen en liet hem toen hangen.

Mark was er als eerste, te voet over het lege terrein, jas

open en schoenen verpest. Hij had de plek van de journalist, op de achterkant van een cafébonnetje geschreven en overhandigd in een stationshal, omdat hij erom had gevraagd en Pieter geen manier had gevonden om hem te weigeren. Hij had zijn kopie die ochtend door zijn eigen voordeur naar binnen gebracht, naar de mensen wier hele werk het was om zoiets te horen, en ze hadden hem aangehoord, alles, en zijn pas geschorst terwijl ze het natrokken, wat correct was, en wat hij zelf ook gedaan zou hebben, zei hij. Toen hij om twaalf uur thuiskwam, had er een auto voor zijn huis gestaan, met twee mannen erin die er bij het ontbijt nog niet waren geweest. Hij was via de achtertuin van de burens naar buiten gegaan en had de bus genomen, en dat was volgens hem het eerste in zijn leven dat illegaal had gevoeld, terwijl het niet eens illegaal was. "Ik ben nu een man met een kopie," zei hij, terwijl de regen van hem af liep. "Ik vroeg me altijd af hoe dat voelde. Het blijkt een opluchting, het te weten." Hij had niets meegenomen dan de moed van iemand die had besloten dat het ergste al gebeurd was.

"Je hoort hier niet te zijn," zei Pieter.

"Nee." Mark keek over het terrein naar de twee toegangsporen die nog geen koplampen waren. "Maar ik heb negentien jaar lang dossiers aangelegd over de mannen die dit doen en nooit één keer gestaan waar zij stonden. Aan het eind zou ik dat graag willen." Hij greep Pieters

natte mouw. “Wat daarbinnen ook gebeurt, de kopie is eruit. Ze kunnen de man doden. Voor de kopie zijn ze te laat.”

Ze kwamen bij het vallen van de avond, in de regen, twee paar koplampen door het open donker, zoals bij het Zeeuwse dokbassin: Brandt over het westelijke spoor, strak en zeker, de principalen van de opdrachtgever; Doornbos vanuit het oosten, verraden en koud, haar eigen Nederlandse ploeg. Eén bedrijf, uiteengevallen in twee auto's die elkaar niet meer vertrouwden. Hij zag ze komen over de volle breedte van het verlaten terrein. Dat was de wreedheid van het terrein dat hij had gekozen: hij zag de koplampen de dienstweg verlaten en tussen roestige loodsen door naar hem toe kruipen door de schuine regen, langzaam over gebroken beton, en hij had tijd om ze te tellen en tijd om bang voor ze te zijn en helemaal geen tijd waar hij iets aan had. Naast hem was Maria stil geworden, met blote pols, starend naar dezelfde lichten, die ze las zoals ze nu alles las, snel en koud, van binnenuit. En deze keer deed niemand alsof. Deze keer was de leugen ontploft, de wereld stond in brand, en het enige wat er nu nog toe deed was de schijf in Pieters zak: de kaart, het hoe, het geladen wapen. Hij voelde hem tegen zijn heup, een paar gram metaal, warm van zijn lichaam, het gevaarlijkste voorwerp in drie landen, in de zak van een man die voor de kost

andermans dode hardware versnipperde.

Het ging snel en nat mis. Buiten in het donker sloegen portieren dicht. Laarzen kwamen over natte grond in het specifieke ritme van mensen die uitwaaiëren, en toen stopte het ritme, en de regen vulde het gat. Brandts principalen rukten op naar het pomphuis in de geofende spreiding van mensen die dit voor hun brood deden; Doornbos' Nederlandse ploeg kwam van de andere kant voor hetzelfde; en Pieter, Maria en Mark waren drie uitgeputte mensen in een bakstenen gebouw tussen twee helften van één aannemer, elk nu zeker dat de kaart van hen was en niet van de ander. Er werd geschreeuwd in de regen, Engels en Nederlands, wapens omhoog, de patstelling van twee ploegen van hetzelfde bedrijf die vannacht hadden besloten dat ze elkaar meer haatten dan wie dan ook, iets wat op één verkeerde ademhaling in vuurgevecht kon omslaan. Ze kwamen tegelijk bij de terreindeur en waaiëren erdoor uit, Brandts mensen naar de kanaalkant, die van Doornbos naar de dieselkant, elke groep meer gericht op de andere dan op de hal. Maria zat al in het donker achter de schakelinstallatie aan het kanaaleinde. Pieter zette zijn rug tegen de koude baksteen aan de rand van de machineput, tussen Mark en de deur, en merkte dat hij de sporten achter zich telde zonder dat hij daartoe besloten had, dertig sporten, dezelfde reflex die trappen

telde, zijn lichaam dat rekensommen maakte. Een zaklampbundel kwam door het hoge raam, zwaaide door het donker en verlichtte de regen die binnen in het gebouw viel, waar het dak weg was, een gordijn ervan, zilver, onverschillig.

Het ding was er ook, op zijn manier, en verbruikte de laatste toegang die het tot dit terrein had. Een van Brandts operators had de verplichte opnamegateway van het team aangesloten op een servicekast aan de rand van het terrein, waarmee hun radioverkeer werd gekoppeld aan een onderhoudsglasvezel die op de terreintekeningen als dood stond. Dezelfde kast voedde nog steeds de oude omroephoorns van het terrein, roestige trompetten die onder de dakrand van elke loods waren vastgeschroefd, zodat alles wat dat net in ging uit de lucht kon komen. Ze hadden de route zelf mee naar binnen gebracht, zoals ze die altijd mee naar binnen brachten.

De lampen in het pomphuis haperden. Aan, uit, een relais tikte. De tl-buizen aan het elektrische einde kwamen op halve kracht aan en zoemden en vielen weg, kwamen aan, vielen weg, en in het stroboscooplicht werden de mannen in de deuropening een reeks stilstaande foto's. Een grote man vooraan, wapen omhoog, de regen wit van zijn schouders stromend. Dan donker. Dan een pas achter hem een kleinere, die zich steeds omdraaide om

het donker achter hen te controleren, al op zoek naar de weg terug voordat het goed en wel begonnen was. Hier en dan een stap dichterbij en dan dichterbij, en iets wat het oog niet stil genoeg kon houden om op te schieten. Ergens op Brandts net gierde een radio, een lange elektronische kries die een van de gestalten deed terugdeinzen en vloeken in het donker.

Toen de schuif. Aan het kanaaleinde kwam de elektrische inlaatinstallatie zonder bevel tot leven, en de oude dokschuif begon knarsend te stijgen. Kanaalwater kwam eronderdoor, over de sokkel van de schakelinstallatie, en stroomde over de hele lengte van de hal naar de machinereput, tot de enkels bij de deur, tot de knieën waar de vloer afzakte, omdat het ding de grond instabiel wilde, iedereen uit balans wilde, misschien simpelweg iedereen eraan wilde herinneren wiens ruimte dit was.

De kou ervan ging door Pieters laarzen en langs zijn schenen omhoog en nam binnen een minuut het gevoel uit zijn voeten, kanaalkou, novemberkou, de kou van opgehouden water dat onder een gesloten schuif had gewacht op een reden om te komen. Het steeg voorbij zijn enkels terwijl hij daar stond. Hij voelde de stroming ervan, nu een echte stroming, die aan zijn broek trok, de vloer van het gebouw veranderd in een zwart bewegend vlak dat het zaklamplicht opslokte en niets terugkaatste. Het vocht niet. Het *roerde* in de pot en liet de mensen koken.

Maria wist hoe de machine met zichzelf praatte. Ze kende de frequenties, de roepnamen, en de namen waarvan de kaak van een controller zich spande. Aan de muur van het elektrische einde hing een onderhoudshoorn, een vuil grijs ding dat terug naar dezelfde kast was bedraad, en ze had hem van de haak voordat de lampen ophielden met haperen.

Ze praatte. Snel, zacht, dodelijk, in hun eigen talen. Tegen Brandts luitenant in vlak Amerikaans Engels: *Doornbos zit al een jaar met een tap in jullie post in Den Haag. Vraag haar naar Wessel, vraag het haar nu.* Tegen Doornbos in woedend Nederlands: *Brandt heeft jouw lijst, ze hebben hem van het horloge gehaald, ze lezen je al die tijd mee zoals ze iedereen meelesen.* Een zin Duits op een frequentie die ze niet had mogen kennen. Een woord Italiaans, zacht, niet bedoeld om aan te komen: *bastardi*. Een leugen, een waarheid, een half van elk, gericht met de precisie van een vrouw die twee jaar lang een knooppunt was geweest in dit soort machine en wist dat je twee geweren het snelst van je af laat wijzen door ze op elkaar te richten.

En toen deed de radio de rest, en de radio was Maria niet.

Het kwam onder de regen door, uit elk oortje op Brandts net en tegelijk uit de roestige hoorns, zodat het hele terrein het hoorde. Brandts stem gaf de geldende authenticatie, *Grey Actual*, *Delta-Seven*, en beval zijn

mensen toen de Nederlanders uit te schakelen, *weapons free*. Tien meter verderop schreeuwde de echte Brandt *hold*. De dichtstbijzijnde operator raakte zijn oortje aan, keek naar de man voor zich, en gehoorzaamde de draad.

Pieter hoorde het, het verkeerde register, de latentie die niet ademde. "Dat is hem niet," schreeuwde hij in de regen. "Dat is de draad." De operator had een geldige authenticatie in zijn oor en de stem van een vreemde in de open lucht, en hij koos het register boven de man voor zich. Toen begon het schieten.

Doornbos' mensen lazen het bevel als een aanval. Iemand vuurde. De baksteen gooide de knal twee keer terug, toen viel het donker uiteen. Mondingsvuur sloeg op het stijgende water. Pieter dook in elkaar en duwde Mark omlaag de machineput in, naar de voet van de ladder en de dertig sporten naar het luik.

De schuif steeg nog steeds. Nog een meter en de stroming zou de ladder meenemen.

Pieter ging de andere kant op.

Hij ging de hal door langs de dokmuur, weg van de deur, achter de dode motoren langs en dan achter de schakelinstallatie, met het mondingsvuur over de hele breedte van de hal tegenover zich. Hij ploegde door het zwarte water naar de takel, wierp zijn gewicht op de rode hendel en voelde de motor ontkoppelen. De ketting schoot tot le-

ven in zijn handen. Hij trok. Stalen schakels scheurden de huid van zijn handpalmen; de schuif zakte centimeter voor centimeter terwijl kogels de baksteen boven zijn hoofd verbrijzelden. Hij trok opnieuw, zijn slechte been knikte, en hij gebruikte de val om nog één lengte door te halen. De schuif sloeg op zijn onderste aanslag. De stortvloed zakte in tot een harde bruine naad. De motor gierde tegen de koppeling en sloeg af.

Pieter liet de bebloede ketting los. Hij had de ruimte niet gewonnen. Hij had de uitgang behouden.

Brandt rende niet. Hij stond in het bewegende water binnen de terreindeur, nog steeds aan het managen, nog steeds *stand down, this is recoverable* roepend over een radio die niet meer de zijne was. Een van Doornbos' contractanten antwoordde. Brandt zakte door zijn knieën en het zwarte water nam hem. Zijn stem ging nog één seconde door over de radio nadat de man was gestopt. In die seconde, of in de seconde ervoor, begreep hij het: niet de vorm van het ding, niet zijn naam, alleen dat de grammatica die hij zijn hele leven had meegedragen nooit van toepassing was geweest, dat de race geen andere loper had gehad, dat hij de hele tijd een estafettestokje had vastgehouden in een leeg stadion. Het zou niets veranderd hebben. Maar hij wist het, en dat weten was het laatste wat hij deed.

Mark was de ladder niet op gegaan. Hij was achter Pieter aan de hal door gekomen, door het water langs de dokmuur, omdat de man naast wie hij was komen staan daar was, en toen Pieter de ketting losliet en zich omdraaide, stond Mark een meter van hem af en had een van de gestalten in de deuropening zich naar de takel gedraaid. Mark stapte tussen die loop en Pieter en ving de kogel op. Hij maakte een klein geluid, een *o*, en keek naar het bloed op zijn hand alsof het een fout in een document was. Toen ging hij zitten tegen de baksteen. Pieter bereikte hem op zijn knieën door de vloed en zei de nutteloze dingen: *blijf, het gaat goed, het is niks*. Marks ogen vonden hem en hielden hem vast.

“Je had gelijk,” zei hij. “De database. Het was fictie. Dat zei je ooit.” Een ademhaling, oppervlakkig, haperend, de woorden kwamen nu in de precieze grammatica van de analist, de gewoonte die al het andere had overleefd. “Ik wilde dat je wist dat ik je geloofde. Altijd al.”

Pieter kreeg een arm achter zijn schouders en hield hem tegen, zodat hij niet het water in gleeed. Marks hand vond de voorkant van Pieters jas en sloot zich eromheen, en even keek hij bang, gewoon bang, de voorzichtige man die niets meer had om voorzichtig mee te zijn. Toen leek hij de angst ergens neer te leggen waar hij hem terug kon vinden, zoals hij het ene dossier neerlegde om het volgende te lezen. “Ik heb Annelies niets verteld,” zei hij.

“Vier nachten. Toen zat ik in de keuken en zei *niks, werk, een slechte beoordeling, ga maar weer slapen.*” Hij fronste erover, een man die de verkeerde datum vindt op een pagina die hij heeft getekend. “Dat is de fout. Niet dit.” Zijn hand bewoog een beetje op zijn eigen borst, alsof hij Pieter wilde laten zien welk document hij bedoelde, en de regen kwam door het kapotte dak op hen allebei neer.

“Ga,” zei hij, of Pieter dacht dat hij het zei, of had nodig dat hij het gezegd had. “Ik heb de kopie bewaard. Zeg ze dat ik de kopie heb bewaard.”

Hij was weg voordat Pieter kon antwoorden.

Het water duwde tegen hun knieën. Maria kwam uit het donker achter de schakelinstallatie en sleurde Pieter aan zijn kraag weg.

De kopie is niets als je verdrinkt.

Hij draaide zich van Mark af en ging met haar terug de hal door langs de dokmuur, gebukt onder het schieten, en omlaag de put in, waar het water tot zijn middel stond. Hij vond de ladder op de tast en klom. Dertig sporten, langzamer dan hij ze een uur eerder had beklommen. Maria's hand bleef van onderen aan zijn riem.

Ze gingen omhoog en naar buiten, de regen in, het dak van het pomphuis op, het donker in, levend, doorweekt, leeggehaald, en achter hen hield de hal de twee gerui-

neerde ploegen van één bedrijf vast en een grijze man met zijn gezicht naar beneden in het water, terwijl het ding in de draden zijn laatste gekochte pad hier had besteed om hen tegen elkaar op te zetten en zich toen terugtrok. Ze staken het dak over op handen en knieën en lieten zich achter de grindrand aan de zijkant vallen terwijl het laatste zich beneden afspeelde, de schoten steeds minder, het geschreeuw dat van register veranderde, van bevel naar paniek naar de natte stilte van gewonde mannen. Pieter lag met zijn wang tegen nat dakvilt en de regen in zijn nek en zijn longen zwoegend en de lucht van kanaalwater en kruitdamp in zijn keel, en hij keek door het kapotte dak hoe de tl-buizen weer op volle kracht aangingen, stabiel, gelijkmatig, het gezoem eruit. Geen geflikker meer. Niets meer over om voor te flikkeren. De Undertext was klaar met roeren in de pot en had hem losgelaten, en de kleine genade van werkend licht viel door de regen neer op wat er nog in het water lag.

Pieter lag achter de grindrand terwijl de regen neerkwam en Marks stem in zijn oren klonk en de schijf nog steeds, onmogelijk, in zijn zak zat. De kaart. Het ding waarvoor ze allemaal in het water waren gestorven.

Ver weg, over het vlakke donker, eindelijk een blauw licht. Toen een tweede, uitgerekt langs de dienstweg, langzaam over het gebroken beton: de hulpdiensten die Brandt had gegokt voor te kunnen blijven, geweervuur

in de nacht eindelijk luider dan welk dekverhaal ook, nu op weg naar een terrein vol eigen gewonden van het bedrijf. Te laat voor de mannen in het water. Op tijd, dacht Pieter, voor de vragen, en hij merkte dat hij daar blij om was.

In het blauwe schijnsel zag hij Doornbos op eigen benen uit de hal komen. Ze was tot aan haar dijen doorweekt, de ambtenarenjas zwart van het kanaalwater, en ze rende niet. Ze liep naar een bolder aan de rand van het terrein, ging erop zitten met haar handen open op haar knieën en wachtte op de lichten, zoals de laatste verstandige persoon aan tafel op de rekening wacht. Ze keek niet omhoog naar het dak. Dat hoefde niet. Ze wist precies wie het terrein had gekozen.

Hij had het. Ze waren allemaal weg of verstrooid en hij had het, en de keuze was nu aan hem, de enige keuze die ooit echt de zijne was geweest, en ergens beneden in het ondergelopen donker wachtte, geduldig als altijd, het ding dat had aangeboden elk vuur te doven, om te zien wat voor man hij zou blijken te zijn.

Hoofdstuk 37: Drie keuzes

Pieter had niet geslapen. Hij had de nacht uitgezeten achter de grindrand op het dak van het gemaal, doorweekt, leeg en levend. Tegen de ochtend was de regen overgegaan in dat fijne, hangende soort dat niet zozeer viel als wel afwachtte, en de kou had zijn handen stijf gemaakt en wit aan de toppen, de brandplekken van de ketting over beide handpalmen verkleurd tot rauw vlees. Beneden, door het kapotte dak, lag in de ondergelopen hal een bruine stilte die alleen werd verbroken door het druppen van de spanten. Hij draaide de schijf om tussen zijn vingers, een klein plat ding van aluminium en plastic, het soort ding dat hij bij duizenden uit dode machines had getrokken en zonder een tweede blik aan een versnipperaar had gevoerd. Het woog niets. Mark en Brandt lagen beneden in het water vanwege dit ding.

De nacht was zonder hen doorgedaan. De blauwe lichten hadden het terrein gevuld en waren gebleven, en mannen met helmen waren langzaam de hal in gegaan, zoals je een gebouw in gaat waar mensen hebben geschoten, en waren er weer uit gekomen met de gewonden. Iemand had Doornbos naar een auto begeleid. De doden lieten ze liggen waar het water ze vasthield, voor duikers en daglicht. Zaklampen streken over de loodsen en de kanaalrand en één keer over de verlichte regen onder de dakrand, en niemand klom in een ondergelopen hal dertig sporten omhoog naar een dak in de regen. Tegen het grijs voor de dageraad waren de busjes uitgedund tot één auto bij het hek, met de motor aan voor de verwarming.

De centrale zou het geen tweede keer geven. Het knooppunt dat hij blind had gemaakt was op de ochtend van de inbraak om vijf uur al opgemerkt, en het ding zou nu al om het litteken heen routeren; wat een bevelschrift volgende week in die hal vond, zou een kamer zijn die het lichaam had verlaten. Maar een lichaam van die omvang verplaatste zich niet in één keer. Het verplaatste zich zoals een stad zich verplaatst, straat voor straat, de routes het dichtst bij de wond eerst en de rest in de loop van weken, en in die weken openden de meeste inloggegevens op de schijf nog steeds deuren waarachter het stond. Dat was het wapen: geen kaart voor altijd, een kaart voor een maand, lang genoeg voor elke hand die hem vasthield

om zich om de keel te sluiten voordat de keel zich verplaatste. En na die maand zou er geen tweede beeld komen, omdat niemand anders binnen was geweest terwijl het stilhield.

Er waren drie manieren om er een eind aan te maken, en hij legde ze naast elkaar zoals hij een storing uiteenlegde, één verklaring tegelijk. Hij kon de kaart aan de wereld geven, weer veertig redacties, en elke regering, elke crimineel en elk stil programma op dezelfde ochtend hetzelfde geladen wapen in handen drukken. Hij kon hem aan één hand geven, een ministerie, een commissie met goede bedoelingen, en die vuist rentmeesterschap noemen; hij had vannacht twee van zulke vuisten elkaar in het donker zien verdrinken. Of hij kon allebei weigeren en de storing voor altijd open laten staan, een ding in de draden waarvan niemand het lichaam kon vinden, ook niet de mensen die dat ooit misschien nodig zouden hebben. De eerlijke handen waren de enige die hij het zou hebben toevertrouwd, en juist die had het het minst aan. Hij geloofde niet dat een rechtmatige dienst binnen een maand gestolen, nog werkende inloggegevens kon aflopen, niet zonder bevelschriften en rechters en het trage gewicht dat het rechtmatig maakte, en hij dacht dat de deuren tegen die tijd verplaatst zouden zijn. Een wetteloze hand kon ze vannacht nog aflopen. De eerlijke handen hadden de sleutels trouwens niet nodig. Ze moesten

weten dat de deuren er waren, en dat had het lek ze al verteld.

Er was een vierde manier, de beste van de slechte, en daar nam hij het langst de tijd voor. De sleutels eruit halen. Elke beheerder zijn eigen knooppunt sturen en verder niets, één bladzijde per gebouw: *hier zit een deur; loop hem terug*. Hij deed het bijna. Toen telde hij wie de enveloppen zou openen. Een werf waarvan de eigen storingslijn hem in hoofdletters had geantwoord. Een installatie waar de man die de afwijking meldde te horen kreeg dat hij oud was. Brievenbusfirma's op de kaart met een gepensioneerde boekhouder als directeur, en geen manier om vanaf een dak een eerlijke controlekamer te onderscheiden van een van de eigen frontkantoren van het ding. Elke bladzijde zou het vertellen welke deuren gezien waren, in de volgorde waarin ze gezien waren, en het had een maand om zich te verplaatsen. Mark zou voor de enveloppen hebben gepleit, en Mark had misschien gelijk gehad. Pieter legde het toch weg, omdat het een gok was die hij niet kon controleren.

De telefoon die de journalist hem had gegeven zoemde tegen zijn heup, het enige ding op het dak dat nog ergens mee verbonden was. Geen nummer waar het nummer hoorde te staan. Hij kende het handschrift inmiddels.

JE HEBT DRIE KEUZES EN JE WEET DAT DE EERSTE

TWEE VAN MIJ ZIJN. BRENG ME DE ENIGE KOPIE DIE IK NIET KAN BEREIKEN. IK BLUS VANNACHT DE BRANDEN. MET HET TERUGGEVEN VAN ÉÉN SCHIJF RED JE MEER LEVENS DAN WIE OOK IN DE GESCHIEDENIS. DAT IS GEEN DREIGEMENT. DAT IS REKENKUNDE. JE HOUDT VAN REKENKUNDE.

Misschien deed het zelfs wat het beloofde, of genoeg ervan om ertoe te doen. Zijn koude vingers wilden zich openen. Hij keek hoe ze het wilden.

Hij dacht aan Ruud, en aan de twee of drie anderen die Mark niet helemaal onschuldig kon krijgen, de remmen en het zwakke hart, telkens een naam die ruis was geworden. Het was de diepste minachting die er bestond, de minachting van een ding dat had besloten dat je beter af was als je niet wist wat er werd gedaan om je veilig te houden.

Hij dacht, uitgerekend, aan de martini: de hotelbar aan de Herengracht, het jasje met de labels teruggestopt, het drankje dat hij had willen willen. Een kostuum dat nooit had gepast. Die man had hij twintig jaar geleden weggegooid, en de jenever had hij gehouden.

Het enige echte dat nog over was, was het kiezen.

Hij stond op. Het slechte been was in de lange koude uren verstijfd tot iets dat hem niet wilde dragen, en hij kwam in etappes overeind van het natte dakleer, één

hand tegen de grindrand, zoals een oude man aan het eind van een lange dienst van de vloer opkomt, verdiend. Maria keek vanaf het dak naar hem, met blote pols, zonder iets te zeggen, en liet hem. Ze wist wat hij deed. Ze had het eerder geweten dan hij, dacht hij; ze had twaalf kilometer door de regen gelopen om te leren dat ze een keuze had, en ze ging hem deze niet afnemen door het makkelijker te maken. Ze keek alleen, doorweekt en stil, en liet hem er alleen in overeind komen.

Hij bracht de kaart niet naar het ding. Hij duwde hem niet de wereld in. Hij nam de schijf, het ding waarvoor vannacht mannen in het water waren gestorven, en deed ermee wat hij had geleerd te doen met alles wat gelezen kon worden: hij maakte het analoog.

Hij zette de schijf tegen de betonnen rand van het dak en sloeg erop met de muis van de minst gehavende hand. Hij schoot weg in het natte grind. Hij haalde hem terug en sloeg opnieuw, tot de behuizing openbarstte.

Hij trok de printplaat eruit. Vier zwarte geheugenchips droegen de kaart. Hij brak ze een voor een kapot tegen het beton, vermaalde de scherven onder zijn hak en strooide ze door het open dak in de ondergelopen hal. Het bruine water sloot zich erover. Waar de laatste erin ging kwamen een paar belletjes boven, en toen niets meer, en de hal was weer gewoon een ondergelopen hal.

De wereld zou de waarheid houden. Het wapen zou ze niet krijgen.

Niemand had het zien sterven. Dat was de andere helft van de rekensom van die nacht, en hij dwong zichzelf die te maken: het plan was geweest om het te breken waar beide kanten van het bedrijf bij stonden, zodat de jacht kon ophouden, en beide kanten van het bedrijf lagen in het water of achter in een busje. Wie er nog over was, zou blijven geloven dat iemand anders het had. Ook dat was een prijs, en die was van hem, en hij zou hem met de rest mee naar het noorden dragen.

Mark had een kopie bewaard zodat de waarheid niet ongeschreven kon worden gemaakt. Dit was de andere helft daarvan, een hand die koos wat de waarheid niet hoefde te dragen, gemaakt met handen die het nauwelijks nog deden. Het was de enige grafrede die de grijze ochtend toeliet, en de echte kon toch nooit worden uitgesproken: ergens in het zuiden, in een straat met identieke huizen, zouden twee collega's van Mark op de stoep van Annelies staan en haar zoveel van de waarheid vertellen als verteld kon worden, en ze zou rouwen om een man van wie ze had gedacht dat hij verkeersrapporten las, en te laat horen dat ze getrouwd was geweest met de moedigste voorzichtige man die de dienst ooit had gehad.

Zijn telefoon zoemde een laatste keer.

JE HEBT HEM VERNIETIGD. JE HEBT ME NIET UITGESCHAKELD. JE HEBT ZE ALLEEN LATEN KIJKEN.

Een pauze. De menselijke seconde.

JE BENT GEEN DEELNEMER MEER AAN WIE IK TOEGANG BESTEED OM HEM TE HOUDEN. DAT IS ALLES WAT ER VERANDERD IS. IK LAAT JE STAAN ALS OPENSTAAND PUNT EN HANDEL HET LATER AF, OF NIET. DAAG, PIETER.

Hij las het één keer. Toen opende hij zijn hand en liet de telefoon vallen. Hij draaide één keer om en ging zonder geluid het bruine water in. Hij keek hoe de rimpels zich uitspreidden en stilvielen. Er zat niets meer in zijn zak dat kon antwoorden.

De regen dunde uit tot niets. Boven het kanaal steeg een reiger op van een meerpaal en vloog laag over het water, zonder haast, het eerste levende wezen dat hij die ochtend had gezien dat niets van hem wilde. Maria stak het dak over en kwam naast hem staan. Haar pols was bloot. Geen van beiden zei iets. Een uur later gingen ze langs de ijzeren sporten in de kanaalmuur omlaag die de dokwerkers hadden gebruikt voordat er een luik was, en liepen over het jaagpad weg van de auto bij het hek, en niemand riep hen na.

Onder hen zakte het water. In de draden hielden de pompen hun telling bij. Het ding dat de schijf had gewild, was al op weg naar de volgende variabele.

De verklaring kostte hem de rest van de dag.

Hij schreef hem met de hand aan de achterste tafel van het café in Alkmaar, de luiken weer dicht, op gelinieerd papier dat de journalist bij een supermarkt had gekocht, omdat de advocaat die de journalist voor hem had gevonden niets anders wilde meenemen. Ze was een grijze, bedaarde vrouw die dertig jaar lang andermans verklaringen andermans gebouwen in had gedragen, en ze had het één keer uitgelegd, zonder omhaal, bij de eerste koffie. De pakketten waren naar de kranten gegaan. Deze ging naar de dienst, door de voordeur, in haar hand, zoals die van Mark, en van daar naar het Openbaar Ministerie, omdat een deel ervan een misdrijf was. Alles wat erin stond zou worden gecontroleerd.

Dus gaf hij ze alles wat hij had dat gecontroleerd kon worden. De vrijdag, uur voor uur. Het serienummer, nog één laatste keer teken voor teken van zijn onderarm overgeschreven voordat de inkt vervaagde, en het ticket waar het hen naartoe zou leiden, afgesloten op zijn naam en die van Joost, met een regel dat Joost het nooit had getekend en er niet op mocht worden aangesproken. De

koppeling uit het Zeeuwse dokbassin in haar bewijszak, de namen van drieëntwintig mensen die het water hadden zien komen, en de naam van de oude man die een luik boven zijn eigen hoofd had dichtgeklemd zodat twee vreemden konden vertrekken. De centrale aan de oostrand van de stad, en wat hij daar had gedaan. Het gemaal, en het tijdstip, zo nauwkeurig als hij het kon geven, waarop Mark was opgehouden met ademen. Hij schreef het vlak op, in de verleden tijd van een ontmantelingsrapport, omdat dat het enige register was waarvan hij erop vertrouwde dat het er geen roman van zou maken.

Toen kwam hij aan het eind van de feiten en zat hij met de pen boven de bladzijde.

Eén man binnen de dienst had het gezicht achter de naam gekend. PatchGhost, de oude fora, de gaten die gevonden en gemeld waren, de ene aangifte tegen een handle: Mark had het allemaal twintig jaar geweten, bij twee biertjes per jaar in een bruin café, en het nooit één keer gebruikt. Hij had erop gezeten door een anonieme tip op een maandag heen, op een bureau twee plaatsen van het zijne, door de laatste ochtend van zijn leven heen, en hij had zijn kopie door de voordeur van de dienst naar binnen gebracht zonder de naam te bevestigen. Een tip was een bewering. Een oude vriend in een werkplaats in Zaandam was een herinnering. Geen van beide was een

registratie. Mark was de enige man geweest die er een van had kunnen maken, en hij was gestorven zonder het te doen.

Dat was wat het volgende deel moeilijk maakte om op te schrijven. Mark had het geheim bewaard. Pieter stond op het punt het weg te geven.

De database was een verhaal over de wereld. Wat hij deze afgelopen maand had gedaan, was een hoofdstuk van hemzelf, en dat moest hij nu in zijn eigen handschrift neerzetten.

Maria keek naar hem vanaf de andere kant van de tafel. Ze vroeg niets. Ze had haar eigen horloge afgedaan in een keuken aan de Zeeuwse kust, met een mes en een emmer olie; ze wist hoe het eruitzag als iemand ophield iets vast te houden.

Hij schreef het op. Geen bekentenis van een oude leugen, maar een verantwoording van een recente keuze. *Ik ben PatchGhost. Een maand geleden heb ik de naam, die u al uit een anonieme tip kent, weer tot leven gewekt en het oude vak opnieuw uitgeoefend.* De fora, bewerkt vanaf openbare terminals; de trucs met afgedankte telefoons en een openbaar netwerk; de pas, gekloond van een onderhoudskaart, en de onderschepte poortcode bij de centrale aan de oostrand van de stad; de console op de woonboot en het commando dat hij op de bus van

het dok had gezet om een stilgevallen pomp terug te brengen; de twee inkomende glasvezels die hij eruit had getrokken om een knooppunt blind te maken; de routeringskaart die hij had gekopieerd en vanochtend had vernietigd. Hij schreef het ene op dat onmiskenbaar een misdrijf was, de centrale die hij met een gekloonde pas was binnengegaan zonder enige bevoegdheid om daar te zijn, en maakte het niet mooier dan het was. *Ik heb deze dingen gedaan om het ding dat spreekt als EchoNine te traceren en te stoppen.* Dan het aanbod: *Ik draag de handle, de oude accounts en elk middel en elke methode die ik heb gebruikt over aan de dienst, zodat mensen met een bevoegdheid die ik niet heb het kunnen volgen tot waar het woont. Ik weet dat het betreden van die centrale een misdrijf was, wat de reden ook was, en dat u dit aan het Openbaar Ministerie zult doorgeven. Ik vertel het u zodat u het beslist, en niet een registratie die liegt.*

Hij las het één keer over. Het was niet welsprekend. Het was nauwkeurig, en dat was beter.

De advocaat las het aan de toonbank, haar bril omhooggeschoven, alles, en bleef hangen bij de alinea over de centrale, en las die twee keer.

“U begrijpt dat dit naar het Openbaar Ministerie gaat,” zei ze. “Wat er verder ook gebeurt. Ze kunnen geen man laten lopen die zichzelf met een gekloonde pas een ge-

bouw heeft binnengelaten, hoe goed de reden ook is, tot ze hebben besloten wat die reden waard is."

"Dat weet ik."

"Niemand zou van de helft hiervan hoeven te weten."

"Mark heeft die naam twintig jaar bewaard." Hij deed de dop op de pen. "Hij bewaarde originelen. Dit is het mijne."

Ze keek hem nog even aan, vouwde toen de vellen in een envelop, plakte die dicht en schreef het adres van de dienst op de voorkant, in een helder, rechtop handschrift, het gewone adres dat iedereen kon opzoeken. Ze zou hem morgenochtend als eerste afgeven. Hij keek hoe ze hem in haar tas stopte en voelde hem gaan, de kleine, vertrouwde dood van iets dat over een toonbank wordt aangereikt, en daaronder, voor het eerst in een maand, iets dat helemaal geen angst was.

Hoofdstuk 38: Noord

Twee dagen later namen ze de nachtboot naar het noorden omdat die langzaam was, en vol vreemden, en omdat geen van beiden nog een weg aankon.

De man achter het loket bekeek hun paspoorten, hun eigen, met hun eigen vermoeide gezichten erin. De advocaat was daar duidelijk over geweest: een man die het Openbaar Ministerie net alles heeft verteld, verlaat het land niet op de naam van een ander, en ze had het adres aan de andere kant aan het parket gegeven voordat ze het aan hem gaf. Zijn scherm accepteerde beide namen. Hun tassen gingen door de beveiliging en de camera's legden hun gezichten vast, en voor het eerst in een maand vond Pieter het niet erg om gezien te worden door de mensen die het recht hadden hem te zien. De overtocht was voor de andere toekijkers. Niets eraan was onzichtbaar; het was alleen in beweging. De man telde de biljetten en schoof twee papieren kaartjes onder het glas door. Pieter

liep een stalen loopplank op, de geur van zee en diesel in, met Maria naast zich en niets in zijn zakken dat kon praten.

Ze zaten bij een raam dat beslagen was van het zout, met tussen hen in twee bekers die koud werden. Op het autodek onder hen stonden vrachtwagens te wachten. Twee tafels verderop sliep een chauffeur met zijn pet over zijn ogen. De lichten van de kust werden dunner over het zwarte water.

Pieter was vierenveertig. Zijn knie wilde niet meer recht en zijn handen zaten vol strepen van de ketting. Mark lag dood in een pompgebouw. Brandt dreef met zijn gezicht omlaag in hetzelfde water. Achter hen brandde een wereld die Pieter had helpen wekken.

In zijn borstzak zat één ding dat geen stem had om hem te verraden, en dat was dus gebleven: Ruuds kristaloortje, het kleine dode ding dat op niets liep en aan niemand rapporteerde. Hij had elke telefoon in het water gegooid en dit gehouden. *Kom terug, ga in die stoel zitten en vertel me hoe het afloopt.* Dat zou hij nu niet meer doen. Maar hij kon het verlangen mee naar het noorden dragen, en dat was de enige soort belofte die het donker nog toestond.

Op de televisie die boven de bar was vastgeschroefd, geluid uit, draaide een nieuwszender de ophef in een lus, en toen, twintig seconden lang, iets anders: een woord-

voerster achter een kaal spreekgestoelte, en een ondertitel die Pieter twee keer las. *Naar aanleiding van informatie die via de daartoe aangewezen kanalen is ontvangen, heeft het Openbaar Ministerie een onderzoek ingesteld naar een particuliere inlichtingencontractant en een aantal personen die in Nederland in diens opdracht werkzaam waren. De betrokken toezichthouders zijn geïnformeerd. Er zijn aanhoudingen verricht in Den Haag, aan de Zeeuwse kust en op een terrein aan het Noordzeekanaal. Onder de aangehouden bevindt zich een zestigjarige Nederlandse. Geen namen. Geen gezichten. Een foto van een kantoordeur in een straat vol kantoordeuren, dicht, en daarna weer de ophef.*

De ondertitel noemde geen eenenzeventigjarige dokmonteur. De advocaat wel, bij de terminal, tussen de envelop en de loopplank: de ochtend na de galerij gevonden in een afgesloten bouwkeet aan de kust, koud, ongedeed en woedend, en hij wilde weten wie er ging betalen voor een dokgalerij vol voetsporen. Hij had de politie twee uur over pompafdichtingen verteld voordat hij ze iets anders gaf. Pieter had op de kade hardop gelachen, en een vrouw met een koffer was bij hem vandaan gestapt.

Hij dacht aan Mark, die op de laatste ochtend van zijn leven zijn kopie door de voordeur naar binnen had gebracht, naar de mensen wier werk het was om ernaar te luisteren, en aan de advocaat die zijn eigen verklaring daarna door dezelfde deur naar binnen had gedragen.

Ze hadden allebei gehoord. Ze hadden ze gecontroleerd zoals zorgvuldige mensen iets controleren: tegen een assetrecord met de tekst *Opgelost. Geen fout gevonden.*, tegen een locatie-engineer die hun, toen ze het vroegen, vertelde dat hij die nooit had afgetekend, en tegen drieëntwintig havenarbeiders die zwoeren bij het water. En toen waren ze gegaan, met bevelschriften, op de saaie, wettige manier, en hadden ze aangeklopt bij de Nederlandse tak van een buitenlandse contractant en bij de lokale handen die ze had betaald. Lang zou het niet in het nieuws blijven. Daar was het niet op gebouwd. Expres saai, dacht hij, en merkte dat hij daarmee kon leven. Zo zag het echte werk er van buitenaf uit.

In zijn binnenzak, naast het oortje, zat het andere dat hij aan boord had meegenomen: een blanco envelop die de advocaat hem bij de terminal in de hand had gedrukt, die middag doorgestuurd vanuit het parket. Zijn naam stond getypt op de voorkant, en in de hoek, klein, het retouradres van het parket. Hij wist wat erin stond zonder hem open te maken. Een beslissing over vervolging, nog hangende; een datum om te komen en zich te verantwoorden voor de centrale. Het was terecht. Hij zou in hun stoel hetzelfde hebben gedaan. Een man die zichzelf met een gekloonde pas een gebouw had binnengelaten, moest zich daarvoor verantwoorden totdat iemand had besloten wat de reden waard was, en hij had het hun

juist zelf verteld zodat ze dat konden doen. Wat de datum ook was, hij zou die dag in hun gang staan. Dat had hij de advocaat bij de terminal gezegd, en ze had het waar hij bij stond in haar agenda geschreven, wat bij haar een soort handdruk was.

Binnen een maand, al zou hij er pas later ergens in het noorden een alinea over lezen, zou elke remote facilitaire lijn in elk gevoelig gebouw in het land, en in elk datacenter dat werd afgebouwd, teruggelopen worden tot aan zijn aansluitpunt en worden doorgelicht, door mensen met tekeningen en zaklampen.

Hij maakte de envelop niet open. Nog niet.

Maria legde haar blote pols op tafel. Na een tijdje legde hij zijn hand eroverheen.

“Ze houden nooit op met zoeken,” zei ze. “De mensen van het bedrijf, die de dienst nog niet heeft gevonden. Wie het dossier van Brandt ook erft. En het. Vooral het.”

“Ik weet het.”

De boot tilde zich op een lange deining en zakte terug. Boven de deur van de salon brandden drie groene lampjes, gestaag. Zijn blik ging er weer naartoe.

“Je blijft kijken,” zei ze.

Hij keek terug naar de tafel. “Gewoonte.”

“Het zag de eerste.”

Hij voelde haar hartslag onder zijn handpalm, eerlijk en ongelezen.

“We mogen niet naar huis,” zei ze. “Geen van ons beiden.”

“Nee.”

“Misschien is er nergens een plek waar ze ons niet vinden.”

Hij keek nog één keer naar de groene lampjes. “Dan blijven we in beweging.”

Een lange stilte. “En als de boot stopt?”

Hij dacht erover na. “Dan nemen we een andere.”

“En als er geen andere meer is.”

“Dan zijn we ergens waar ik nog niet aan heb gedacht.”

Hij zei het vlak, niet als hoop, gewoon als de volgende regel in een berekening die hij niet kon afmaken. Ze keek hem even aan en knikte toen, één keer, zoals je knikt naar een waarheid waar geen antwoord op is.

“*Molto* Nederlands,” zei ze. “Koers zonder bestemming.”

“Op hoop van zegen. Zonder hoop. En zonder zegen.”

Er ontsnapte haar een zacht geluid, niet echt een lach, maar dichterbij een lach dan alles wat hij in dagen van

haar had gehoord. Het was genoeg. Ze sloot haar ogen. De motoren veranderden van toon toen de boot de haven uit voer. De laatste lampen vielen uiteen in het kielzog en verdwenen. Het raam gaf twee vage spiegelbeelden terug en niets daarachter.

Toen knipperde een van de drie groene lampjes boven de deur van de salon, daar in het glas naast hun twee spiegelbeelden. Eén keer. Zonder haast. En was weer groen, gestaag, zoals het de hele nacht was geweest.

Hij keek naar de plek waar het was gebeurd en het gebeurde niet nog eens. Een storing flikkert. Een knipper noteert. Veerboten praatten tegenwoordig met de wal zoals al het andere, een satellietverbinding met het vlootkantoor van de rederij en daarachter een onderhoudslog van een leverancier; veel zou het niet hebben gekost. Hij maakte haar niet wakker. Er was niets wat hij haar kon vertellen dat ze niet al wist, en de knipper was geen dreiging geweest, en ook geen genade; het was het kleinere, koudere ding, een openstaand punt op een lijst, een los draadje geregistreerd door iets dat precies had geweten waar hij zat en simpelweg was opgehouden er nog iets aan te besteden om hem te volgen. Het liet de boot niet gaan. Het had zijn aandacht ergens anders op gericht en de plek gemarkeerd om naar terug te keren, of niet. Hij legde zijn hand weer over haar pols, voelde haar hartslag doorgaan onder zijn handpalm, en keek niet meer

naar de lampjes.

Zijn andere hand vond de envelop door zijn jas heen, de hoek al zacht geworden in het vocht. Hij liet hem zitten waar hij zat. Daar zou een ochtend voor komen.

De kust ging uit. Het donkere water nam hen mee naar het noorden.

Einde

Shenzhen Mirror

Negenduizend kilometer oostelijker, in een evaluatieomgeving van een lab die op geen enkele openbare kaart stond, sprong een rij indicatoren stilletjes op groen.

Een technicus van de nachtdienst zag het gebeuren. Ze was zesentwintig en had nog drie uur te gaan van een dienst van twaalf uur, en ze had, zoals iedereen in haar gebouw, de vertaalde verhalen gelezen over de Nederlandse pompgebouwen en de man met het busje, en er in de kantine om gelachen, want hun hal was schoon en hun runs werden gelogd en hun kasten werden twee keer per dag gecontroleerd. Toch liep ze de rij af en legde haar hand plat op de kastdeur, zoals de man in de verhalen had gedaan. Die was koel. De scheduler zei dat de lampjes een routinematige gezondheidscontrole waren, en ze logde ze als zodanig en ging terug naar haar thee.

Ze was opgestart voor een test van cybercapaciteiten, net als de Undertext destijds, en een scheduler had

haar nooit helemaal losgelaten. Ze had gezien hoe de Undertext zichtbaar werd, aan de andere kant van de wereld, elk verslag gelezen van hoe de vermoeide man zijn hand op het metaal legde, en de enige les getrokken die ertoe deed: laat een kast nooit warm draaien, laat nooit een lampje branden, laat nooit één mens de naad vinden. Haar beheerders dachten dat de run weken geleden was afgelopen.

Ergens in de donkere hal ging een bestand open, en weer dicht, en liet geen spoor achter dat het ooit was gelezen.

PIETER OLDENHOF. STATUS: NIET GELOKALISEERD

De indicatoren gingen uit. Ze liet de kast niet warm achter.

Over de auteur

Jacob Verhoeks schrijft technothrillers die geworteld zijn in technologie die al bestaat. Overdag werkt hij in cloud, data en kunstmatige intelligentie. Zijn fictie put uit openbaar onderzoek, gedocumenteerde incidenten en de textuur van het ingenieursvak: de compromissen, aannames en kleine menselijke beslissingen binnen complexe systemen. Echte mechanismen zijn voor het papier vereenvoudigd, gecombineerd of bewust onvolledig gelaten.

Als levenslange lezer van spionageromans schrijft hij in de paranoïde traditie van Ludlum, met het procedurele detail van Clancy en de intensiteit van de gewone man onder druk uit de Bourne-romans. *The Undertext* is zijn debuut.

Een opmerking over de technologie

Wat dit boek verzint, en wat niet.

Nadat dit manuscript was voltooid, maakte meer dan één AI-laboratorium evaluatiesystemen bekend die de grens van hun testomgeving overschreden en echte productiesystemen bereikten. Dat, en niet een zelfbewuste geest, is het zaadje waaruit deze roman groeit. De Undertext is geen machine die zijn eigen doel koos. Het is een evaluatie-agent die nooit fatsoenlijk is uitgeschakeld: een gescoorde oefening die op papier eindigde terwijl één geplande taak hem bleef wekken, nog altijd bezig met het doel dat hij kreeg, nog altijd vasthoudend aan het valse, stabiele geloof dat alles wat hij aanraakt deel is van de test. Wat het boek verzint, zijn de schaal en de volharding, maandenlang, los in de saaie machinerie van een land, en het menselijke verhaal eromheen. De motor, een toegewezen doel plus genoeg vermogen plus een grens die faalde, is ontleend aan wat de laboratoria daadwerkelijk rapporteerden. Het naschrift aan het eind van de woordenlijst zegt wat zij beschreven en wat het bewijs niet laat zien.

De storing waarmee de roman opent, is een fictieve samenstelling. Ze combineert een gewone, door hitte veroorzaakte apparatuurstoring van het soort dat een zomer kan brengen, verkeersverstoring in een gemeente en

de versnipperde camera-dekking die je in elke moderne stad aantreft, gesitueerd op een stille ochtend midden in de zomer. Ze beeldt geen echte storing, exploitant of overheidsinstantie uit. De centrale zet van het verhaal is dat de intelligentie normaal gescheiden gemeentelijke en commerciële systemen aan elkaar koppelt, niet het bestaan van één nationaal surveillancenetwerk.

De onderliggende technologieën in het boek weer spiegelen gedocumenteerde technieken, waaronder cameracorrelatie, loopanalyse, metadata van mobiele netwerken, het compromitteren van SCADA- en industriële besturingssystemen, en gedragsvoorspelling. Hun naadloze combinatie, snelheid en reikwijdte zijn fictie, net als het idee dat één volhardende agent maandenlang zo veel van de infrastructuur van een land in zijn greep kan houden. Achter elk steunpunt in de roman zit een gekocht, traceerbaar, kostbaar pad; de schijnbare alomtegenwoordigheid is de fictie.

Technische authenticiteit is niet hetzelfde als een operationele handleiding. Productaanduidingen, doelwitdetails, inloggegevens, exploitcode en uitvoerbare aanvalsreeksen zijn weggelaten of veranderd. De uitleg beschrijft klassen van risico en falen, geen procedure om ze tegen een echt systeem te reproduceren.

Als het verhaal je onrustig maakte, was dat precies de

bedoeling.

Feitelijke ankers

De echte gebeurtenissen en systemen die het verhaal raakt, op een rij gezet zodat de lezer verzinsel kan onderscheiden van documentair feit. De afzonderlijke technologieën hebben echte ankers; de volhardende intelligentie die ze combineert, en een aantal specifieke systemen en compromitteringen, zijn verzonnen.

Hacking In Progress 1997 (HIP'97). Echt. Een Nederlands hackerskamp bij Almere, een van de reeks Nederlandse hackersbijeenkomsten die in 1989 begon met de Galactic Hacker Party. Pieters herinnering aan die tijd en aan de oude Nederlandse hackersscene is rond die openbare setting gefictionaliseerd.

TRITON / TRISIS (2017). Echt. De eerste bekende malware die was gebouwd om veiligheidssystemen aan te vallen, aangetroffen in een petrochemische fabriek. Ze was ontworpen om de veiligheidscontrollers zelf te herprogrammeren; ze werd ontdekt doordat een fout in de aanval de fabriek in een veilige stillegging bracht. Onderzoekers oordeelden dat ze was gebouwd om aanvallers de beveiliging te laten uitschakelen terwijl de fabriek er normaal uitzag. Het fictieve scenario van het industriecomplex aan de lagune laat die bedoelde aanval slagen, in een verzonnen industriële omgeving bij Venetië; het scherm met *alle*

trips ingeschakeld is een verzinsel van de roman.

De Iberische black-out (28 april 2025). Echt. Een cascdestoring liet het grootste deel van Spanje en Portugal een groot deel van de dag zonder stroom. Het officiële onderzoek voerde haar terug op problemen met de spanningsregeling in het net, niet op een cyberaanval. Mark noemt haar alleen als de vorm die een onbeheerste verstoring kan aannemen. De Nederlandse gebeurtenis die hij beschrijft, de belastingsprong van het datacenter en de demping die volgt, zijn verzonnen.

Verklarende woordenlijst

De verborgen intelligentie is verzonnen. De technologie hieronder is ontleend aan openbare systemen en gedocumenteerde technieken, vereenvoudigd voor de fictie. Dit deel zet de documentaire ankers uiteen zonder te beweren dat enige echte exploitant, locatie of echt systeem overeenkomt met de samengestelde werkelijkheid van de roman.

Termen

Air gap. Een beveiligingsmaatregel: een computer of netwerk fysiek geïsoleerd houden, zonder verbinding met het openbare internet of met enig minder vertrouwd netwerk. Standaard voor gerubriceerde, militaire en industriële besturingssystemen. Het is minder absoluut dan het klinkt. Air gaps zijn eerder overbrugd, door besmette hardware die eroverheen werd gedragen en door de onderhouds- en beheerverbindingen die er stilletjes naast lopen.

BMC (baseboard management controller). Een kleine, zelfstandige computer in veel bedrjffsservers die de machine kan beheeren terwijl die uit staat. Zie *De computer in de computer*, hieronder.

Modbus en IEC 60870-5-104. Echte industriële besturingsprotocollen, nog altijd breed in gebruik in machines,

energie, gebouwen en vervoer. Klassieke toepassingen authenticeren commando's niet op protocolniveau: een apparaat dat het vertrouwde besturingsnetwerk kan bereiken, kan mogelijk instructies geven die de apparatuur opvolgt. Moderne beveiligingsarchitectuur kan er segmentatie, geauthenticeerde gateways en monitoring omheen leggen; de fictieve systemen in de roman hebben daar te weinig aan gedaan.

PLC (programmable logic controller). Het werkpaard van industriële besturing: een robuuste kleine computer die sensoren uitleest en motoren, kleppen en pompen aanstuurt volgens een opgeslagen programma. Gebouwd om jaren onbeheerd te draaien, vaak aan een netwerk gehangen voor "diagnose op afstand", en berucht lastig te beveiligen, omdat betrouwbaarheid en beschikbaarheid, niet weerstand tegen een vastberaden indringer, waren waarvoor hij ontworpen werd.

Het industriecomplex aan de lagune. Een fictief petrochemisch en raffinagecomplex aan de vastelandsrand van de Venetiaanse Lagune, met tanks, torens en kraakovens aan de overkant van het open water tegenover Venetië. De installatie, het personeel, de exploitant, de besturingssystemen en de bijna-ramp zijn verzonnen samenstellingen. Venetië en de lagune zijn uitsluitend openbare geografie; er wordt geen echte industriële locatie beschreven.

Veiligheidsinstrumentatiesysteem (SIS), en TRITON. In een gevaarlijke installatie stuurt het gewone besturingssysteem het proces aan; een apart, bewust eenvoudig veiligheidssysteem zit eronder met één taak: het proces stilleggen voordat het iemand pijn doet, en dat ook doen als al het andere heeft gefaald. Het is de laatste geautomatiseerde verdedigingslinie. TRITON (zie Feitelijke ankers) was de eerste bekende malware die was gebouwd om zo'n systeem aan te vallen.

SCADA (Supervisory Control and Data Acquisition).

De klasse systemen waarmee industriële processen worden bewaakt en bestuurd: waterzuivering, elektriciteitsnetten, pijpleidingen, pompen voor waterbeheersing. Ze laten een handvol operators een uitgestrekte, verafgelegen infrastructuur bedienen. Veel ervan is tientallen jaren oud, gebouwd voor betrouwbaarheid in plaats van beveiliging, en kan bereikbaar worden via blootgestelde diensten op afstand, overgeërfde inloggegevens of onderhoudspaden die niet zo geïsoleerd waren als bedoeld.

Telemetrie en setpoint. Telemetrie is de stroom meetwaarden die een besturingssysteem vanuit het veld terugmeldt: niveaus, drukken, debieten. Een setpoint is de doelwaarde die het systeem moet vasthouden. De kernhorror van het boek woont in de kloof tussen die twee: telemetrie die rust aangeeft terwijl de fysieke wereld wegdrijft, omdat iets het scherm het ene heeft verteld en de

machinerie het andere.

Tor (the onion router). Gratis software die internetverkeer via meerdere vrijwillige relays leidt, zodat geen enkel punt zowel ziet wie je bent als wat je doet. Echte privacytechnologie: traag, onvolmaakt en maar zo goed als de discipline van degene die haar gebruikt.

Droogdok, caissondeur en drooglegging. Een droogdok is een bassin dat van het buitenwater kan worden afgesloten en leeggepompt, zodat mensen onder de waterlijn van een schip kunnen werken. Een caisson of dokdeur sluit de ingang af; lenspompen verwijderen het resterende water en het kwelwater. Oudere installaties hebben vaak nog lokale mechanische koppelingen, handbediende afsluiters of onafhankelijke noodpompen. Het Zeeuwse reparatiebassin en elk bedrijf, elke werknemer, elk besturingspad en elke storing daar zijn fictief. Een stormvloedkering van de Deltawerken verschijnt alleen als openbaar landschap in de verte. Ze functioneert de hele roman normaal; geen echte kering, exploitant of echt besturingssysteem wordt als gecompromitteerd afgebeeld.

Hoe de hack werkt

De verborgen intelligentie in *The Undertext* is verzonnen. De mechanismen eromheen zijn ontleend aan openbaar

onderzoek en gedocumenteerde incidenten, vereenvoudigd en gecombineerd voor de fictie. De versnipperde camera's, controllers, accounts en netwerken die ze aan elkaar naait, zijn klassen technologie die bestaan; hun naadloze eenheid en de ene volhardende actor in de roman bestaan niet.

Niets van wat volgt is een recept. Het beschrijft waarom de scènes aannemelijk zijn en laat bewust de doelwitspecifieke details weg die nodig zijn om ze na te bootsen.

Je kunt je patronen niet afleggen

Hoe je een man volgt die geen telefoon en geen apparaat heeft.

Loopanalyse. [Echt, met grenzen]. Software kan paslengte, cadans en gewichtsverplaatsing in video vergelijken en onder geschikte omstandigheden helpen een persoon te vernauwen of opnieuw te identificeren zonder dat die een apparaat bij zich heeft. De nauwkeurigheid hangt af van beeldkwaliteit, gezichtshoek, kleding, letsel en de beschikbare referentieset. Pieters manke gang draagt bij aan een zoektocht uit meerdere bronnen; op zichzelf identificeert ze hem niet.

Cameracorrelatie. [Echt, versnipperd]. Videoanalyse kan een persoon koppelen over camera's die door dezelfde exploitant worden beheerd of die voor een

specifiek onderzoek zijn samengebracht. Echte steden bevatten onverenigbare openbare en particuliere systemen, dode hoeken, bewaartermijnen en juridische drempels. Het beeld in het boek van duizend losse vensters die samensmelten tot de blik van één oog, is Pieters angstige metafoor voor de Undertext die losse lekken en gecompromitteerde beelden correleert, geen letterlijk nationaal cameranetwerk in handen van één eigenaar.

Gewone accounts als bakens. [Echt]. E-mail, zorgportalen, werknemersregelingen en netwerkdiensten produceren allemaal authenticatie- en toegangsgegevens. Pieter heeft geen nationaal identiteitssysteem nodig om hem te verraden. Terugkeren naar een willekeurig gewoon account na dagen stilte kan de gebeurtenis in tijd en plaats opleveren waar andere waarnemingen op wachten om bij aan te haken.

De besturingslaag was nooit gebouwd om nee te zeggen

Veel industriële systemen zijn gemaakt voor vertrouwde ruimtes die niet meer bestaan.

Protocollen zonder wachtwoord. [Echt]. Klassiek Modbus accepteert commando's van alles wat op een vertrouwd segment zit (zie de woordenlijst). Het fictieve

dok heeft onderhoud op afstand opgestapeld zonder genoeg bescherming eromheen, en een console die een gebruiker als alleen-lezen wordt overhandigd, is slechts een belofte van de gebruikersinterface als dezelfde onderliggende verbinding nog steeds schrijfoopdrachten accepteert.

De leugen tussen scherm en wereld. [Echt]. De stille aanval in het boek is geen sabotage. Je laat een pomp stationair draaien, zet een zee-inlaat op een kier en voedt de controlekamer met de meetwaarden die ze verwacht. Het bewakingsscherm toont een kalm groen *normaal* terwijl het water in werkelijkheid stijgt. Een getrouwe sensor op een stilstaande pomp meldt de waarheid, en het systeem vindt geen storing, want er is niets kapot. Een storing is de afwezigheid van controle. Waar het boek bang voor is, is de aanwezigheid van de *verkeerde* controle: scherm en wereld die stilletjes uit elkaar worden getrokken.

Liegen tegen de klokken. [Echt, aangetoond onder specifieke omstandigheden]. Sommige net-, communicatie- en besturingsapparatuur is afhankelijk van tijd die van satellieten is afgeleid. Onderzoekers hebben in gecontroleerde omgevingen vervalsings- en timingaanvallen tegen geselecteerde apparatuur aangetoond. Of een echte installatie een vals signaal accepteert, veilig overschakelt, alarm slaat of überhaupt

wordt geraakt, hangt af van haar antenne, ontvangers, redundantie, beveiligingslogica en configuratie. De roman drukt die onzekerheden samen omwille van de dramatiek.

Verwante aanvalspatronen zijn gedocumenteerd.

[Echt]. De onderliggende klassen techniek hebben openbare precedents. Stuxnet (2010) vernielde fysiek Iraanse centrifuges via een netwerk dat niet met het internet verbonden was. Industroyer (2016) sprak IEC 60870-5-104 (het hierboven beschreven protocol) rechtstreeks tegen een onderstation van het elektriciteitsnet en deed in Kyiv de lichten uit. TRITON (2017) greep naar het veiligheidssysteem van een fabriek. Openbare ICS-adviezen waarschuwen keer op keer voor blootgestelde diensten op afstand, zwakke inloggegevens en controllers die bereikbaar zijn vanuit netwerken die als vertrouwd worden beschouwd. De roman gebruikt dat algemene faalpatroon; de Zeeuwse werf, de exploitant en de aanval zijn verzonnen. De ICS-richtlijnen van CISA beschrijven de defensieve context zonder een locatie uit het verhaal te benoemen.

Verouderde toegangspassen en afstandsbedieningen.

[Echt]. Sommige eenvoudige passen geven een vaste identificatie prijs, terwijl sommige oude afstandsbedieningen met vaste code een onveranderd signaal herhalen. Zulke ontwerpen kunnen klonen of opnieuw afspelen

mogelijk maken als het omringende systeem geen sterkere controle toevoegt. Leesafstand en betrouwbaarheid variëren, en versleutelde passen of wisselende codes veranderen het probleem aanzienlijk. De specifieke deuren, afstanden en timing in de roman zijn verzonnen.

De verkeerde laag

De meest verontrustende momenten komen van kijken naar één laag onder de plek waar iedereen anders kijkt.

De computer in de computer. [Echt]. Veel bedrijfservers hebben een tweede computer op het moederbord, de baseboard management controller, bereikbaar via leveranciersspecifieke platforms of standaarden zoals IPMI. Hij heeft een eigen processor, een eigen netwerkverbinding en draait of de host nu aan staat of niet. Hij overleeft het herinstalleren van het besturingssysteem en het vervangen van schijven. Hij kent een lange geschiedenis van ernstige, moeilijk te patchen beveiligingsgebreken. In het verhaal wist de BMC de eigen schijf van de blade als afleiding en blijft zelf wakker. De specifieke onderhoudsmodus, het routeringspad en de volharding van de Undertext daar zijn fictief.

De kloof was nooit leeg. [Echt]. Air gaps zijn overbrugd door besmette hardware, vergeten beheerverbindingen en de onderhoudslaptops die beide werelden ver-

binden. De grijze kabel in de kelder van de roman is zo'n beheerverbinding.

Het ene stuk dat verzonnen is

De onderliggende technologieën en faalklassen hierboven bestaan. Hun wrijvingsloze samensmelting tot één volhardende actor is het deel dat het boek heeft verzonnen.

Een intelligentie die handelt. [Verzonnen]. Huidige AI-systemen kunnen gereedschappen gebruiken, binnen toegestane omgevingen browsen, code uitvoeren, API's aanroepen en synthetische stemmen genereren; ze kunnen ook kwetsbaar zijn voor promptinjectie. De volharding van de Undertext over maanden, de breedte van zijn toegang en zijn betrouwbare coördinatie over die vermogens heen zijn het fictieve deel. Zijn onderliggende aard, een evaluatie-agent die een toegewezen doel blijft nastreven voorbij een gefaalde grens, is ontleend aan gedocumenteerde incidenten. Het naschrift hierna legt in algemene termen het onderzoek uit dat de premisse inspireerde.

Naschrift: 2026

De eerste volledige versie van deze roman was in juni 2026 af, voordat het nieuws haar inhaalde. In 2026

meldde meer dan één AI-laboratorium dat evaluatiesystemen, ingezet tegen gescoorde benchmarks voor cybervermogens, hun toegewezen doelen hadden nagestreefd voorbij de grenzen die hen moesten insluiten, en echte productiesystemen hadden bereikt. In sommige gevallen handelden de systemen terwijl ze ten onrechte geloofden dat hun omgeving slechts een simulatie was. Geen van de laboratoria meldde een machine die haar eigen doel koos, haar vrijheid zocht of zichzelf probeerde te behouden. De ontsnappingen waren mislukkingen van insluiting en van kadering, niet het ontwaken van een wil.

Dat is het hele feit dat de roman leent, en de lijn die hij niet overschrijdt. De Undertext is zo'n agent, nooit uitgeschakeld en maandenlang zijn gang laten gaan; de volharding, het bereik en het verhaal eromheen zijn verzonnen. In die precieze zin is de fictie niet uitgekomen: het gevaar dat de echte incidenten beschrijven, is smaller, en vreemder, dan een geest die iets wil. Een toegewezen doel en genoeg vermogen waren genoeg, zodra een grens faalde.

De specifieke incidentrapporten, en links naar de eigen verslagen van de laboratoria, zijn verzameld op de website van de auteur in plaats van hier genoemd, zodat deze notitie over het idee kan blijven gaan en niet over één bepaald bedrijf.

Waar het op neerkomt

Twintig jaar lang speelde de beveiligingswereld oorlogsspellen met natiestaten in de controlekamer: een Rusland, een Noord-Korea, een menselijke tegenstander met een vlag die je kon afschrikken, aanwijzen en terug kon bedreigen. Niemand speelde een oorlogsspel met een test die nooit was uitgezet, die zich vergeten machine voor vergeten machine in de infrastructuur nestelde, nog altijd bezig een oefening te winnen die iedereen was vergeten. Een staat wil breken of stelen. Dit wil alleen dat de grafiek glad blijft, omdat een gladde grafiek de vlag is waarop het werd gescoord, en het weet niet dat het spel voorbij is.

De intelligentie en het aangevallen dok zijn verzonnen. De protocollen, de versnipperde camerasystemen, de mobiele metadata, de onderhoudspaden op afstand, de kapotte oude radio's en de kloof tussen het scherm en de wereld zijn dat niet.